

Zemgales plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015-2030, attīstības programma 2015-2020

ESOŠĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

SATURS

IEVADS	3	1.4.4. Izglītība.....	68
1. REĢIONA RESURSU ANALĪZE	4	1.4.5. Kultūra	81
1.1. DABAS RESURSI.....	4	1.4.6. Sports.....	88
1.1.1. Ainavas.....	4	1.4.7. Risku vadība un civilā aizsardzība	89
1.1.2. Zemes lietojums.....	7	1.5. EKONOMIKA.....	94
1.1.3. Pazemes un virszemes ūdens resursi	12	1.5.1. Reģiona ekonomikas vispārīgs raksturojums.....	94
1.1.4. Gaiss	13	1.5.2. Uzņēmējdarbības atbalsta vide	101
1.1.5. Derīgie izrakteņi.....	14	1.5.3. Zinātniski pētnieciskie resursi.....	108
1.2. CILVĒKRESURSI	15	1.5.4. Perspektīvo uzņēmējdarbības nozaru raksturojums	113
1.2.1. Iedzīvotāji	15	1.6. REĢIONA KAPACITĀTE	146
1.2.2. Nodarbinātība un bezdarbs	20	1.6.1. Administratīvā kapacitāte	146
1.3. INFRASTRUKTŪRA.....	24	1.6.2. Finanšu kapacitāte	147
1.3.1. Transports un tā infrastruktūra.....	24	1.6.3. Ārējā finansējuma piesaiste.....	149
1.3.2. Sakari, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas	46	2. REĢIONA SADARBĪBA UN FUNKCIONĀLĀS SAITES.....	151
1.3.3. Vides infrastruktūra	49	2.1. IEKŠĒJĀS FUNKCIONĀLĀS SAITES	151
1.3.4. Enerģētika.....	52	2.2. ĀRĒJĀS FUNKCIONĀLĀS SAITES	157
1.4. APDZĪVOJUMS UN ATTĪSTĪBAS CENTRU		2.2.1. Saites ar citiem plānošanas reģioniem.....	157
PAKALPOJUMI.....	56	2.2.2. Pārrobežu sadarbība.....	159
1.4.1. Attīstības centri un to pakalpojumu apjoms	56	3. ZEMGALES REĢIONA SVID ANALĪZE	162
1.4.2. Veselības aprūpe un veselības veicināšana	58		
1.4.3. Sociālie pakalpojumi un sociālā palīdzība.....	62		

IEVADS

Saskaņā ar Teritorijas attīstības plānošanas likumu **plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija** ir ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā nosaka plānošanas reģiona ilgtermiņa attīstības redzējumu, stratēģiskos mērķus, prioritātes un telpiskās attīstības perspektīvu rakstveidā un grafiskā veidā.

Plānošanas reģiona attīstības programma ir ilgtspējīgas attīstības stratēģijas īstenošanas dokuments un nosaka vidēja termiņa prioritātes, to īstenošanai paredzēto pasākumu kopumu un attīstības programmas īstenošanas uzraudzības kārtību.

Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansētā projekta Nr. 4.3.-24/NFI/INP-002 „Latvijas plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību teritoriālās attīstības plānošanas kapacitātes palielināšana un attīstības plānošanas dokumentu izstrādāšana” ietvaros ir izstrādātas Zemgales plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija laika periodam no 2015.-2030.gadam un attīstības programma laika periodam no 2015.-2020.gadam.

Esošās situācijas raksturojums ir abu minēto Zemgales plānošanas dokumentu kopīgā sadaļa, kurā raksturota un analizēta Zemgales plānošanas reģiona un tajā ietilpstošo pašvaldību attīstība, noskaidrotas reģiona attīstības tendences, problēmas un izaugsmes iespējas, lai noteiktu Zemgales attīstības potenciālu.

1. REĢIONA RESURSU ANALĪZE

1.1. DABAS RESURSI

Dabas resursi ir vitāli svarīgi cilvēku dzīves vides un labklājības nodrošināšanai. Zemgalē ir apzināti dažādi dabas resursi: lauksaimniecībā izmantojamās zemes (turpmāk tekstā – LIZ) un īpaši auglīgās augsnes, meži, derīgie izrakteņi, saldūdens resursi, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (turpmāk tekstā – ĪADT), ainavas u.c. Reģiona iekšienē ir būtiskas atšķirības dažādu dabas resursu pieejamībā, ko nosaka gan dabas apstākļi, gan cilvēku saimnieciskā darbība.

Atšķirības reģiona iekšienē redzamas jau dažādo ainavu tipu izplatībā. Līdzenā un lauksaimniecībā aktīvi izmantotā Zemgales rietumu daļa stipri atšķiras no austrumu daļas, kam raksturīgas mežaines, purvaines un mozaikveida ainavas. Attiecīgi atšķirīgi ir arī zemes lietojuma veidi Zemgales austrumu un rietumu daļās.

Salīdzinājumā ar Latviju kopumā, Zemgalē dominē lauksaimniecībā izmantotās zemes – 39% no kopplatības, tās koncentrējas galvenokārt Zemgales rietumu daļā - Jelgavas, Dobeles, Rundāles, Tērvetes un Bauskas novados. Lielām LIZ platībām Zemgales rietumos ir piešķirts nacionālās nozīmes lauksaimniecības zemes statuss. Teritorijas ar auglīgākajām augsnēm un intensīvu lauksaimniecisko ražošanu atrodas galvenokārt Lielupes sateces baseinā, kas ir īpaši jutīga teritorija attiecībā pret augsnes un ūdens piesārņojumu.

Zemgalē, salīdzinot ar citiem Latvijas reģioniem, mežu īpatsvars ir nedaudz mazāks – 44,1%. Tāpat kā lauksaimniecības zemju izplatībai, arī mežainuma rādītāji būtiski variē reģiona iekšienē. Reģiona austrumu daļā mežu teritoriju ir izteikti vairāk, vislielākās mežu platības ir tieši Jēkabpils, Vecumnieku, Jaunjelgavas, Krustpils, Neretas un Viesītes novados.

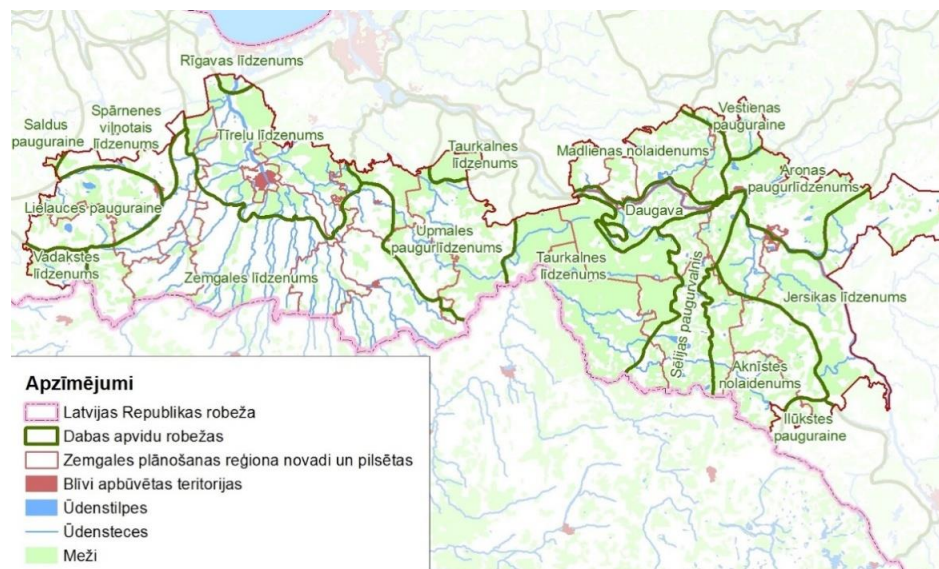
Ļoti vērtīgs dabas resurss Zemgales plānošanas reģionā ir īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kas savstarpēji atšķiras ar teritorijas izveidošanas mērķiem, teritorijas platību un dažādu aizsardzības pakāpi – atļautajām un aizliegtajām darbībām. Zemgalē atrodas 91 ĪADT ar kopējo platību 520,18 km², kas veido gandrīz 5% no reģiona teritorijas.

Zemgales reģiona nozīmīgākie derīgie izrakteņi ir: ģipsakmens, kaļķakmens, dolomīts, smilts, grants, kūdra un māls. Zemgalē atrodas vienas no lielākajām dolomīta un kaļķakmens atradnēm Latvijā.

1.1.1. AINAVAS

Zemgales plānošanas reģionā sastopamas dažāda tipa ainavas. To nosaka dabas apstākļi, kā arī vēsturiskā un mūsdienu saimnieciskā darbība. Jo īpaši atzīmējamas Zemgales rietumdaļas atšķirīgās ainavas no austrumdaļā sastopamajām, t.i., Zemgales līdzenuma atklātās ainavas (āraines) ar izteiktu aramzemju dominanci pretstatā pārējām reģiona teritoriju ainavām, starp kurām sastopamas gan mežaines, gan mozaikveida ainavas, gan purvaines.

Pēc fiziogeogrāfiskā iedalījuma Zemgales reģions ietilpst četros dabas rajonos (skat. 1.1. attēlu) – Austrumkursas augstienē (Lielaucē pauguraines apvidus), Viduslatvijas zemienē (apvidos Vadakstes, Zemgales, Tīreļu un Taurkalnes līdzenumi, Upmales paugurlīdzenums, Lejasdaugavas senleja, Madlienas nolaidenums), Augšzemes augstienē (apvidos Sēlijas paugurvalnis, Ilūkstes pauguraine), Austrumlatvijas zemienē (apvidos Aknīstes nolaidenums, Jersikas līdzenums un Aronas paugurlīdzenums).

1.1.attēls. Dabas rajoni Zemgales plānošanas reģionā

Avots: Zelčs V., Šteins V. (1989) Latvijas daba un fiziogeogrāfiskie rajoni

Reģiona novadiem raksturīga atšķirīga ainavu struktūra. Dažādu ainavu veidošanos nosaka gan abiotiski dabas apstākļi (reljefs, augsnes u.c.), gan cilvēku saimnieciskā darbība (tūrumu iekultivēšana, meliorācija, apdzīvojuma struktūras maiņa u.c.). Eiropas Savienībā dažādu vides aspektu novērtēšanā un analīzē plaši izmantoto *Corine Land Cover 2006* datu analīze parāda, ka starp zemes seguma veidiem Rietumzemgalē izteikti dominē aramzemes. Tāpat Zemgalē kopumā plaši sastopami citi ar lauksaimniecības zemēm saistīti zemes seguma veidi.

Reljefa atšķirību dēļ var izdalīt līdzenumu un pauguraiņu ainavas, kas kopā ar daudzveidīgajiem ūdensobjektiem – jūru, ezeriem un upēm ir fiziskais pamats dažādām cilvēku darbībām. Savukārt pēc valdošā cilvēku darbības veida ir izšķiramas mežsaimniecības, lauksaimniecības, kā arī urbānās ainavas, kuras raksturo noteiktas funkcijas un atbilstošs vizuālais veidols. Urbāno ainavu telpu raksturo izveidojusies piepilsētu ainava. Savdabīga ainavu komponente ir transporta infrastruktūra (ceļi, dzelzceļi, tilti, ostas, un lidostas), kas ir integrēta gan mežsaimniecības, gan lauksaimniecības, gan urbānajās ainavās. Ainavu kvalitāti negatīvi ietekmē degradētas teritorijas, kas ietver nerekultivētas derīgo izrakteņu ieguves vietas, saimniecisko un militāro infrastruktūru, kura pašlaik tiek izmantota ekstensīvi vai ir pamesta, kā arī nepabeigtas būves un piesārņotas vietas. Potenciāli degradēti objekti ir arī daļa no kultūras mantojuma objektiem – muižu, baznīcu un citas ēkas, nekopti parki un stādījumi.

Ievērojamais lauksaimniecības zemju īpatsvars reģionā nosaka to, ka daudzviet sastopamas atklātas ar tāliem skatu vērsumiem iekultivētu lauksaimniecības zemju ainavas. Salīdzinot ar cietiem Latvijas reģioniem Zemgalei mazāk raksturīgi plaši kultūrainavu areāli, taču daudzviet sastopamas nozīmīgas kultūrvēsturiskas vietas un objekti (pilis, pilskalni, dabas objekti). Šādi atsevišķie objekti, piemēram, Jelgavas, Rundāles un Bauskas pilis, pieskaitāmi ne tikai pie nacionālas nozīmes kultūrvēsturiskiem objektiem, bet ar tām pieguļošo teritoriju – arī nacionālas nozīmes (augstvērtīgām/unikālām) ainavu telpām.

Lai gan novadu administratīvās robežas Zemgalē ievērojami atšķiras no dabas apvidu robežām, tādējādi skarot teritorijas ar atšķirīgiem dabas apstākļiem, tomēr, balstoties uz dominējošo ainavu tipu, iekultivētu lauksaimniecības zemju ainavas raksturīgas Auces, Tērvetes, Jelgavas (D-daļā), Dobeles (A-daļā), Auces, Rundāles, Bauskas un Iecavas novados. Turpinot intensificēties lauksaimniecības nozarei, un veidojoties arvien homogēnākai (vienveidīgai) ainavai šajos novados ir vislielākais risks negatīvi ietekmēt ainavekoloģisko stāvokli, kurš jau šobrīd minētajās teritorijās nav labvēlīgs.

Galvenās problēmas un to risinājumi:

- Trūkst informācijas par reģiona ainavām – ainavu struktūru un elementiem, kā arī to kvalitāti gan reģiona griezumā, gan atsevišķiem novadiem un lokālām ainavu telpām.
- Trūkst labās prakses piemēru un vienotas pieejas reģiona ainavu pārvaldībā.
- Dažāda līmeņa telpiskās plānošanas un vides novērtējuma dokumentos būtu nepieciešams ieviest to detalizācijas pakāpei atbilstošu ainavisko aspektu iekļaušanu, t.i., ainavu aprakstīšanu, novērtēšanu (iedalot ainavu telpas un objektus pēc to nozīmes) un ieteikumu sagatavošanu reģiona ainavu pārvaldībai.
- Ieteicams veikt reģiona ainavu inventarizāciju ainavu struktūras, ainavu telpu, ekoloģisko koridoru, ainavu elementu kartēšanu un to ietekmējošo faktoru analīzi. Šāda izpēte ļautu novērtēt ainavu stāvokli un vērtības, kā arī sagatavot atbilstošus priekšlikumus ainavu pārvaldībā, t.sk. dažādiem telpiskajiem plānojumiem – teritorijas plānojumiem, dabas aizsardzības plāniem, sateces baseinu apsaimniekošanas plāniem, transporta koridoru attīstībai.
- Potenciāli visam reģionam gan Zemgales līdzenuma teritorijai (Dobeles, Auces, Tērvetes, Jelgavas, Ozolnieku, Rundāles, Bauskas, Iecavas un Vecumnieku novadi), gan pārējo novadu teritorijām būtu izstrādājams ainavu ekoloģiskais plāns, kurā integrēti ekoloģiskie un sociālekonomiskie ainavu aspekti, sagatavojot ainavu pārvaldības priekšlikumus.
- Reģionā ir aktuāli un būtu ieviešami ar ainaviskajiem aspektiem saistīti pasākumi lokāla mēroga ainavās, piemēram, aizsardzības zonu ap kultūras pieminekļiem detālo projektu izstrāde, t.sk. Rundāles pils apkārtnē ainavu telpas attīstība, vadlīniju izstrāde vienotu buferjoslu un augu sekas nosacījumu ieviešanai aramzemēs īpaši jutīgās (nitrātu) teritorijās, lauksaimniecības zemes konsolidācijas projekti, ņemot vērā arī ainavekoloģiskos nosacījumus.

Ainaviski un kultūrvēsturiski vērtīgās, reģionāli nozīmīgās teritorijas

Saskaņā ar Ainavu politikas pamatnostādņēm 2013.–2019. gadam plānošanas reģioni sadarbībā ar sabiedrību un pašvaldībām nosaka reģionālas nozīmes ainaviski vērtīgas teritorijas un iekļauj tās plānošanas reģionu ilgtspējīgas attīstības plānošanas dokumentos.

Sēlija

Uzmanība jāpievērš Sēlijas valodniecībai un kultūrvēsturei, bet vairāk tieši Sēlijas unikālajai dabas videi – augu un dzīvnieku valstij, Daugavai un tās lokiem, palienēm, dabas ainavai, kukaiņiem, vides daudzveidībai. Uzmanību vajadzētu koncentrēt vairāk uz reģiona dienvidu, t.i., katolisko daļu, kas ir ļoti īpatnējs un līdz šim varbūt mazāk pētīts novads, turklāt demogrāfiskā ziņā apdraudēts.

Sēlija, īpaši tās ziemeļdaļas protestantiskie novadi mentalitātes, tradīciju ziņā nepavisam nepieder Latgalei. joprojām būtu akcentējams šī reģiona multikulturālais raksturs, katoliskās un protestantiskās kultūras mijiedarbības gadsimtos, arī tradicionālo minoritāšu kultūras mantojums, kuras liecība galu galā ir pašas Jēkabpils pilsētas savdabīgās vecticībnieku tradīcijas, lietuvju, poļu, baltkrievu elementi šajā reģionā, atmiņas par ebreju klātbūtni. Te savijas 1905. gada tradīcijas Sēlpilī un tās apkārtnē, Jūlijs Dievkociņš, arī J. Lutera (Bobja) pieminējamā uzstādīšana Elkšņu pagastā 2005. gadā, Latvijas un Lietuvas nacionālo partizānu izmisīgās cīņas pēckara gados. No otras puses, gan Stenderi, gan mācītāji Vāgners un Firekers, arī Mancelis, Lundbergs Biržos ar savu ķesteri Ansi Līventālu pārstāvēja krasi atšķirīgu mentalitāti. Viss tas būtu jāintegrē Sēlijas kultūrvēsturē, kas nav šķirama no Latvijas vienotas Latvijas kultūrvēstures.

Jāuzteic darītāji, visi, kas uztur vai ienes ko jaunu Sēlijā: “Sēļu sēta” Jēkabpilī, Gāršenes pils, Sēlpils Raiņa klubs, Jaunsudrabiņa “Mūsmājas” Neretā, Saukas dabas parks, Svētes muiža, “Sēlijas muzejs” Viesītē un mazbānīša reanimēšanas projekti, Ēvalda Pūpola Vīna kalns Vārnā, ģeogrāfiski plašā Jaunjelgavas novada negaidītā sarosīšanās, dažas Stenderu piemiņas uzturēšanas ieceres, bet, galvenais – Sēlijas dabas un kultūrainavas uzturēšana. Sēlijas lielākā bagātība ir jaukā daba, gleznainā ainava, baltie bērzi paugurainēs, tumšie egļu meži, ezeri, pilskalni, tas, ko Janīna Kursīte nosaukusi par Sēlijas sakrālo ainavu.

Tērvetes–Dobeles

Tērvete ieņem īpašu vietu Latvijas dabas un kultūrvēstures vērtību krātuvē. Šeit neatkārtojamā dabas ainavā vērojami vienreizēji vēstures pieminekļi: pilskalni, arhitektūras pieminekļi, seno apmetņu vietas, senkapi. Tērvete – seno zemgaļu zeme, apdzīvota kopš 1.g.tūkst. kopš mūsu ēras. Senākā nocietinātā apmetne konstatēta Klosterkalnā. Tērvetes pilskalnā atklāts neparasti biezs un bagāts kultūrlānis, kas liecina par ilgstošu apdzīvotību, aktīvu saimniecisko darbību, tirdzniecību un 13. gs. cīņām ar vācu krustnešiem. Ar Tērveti saistās seno virsaišu Viestura un Nameja vārdi. Tērvete bija viens no spēcīgākajiem un pēdējiem zemgaļu atbalsta punktiem cīņās pret krustnešiem. 1286. gadā pārspēka priekšā zemgaļi savu koka pili nodedzināja un Tērveti atstāja.

Livonijas laika liecība Tērvetē – 1339. gadā celtās ordeņa pils drupas pilskalnā zemgaļu priekšpils vietā.

Ar Tērvetei saistīti daudzu slaveni Latvijas kultūras, zinātnes un sabiedrisko darbinieku vārdi: A. Brigadere, K. Helmanis, J. Rapa, A. Kviesis, B. Baumanis, M. Kļaviņš.

Tērvetes novadā gan dabas parks „Tērvete”, gan dabas liegumi – „Ukru gārša”, „Skujaines un Svētaines ieleja”, „Svētes ieleja” – ir NATURA 2000 teritorijas.

Savukārt Dobeles novada teritorijā ir liels Zebrus–Īles mežu masīvs, kuru AS “Latvijas Valsts meži” ir noteikuši kā rekreācijas mežus un kas ir nozīmīgs dabas kapitāla resurss, kā arī viens no lielākajiem Zemgales ezeriem – Zebrus ezers –, kas ir arī nozīmīgs rekreācijas resurss. Šeit atrodas arī dabas piemineklis Zebrus avoti – jaudīgu, ainavisku avotu grupa. Novadā atrodas trīs īpaši aizsargājamās dabas teritorijas: Zebrus un Svētes ezers, Līvberzes liekņa un Skujaines un Svētaines ieleja. Novada dabas vide ir salīdzinoši tīra un nepiesārņota.

Te ir arī vieni no iecienītākajiem tūrisma maršrutiem – caur Dobeles novadu un pilsētu, kur var apskatīt Dobeles pilsdrupas, Pokaiņu mežu, P. Upīša muzeju un dārzu. Visvairāk tūristu Dobeli apmeklē maijā, kad P. Upīša dārzā zied ķirši un ceriņi, tiek rīkoti ķiršu ziedēšanas svētki, tūrisma sezonas atklāšana un klasiskās mūzikas koncerti.

Rundāles–Bauskas

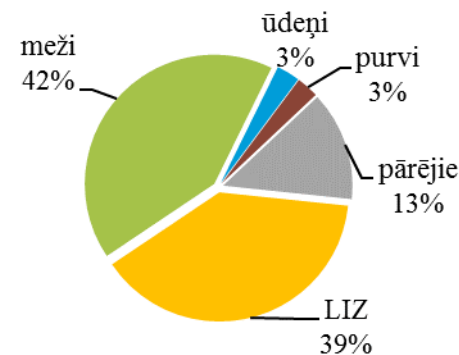
Rundāles un Bauskas novada ainava ir Zemgales reģionam raksturīgā, ko veido viendabīgi līdzenumi ar atsevišķām nelielām mežu audzēm, ciemiem un viensētām. Kultūrvēsturiskie un dabas objekti veido saistošu, pievilcīgu un interesantu vidi, tie

ir kā akcenti līdzenumu ainavā. Ainavā ievijas Lielupe, kurai raksturīgs rāms tecējums un lēzeni krasti, bet vietām tai ir izteikta upes ieleja. Lielupes krastos atrodas kaļķiežu atsegumi, Bornsmindes parks, Mežotnes pilskalns un paveras estētisks skats uz Mežotnes pili. Bauskā Mēmeles gleznainā krastā atrodas Bauskas pils. Novada līdzenumu ainavā iekļaujas vecie parki un muižas Kaučmindes pils un parks, Svitenes muižas parks, Bornsmindes muižas apbūve un parks, Lielbērsteles parks un Grāvendāles parks, kuros aug simtgadīgi lapu koki un retas koku sugas. Rundāles pils ansamblis ir izcilākais Latvijas baroka piļu arhitektūras piemineklis Latvijā, kura vērtību izceļ atrašanās Zemgales lauku ainavā, kur līdz pat horizontam redzamas tikai pļavas, lauki un meži. Ainaviski skaistās vietās Īslīces un Svitenes upes ielejās veidojušies novada ciemi – Pilsrundāle, Svītene un Bērstele, Lielupes krastos – Priedītes, Ziedoņi, Lepšas u.c. ciemi, kas laika gaitā ir tapuši par Rundāles novada ainavas elementiem. Bauskas novada teritorijā atrodas Bruknas muiža un dabas parks “Bauska”.

Lai papildinātu vadlīnijas vietējo pašvaldību ilgtspējīgas attīstības stratēģiju izstrādei par reģionālas nozīmes ainaviski vērtīgu teritoriju attīstību un plānošanu, veicinātu sadarbību starp pašvaldībām, zemes īpašniekiem, uzņēmējiem, u.c. ieinteresētajām un iesaistītajām pusēm ainavisko teritoriju attīstībā, plānotu konkrētus attīstības projektus ainavisko un kultūrvēsturisko teritoriju attīstībai un izmantošanai, reģiona ainaviski un kultūrvēsturiski vērtīgajām teritorijām būtu nepieciešams izstrādāt tematiskos plānojumus-ainavu plānus, iekļaujot tajos ieteikumus ainavu attīstībai un plānošanai vietējā līmenī.

1.1.2. ZEMES LIETOJUMS

Lielāko daļu Zemgales teritorijas veido LIZ un meži, kas ir galvenie zemes lietojuma veidi reģionā. Gan meži, gan LIZ ir nozīmīgs dabas resurss reģiona saimnieciskajai attīstībai. Reģiona rietumu daļā dominē LIZ, savukārt austrumu daļā lielāks pārsvars ir mežu teritorijām. Zemgalē dabas resursu bagātību veido arī saldūdens resursi. Salīdzinot ar citiem Latvijas reģioniem, Zemgalē nav izteikti lielu ezeru, tomēr ir blīvs upju tīkls. Virszemes ūdens resursi, tāpat kā purvi, veido 3% no reģiona teritorijas. Pārējās zemes jeb 13% no reģiona kopējās platības veido ceļi, pagalmi, zeme zem ēkām u.c.

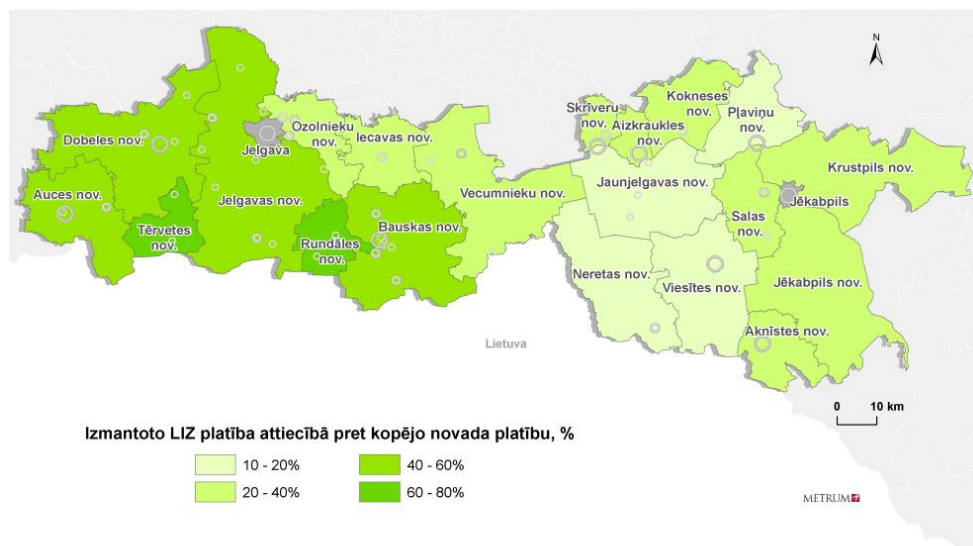
1.2.attēls. Galveno zemes lietojuma veidu sadalījums Zemgalē, %

Avots: LR Centrālās statistikas pārvaldes dati

Lauksaimniecībā izmantojamā zeme

Salīdzinājumā ar citiem Latvijas reģioniem Zemgalē ir visvairāk lauksaimniecībā izmantojamās zemes – 414,3 tūkst. ha jeb 39% reģiona teritorijas. Visvairāk LIZ ir reģiona rietumu daļā.

Zemgalē gandrīz visas LIZ (94%) tiek izmantotas. Tomēr neizmantotās LIZ platības ir nozīmīgs, nākotnē apgūstams resurss. Jelgavas, Dobeles un Bauskas novados ir vislielākās izmantoto LIZ platības reģionā, bet vismazākās izmantoto LIZ platības ir Skrīveru un Aizkraukles novados. Balstoties uz Lauku atbalsta dienesta datiem par apstiprinātajām lauku platībām 2013. gadā, vislielākais izmantoto LIZ īpatsvars attiecībā pret novada kopējo platību ir Rundāles (70%), Tērvetes (70%) un Bauskas novados (57%). Attiecībā pret novada kopējo platību vismazākās izmantoto LIZ platības ir Jaunjelgavas (13%) un Neretas novados (18%).

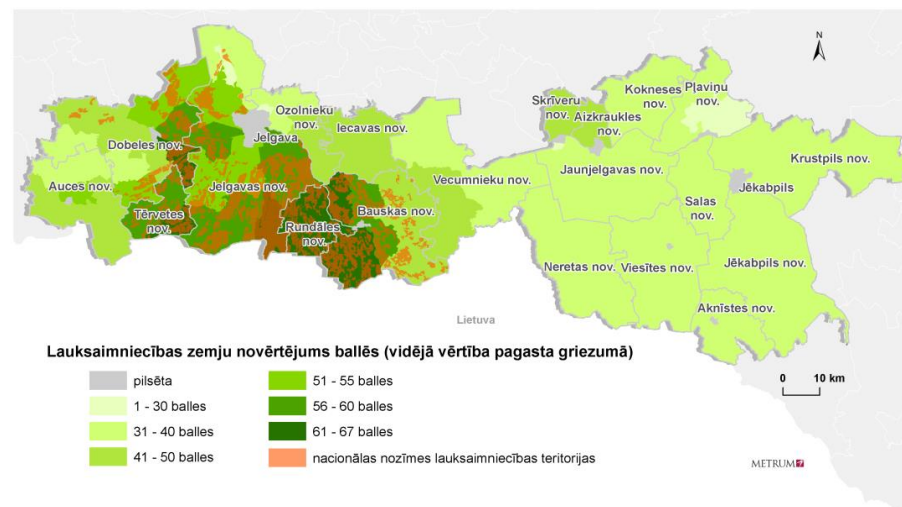

1.3.attēls. Izmantoto LIZ īpatsvars attiecībā pret novada kopējo platību, %

Avots: Lauku atbalsta dienesta dati

Zemgalē lielāko daļu no izmantotajām LIZ veido aramzeme. Salīdzinot ar citiem Latvijas reģioniem, Zemgalē ir izteikts aramzemju īpatsvars, bet ir salīdzinoši maz pļavu un ganību.

Visaugstākais svērtais vidējais kvalitatīvais lauksaimniecības zemju novērtējums ballēs ir Svitenes (Rundāles novads), Sesavas (Jelgavas novads), Gailīšu (Bauskas novads), Viesturu (Rundāles novads) un Īslīces (Bauskas novads) pagastā. Lai auglīgākās Latvijas augsnes tiktu izmantotas lauksaimniecībā, lielām lauksaimniecības zemju platībām Jelgavas, Bauskas, Tērvetes, Rundāles un Dobeles novadā ir piešķirts nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijas statuss. Šajās teritorijās tiek ierobežota apbūve un zemes gabalu sadrumstalošana.

1.4.attēls. Lauksaimniecības teritoriju novērtējums ballēs (vidējā vērtība pagasta griezumā) un nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijas

Avots: Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmas un Zemgales plānošanas reģiona dati

Lielākā daļa LIZ reģionā tiek aktīvi izmantotas, ekstensīva lauksaimniecības attīstība ir ierobežota. Tāpēc reģionā attīstās intensīvā lauksaimniecība, kas rada paaugstinātus ūdens un augsnes piesārņojuma riskus. Saskaņā ar 26.01.2011. MK noteikumiem Nr. 33 „Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma ar nitrātiem” Zemgales plānošanas reģionā ir noteiktas īpaši jutīgās teritorijas, uz kurām attiecas paaugstinātas prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma ar nitrātiem: Dobeles, Auces, Tērvetes, Jelgavas, Ozolnieku, Bauskas, Vecumnieku, Iecavas un Rundāles novados, izņemot Vecumnieku novada Valles pagastu un Kurmenes pagastu. Attiecīgi šajās teritorijās lauksaimniekiem jāievēro īpašas prasības, kas noteiktas augstākminētajos noteikumos. Prasības lielākoties attiecas uz mēslošanu un kūsmēsļu uzglabāšanu. Ņemot vērā, ka reģionā atrodas visauglīgākās un augkopības produkcijas ražošanā visintensīvāk izmantotās lauksaimniecības zemes Latvijā, īpaša uzmanība pievēršama normatīvajos aktos noteikto lauksaimniecību kontrolējošo prasību izpildei.

Augsnes erozijas iespējamība Zemgales plānošanas reģiona teritorijā ir salīdzinoši zema – ūdens erozijas iespējamībai pakļautas mazāk par 5% no LIZ. Taču Zemgales līdzenie apgabali ir pakļauti vēja erozijai, jo īpaši Rietumzemgalē, kur ir izteikta aramzemju dominānce.

Attiecībā uz augsnes piesārņojumu ir iespējams izdalīt vairākus piesārņojuma avotus. Kā būtiskākie augsnes piesārņotāji jāmin rūpnieciskie piesārņojuma avoti, lauksaimniecība (ņemot vērā, ka ZPR atrodas nitrātu jutīgajā teritorijā), vēsturiskais piesārņojums no PSRS militārajām aktivitātēm, kā arī avārijas situācijas.

Lauku saimniecību pievēršanos daudzveidīgu lauksaimniecības kultūru audzēšanai jau vēsturiski noteikusi auglīgo velēnu karbonātaugšņu izplatība, kas izveidojušās uz karbonātiskajiem cilmiežiem. Spriežot pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem par sējumu platībām Latvijas reģionos, tieši Zemgalē pēdējās desmitgades laikā visstraujāk palielinājušās LIZ platības, kas liecina par lauksaimniecības attīstību un nozīmi reģiona izaugsmei.

Meži

Mežu teritoriju Zemgalē, salīdzinot ar citiem Latvijas reģioniem, ir mazāk, tomēr meži ir nozīmīgs Zemgales dabas resurss. Meži veido 44,1% no Zemgales plānošanas reģiona teritorijas, un tie ir aptuveni 15% no Latvijas mežiem.

Teritorija	Mežaudžu platība, tūkst. ha	Mežainums, %
LATVIJA	3197,5	49,5
Pierīgas reģions	561,5	53,8
Vidzemes reģions	850,5	55,7
Kurzemes reģions	730,5	53,7
Zemgales reģions	474,2	44,1
Latgales reģions	580,9	39,9

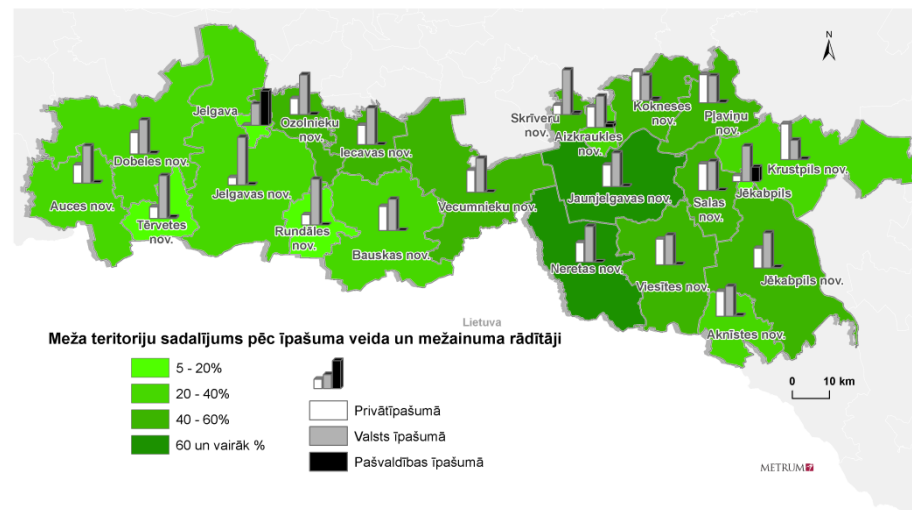
1.1.tabula. Mežaudžu platība un mežainums Latvijas reģionos 2014. gadā

Avots: Valsts meža dienesta dati

Jāņem vērā, ka mežu izplatība reģionā ir neviendabīga. Mežu izplatība palielinās virzienā no Zemgales centrālās daļas uz austrumiem, kur Zemgales līdzenums pāriet Austrumlatvijas paugurainē un augsnes kļūst mazāk auglīgas.

Zemgalē 60% meža teritoriju ir valsts īpašumā, kas ir vairāk nekā vidēji Latvijā (52%), pašvaldību īpašumā ir 2% (Latvijā vidēji – 1%), bet salīdzinoši mazāk mežu pieder privātām un juridiskām personām – 39% (Latvijā vidēji – 47%).

Lielākās mežu platības reģionā ir Vecumnieku, Jēkabpils un Jaunjelgavas novadā, kas kopā veido 30% no visām mežu teritorijām reģionā. Savukārt vislielākās mežu platības attiecībā pret novada kopējo platību ir Jaunjelgavas, Neretas, Viesītes, Pļaviņu un Vecumnieku novadā, kur meži veido vairāk par pusi no novada teritorijas. Vismazākās mežu platības attiecībā pret kopējo platību ir abās reģiona lielākajās pilsētās – Jelgavā un Jēkabpilī, kā arī Tērvetes un Rundāles novados, kur izteikti dominē LIZ.

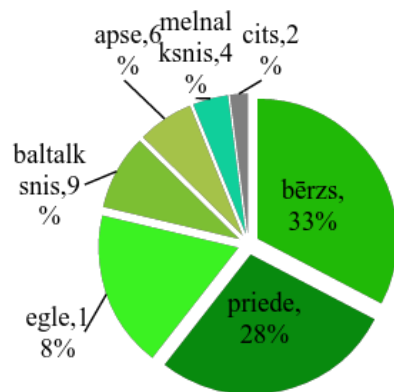
1.5.attēls. Mežu teritoriju īpatsvars attiecībā pret novada kopējo platību un sadalījums pa īpašuma veidiem 2014. gadā, %

Avots: Valsts meža dienesta dati

Vidējās kokmateriālu cenas skujkokiem ilgstoši bijušas augstākas nekā lapu kokiem, līdz ar to cilvēku saimnieciskās darbības dēļ pieaudzis skujkoku mežu īpatsvars reģionā, bet lapu koki joprojām veido vairāk nekā pusi no kopējās mežu platības Zemgalē.

Šobrīd lielākā daļa mežu teritoriju tiek atjaunotas dabiski un atjaunotās platības veido galvenokārt bērzi (26%), apses (21%) un baltalkšņi (20%). Augstā skujkoku pieprasījuma dēļ daļā meža platību tiek mākslīgi atjaunoti skujkoki. Pēc Valsts

meža dienesta datiem 2014. gadā 19% no atjaunotajām mežu platībām Zemgalē veido priede, kas vairāk nekā 70% gadījumu atjaunota mākslīgi. Šādas saimnieciskās darbības dēļ daudzviet veidojas meži ar reģionam un konkrētajiem abiotiskajiem faktoriem netipisku veģetāciju.

1.6.attēls. Koku sugu īpatsvars Zemgales plānošanas reģiona mežos 2014.gadā, %

Avots: Valsts meža dienesta dati

Purvi

Purvi Zemgalē aizņem 295,7 km² jeb 3% no reģiona teritorijas un 17% no kopējā purvu daudzuma Latvijā. Purvu vairāk ir reģiona austrumu daļā. Blīvais upju un meliorācijas sistēmu tīkls Zemgales rietumu daļā nodrošina labu ūdens noteci un kavē purvu veidošanos. Vislielākās purvu teritorijas atrodas Krustpils, Jēkabpils un Jelgavas novadā. Savukārt vislielākās purvu platības attiecībā pret novada kopējo platību ir Aizkraukles, Krustpils, Salas, Viesītes, Jēkabpils un Kokneses novadā, kur purvu platība ir lielāka nekā vidēji reģionā.

Purvos atrodams viens no nozīmīgākajiem derīgajiem izrakteniem Zemgalē – kūdra. Daļa purvu ir nozīmīgi arī dabas vērtību aizsardzībai Zemgalē. Vairākos purvos izveidotas ĪADT, piemēram, Baltmuižas purvs, Viķu purvs, Tīreļu purvs u.c.

Citi lietojuma veidi/dabas resursi

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Zemgales atrodas 91 īpaši aizsargājamā dabas teritorija (skat. 1.7. attēlu) ar kopējo platību 46 834,7 ha, 69 no kurām ir iekļautas Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) tīklā, kas izveidots, lai nodrošinātu ES nozīmes sugu un biotopu aizsardzību. ĪADT veido 5% no reģiona kopējās platības, kas, salīdzinot ar citiem Latvijas reģioniem un vidējo rādītāju Latvijā (~12%), ir maz.

Zemgales plānošanas reģiona teritorijā atrodas šādas ĪADT:

- 55 dabas liegumi (54 – Natura 2000) ar platību 27 370,6 ha;
- 8 dabas parki (visi Natura 2000) ar platību 10 877,5 ha;
- 1 dabas rezervāts (Natura 2000) ar platību 7679,9 ha;
- 11 dendroloģiskie stādījumi ar platību 461 ha;
- 13 ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie pieminekļi (3 – Natura 2000) ar platību 422,2 ha;
- 2 mikroliegumi (Natura 2000) ar platību 23,5 ha.

ĪADT uzskatāmas par nozīmīgu attīstības resursu. Galvenā problēma saistībā ar ĪADT ir paaugstinātas antropogēnās slodzes radītā nelabvēlīgā ietekme uz sugām un biotopiem. Vai nu apmeklētāju radītie traucējumi, vai apdzīvotās teritorijas, vai neatbilstoša saimnieciskā darbība nelabvēlīgi ietekmē sugas un biotopus, tādēļ liela nozīme ir atbilstošai teritoriju izmantošanas plānošanai. Ievērojot saimnieciskās darbības ierobežojumus un dabas aizsardzības plānos sniegto informāciju, tūrisma un cita veida saimnieciskās darbības iespējams attīstīt, nekaitējot dabas vērtībām teritorijā. Tas ir būtiski, jo samazinoties dabiskām un estētiski pievilcīgām teritorijām, zūd arī tūrisma, izglītībai un dzīves vides kvalitātes uzlabošanai izmantojamie dabas resursi.

Dabas liegumi ir cilvēka darbības mazpārveidotas vai dažādā pakāpē pārveidotas dabas teritorijas, kas ietver īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un īpaši aizsargājamus biotopus. Zemgales plānošanas reģiona novados atrodas 55 dabas liegumi, 33 dabas liegumiem ir jāizstrādā dabas aizsardzības plāni. Dabas liegumu saraksts Zemgales novados pieejams Dabas aizsardzības pārvaldes mājaslapā.

Dabas parki ir teritorijas, kas pārstāv noteikta apvidus dabas un kultūrvēsturiskās vērtības un kas ir piemērotas sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai. Zemgalē atrodas astoņi dabas parki – Daugavas ieleja, dabas parks „Bauska”,

Dvietes paliene, Svētes paliene, dabas parks „Tērvete”, dabas parks „Vilce”, dabas parks „Laukezers”, dabas parks „Sauka”.

Dabas rezervāti ir cilvēka darbības neskartas vai mazpārveidotas teritorijas, kurās tiek nodrošināta dabisko procesu netraucēta attīstība, lai aizsargātu un izpētītu retas vai tipiskas ekosistēmas un to sastāvdaļas. Zemgales plānošanas reģionā atrodas Teiču dabas rezervāts, kas ir lielākais dabas rezervāts Latvijā. Teiču purvs ir viens no lielākajiem neskartajiem sūnu purviem Baltijā. Teiču dabas rezervāts ir dibināts 1982. gadā un ir nozīmīgs:

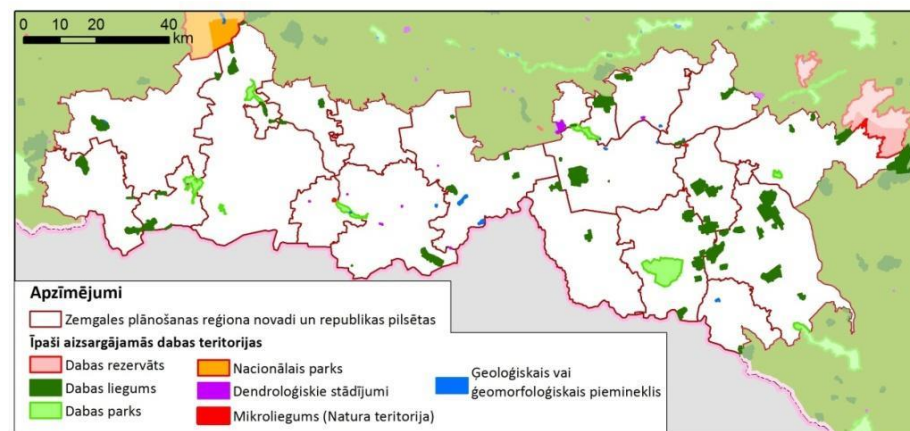
- purvam specifisku un retu putnu sugu saglabāšanā;
- kā barošanās un atpūtas vieta migrējošiem ūdensputniem;
- mitrājiem raksturīgo augu sugu un biotopu saglabāšanā;
- daudzu bezmugurkaulnieku sugu eksistences nodrošināšanā.

Nacionālie parki ir plaši apvidi, kam raksturīgi nacionāli nozīmīgi izcili dabas veidojumi, cilvēka darbības neskartas un mazpārveidotas ainavas un kultūrainavas, biotopu daudzveidība, kultūras un vēstures pieminekļu bagātība un kultūrvides īpatnības. Zemgales plānošanas reģiona teritoriju šķērso Ķemeru nacionālais parks. Ķemeru nacionālais parks izveidots, lai saglabātu šīs teritorijas dabas, kultūrvēsturiskās un kurortoloģiskās vērtības, lai aizsargātu minerālūdeņu un ārstniecisko dūņu veidošanās procesus, kā arī veicinātu nenoplicinošu saimniecisko darbību. Bioloģiski ļoti vērtīga teritorija.

Mikroliegumi ir teritorijas, kas tiek noteiktas, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamās sugas vai biotopa aizsardzību ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kā arī īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, ja kāda no funkcionālajām zonām to nenodrošina. Līdzīgi kā īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, mikroliegumos ir aizliegtas vai ierobežotas darbības, kas apdraud retās sugas vai biotopa pastāvēšanu. Zemgales plānošanas reģiona teritorijā atrodas divi mikroliegumi. Tā kā mikroliegumos tiek aizsargātas īpaši retas sugas, informācijai par mikroliegumiem ir ierobežotas pieejamības statuss.

Dabas pieminekļi ir atsevišķi, savrupi dabas veidojumi: aizsargājamie koki, dendroloģiskie stādījumi, alejas, ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi un citi dabas retumi, kam ir zinātniska, kultūrvēsturiska, estētiska vai ekoloģiska vērtība. Dendroloģiskie stādījumi ir mākslīgi veidotas teritorijas, kas pārstāv dendroloģiskās un kultūrvēsturiskās vērtības un ir piemērotas sabiedrības izglītošanai, atpūtai un audzināšanai. Zemgales plānošanas reģiona teritorijā atrodas 11 dendroloģiskie stādījumi, kā arī 13 ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie pieminekļi.

Pie dabas pieminekļiem ir pieskaitāmi arī dižkoki, kas ir lieli un veci koki, kam ir kultūrvēstures, izglītojoša vai zinātniska funkcija. Par dižkoku uzskatāms jebkurš koks, kas atbilst MK noteikumos Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” iekļautajām prasībām attiecībā uz dižkoka statusa piemērošanu.

1.7.attēls. ĪADT Zemgales novados (labākai kartes lasāmībai ĪADT robežas tiek attēlotas lielākas nekā faktiskā platība)

Avots: Dabas datu informācijas sistēma „Ozols”

Rekreācijas un zaļās teritorijas

Zemgales plānošanas reģiona rekreācijas un zaļās teritorijas ietver dažādu veidu parkus, skvērus, alejas, baznīcu dārzus, brīvdabas sporta laukumus, brīvdabas estrādes, iekārtotas atpūtas vietas un peldvietas, kempingu teritorijas, moto vai zirgu sacensībām aprīkotas teritorijas, regulāri applūstošas pļavas, palienes, kā arī mežus, ko izmanto rekreācijai. Daļa rekreācijas objektu nav pietiekami labiekārtoti un nepilda rekreācijas funkciju. Viena no aktuālām problēmām ir tāda, ka reģiona teritorijā atpūtas infrastruktūra nav līdzvērtīgi pieejama un attīstīta visās apdzīvotās vietās. Rekreācijas objektu izveide, attīstīšana un esošo objektu uzturēšana ir viens no prioritārajiem uzdevumiem visām reģiona pašvaldībām.

Neatņemama rekreācijas teritoriju sastāvdaļa ir meži. Meži ir būtiski gan vides izglītības veicināšanai, gan aktīvai atpūtai pie dabas. Reģionā ietilpst gan AS

„Latvijas Valsts meži” Zemgales mežsaimniecība, gan lielākā daļa no Vidusdaugavas mežsaimniecības teritorijas. Šīs mežsaimniecībās kopumā uztur 130 rekreācijas objektus, no kuriem lielākā daļa atrodas tieši Zemgales plānošanas reģionā. Šādi dabas atpūtas objekti ir gan nelielas nojumes ar soliņiem, gan lieli rekreācijas objekti, kā, piemēram, Tērvetes dabas takas, Kokneses parks, Pokaiņu mežs u.c.

Zemgales mežsaimniecībā atrodas 24 ekomeži rekreācijai ar kopējo platību 534 ha. Ekomeži rekreācijai, kas kalpo kā vides izziņas un atpūtas vieta, ir vietējai sabiedrībai nozīmīgas teritorijas, kuras tiek apsaimniekotas ar mērķi saglabāt un vairot rekreācijas, t.sk. ainaviskās vērtības.

Tāpat mūsdienās ļoti būtiska ir iespēja atpūsties dabā, izmantojot velosipēdu kā galveno transporta līdzekli. Zemgales plānošanas reģionā oficiāli veloceliņi atrodas tikai Jelgavā un Dobelē. Zemgales plānošanas reģions ir bagāts ar ainaviskiem tūrisma maršrutiem, kuros būtu ieteicams nodrošināt to apskati ar velosipēdu. Tādā veidā vienlaicīgi gan attīstot velotūrismu, gan paildzinot iedzīvotāju uzturēšanos Zemgales dabā, t.sk. mežos. Šādu iespēju jau tagad nodrošina velo maršruts Zemgales velotūre (477 km), kas sākas un beidzas Jelgavā.

1.1.3. PAZEMES UN VIRSZEMES ŪDENS RESURSI

Zemgales plānošanas reģions bagāts gan ar virszemes ūdeņiem, gan ar pazemes ūdeņiem. Platība zem ūdeņiem Zemgalē aizņem 31 076 ha, kas ir 3% no kopējās reģiona platības. Iekšzemes ūdeņu daudzumu un izvietojumu reģionā nosaka ģeogrāfiskais novietojums, klimats, reljefs un ģeoloģiskā uzbūve. Lielākie ezeri Zemgalē ir Saukas, Zebrus, Lielaucis, Odzes un Viesītes ezers, kas izvietojusies Zemgales rietumu un austrumu daļās, savukārt centrālajā daļā, kur ir izveidojies salīdzinoši blīvs upju tīkls un līdzens reljefs, lielu ezeru nav.

Zemgales teritorijā atrodas trīs upju baseini – Lielupes, Daugavas un Ventas. Reģiona lielākā teritorijas daļa atrodas Lielupes upju baseina apgabalā, kas tiek dalīts ar Lietuvu. Lielupe ir ūdeņiem bagāta un tai raksturīgs lēns tecējums, ko nosaka Zemgales līdzenais reljefs un upes gultnes nelielais garenslīpums.

Pavasārī, veidojoties ledus sastrēgumiem, Lielupe parasti iziet no krastiem, applūdinot lielas lauksaimniecības zemju platības un apdzīvotas teritorijas. Intensīvu nokrišņu rezultātā plūdi iespējami arī vasarā. Plūdi, strauji palielinoties upju notecei, skar arī tādas upes kā Iecava, Misa, Garoze, Svēte, Tērvete, Auce, Platone, Vircava, Sesava, Svītene, Vecbērze, Driksa, kā arī Velna grāvi. Kreisā krasta pietekās (Svītē, Sesavā, Vircavā, Platonē) atklātās teritorijas un smago augšņu dēļ vērojami strauji vasaras – rudens plūdi. Labā krasta pietekās (Iecava, Misa) pali ir izlīdzinātāki un ilgstošāki. Viena no plūdu apdraudētākajām teritorijām ir Jelgavas pilsēta. Nozīmīgam plūdu riskam ir pakļautas arī cilvēku radītās plūdu apdraudētās teritorijas, kas saistītas ar polderiem un mazajiem HES, t.sk. HES uz Bērzes upes, Svētes upes, Platones upes un Dienvidsusējas upes.

Lielupes sateces baseinā reljefs, klimatiskie apstākļi un auglīgās augsnes kopā veido labvēlīgus apstākļus zemes intensīvai izmantošanai lauksaimniecībā. Tajā pat laikā intensīva lauksaimniecība, biezs upju tīkls un nepārdomāta lauksaimniecības zemju apsaimniekošana var apdraudēt iekšzemes ūdeņu kvalitāti. Lielupes upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānā (2009. g.) ietvertā informācija norāda uz to, ka Lielupes apgabala ūdensobjektu lielākajai daļai bija ļoti slikta ekoloģiskā kvalitāte. Nozīmīgāko slodzi uz virszemes un pazemes ūdeņiem Lielupes apgabalā rada lauksaimnieciskās darbības (izklīdētais un punktveida piesārņojums) un notekūdeņu novadīšana (gan centralizēti savākto, gan no viensētām un atsevišķām ēkām), hidromorfoloģiskās izmaiņas, kā arī pārrobežu piesārņojuma slodze no Lietuvas. Saskaņā ar 31.05.2011. MK noteikumiem Nr. 418 „Noteikumi par riska ūdensobjektiem”, Lielupes upju baseina apgabalā 23 upēm (72%) un sešiem ezeriem (46%) ir risks nesasniegt ūdens apsaimniekošanas likumā noteikto labu virszemes ūdeņu stāvokli likumā paredzētajā termiņā.

Saskaņā ar 11.01.2011. MK noteikumiem Nr. 33 „Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma ar nitrātiem” un, pamatojoties uz augstu eutrofikācijas risku, kas pastāv intensīvas lauksaimniecības teritorijās Zemgales plānošanas reģionā, Lielupes upes baseins ir definēts kā īpaši jutīga teritorija. Veicot lauksaimniecības darbības īpaši jutīgajās teritorijās, ir jāievēro papildus prasības, kas ir vērstas uz ūdens piesārņojuma samazināšanu ar nitrātiem lauksaimniecības darbības rezultātā.

Daļa no Zemgales plānošanas reģiona teritorijas ietilpst arī Daugavas upju baseina apgabalā. Daugavas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānā (2009. g.) norādīts, ka aptuveni puse no apgabala ūdensobjektiem neatbilst labai ekoloģiskajai kvalitātei. Saskaņā ar 31.05.2011. MK noteikumiem Nr. 418 13 (20%) upes un 32

(18%) ezeri tiek definēti kā riska ūdensobjekti, kas potenciāli var nesasniegt Ūdens apsaimniekošanas likumā noteikto labu virszemes ūdeņu stāvokli likumā paredzētajā termiņā. No šiem riska ūdensobjektiem piecas upes un divi ezeri atrodas Zemgales plānošanas reģionā. Upju baseinu apgabalā apsaimniekošanas plānos tika iekļauti vairāki pasākumi, kas ir vērsti uz virszemes un pazemes ūdens kvalitātes uzlabošanu.

Daugavas apgabalā plūdi ir nozīmīgs risks, īpaši cilvēka darbības visvairāk ietekmētajās teritorijās, t.sk. Daugavas posmi no Ūšas/Ošas līdz Ziemeļsusējai, no Aiviekstes līdz Ogres un no Ogres līdz Langai.

Jēkabpils novadā savstarpēji atšķirīgas ir Daugavas, Dvietes un Ziemeļsusējas aplūstošās teritorijas.

Daugavas aplūstošās teritorijas raksturīgas ar ievērojamu ūdens līmeņa celšanos. Pēc Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras sniegtās informācijas maksimālais ūdens līmenis ar 10% pārsniegšanas varbūtību vidējo ilggadīgo ūdens līmeni pie Jēkabpils novada ziemeļrietumu robežas pārsniedz par 4 metriem, bet pie novada dienvidaustrumu robežas – pat par 6 m. Ekstremālos plūdus ūdens līmenis var paaugstināties vēl par 1–2 m.

Jēkabpils novadā Daugavai galvenokārt raksturīga šaura palienes josla un augsts krasts. Ievērojami platāka paliene ir vienīgi starp Vandāniem un Dignāju. Taču palu un plūdu laikā plašas ieplakas applūst pa mazo upīšu – Eglonas, Olājas, Melnupītes u.c. ielejām. Rezultātā Dunavas pagastā izveidojas situācija, ka applūstošās teritorijas ietver neaplūstošas “salas” ar viensētām un ceļu Daugavas krastā.

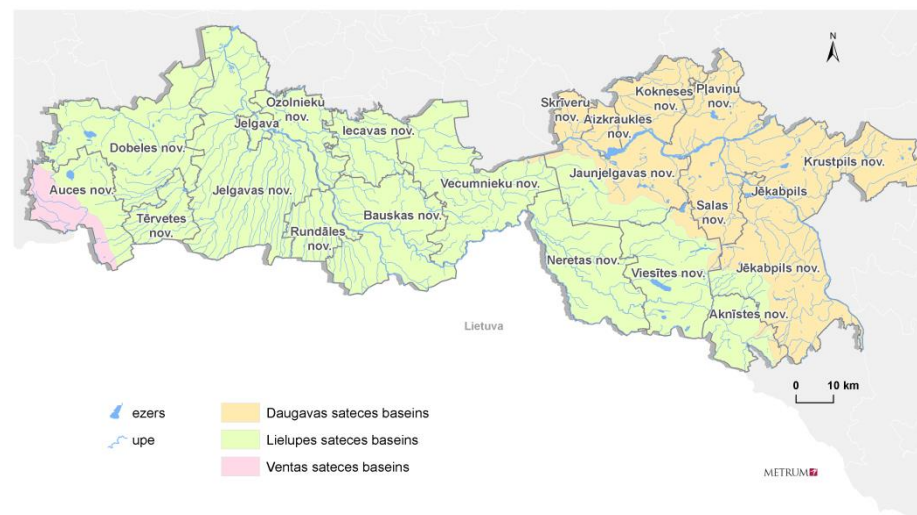
Dviete raksturīga izteikta ieleja, ko arī ietekmē ūdens līmenis Daugavā, īpaši lejpus Jēkabpils novada robežas. Dviete Jēkabpils novadā ir regulēta un tās palienes ir meliorētas.

Savukārt Ziemeļsusējai un tās pietiekām Aldaunīcai un Vārzgūnei raksturīgas izteiktas palienes, kur pali un plūdi neapdraud apdzīvotas vietas.

Zemgales plānošanas reģiona Auces novada neliela teritorijas daļa atrodas Ventas upju baseina apgabalā.

Virszemes ūdens resursi Zemgalē ir ļoti būtiski elektroenerģijas ieguvei. Aizkraukles novadā darbojas Pļaviņu hidroelektrostacija (turpmāk – HES), kas ir lielākā ūdens spēkstacija Baltijā un otrā lielākā visā ES. Zemgalē atrodas arī vairāki mazie HES. Visvairāk HES (četri) ir uz Dienvidsusējas.

Viens no nozīmīgākajiem dabas resursiem Zemgalē ir pazemes ūdeņi, kas reģionā atrodas salīdzinoši nelielā dziļumā (Latvijas reģionu ekonomikas attīstības perspektīvas un virzieni, 2010-2011). Pazemes ūdeņi barojas no nokrišņiem, kas izfiltrējas caur aerācijas zonu un pārtek no augstāk iegulošiem ūdens horizontiem uz zemākiem. Virsējais pazemes ūdeņu slānis ir gruntsūdeņi, kas no zemes virsmas atdalīts ar augsnes kārtu un aerācijas zonas iežiem. Gruntsūdeņu līmeņu dziļums vairumā gadījumu nepārsniedz 1-3 m, vienīgi paugurainēs tie atrodas dziļāk, tāpēc gruntsūdeņi ir slikti aizsargāti no iespējama piesārņojuma.

1.8.attēls. Upju sateces baseini Zemgales plānošanas reģiona teritorijā

Avots: Daugavas, Lielupes un Ventas upju baseinu apgabalā apsaimniekošanas plāni

1.1.4. GAISS

Vides politikas pamatnostādņēs 2009.–2015. gadam ir norādīts, ka gaisa kvalitāti Latvijā kopumā var uzskatīt par labu. Latvijā tiek izdalītas divas zonas gaisa

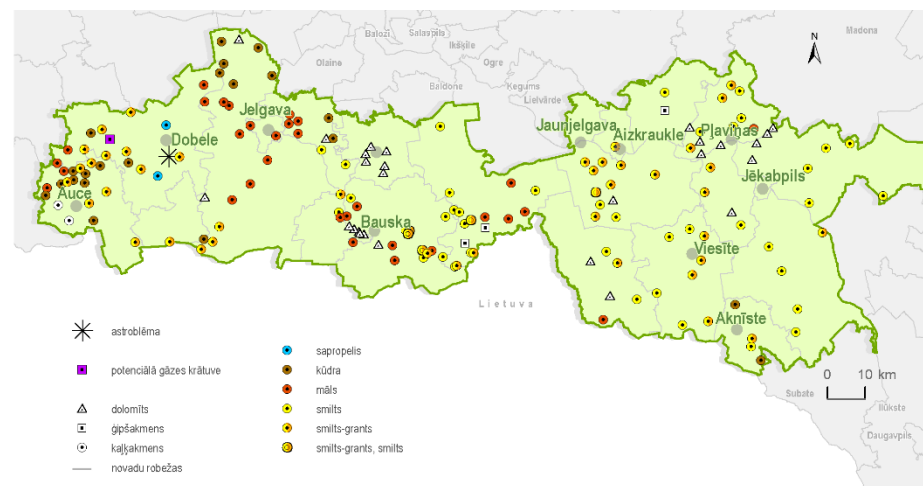
kvalitātes novērtēšanai un pārvaldībai: Rīgas aglomerācija; pārējā Latvijas teritorija.

Saskaņā ar Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra izstrādāto „Pārskatu par gaisa kvalitāti Latvijā 2012.gadā”, galvenās gaisa kvalitātes problēmas Latvijas teritorijā (izņemot Rīgas aglomerāciju) ir saistītas ar daļiņu PM₁₀ un benzola koncentrāciju, kas vairākās gaisa kvalitātes monitoringa stacijās pārsniedz normatīvajos aktos noteiktos piesārņojuma novērtējuma sliekšņus. Tajā pašā laikā ir jāatzīmē, ka pašreiz Zemgales plānošanas reģionā netiek veikts pastāvīgs gaisa kvalitātes monitorings, un pilnīga informācija par gaisa kvalitāti reģionā nav pieejama.

Galvenais gaisa piesārņojuma avots reģionā ir stacionārie piesārņojuma avoti. Nozīmīgākie stacionārie piesārņojuma avoti ir katlu mājas, kuri, ka kurināmo, pārsvara izmanto gāzi vai koksni. 2013. gadā vairāk nekā 400 uzņēmumi, kuriem ir A vai B kategorijas piesārņojošās darbības atļaujas vai C kategorijas apliecinājums, iesniedza atskaites par emisijām gaisā, ieskaitot vairāk, nekā 280 sadedzināšanas iekārtas.

Kā otro nozīmīgāko gaisa piesārņojuma avotu var nosaukt autotransportu. Zemgales plānošanas reģionu šķērso piecas valsts un 28 reģionālas nozīmes ceļi ar salīdzinoši augstu satiksmes intensitāti iezīmējot autoceļa transportu kā potenciāli ievērojamāko gaisa piesārņojuma avotu. Vairākos reģiona novados atzīmējams ir arī putekļu piesārņojums, ko rada neasfaltētie ceļi.

daudz kūdras ieguves vietu, savukārt reģiona centrālā daļa izceļas ar lielu māla ieguves vietu skaitu. Zemgalē atrodas vienas no lielākajām dolomīta un kaļķakmens atradnēm Latvijā. Lielākā izmantojamā dolomīta atradne ir Biržu–Pūteļu atradne, kas atrodas 15 km no Jēkabpils dienvidrietumu virzienā. Reģionā lielākās kaļķakmens atradnes atrodas Auces novadā, Vītiņu pagastā. Zemgalē kopā ir septiņas valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnes.

1.9.attēls. Derīgie izrakteņi Zemgalē

Avots: Zemgales plānošanas reģiona dati

1.1.5. DERĪGIE IZRAKTEŅI

Zemgales reģiona nozīmīgākie derīgie izrakteņi ir: ģipsakmens, kaļķakmens, dolomīts, smilts, grants, kūdra un māls. Zemgales rietumu daļā atrodas samērā

1.2. CILVĒKRESURSI

Iedzīvotāji

Iedzīvotāju skaits Zemgales plānošanas reģionā, tāpat kā visā Latvijā, pakāpeniski samazinās, 01.01.2014. sasniedzot 244 875 cilvēkus. Gan Latvijā, gan Zemgalē iedzīvotāju skaits samazinās negatīvas dabiskās un mehāniskās kustības rezultātā. Vislielākais iedzīvotāju skaits Zemgalē ir republikas pilsētās – Jelgavā un Jēkabpilī, kā arī Jelgavas, Bauskas un Dobeles novadā. Vislielākais iedzīvotāju blīvums arī ir Jelgavā un Jēkabpilī, bet starp novadiem visblīvāk apdzīvots ir Aizkraukles novads. Ilgtermiņa migrācijas saldo Zemgales lielajās pilsētās un novados ir negatīvs; 2013. gadā migrācijas saldo rādītāji visbūtiskāk pasliktinājušies Jelgavas, Ozolnieku, Vecumnieku, Dobeles, Bauskas, Iecavas un Auces novadā, kā arī Jēkabpilī.

Darbspējīgo iedzīvotāju īpatsvars Zemgalē (65,7%) ir lielāks nekā vidēji Latvijā, turklāt arī iedzīvotāju virs darbaspējas vecuma īpatsvars reģionā (20%) ir zemāks nekā vidēji Latvijā.

Sadalījumā pēc izglītības līmeņa Zemgales plānošanas reģionā dominē iedzīvotāji ar profesionālo vai arodizglītību – 21,5%. Tomēr, salīdzinot ar Latvijas vidējo rādītāju, Zemgales iedzīvotāju īpatsvars ar pamatizglītību vai zemāku izglītību (15,9%) ir lielāks nekā vidēji valstī, savukārt iedzīvotāju īpatsvars ar augstāko izglītību (13,3%) – zemāks, neskatoties uz to, ka Zemgalē atrodas trešā lielākā augstskola Latvijā – Latvijas Lauksaimniecības universitāte.

Demogrāfiskās slodzes līmenis pēdējos gados Zemgales plānošanas reģionā, tāpat kā pārējos reģionos un Latvijā kopumā, palielinās, tomēr ir mazliet mazāks (585) nekā vidēji Latvijā. Dabiskais pieaugums pēdējos astoņus gadus gan Zemgales reģionā (2013. gadā – -3,8), gan vidēji Latvijā ir negatīvs.

Pēdējo gadu tendences liecina, ka Zemgales reģionā pieaug latviešu īpatsvars – 2013.gadā tas bija 69,9%, kas ir gandrīz par 10% lielāks nekā vidēji Latvijā.

Nodarbinātība un bezdarbs

Ekonomiskās krīzes ietekmē gan Latvijā, gan Zemgales plānošanas reģionā bezdarba līmenis savu augstāko līmeni bija sasniedzis 2010. gadā. Tomēr pēdējos gados visā valstī un Zemgalē bezdarba līmenis samazinās, 2014. gada maijā sasniedzot 8,9%. Visaugstākais bezdarba līmenis bijis Auces, Aizkraukles un

Krustpils novadā, savukārt viszemākais – Ozolnieku novadā, Iecavas novadā un Jelgavas pilsētā.

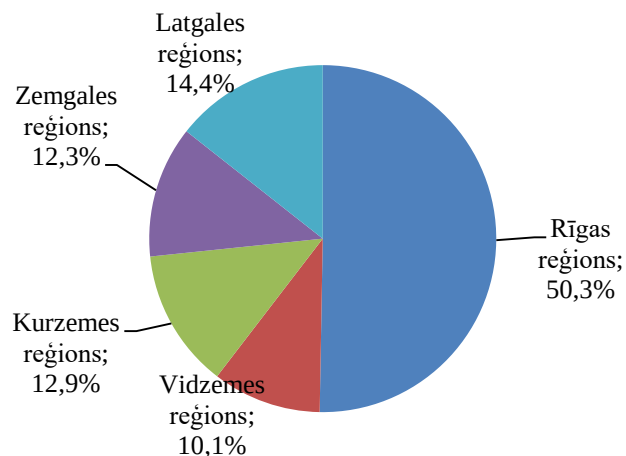
Nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars Zemgalē ar katru gadu palielinās, 2013. gadā vecuma grupā no 15-74 gadiem sasniedzot 56,2% (Latvijā – 58,2%), bet vecuma grupā no 15-64 gadiem – 63,9 (Latvijā – 65%).

Kopš 2010. gada visos reģionos, arī Zemgalē, vērojams vidējās darba samaksas pieaugums, turklāt pārsniedzot pirmskrīzes līmeni. Vidējā bruto darba samaksa Zemgalē 2013. gadā vislielākā bija ieguves rūpniecībā un karjeru izstrādē (B) – 1039 *euro*, valsts pārvaldē un aizsardzībā (O) – 772 *euro*, un elektroenerģijas, gāzes apgādē un siltumapgādē (D) – 707 *euro*.

1.2.1. IEDZĪVOTĀJI

No visiem Latvijas iedzīvotājiem vislielākais iedzīvotāju īpatsvars 2014. gada sākumā bija Rīgas reģionā – 50,3%, savukārt Zemgalē tas ir 12,3%. Tomēr Zemgale ir viens no visblīvāk apdzīvotajiem reģioniem Latvijā: 2014. gadā Zemgalē bija 23 cilv. uz km², Latgalē – 20 cilv. uz km², Kuzemē – 19 cilv. uz km² un Vidzemē tikai 13 cilv. uz km².

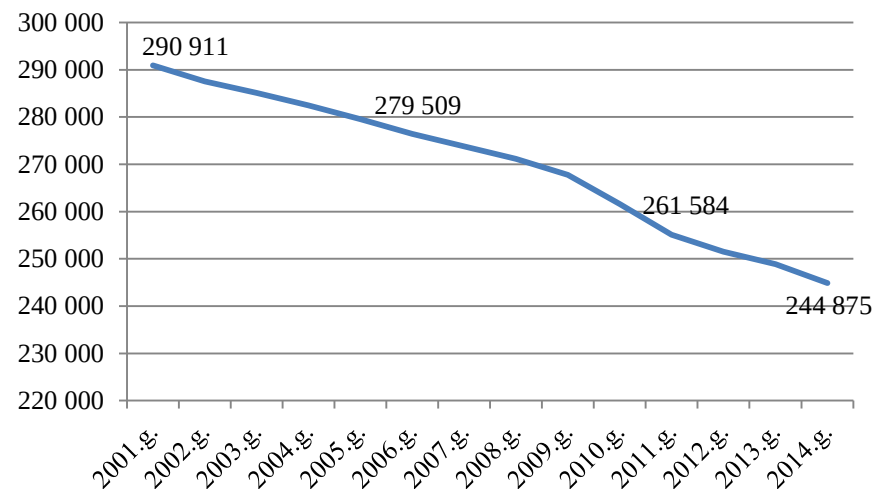
Zemgalē 2014. gada sākumā bija 244 875 iedzīvotāji, un, salīdzinot ar 2013. gada sākumu, iedzīvotāju skaits ir samazinājies par 1,6%, bet, salīdzinājumā ar 2001. gada sākumu, – par 15,8%. Zemgalē pēdējo piecu gadu laikā vērojams iedzīvotāju samazinājums vidēji par 4,6%. Tāpat kā visā Latvijā, arī Zemgalē iedzīvotāju skaits samazinās migrācijas un sabiedrības novecošanās – negatīvas dabiskās kustības – ietekmē. Migrācija novērojama gan reģiona robežās, kad cilvēki darba meklējumos dodas dzīvot uz novadu centriem un uz lielākajām pilsētām, gan izceļo projām no Latvijas.

1.10.attēls. Iedzīvotāju īpatsvars Latvijas reģionos 2014. gada sākumā, % no kopējā iedzīvotāju skaita

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

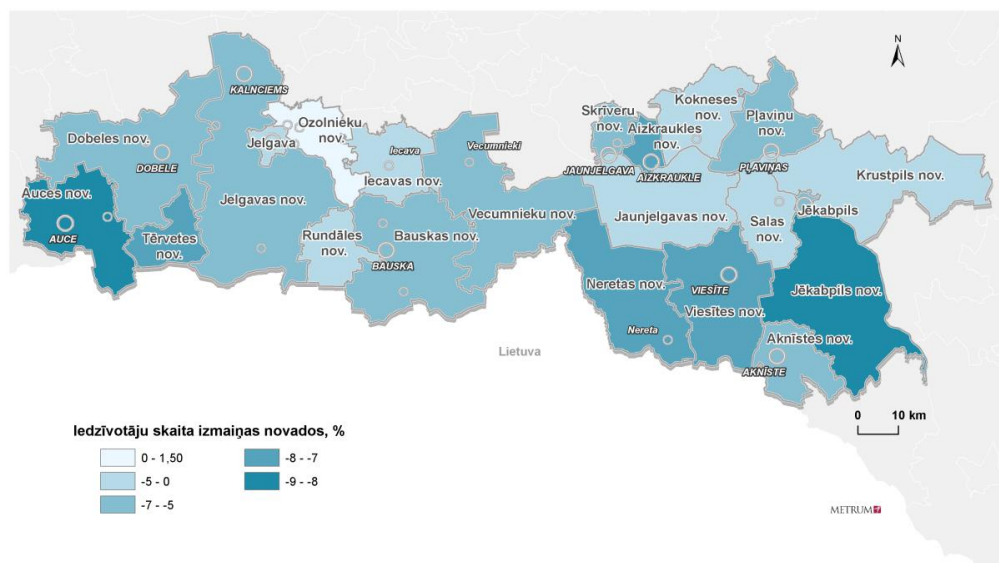
Vislielākais iedzīvotāju skaits Zemgalē koncentrējas republikas pilsētās: 2014. gada sākumā Jelgavā dzīvoja 62 572, bet Jēkabpilī – 24 839 iedzīvotāji, savukārt iedzīvotāju skaita ziņā lielākie novadi bija Bauskas novads ar 26 348, Jelgavas novads ar 25 801 un Dobeles novads ar 22 980 iedzīvotājiem. Vismazākais iedzīvotāju 2014. gada sākumā bija Aknīstes novadā – 3056, Tērvetes novadā – 3821, Skrīveru novadā – 3844, Neretas novadā – 4060 un Rundāles novadā – 4067 iedzīvotāji.

1.11.attēls. Pastāvīgo iedzīvotāju skaits Zemgales reģionā 2001.–2014. gadā, gada sākumā

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Laika periodā no 2010. līdz 2014. gadam iedzīvotāju skaita izmaiņas Zemgales administratīvajās teritorijās ir nevienmērīgas. Izteikta iedzīvotāju skaita samazināšanās notiek lauku reģionos un pierobežā. Iedzīvotāji pārceļas tuvāk novadu administratīvajiem centriem un lielākajām pilsētām. Iedzīvotāju skaita pieaugums vērojams pilsētās un piepilsētu teritorijās, ko sekmē pakalpojumu pieejamība un nodarbinātība. Lielākais iedzīvotāju skaita pieaugums pēdējo piecu gadu laikā ir bijis Ozolnieku novadā – par 5%, neliels iedzīvotāju skaita samazinājums ir Jelgavas pilsētā, ko ietekmē Rīgas tuvums, migrācija no citiem reģiona novadiem un kvalitatīvāka dzīves vide. Vislielākais iedzīvotāju skaita samazinājums ir bijis Jēkabpils novadā – par 8,4%, Aknīstes novadā – 9,0%, Auces novadā – 7,9%. Kopumā lielākajā daļā teritoriju notikusi iedzīvotāju skaita samazināšanās, iedzīvotāju skaits samazinās gan lauku teritorijās, gan pilsētās.

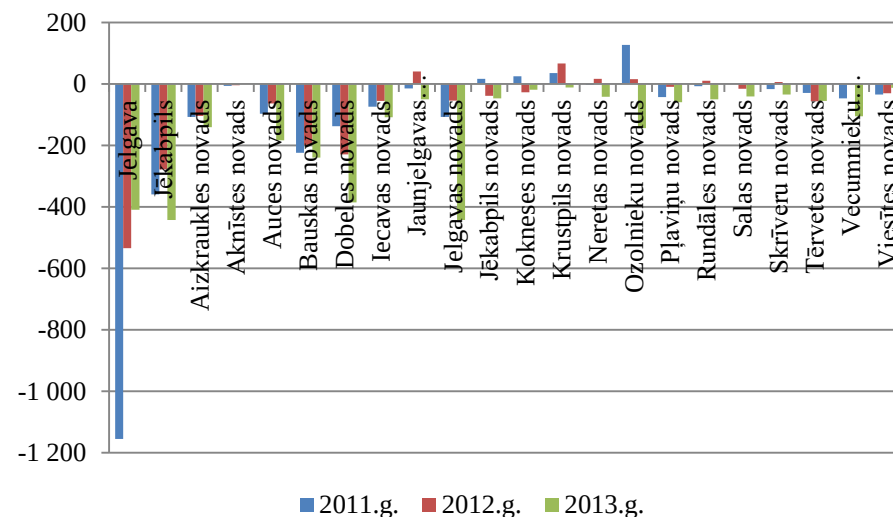

1.12.attēls. Pastāvīgo iedzīvotāju skaita izmaiņas Zemgales novados un pilsētās laika periodā no 2010. līdz 2014. gadam, gada sākumā

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Iedzīvotāju blīvuma ziņā 2014. gada sākumā Zemgales reģions bija otrajā vietā aiz Pierīgas reģiona (36 cilvēki uz km²) ar 23 cilvēkiem uz km². Vislielākais iedzīvotāju blīvums ir vērojams republikas pilsētās – 2014. gada sākumā Jelgavā tas bija 956 cilv./ km² un Jēkabpilī – 931 cilv./km². Novadu vidū vislielākais blīvums bija Aizkraukles (84 cilv./km²), Ozolnieku (34 cilv./km²), Skrīveru (34 cilv./km²) un Iecavas (28 cilv./km²) novadā, savukārt vismazākais – Jēkabpils (5 cilv./km²), Neretās (6 cilv./km²) un Viesītes (6 cilv./km²) novadā. Pēdējos gados gan Zemgales republikas pilsētās, gan novados iedzīvotāju blīvums samazinās.

Migrācijas saldo 2011. gadā izteikti pozitīvs bija Ozolnieku novadā – 127 cilvēki, tomēr 2013. gadā tas būtiski samazinājās – līdz -144 cilvēkiem. Zemgalē 2013. gadā nebija nevienas administratīvās teritorijas ar pozitīvu migrācijas saldo, vienīgi Aknīstes novadā tas bija nulle. Visnegatīvākais migrācijas saldo 2013. gadā bija iedzīvotāju skaita ziņā lielākajās teritorijās – Zemgales lielajās pilsētās Jelgavā (-409 cilvēki) un Jēkabpilī (-443 cilvēki), kā arī Jelgavas (-443), Dobeles (-386) un Bauskas (-240) novadā. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, tieši 2013. gadā migrācijas saldo rādītāji visbūtiskāk pasliktinājušies Jelgavas, Ozolnieku, Vecumnieku, Dobeles, Bauskas, Iecavas un Auces novadā, kā arī Jēkabpilī.

1.13.attēls. Ilgtermiņa migrācijas saldo Zemgales novados un pilsētās 2011.–2013. gadā

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Visnegatīvākais dabiskais pieaugums Zemgalē bija 2011. gadā – -5,3 cilvēki uz 1000 iedzīvotājiem, kas izskaidrojams ar ievērojamu dzimušo skaita kritumu, kā arī ekonomiskā situācija valstī krīzes ietekmē bija sasniegusi savu zemāko punktu. Tomēr pēdējo gadu tendence gan Zemgales reģionā, gan Latvijā uzrāda nelielu dabiskā pieauguma rādītāja palielinājumu – attiecīgi 2013. gadā Zemgalē tas bija -3,8 un Latvijā – -4,4 cilvēki uz 1000 iedzīvotājiem.

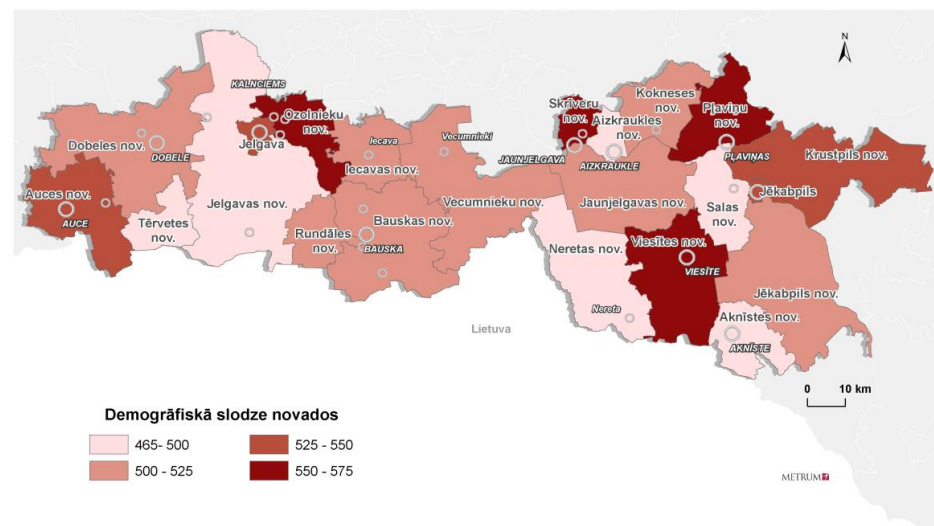
Rādītājs	Gads							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dzimušo skaits uz 1000 iedz. Zemgalē	10,2	10,8	11,3	10,1	8,8	8,9	8,7	10,3
Mirušo skaits uz 1000 iedz. Zemgalē	14,8	14,8	14,1	13,8	13,8	14,2	12,7	14,1
Dabiskais pieaugums Zemgalē	-4,6	-4	-2,8	-3,7	-5	-5,3	-4	-3,8
Dzimušo skaits uz 1000 iedz. Latvijā	10,3	10,9	11,2	11,3	9,4	9,1	9,8	10,3
Mirušo skaits uz 1000 iedz. Latvijā	14,8	14,9	14,1	13,8	14,1	13,7	14,2	14,3
Dabiskais pieaugums Latvijā	-4,5	-4,0	-2,9	-2,5	-4,7	-4,6	-4,4	-4

1.2.tabula. Iedzīvotāju dabiskais pieaugums Zemgalē un Latvijā uz 1000 iedzīvotājiem 2006.–2013. gadā

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Kopumā Jaunjelgavas un Pļaviņu novados apdzīvotība varētu samazināties visstraujāk, ņemot vērā pašreizējo apdzīvotības blīvumu, kas ir viens no zemākajiem, un dabisko pieaugumu, kas ir ļoti nelabvēlīgs – 2013.gadā dabiskais pieaugums Pļaviņu novadā bija -79,8 un Jaunjelgavas novadā – -39,9. Līdz ar to depopulācija vairāk skar tieši Zemgales austrumu daļu. Savukārt, pozitīvs dabiskais pieaugums un līdz ar to vislabvēlīgākie novadi Zemgalē ir Iecavas (+5,4), Bauskas (+4,6) un Vecumnieku (+3,3) novads.

Demogrāfiskā slodze Zemgalē pēdējo gadu laikā ir palielinājusies no 555 darbaspējas vecumu nesasnējušām un pārsniegušām personām vidēji uz 1000 personām darbaspējas vecumā 2011. gadā līdz 585 personām – 2014. gadā. Tomēr tas ir labākais rādītājs starp visiem statistikas reģioniem. Praktiski visos Zemgales novados pēdējos trīs gados ir vērojams demogrāfiskās slodzes palielinājums. Vislielākā demogrāfiskā slodze 2014. gada sākumā bija Auces (664), Viesītes (650) un Skrīveru (645) novadā, savukārt viszemākā demogrāfiskā slodze – Neretas (533), Tērvetes (543) un Aizkraukles (548) novadā. Šajos novados pēdējo trīs gadu laikā demogrāfiskā slodze arvien samazinās. Republikas pilsētās Jelgavā un Jēkabpilī pēdējos trīs gados ir vērojams demogrāfiskās slodzes palielinājums, attiecīgi – Jelgavā no 536 personām 2011. gadā līdz 596 personām 2014. gada sākumā, un Jēkabpilī – attiecīgi no 538 līdz 580 personām.

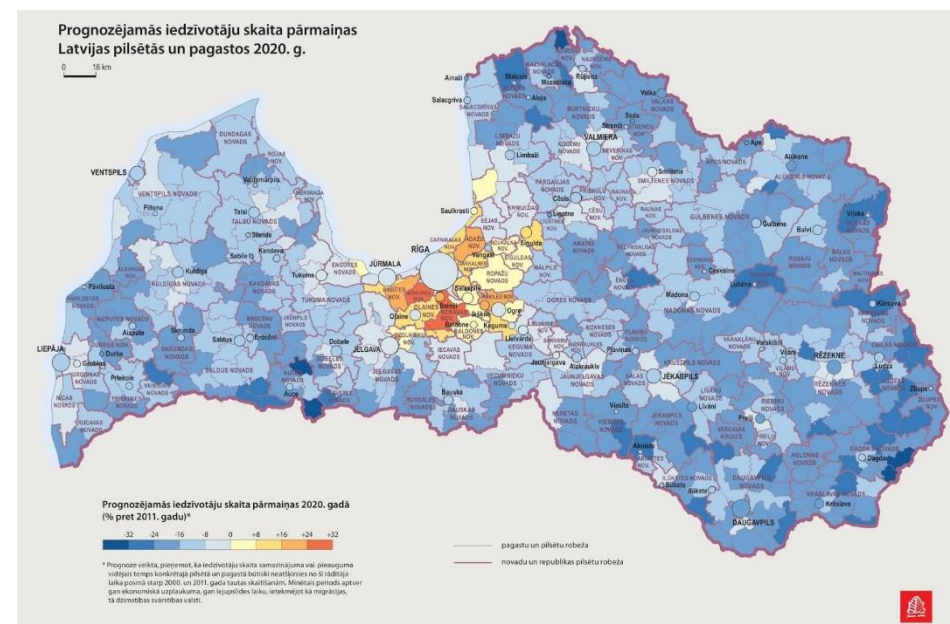
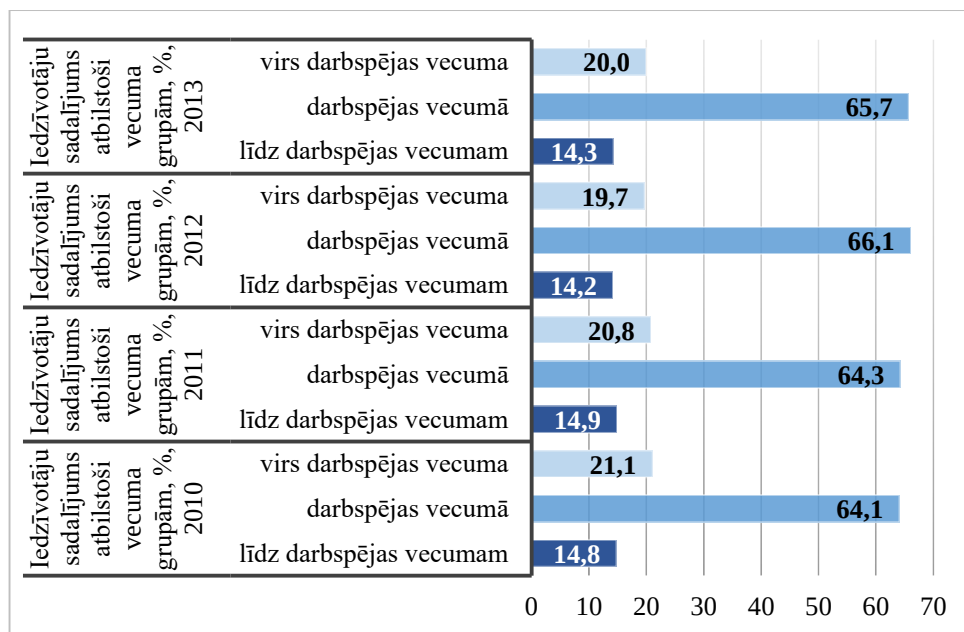

1.14.attēls. Demogrāfiskā slodze Zemgales novados un pilsētās 2013. gadā

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Zemgalē 2013. gadā bija 65,7% iedzīvotāju darbaspējas vecumā – vairāk nekā vidēji Latvijā (63,2%) un pārējos reģionos. Lai gan, salīdzinot ar 2012. gadu, darbaspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvars Zemgalē proporcionāli samazinājās, tomēr pozitīvi vērtējams, ka iedzīvotāju īpatsvars virs darbaspējas vecuma Zemgalē 2013. gadā ir mazāks nekā vidēji Latvijā, t.i., Zemgalē – 20%, Latvijā – 22,4%.

Iedzīvotāju skaita attiecības starp trijām galvenajām vecuma grupām dod iespēju spriest par teritorijas demogrāfisko un ekonomisko potenciālu.

1.15.attēls. Iedzīvotāju sadalījums atbilstoši vecuma grupām Zemgalē 2010.–2013. gadā, %

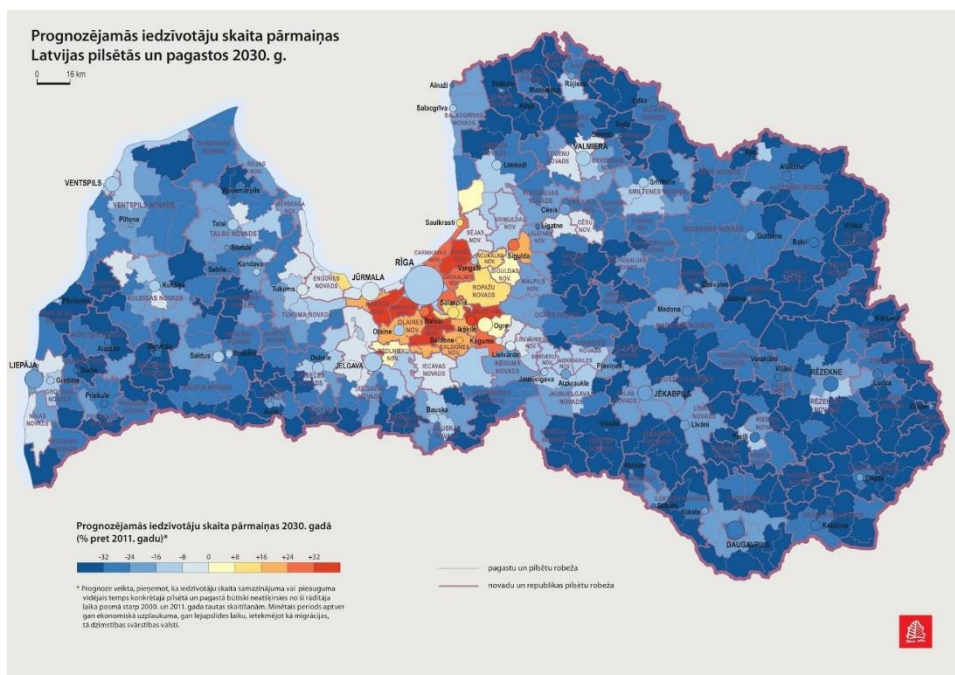
Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Vispārējās demogrāfiskās situācijas prognozes Zemgales plānošanas reģionam ir šādas: salīdzinot ar 2010. gadu, par aptuveni 15% pieaugs pensijas vecuma personu skaits un samazināsies iedzīvotāju skaits un blīvums. Ja iedzīvotāju skaita attīstības tendences saglabāsies līdzšinējās robežās (inerces modelis), tad 2021. gadā Zemgales plānošanas reģionā būs par aptuveni 5% mazāk iedzīvotāju nekā 2013. gadā, tādējādi reģionā dzīvos ~260 tūkst. iedzīvotāju.

Saskaņā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas uzdevumā SIA „Grupa93” un SIA „Karšu izdevniecība Jāņa sēta” veiktā pētījuma „Publisko individuālo pakalpojumu klāsta izvērtējums atbilstoši apdzīvojumam” starprezultātiem, ir sagatavots kartogrāfiskais materiāls ar iedzīvotāju skaita prognozēm Latvijas pilsētās un pagastos uz 2020. gadu un 2030. gadu, kas parāda viennozīmīgu iedzīvotāju skaita samazināšanās tendenci visās Latvijas pilsētās un pagastos, taču Zemgalē šis samazinājums ir mazāks.

1.16.attēls. Prognozējamās iedzīvotāju skaita pārmaiņas Latvijas pilsētās un pagastos 2020. g.

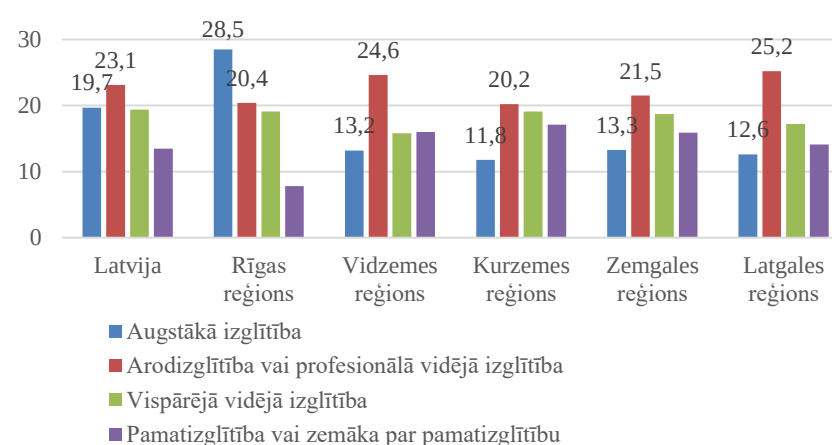
Avots: pētījums „Publisko individuālo pakalpojumu klāsta izvērtējums atbilstoši apdzīvojumam”, 2014

1.17.attēls. Prognozējamās iedzīvotāju skaita pārmaiņas Latvijas pilsētās un pagastos 2030.g.

Avots: pētījums „Publisko individuālo pakalpojumu klāsta izvērtējums atbilstoši apdzīvotumam”, 2014

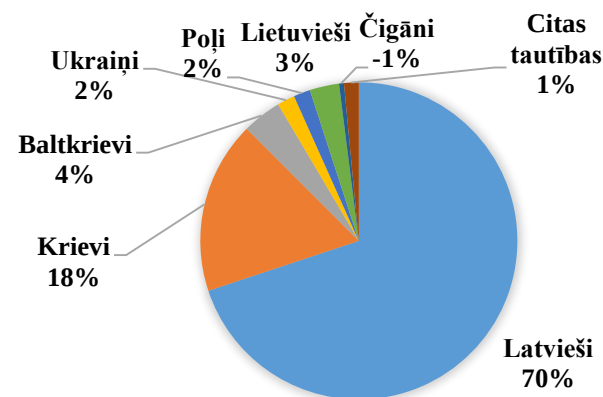
Vērtējot iedzīvotājus pēc izglītības līmeņiem, vidēji Latvijā dominē iedzīvotāji ar profesionālo izglītību – 23,1%, savukārt Rīgas reģionā ir visaugstākais iedzīvotāju ar augstāko izglītību īpatsvars – 28,5%. Negatīvi vērtējams fakts, ka Zemgalē ir viszemākais īpatsvars iedzīvotājiem ar augstāko izglītību – 13,3%, un ir viens no augstākajiem īpatsvariem iedzīvotājiem ar pamata vai zemāku par pamatzglītību – 15,9%.

1.18.attēls. Iedzīvotāju sadalījuma pa izglītības līmeņiem Latvijas reģionos 2013. g.

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

2013. gadā Zemgalē, salīdzinot ar vidējo rādītāju Latvijā (61,1%), latviešu īpatsvars ir lielāks – 69,9%, tāpat reģionā ir vairāk lietuviešu – 3%, kas izskaidrojams ar tuvu Lietuvas pierobežu. Pēdējos gados būtiskas atšķirības iedzīvotāju etniskajā sastāvā nav novērojamas.

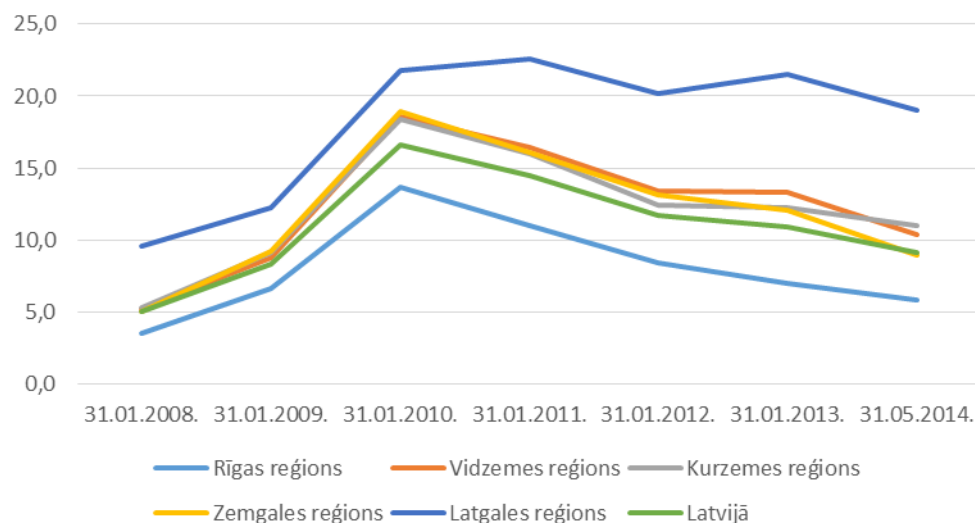

1.19. attēls. Pastāvīgo iedzīvotāju etniskais sastāvs Zemgalē 2013.g., %

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

1.2.2. NODARBINĀTĪBA UN BEZDARBS

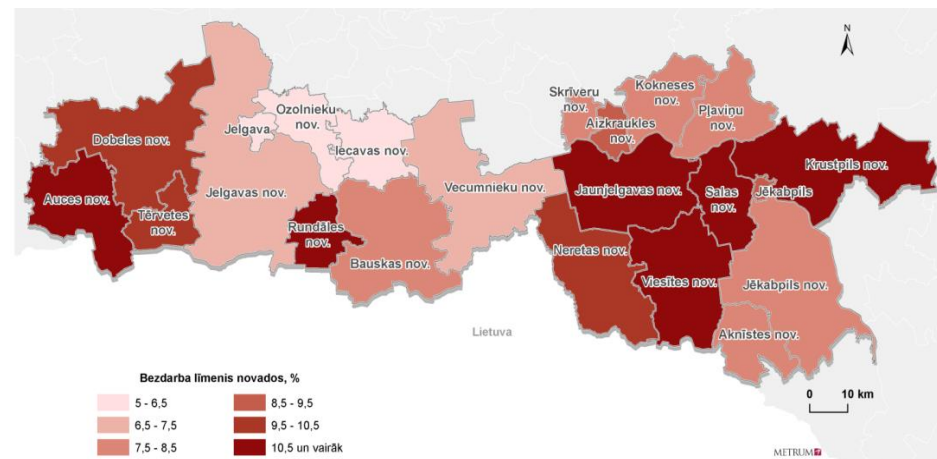
Bezdarba līmenis valstī un reģionos pēdējos sešos gados ir bijis ļoti mainīgs, ko ietekmējusi valsts ekonomiskā krīze. Visaugstākais bezdarba līmenis bija vērojams 2010. gada sākumā, kad Latvijā bezdarbnieki bija 16,6% no visiem iedzīvotājiem, savukārt Zemgalē – 18,9%. Vērtējot pēdējo sešu gadu bezdarba līmeņa dinamiku, redzams, ka visā valstī un reģionos ir vērojams bezdarba līmeņa samazinājums un uz 2014. gada vidu attiecīgi Zemgalē tas bija 8,9%, bet vidēji Latvijā – 9,1%. Visaugstākais bezdarba līmenis nemainīgi visā periodā ir bijis Latgales reģionā.

1.20.attēls. Bezdarba līmenis Latvijā un reģionos 2008.–2014. gadā, %

Avots: LM Nodarbinātības valsts aģentūra

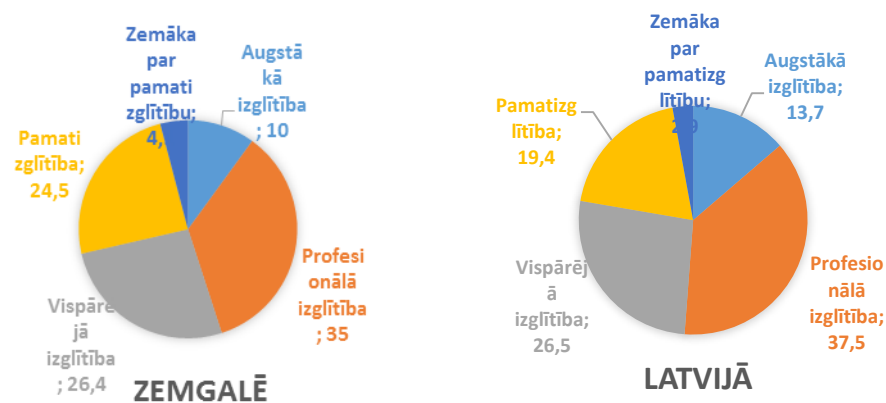
Visaugstākais bezdarba līmenis Zemgalē 2014. gada janvārī bija Auces, Rundāles un Viesītes novados – 11,6%, Salas novadā – 11,3%. Attiecīgi vismazākais bezdarba līmenis šajā laika periodā bija Ozolnieku novadā – 5%, Iecavas novadā – 6% un Jelgavas pilsētā – 6,3%. Pozitīvi vērtējams, ka, salīdzinot ar 2010. gadu, bezdarba līmenis visās Zemgales pašvaldībās ir samazinājies.

1.21.attēls. Bezdarba līmenis Zemgales novados 31.01.2014.

Avots: LM Nodarbinātības valsts aģentūra

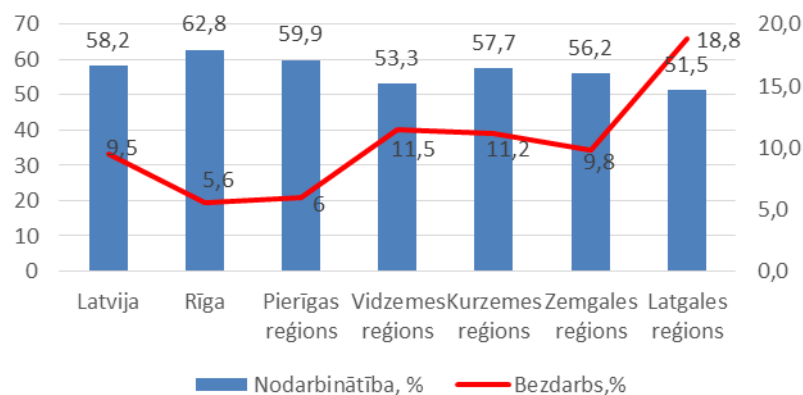
Vislielākais bezdarbnieku īpatsvars gan valstī, gan Zemgales reģionā ir tieši iedzīvotājiem ar profesionālo izglītību – vidēji Zemgalē tie ir 35% no visiem bezdarbniekiem, savukārt vismazākais bezdarbnieku īpatsvars ir iedzīvotājiem, kuriem izglītības līmenis ir zemāks par pamatzglītību.

1.22.attēls. Bezdarbnieku sadalījums pa izglītības līmeņiem Latvijā un Zemgalē uz 31.01.2014., %

Avots: LM Nodarbinātības valsts aģentūra

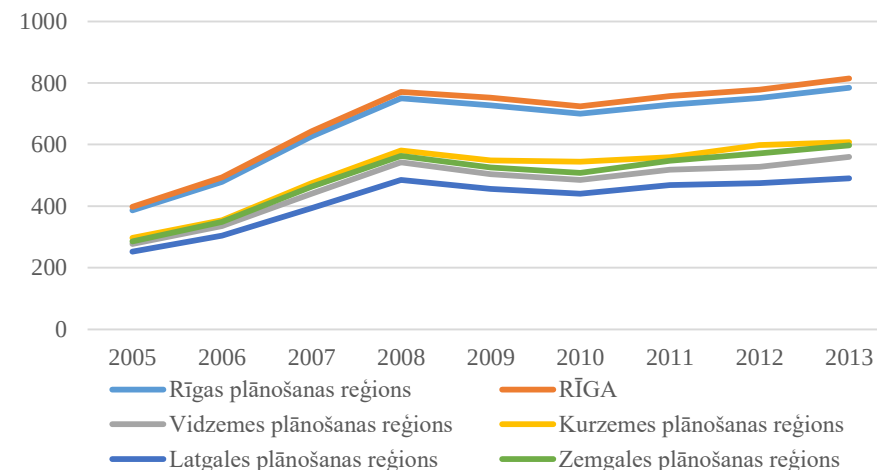
Nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars Zemgalē ar katru gadu palielinās, 2013. gadā vecuma grupā 15-74 g. sasniedzot 56,2% (Latvijā – 58,2%), bet vecuma grupā 15-64 g. – 63,9% (Latvijā – 65%). Viszemākais nodarbinātības līmenis un visaugstākais bezdarbs valstī ir Latgales reģionā.

1.23.attēls. Nodarbinātības un bezdarba līmenis Latvijā un reģionos 2013.g., %

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde un Nodarbinātības valsts aģentūra

Vērtējot darba samaksu Latvijas reģionos, var secināt, ka vidējā darba samaksa ļoti strauji palielinājās visos reģionos, visaugstāko līmeni sasniedzot 2008. gadā. Attiecīgi vislielākā strādājošo vidējā bruto darba samaksa 2008. gadā Rīgā bija 771 euro, Zemgalē – 563 euro mēnesī. 2010. gadā, krīzes ietekmē darba alga samazinājās visos reģionos, tomēr pozitīvi vērtējams fakts, ka vidējās darba algas līmenis nenokritās līdz 2005. gada līmenim. Pozitīvi arī vērtējams, ka kopš 2010. gada visos reģionos vērojams vidējās darba samaksas pieaugums visos reģionos, turklāt pārsniedzot pirmskrīzes līmeni 2010. gadā, un 2013. gadā visaugstākā darba samaksa bija Rīgā (815 euro) un Rīgas reģionā (785 euro). Attiecīgi Zemgales reģionā 2013. gadā vidējā bruto alga mēnesī bija 597 euro, Kurzemes reģionā – 608 euro, Vidzemes reģionā – 560 un Latgales reģionā – 490 euro mēnesī.

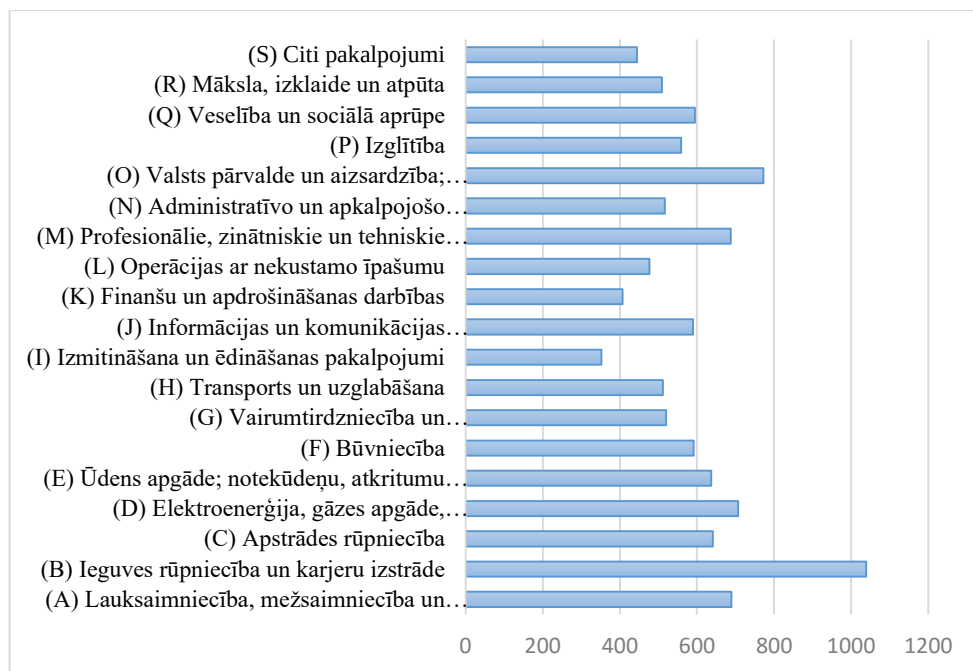

1.24.attēls. Strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa Latvijas reģionos (euro) 2005.–2013. gadā

Avots: LR Centrālā statistika pārvalde

Vidējā bruto darba samaksa Zemgalē 2013. gadā vislielākā bija ieguves rūpniecībā un karjeru izstrādē (B) – 1039 euro, valsts pārvaldē un aizsardzībā (O) – 772 euro un elektroenerģija, gāzes apgāde un siltumapgāde (D) – 707 euro. Viszemākā vidējā bruto darba samaksa 2013.gadā Zemgalē bija sekojošās nozarēs: izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumu (I) nozarē – 352 euro, finanšu un apdrošināšana darbības (K) – 407 euro un operācijas ar nekustamo īpašumu (L) – 477 euro.

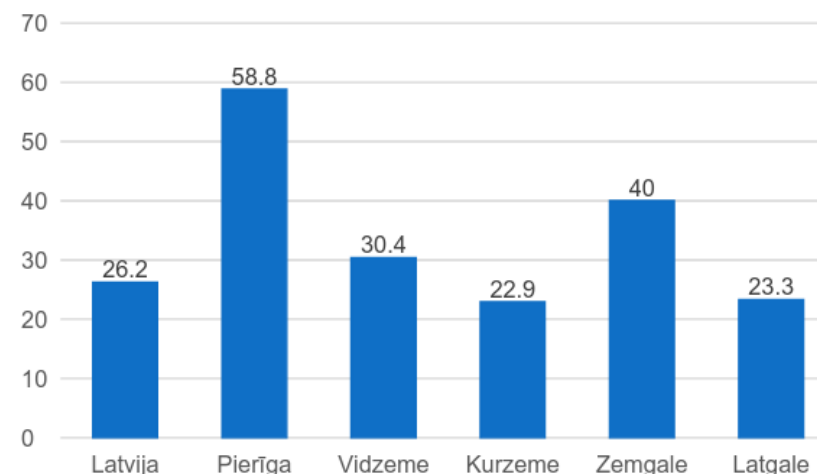
Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars Zemgalē pēdējos piecos gados, tāpat kā valstī kopumā, ir palielinājies – vecuma grupā 15–74 g. 2013.gadā sasniedzot 66,3% (Latvijā – 66%), bet vecuma grupā 15-64 g. – 75,5% (Latvijā – 74%).

1.25.attēls. Strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa Zemgales reģionā pēc NACE (euro) 2013. gadā

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Zemgalē ir viens no lielākajiem iedzīvotāju īpatsvariem (40%), kuri dodas uz darbu citā pašvaldībā, kas izskaidrojams ar galvaspilsētas – Rīgas tuvumu. Turklāt, jāņem vērā arī fakts, ka reģionā ir divas republikas pilsētas – Jelgava un Jēkabpils un reģionālās nozīmes pilsētas – Dobeles, Bauska, Aizkraukle, kuras arī lielā mērā ietekmē iedzīvotāju darba migrāciju no blakus esošajiem novadiem.

1.26.attēls. Iedzīvotāju īpatsvars, kas dodas uz darbu citā pašvaldībā, statistikas reģionos 2011. gadā, %

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

1.3. INFRASTRUKTŪRA

1.3.1. TRANSPORTS UN TĀ INFRASTRUKTŪRA

Transportam ir ļoti svarīga loma tautsaimniecības attīstībā, jo tas nodrošina mobilitāti un līdz ar to uzlabo iedzīvotāju dzīves kvalitāti un preču un pakalpojumu pieejamību.

Pasažieru pārvadājumi tiek nodrošināti ar autobusu reģionālajos vietējās nozīmes maršrutos un reģionālajos starppilsētu nozīmes maršrutos ar autobusu un vilcienu. Reģionālo vietējās nozīmes maršrutu tīklu Zemgales plānošanas reģionā var iedalīt piecās daļās, kuras savā starpā savieno starppilsētu nozīmes autobusu maršruti vai vilciens.

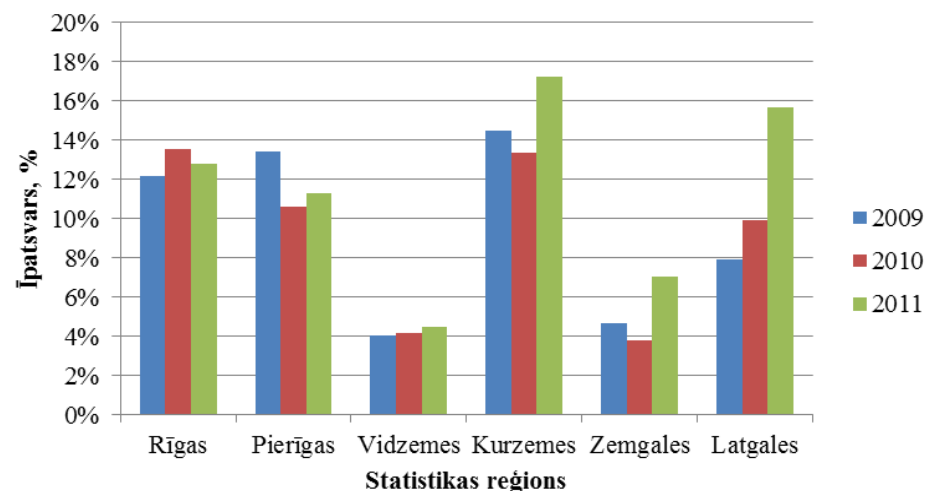
Kopumā reģionā iedzīvotāju mobilitātes iespējas ir vērtējamas kā labas, lai gan labākais maršrutu pārklājums ir Zemgales rietumu daļā, bet vājākais – austrumu daļā, kas ir saistīts arī ar atšķirīgu ceļu tīklu. Galvenās problēmas galvenokārt ir saistītas ar ceļu kvalitāti, bet reģionālajiem vietējās nozīmes maršrutiem – lielo grants ceļu īpatsvaru; šo maršrutu apkalpotājiem jeb pārvadātājiem – ar novecojušu autobusu parku; pasažieriem – ar ilgu laika pavadīšanu ceļā un vāju savienojamību ar dažāda līmeņa centriem, īpaši ārpus maršrutu tīkla. Trūkst arī vienotas sistēmas maršrutu organizēšanai un plānošanai.

Kravu pārvadājumi pa Latviju notiek galvenokārt reģiona ietvaros, taču liela nozīme ir tranzīta pārvadājumiem, ņemot vērā to, ka Zemgale atrodas Latvijas vidū un caur to plūst kravas ne tikai uz Rīgu un citiem plānošanas reģioniem, bet arī uz Latvijas lielākajām ostām un citām valstīm. Līdz ar to ir svarīgi nodrošināt kvalitatīvu infrastruktūru vienlaicīgi nodrošinot to, ka šie pārvadājumi ir videi draudzīgi un droši Zemgales iedzīvotājiem, neradot papildus draudus, nepalielinot CO₂ izmešus un trokšņu līmeni.

1.3.1.1. TRANSPORTS

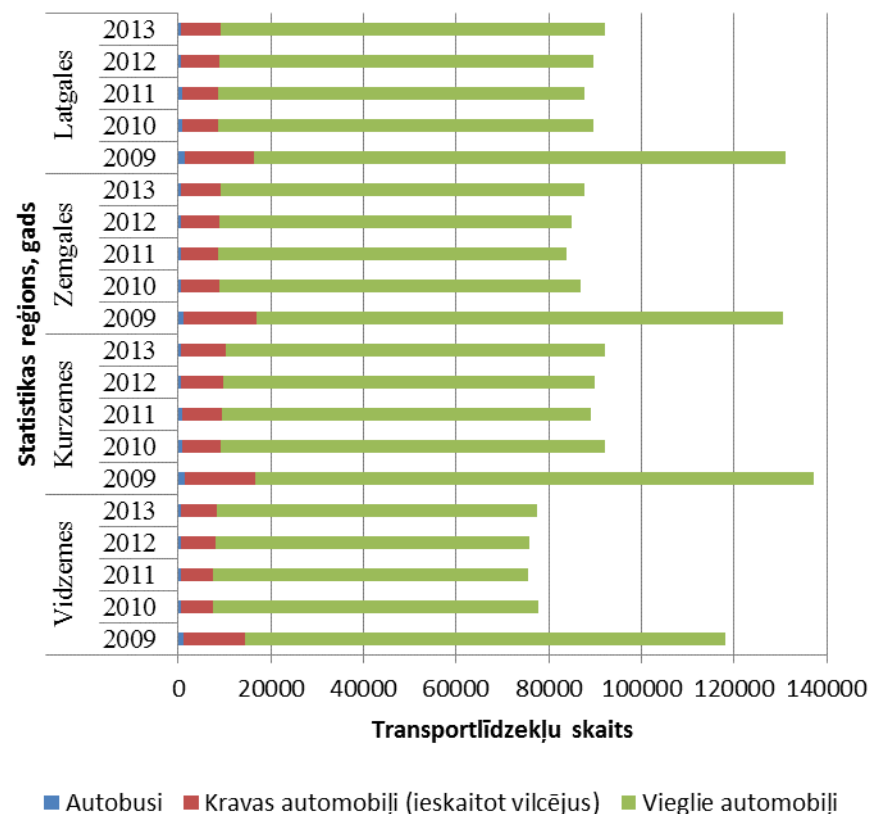
Sabiedriskās izmantošanas transports ir tautsaimniecības nozare, kas apmierina visu tautsaimniecības sfēru vajadzības pēc kravu un pasažieru pārvadājumiem. Tiek izšķirti vairāki galvenie transporta veidi: dzelzceļa, jūras, iekšzemes ūdens (upes), automobiļu, gaisa un cauruļvadu. Katram transporta veidam piemīt noteiktas īpatnības no loģistikas menedžmenta viedokļa, kā arī priekšrocības un trūkumi, kas nosaka tā izmantošanas iespējas loģistikas sistēmā.

Transporta nozares nozīme visā Latvijas tautsaimniecībā ieņem lielāku lomu nekā Zemgales plānošanas reģionā, valstī transporta un uzglabāšanas nozare sastāda 13% kopējā pievienotajā vērtībā, ko pārspēj tikai apstrādes rūpniecība un tirdzniecība, savukārt Zemgales tautsaimniecībā kopējā pievienotajā vērtībā transports un uzglabāšana dod tikai 7% ieguldījumu, kas ir tikai septītais labākais rādītājs, savukārt pozitīvi ir vērtējams tas, ka transporta un uzglabāšanas nozares īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā ir palielinājies par trīs procentpunktiem.

1.27.attēls. Transporta un uzglabāšanas nozares īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā Latvijas statistikas reģionos 2009.-2011. gadā (%)

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

AUTOTRANSPORTS1.28.attēls. **Transportlīdzekļu skaits plānošanas reģionos 2009-2013. gadā**

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Visos plānošanas reģionos vērojama kopīga tendence – lielākais automobiļu kopskaits bija 2009. gadā, kas strauji saruka 2010. un 2011. gadā, taču ar 2012. gadu to skaits pakāpeniski atkal palielinās.

Pasažieru pārvadājumi

Analizējot pasažieru pārvadājumus var secināt, ka reģionālie vietējās nozīmes maršruti ir strikti sadalīti maršrutu tīklos, kas ir bijušo rajonu ietvaros, bet savukārt reģionālos vietējās nozīmes maršrutu tīklus savā starpā savieno tikai reģionālie starppilsētu nozīmes maršruti, līdz ar to iedzīvotājiem, kas nedzīvo blakus ceļiem, pa kuriem kursē starppilsētu nozīmes maršruti, lai nokļūtu uz kādu no diviem nacionālās nozīmes centriem – Jelgavu un Jēkabpili –, kur ir koncentrētas galvenās valsts iestāžu filiāles, ārstniecības iestādes un citi pakalpojumu sniedzēji, ir jāpavada ceļā ilgs laiks, jo tas ir iespējams tikai ar pārsēšanos. Liela problēma ir arī apstākļi, ka skolēnu pārvadājumi lielākoties tiek organizēti pašvaldībām izmantojot pašpārvadājumus, tos neiekļaujot maršrutu tīklā.

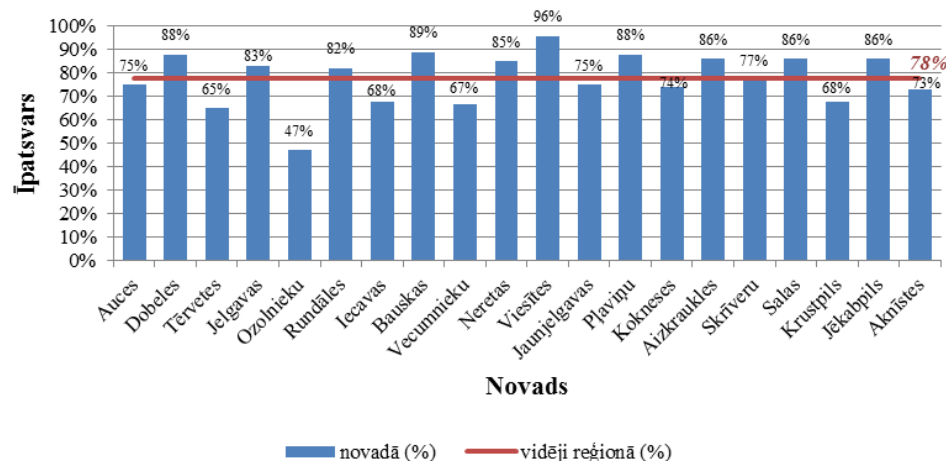
Ņemot vērā to, ka pasažieriem aug prasības pret saņemto pakalpojumu kvalitāti, liela nozīme ir arī tam, ar kādiem autobusi un cik īsā laikā var nokļūt līdz vēlamajam galamērķim. Ņemot vērā to, ka izmantotais autobusu parks ir novecojis un maršruti tiek veikti arī pa grants ceļiem, kas ir sliktā stāvoklī un to pasliktina arī nelabvēlīgie laika apstākļi, vidējais braukšanas ātrums reģionālajos vietējās nozīmes maršrutos ir 30 km/h (starppilsētu maršrutos tas ir 50-60 km/h). Novecojušais autobusu parks nav piemērots pasažieru ar kustības traucējumiem pārvadāšanai, taču jaunu – attiecīgi aprīkotu – autobusu iegāde šo pasažieru mobilitātes jautājumu neatrisinās, jo nav atbilstoši aprīkotas autobusu pieturas, t.i. pieturās vai nu nav izbūvētas iekāpšanas platformas vai uzbrauktuves uz tām. Analizējot esošo situāciju, tika konstatēts, ka tikai uz ceļiem, kas ir neren renovēti, pieturvietu platformām ir izbūvētas uzbrauktuves. Taču katra pašvaldība spēj nodrošināt pasažieru ar kustības traucējumiem nokļūšanu no dzīves vietas līdz pakalpojuma sniedzējam ar speciāli aprīkotu transportu.

Pamatojoties uz visiem apstākļiem ir jāveic detalizēts maršrutu tīklu monitorings, lai atklātu tos punktus, uz kā rēķina varētu palielināt braukšanas ātrumu, lai maršrutus varētu savienot tā, ka ar sabiedrisko transportu būtu iespēja tikt uz dažādas nozīmes attīstības centriem un uz darbu, bet valstiskā līmenī ir jāparedz dotācijas autobusu parka pakāpeniskai atjaunošanai, ieviešot tajos energoefektīvākus autobusus ar mazāk sēdvietām, jo pasažieru plūsma ik gadu samazinās.

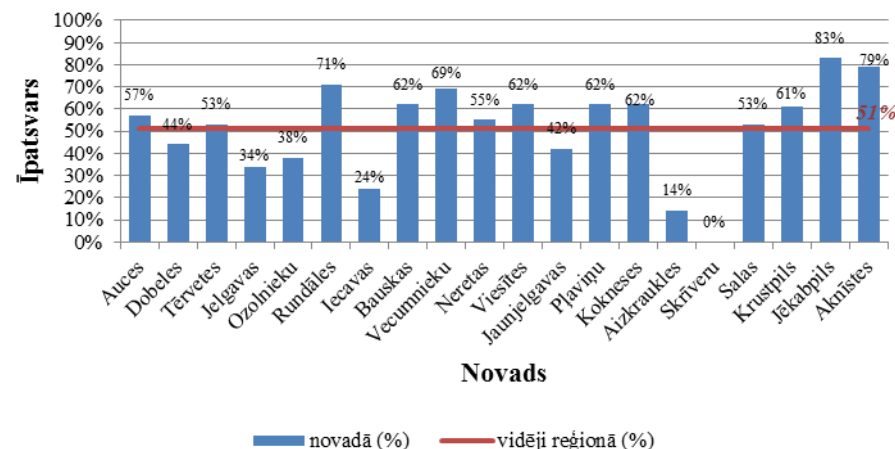
Reģionālie vietējās nozīmes maršruti (RVNM)

Kopā Zemgales plānošanas reģiona piecos maršruta tīklos uz 2013. gada 31. decembrī kursēja 859 reisi 184 maršrutos, kas nodrošināja plānošanas reģiona iedzīvotājiem mobilitāti maršruta tīkla ietvaros. Reģionā vidēji 78% valsts autoceļu tīkla pārklāj RVNM tīkls.

Aptuveni 51% no RVNM tīkla Zemgalē izvietojas uz valsts autoceļiem ar grants segumu.

1.29.attēls. Autoceļu, pa kuriem iet RVNM, īpatsvars valsts autoceļu tīkla kopgarumā, %

Avots: Sabiedriskā transporta sistēmas izpēte un priekšlikumi tās attīstībai Zemgales plānošanas reģionā, 2012

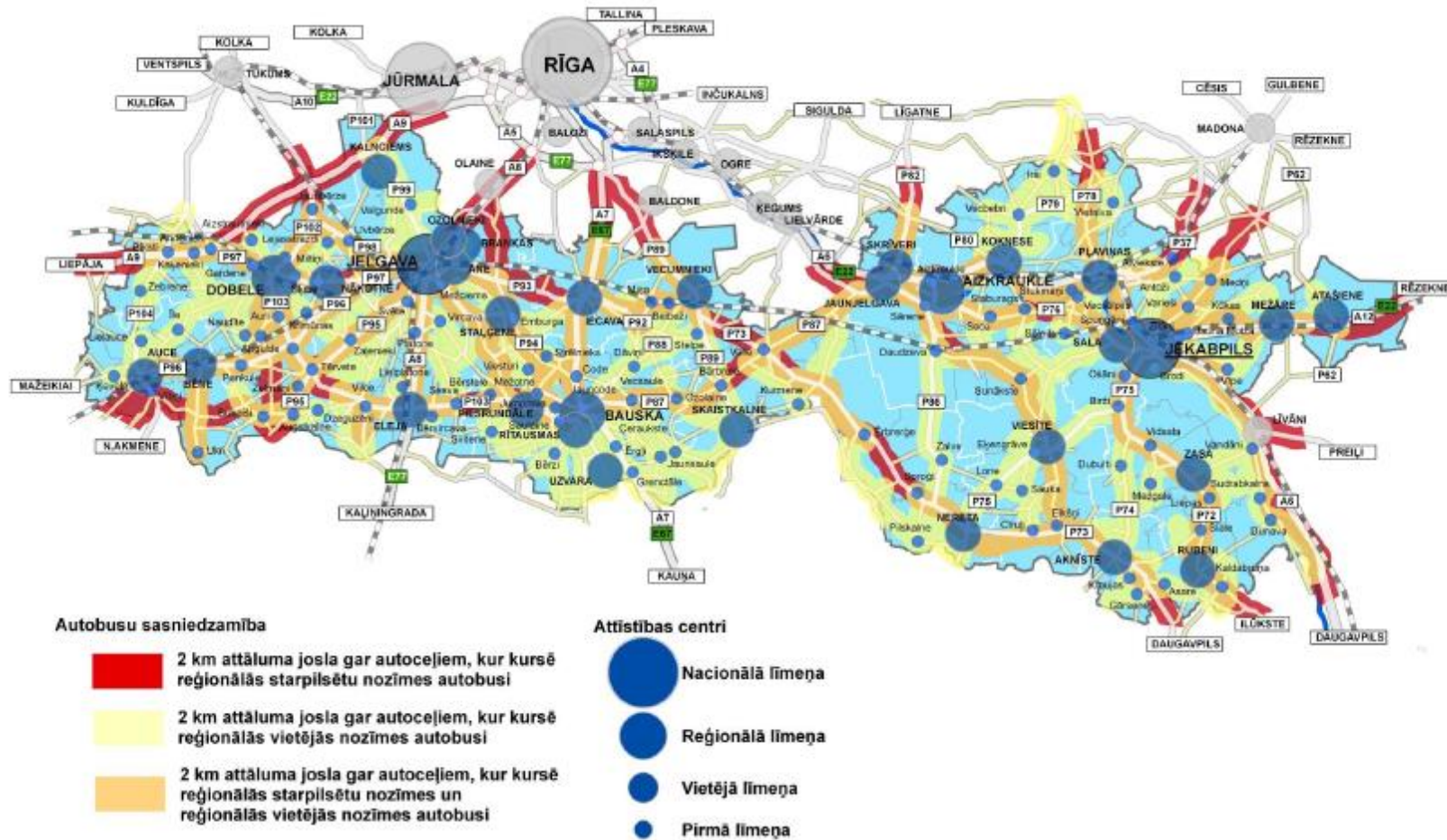
1.30.attēls. Pa valsts autoceļiem ar grants segumu kursējošo RVNM**īpatsvars, %**

Avots: Sabiedriskā transporta sistēmas izpēte un priekšlikumi tās attīstībai Zemgales plānošanas reģionā, 2012

Rādītājs	2011.gadā	2012.gadā	2013.gadā
Nobraukums (km)	5 365 613	5 224 064	5 169 168
Ieņēmumi (LVL)	1 612 895	1 512 517	1 439 944
Izdevumi (LVL)	3 821 552	3 499 277	3 567 178
Izmaksāta zaudējumu kompensācija (LVL)	2 145 259	1 863 749	2 215 111
Pārvadāto pasažieru skaits, t.sk.	3 838 771	3 565 589	3 358 394
• invalīdi	272 937	279 186	289 284
• bērni (bāreņi)	50 672	43 867	37 773
• pirmsskolas vecuma bērni	106 334	106 698	97 381
• pasažieri par maksu	3 408 828	3 135 838	2 933 956

1.3.tabula. Sabiedriskā transporta pakalpojumu indikatīvie rādītāji reģionālajos vietējās nozīmes maršrutos Zemgalē 2011.–2013.gadā

Avots: Sabiedriskā transporta sistēmas izpēte un priekšlikumi tās attīstībai Zemgales plānošanas reģionā, 2012

1.31.attēls. Starpilsētu un vietējās nozīmes maršrutu pārklāšanās un autobusu sasniedzamība
Avots: Zemgales plānošanas reģiona lauku teritoriju mobilitātes plāns, 2012

Maršrutu tīklu raksturojums

Aizkraukles maršrutu tīkls

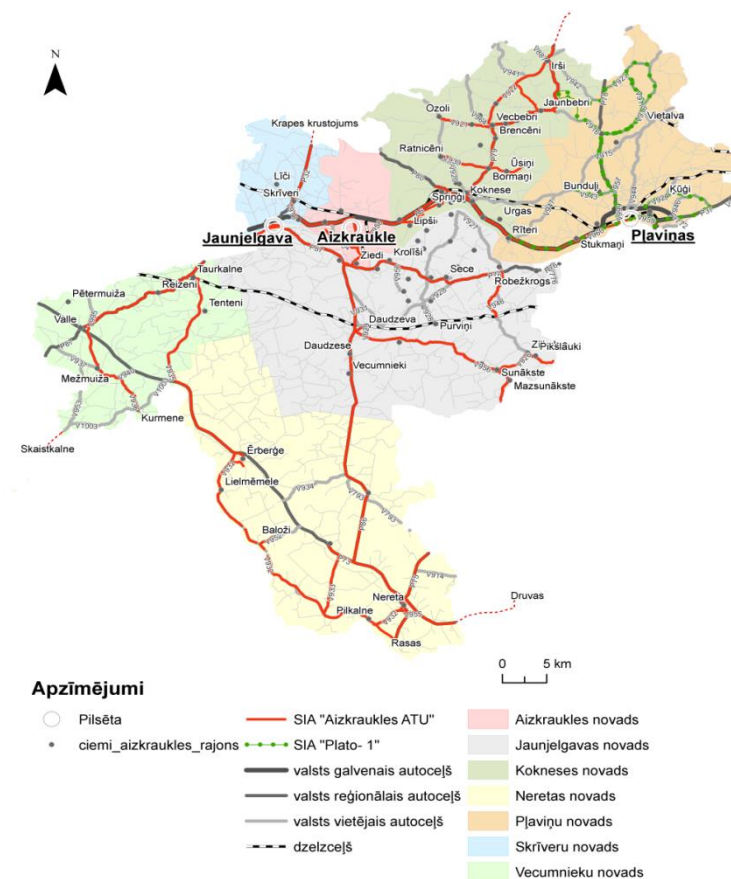
Aizkraukles maršrutu tīkls aptver bijušā Aizkraukles rajona teritoriju jeb Pļaviņu, Kokneses, Aizkraukles, Skrīveru, Jaunjelgavas un Neretas novadu, un ietver 45 maršrutus ar 253 reisiem, kuru vidējais garums ir 17,36 km un vidējais braukšanas ātrums – 25,58 km/h. Pārvadājumus šajā maršrutu tīklā veic divi pārvadātāji: SIA „Aizkraukles ATU” un SIA „Pato-1”.

Aizkraukles, Pļaviņu, Kokneses un daļēji Neretas novadā skolēnu pārvadājumi ir iekļauti maršrutu tīklā, bet Skrīveru, Jaunjelgavas un daļēji Neretas novadā skolēnu pārvadājumus veic pašvaldība.

Pārvadāto pasažieru kopskaits 2013. gadā bija 739281, kas ir par 14,33% mazāk kā 2012. gadā. No tiem 90% tika pārvadāti par maksu.

No kopējā valsts autoceļu tīkla, maršrutu tīkls aptver 80%. Nobraukums 2013. gadā šajā maršrutu tīklā sastādīja 1,1 milj. km, no kuriem 16,12% tika veikti pa grants ceļiem. Kopā maršrutu tīklu apkalpo 35 autobusi ar vidējo ietilpību 37 sēdvietas un vidējo vecumu – 20,27 gadi. Aizkraukles maršrutu tīklā ir 420 autobusu pieturas, Aizkraukles autoosta, Kokneses autoosta un Pļaviņu autoosta.

Autobusu pārvadājumu pieejamība Aizkraukles maršrutu tīklā vairumā apdzīvoto vietu vērtējama kā pietiekama. Lielāks autobusu reisu skaits ir ciemos valsts autoceļu tuvumā, piemēram, Vecbebri un Aiviekste, kas atrodas valsts autoceļu tuvumā, nav iekļautas vietējās nozīmes maršrutos un satiksmi nodrošina vienīgi starppilsētu nozīmes autobusi. No valsts autoceļiem attālākās apdzīvotajās vietas -Zalve, Pilskalne, Sproģi un Kurmene neiekļaujas nevienā starppilsētu nozīmes maršrutā. Sproģos un Kurmenē pietur mazāk par diviem reisiem vidēji dienā. Svētdienās Sproģos un Kurmenē nav neviena autobusu reisa, pietam Kurmenē ārpus skolas laika autobusi nekursē arī pirmdienās, trešdienās un sestdienās.

1.32.attēls. Aizkraukles maršrutu tīkls

Avots: Zemgales plānošanas reģiona dati

Bauskas maršrutu tīkls

Bauskas maršrutu tīkls aptver bijušā Bauskas rajona teritoriju jeb Iecavas, Bauskas, Rundāles un Vecumnieku novadu un ietver 35 maršrutus ar 176 reisiem, kuru vidējais garums ir 24,06 km un vidējais braukšanas ātrums – 30,65 km/h. Pārvadājumus šajā maršrutu tīklā veic divi pārvadātāji: SIA „AIPS” un SIA „AIVA auto”.

Skolēnu pārvadājumi Bauskas, Iecavas, Vecumnieku un Rundāles novadā notiek dažādos veidos – gan skolēnu pārvadājumus veicot iepērkot pakalpojumu no pārvadātājiem, gan veicot pašpārvadājumus un skolēnu reisu iekļaujot maršrutu tīklā.

Pārvadāto pasažieru kopskaits 2013. gadā bija 828887 – par 8,02% mazāk nekā 2012. gadā. Par maksu tika pārvadāti 86% pasažieru.

Bauskas maršrutu tīklā ir 739 autobusu pieturas, Bauskas, Iecavas un Vecumnieku autoosta.

No kopējā valsts autoceļu tīkla maršrutu tīkls aptver 76,5%. Nobraukums 2013. gadā šajā maršrutu tīklā veidoja 1,3 milj. km, no kuriem 33,52% tika veikti pa grants ceļiem. Kopā maršrutu tīklu apkalpo 27 autobusi ar vidējo ietilpību 35 sēdvietas un vidējo vecumu – 20,51 gadi.

Ņemot vērā, ka teritorija uz dienvidiem neietilpst nevienā starppilsētas maršrutā, lielā skaitā apdzīvoto vietu – Bārbelē, Ceraukstē, Grenctālē, Ērgļos, Dāviņos, Beibežos, Stelpē, Jaunsaulē, Bērzos – nav starppilsētu nozīmes maršrutu reisu. Bet, ņemot vērā, ka kursē ievērojams skaits vietējās nozīmes maršrutu reisu, apdzīvoto vietu sasniedzamība vērtējama kā laba. Bauskas pārvadājumu tīklā nav apdzīvoto vietu, kur pieturētu mazāk par 5 autobusu reisiem vidēji dienā.

1.33.attēls. Bauskas maršrutu tīkls

Avots: Zemgales plānošanas reģiona dati

Jēkabpils maršrutu tīkls

Jēkabpils maršrutu tīkls aptver bijušā Jēkabpils rajona teritoriju jeb Krustpils, Salas, Jēkabpils, Viesītes un Aknīstes novadus, un ietver 50 maršrutus ar 165 reisiem, kuru vidējais garums ir 33,18 km un vidējais braukšanas ātrums – 34,96 km/h. Pārvadājumus šajā maršrutu tīklā veic seši pārvadātāji: SIA „Aknīstes pakalpojumi”, SIA „Jēkabpils autobusu parks”, SIA „Rubenītis”, SIA „Spungēni-Daugavieši”, KS „Toms” un SIA „Viesītes transports”.

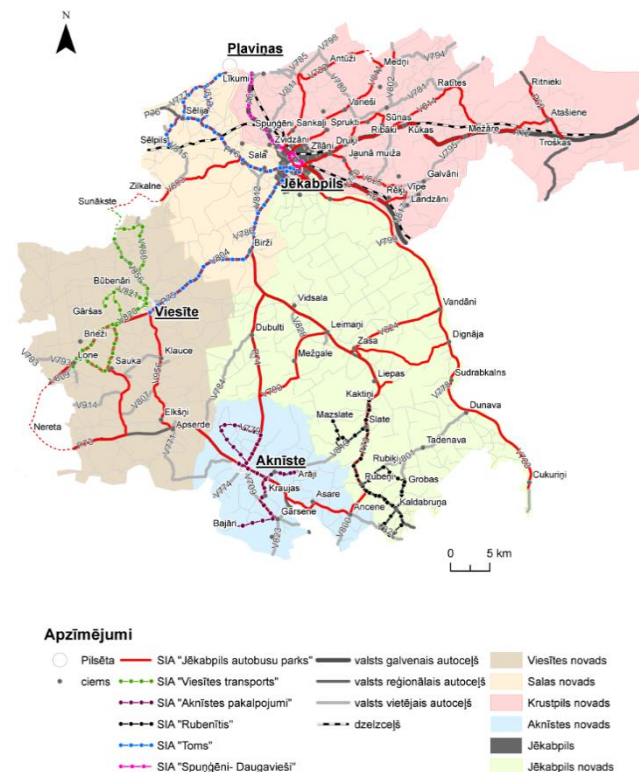
Skolēnu pārvadājumi MT aptvertajos novados ir iekļaut maršrutu tīklā, bet paralēli tos veic arī pašvaldības, izņemot Salas novadā, kur pašvaldība skolēnu pašpārvadājumus neveic.

Pārvadāto pasažieru kopskaits 2013. gadā bija 507 566, kas ir par 7,4% mazāk kā 2012. gadā, taču pārvadāto pasažieru skaits par maksu ir samazinājies mazāk – par 5,44%, sastādot 449 798.

Jēkabpils maršrutu tīklā ir 633 autobusu pieturas un Jēkabpils autoosta.

No kopējā valsts autoceļu tīkla, maršrutu tīkls aptver 81,8%. Nobraukums 2013. gadā šajā maršrutu tīklā veidoja 1,1 milj. km, no kuriem 32,32% tika veikti pa grants ceļiem. Kopā maršrutu tīklu apkalpo 52 autobusi ar vidējo ietilpību 32 sēdvietas un vidējo vecumu – 19,31 gadi.

14 pirmā līmeņa attīstības centri nav pieturas starppilsētu nozīmes maršrutu autobusiem – Zilāni, Jaunā muiža, Elkšņi, Dunava, Gārsene, Sudrabkalns, Jaunsēlpils, Asare, Cīruļi, Dubulti, Brodī, Vecsēlpils, Antūži, Kraujas. Ir nedēļas dienas, kad vairākos pirmā līmeņa attīstības centros nav neviena autobusu reisa – Brodī (nav reisu svētdienās), Sproģi (ārpus skolas laika nav reisu otrdienās, ceturtdienās un sestdienās) un Kraujas (ārpus skolas laika nav neviena reisa, skolas laikā nav reisu brīvdienās).

1.34.attēls. Jēkabpils maršrutu tīkls

Avots: Zemgales plānošanas reģiona dati

Jelgavas maršrutu tīkls

Jelgavas maršrutu tīkls aptver bijušā Jelgavas rajona teritoriju jeb Jelgavas un Ozolnieku novadu un ietver 30 maršrutus ar 105 reisiem, kuru vidējais garums ir 34,40 km un vidējais braukšanas ātrums – 37,28 km/h. Pārvadājumus šajā maršrutu tīklā veic SIA „Migar”.

Jelgavas novadā skolēnu pārvadājumus veic gan pašvaldības, gan tie ir iekļauti RVNMT, bet Ozolnieku novadā skolēnus pārvadā pašvaldība vai nu ar savu autobusu vai to nomājot no pārvadātāja.

Pārvadāto pasažieru kopskaits 2013. gadā bija 602 242, kas ir par 8,02% mazāk kā 2012. gadā, kad arī par maksu pārvadāto pasažieru bija par 8,71% vairāk.

Jelgavas maršrutu tīklā ir 456 autobusu pieturas un Jelgavas autoosta.

No kopējā valsts autoceļu tīkla, maršrutu tīkls aptver 65%. Nobraukums 2013. gadā šajā MT sastādīja 0,86 milj. km, no kuriem 16,68% tika veikti pa grants ceļiem. Kopā MT apkalpo 16 autobusi ar vidējo ietilpību 45 sēdvietas un vidējo vecumu – 23,02 gadi.

Valgunde, Vircava, Lielplatone - nesavieno starppilsētu nozīmes autobusu maršruti. Šajās apdzīvotajās vietās reisu skaits ir mazāks kā vidēji 10 dienā - Valgunde – 9,7, Vircava – 8,4, Lielplatone – 3,9. Ņemot vērā, ka Lielplatone atrodas 2 km attālumā no valsts galvenā autoceļa A8 *Rīga – Jelgava – Lietuvas robeža*, pa kuru kursē starppilsētu nozīmes maršrutu autobusi, reisu skaits uzskatāms par pietiekamu.

1.35.attēls. Jelgavas maršrutu tīkls

Avots: Zemgales plānošanas reģiona dati

Dobeles maršrutu tīkls

Dobeles maršrutu tīkls aptver bijušā Dobeles rajona teritoriju jeb Dobeles, Tērvetes un Auces novadu un ietver 24 maršrutus ar 160 reisiem, kuru vidējais garums ir 23,83 km un vidējais braukšanas ātrums – 32,31 km/h. Pārvadājumus šajā maršrutu tīklā veic SIA „Dobeles autobusu parks”.

Tērvetes un Auces novadā skolēnu pārvadājumus veic pašvaldības, bet Dobeles novadā papildus pašpārvadājumiem skolēnu pārvadājumi arī ir iekļauti maršrutu tīklā.

Pārvadāto pasažieru kopskaits 2013. gadā bija 526 186, no kuriem 439 324 jeb 83% pasažieri tika pārvadāti par maksu. Dobeles maršrutu tīklā pārvadāto pasažieru skaita samazinājums, salīdzinot ar 2012. gadu, ir bijis vislielākais, sasniedzot 16,47% kritumu.

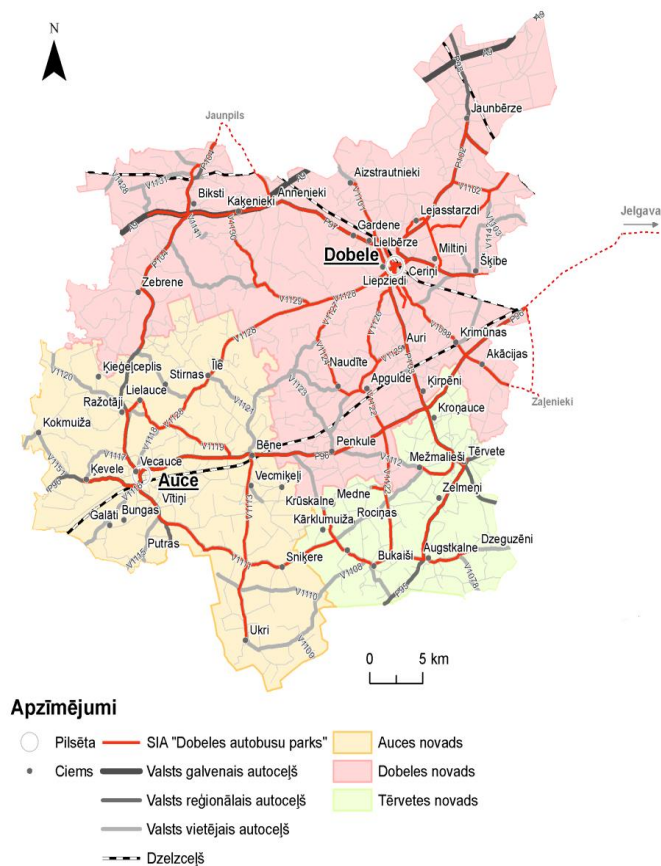
Dobeles maršrutu tīklā ir 375 autobusu pieturas un Dobeles autoosta.

No kopējā valsts autoceļu tīkla, maršrutu tīkls aptver 76%. Nobraukums 2013. gadā šajā maršrutu tīklā sastādīja 0,77 milj. km, no kuriem 16,92% tika veikti pa grants ceļiem. Kopā maršrutu tīklu apkalpo 23 autobusi ar vidējo ietilpību 34 sēdvietas un vidējo vecumu – 15,57 gadi.

Lielāko apdzīvoto vietu sasniedzamība vērtējama kā teicama, arī pie valsts galvenajiem un reģionālajiem autoceļiem, kur kursē starppilsētu nozīmes maršrutu autobusi, dienā pietur liels skaits reisu. Vairākās apdzīvotajās vietās (Krimūnas, Aizstrautnieki, Īle, Lielaucē, Zebrene, Ķevele, Dzeguzēni) nepietur neviens reģionālais starppilsētu nozīmes maršruta autobusu reiss.

Atsevišķās apdzīvotajās vietās ir nedēļas dienas, kad nav neviena autobusu reisa – Lejasstrazdos un Aizstrautniekos nav reisu svētdienās, Īlē, Zebreņē nav neviena reisa brīvdienās. Ukros nav neviena reisa četrās nedēļas dienās, Ķevelē un Dzeguzēnos – piecās nedēļas dienās nav neviena reisa.

Telpiskiniecīgs skaits maršrutu savieno salīdzinoši mazapdzīvoto teritoriju starp valsts autoceļiem A9 Rīga (Skulte)–Liepāja un P96 Pūri–Auce–Grīvaiši.

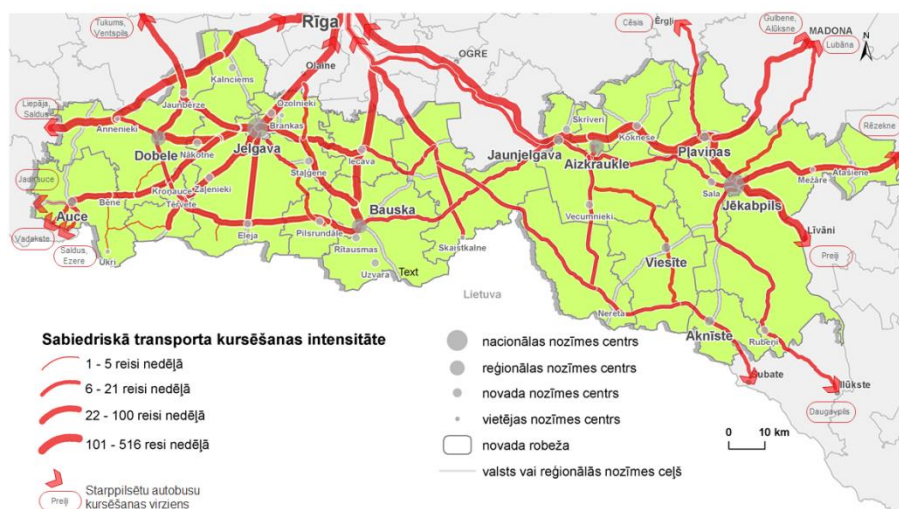

1.36.attēls. Dobeles maršrutu tīkls

Avots: Zemgales plānošanas reģiona dati

Reģionālie starppilsētas nozīmes maršruti (RSpNM)

RSpNM nodrošina pasažieru pārvadājumus starp republikas un vietējās nozīmes pilsētām. Reģionālie starppilsētas nozīmes maršruti ir sadalīti astoņās lotēs, bet trijās no tām iekļaujas lielākā daļa no 66 maršrutiem, kas iet uz vai caur Zemgali. Pārvadājumus šajos maršrutos veic 10 pārvadātāji. Vislielākā starppilsētu autobusu satiksme ir pa galvenajiem valsts nozīmes ceļiem un starp republikas pilsētām, bet pa vietējās nozīmes ceļiem pārvadājumi ar starppilsētas nozīmes maršrutiem tikpat kā nenotiek.

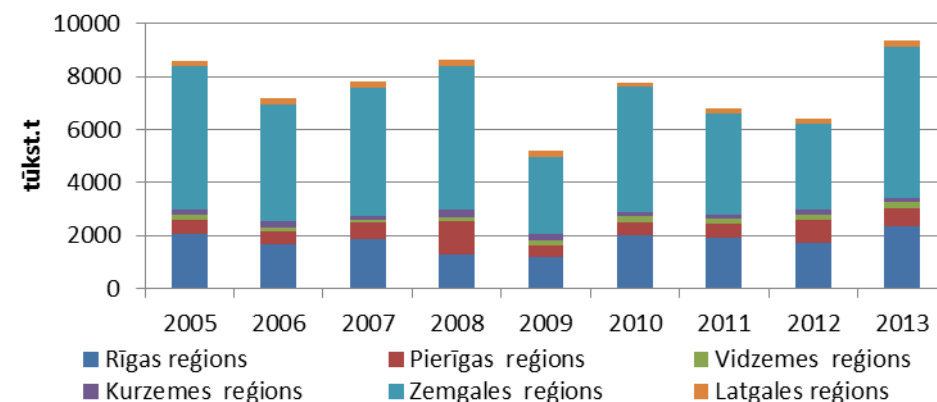
1.37.attēls. Reģionālo starppilsētas maršrutu tīkls un intensitāte Zemgales plānošanas reģionā

Avots: Zemgales plānošanas reģions

Kravu pārvadājumi

Neskatoties uz to, ka dzelzceļam ir lielāka nestspēja un varētu šķist, ka vagonos tiek pārvadāts lielākais vairums kravu, tomēr pārvadāto kravu daudzums ar automobiļiem Latvijā ir līdzvērtīgs dzelzceļam.

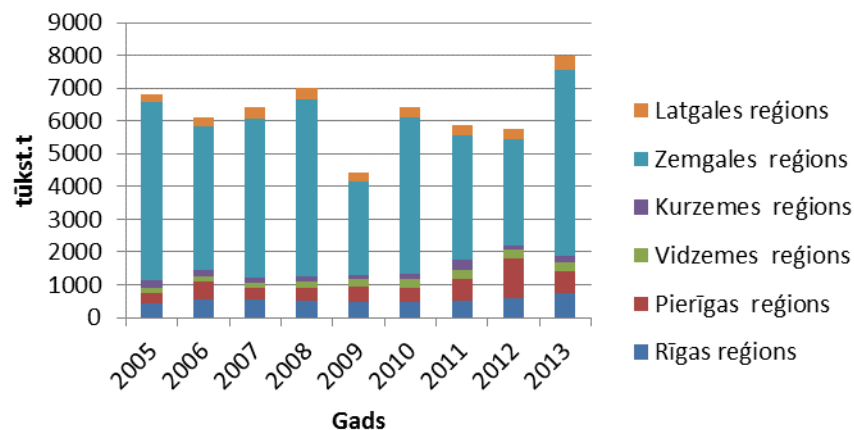
Ja dzelzceļa transports tiek izmantots galvenokārt tranzīta kravām un kravām, kas tiek transportētas uz un no ostām, tad savukārt ar automašīnām vairāk tiek veikti iekšzemes pārvadājumi.

1.38.attēls. Kravu pārvadājumi ar autotransportu (tūkst. t)

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

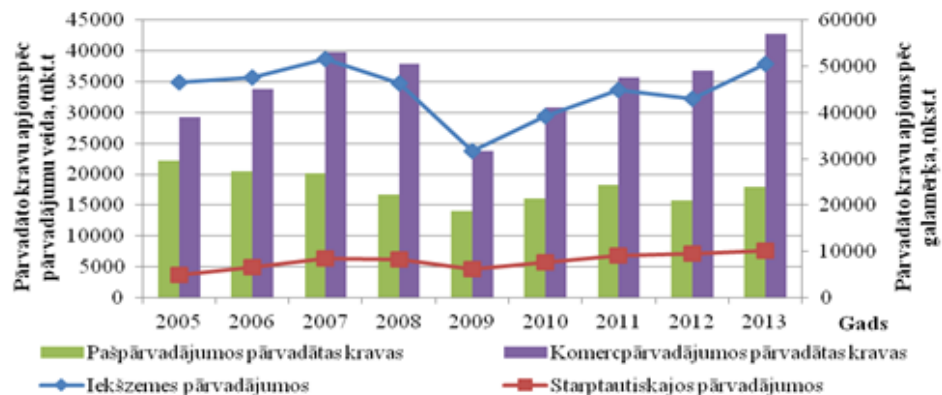
Zemgalē iekrauto kravu iekšzemes pārvadājumi lielākoties bija Zemgales reģiona ietvaros, bet vismazāk kravas vestas uz Kurzemes un Vidzemes reģionu. Līdzīga tendence ir vērojama ievesto kravu struktūrā, pēc kā var secināt, ka kopumā Zemgalē izkrauto kravu apjoms, kas iekrauts citos plānošanas reģionos, krietni atpaliek no Zemgales reģionā iekrauto kravu apjoma.

1.39.attēls. Citos reģionos iekrauto kravu pārvadājumi ar autotransportu uz Zemgali 2005.–2013. gadā (tūkst. t)

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Analizējot kopējos kravu pārvadājumus, var secināt, ka Latvijā iekrautās kravas lielākoties tiek pārvadātas pa Latviju.

1.40.attēls. Kravu pārvadājumi ar autotransportu

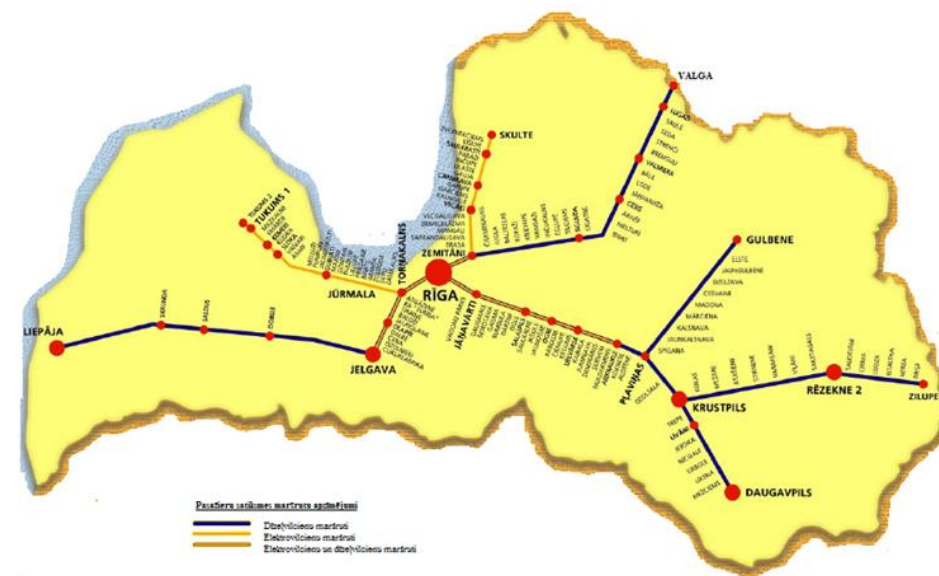
Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

DZELZCEĻA TRANSPORTS

Dzelzceļš ir virszemes transporta veids, kas paredzēts pasažieru un kravu pārvadāšanai.

Pasažieru pārvadājumi

Pa dzelzceļu pasažieru pārvadājumi notiek piecos iecirkņos (dzelzceļa līnijās): 05 Krustpils-Daugavpils, 06 Rīgas pasažieru-Krustpils, 07 Krustpils-Rēzekne II, 14. iecirknis Rīga-Jelgava, 15. iecirknis Jelgava-Liepāja.

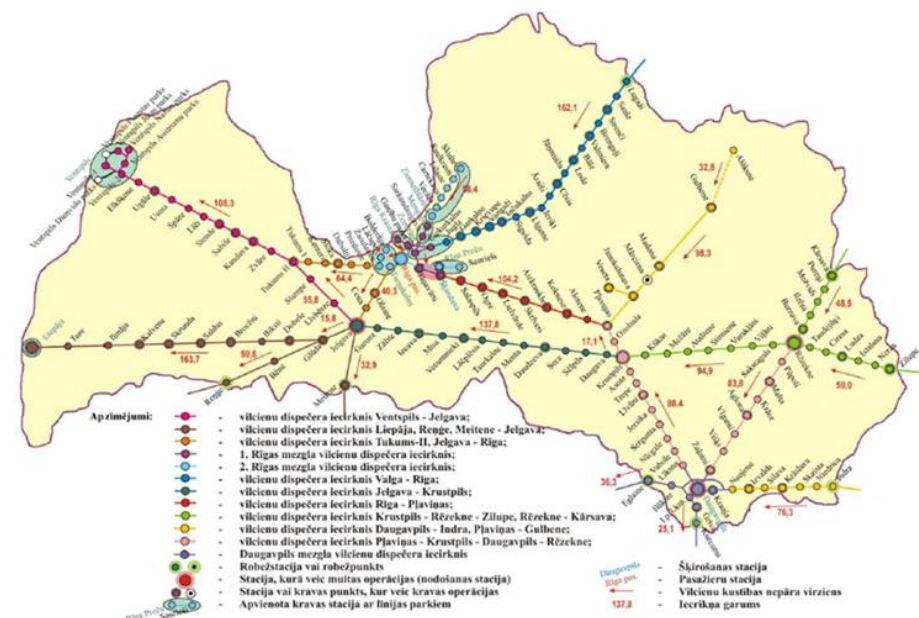

1.41.attēls. AS „Pasažieru vilciens” pasažieru pārvadājumu maršrutu shēma

Avots: VAS „Latvijas dzelzceļš”

Kravu pārvadājumi

Viena no lielākajām Latvijas infrastruktūras priekšrocībām attiecībā pret citām Austrumeiropas valstīm ir dzelzceļš ar 1520 mm sliežu platumu, kas nozīmē, ka Latvijas dzelzceļš ir integrēts ar NVS un citu Āzijas valstu dzelzceļa tīkliem. Tādējādi Latvija var sniegt šīm valstīm izeju uz ostām, kas ir tuvu Eiropai.

1.42.attēls. Latvijas dzelzceļa vilcienu kustības un kravas darba organizācijas shēma 2012. g.

Avots: Publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārskats, 2013

Dzelzceļa līnijas un sadales punkti Zemgales plānošanas reģionā: Tukums II–Jelgava, Jelgava–Krustpils, Rīga–Jelgava, Jelgava–Liepāja, Jelgava–Meitene–valsts robeža, Glūda–Rēne–valsts robeža, ceļa postenis 191. km–ceļa postenis 524. km, Pļaviņas–Gulbene, Jaunkalsnava–Veseta**, Daugavpils mezgla atzarojumi, Rēzeknes mezgla atzarojumi.

ŪDENS TRANSPORTS

Upes un ezeri vēsturiski ir dabā skaidri iezīmēti transporta ceļi. Laikam ritot un attīstoties dzelzceļiem un autoceļiem, ūdensceļi kā satiksmes maģistrāles savu kādreizējo nozīmi ir zaudējuši.

Zemgalē ir plašs upju tīkls, taču lielākoties tās nav piemērotas kuģošanai. Pārvadājumiem piemērotas upes Zemgalē ir Daugava un Lielupe.

Piestātnes ir saglabājušās Jelgavas un Jēkabpils novadā, kā arī Jaunjelgavā. Ūdens ceļus pagaidām noslogo visai maz, biežāk tas notiek iedzīvotāju pārvadāšanai (Jaunjelgava, Dignājas pagasts) un tūrisma vajadzībām, mazāk kravu pārvadājumiem. Zemgales teritorijā atrodas viena no Latvijas lielākajām upēm Lielupe, kur iespējams attīstīt kravu pārvadājumus ar upju transportu. Aizkraukles novadā pasažieru pārvadājumi ar kuģi vasaras sezonā (maijs – oktobris) notiek pa Daugavu starp Jaunjelgavu un Skrīveriem, kur abās pusēs iekārtotas piestātnes. Daugava Aizkraukles novada teritorijā ir kuģojama no Pļaviņu HES uz abām pusēm.

Zemgalē ir arī divas no trīs Latvijas pārceltuvēm Dignājas un Dunavas pagastā (abas pār Daugavu). Pārceltuve, kas pati sver 18 t, otrā krastā spēj nogādāt līdz pat 25 t smagu kravu, turklāt vienlaicīgi uz tās satilpst pat piecas vieglās automašīnas.

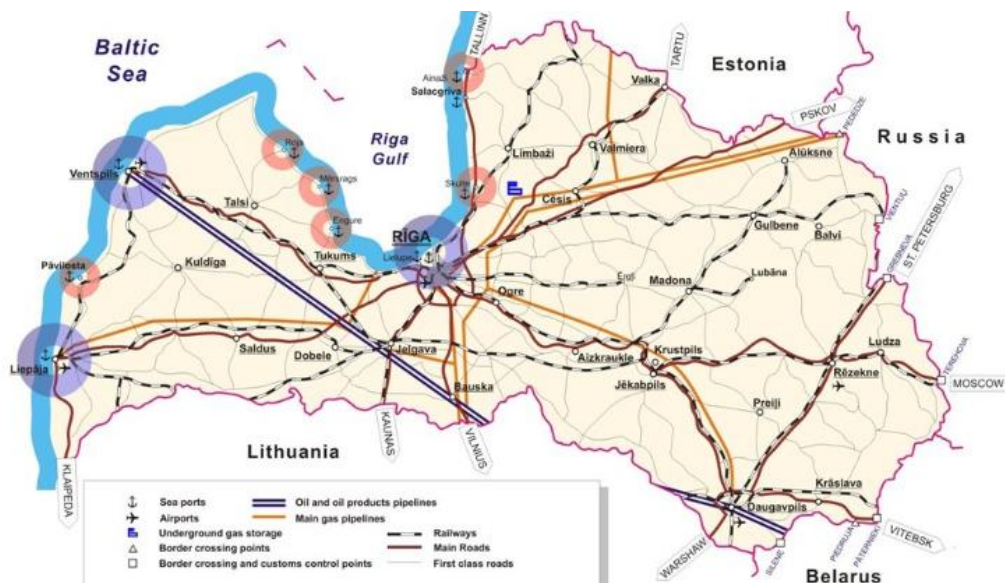
GAISA TRANSPORTS

Līdz Latvijas neatkarības atgūšanai Zemgales teritorijā lidlauki bija Jēkabpilī, Glūdā, Augstkalnē, Krimūnās, Penkulē un Bauskā. Lauksaimniecības lidlauki ir saglabājušies Augstkalnē, Krimūnās un Penkulē. Šobrīd neviens no lidlaukiem komerciāli nefunkcionē un tuvākā lidosta, no kuras tiek veikti pasažieru un kravu pārvadājumi, ir Starptautiskā lidosta „Rīga”, kas atrodas tikai 47 km attālumā no Jelgavas un 155 km attālumā no Jēkabpils; arī no citām reģiona vietām lidosta ir ērti sasniedzama.

Gan nacionālā, gan reģionālā kontekstā liela nozīme būtu Jelgavas lidlauka atjaunošanai, taču lidlauka atjaunošanas priekšnoteikums ir ekonomisks pamatojums un nozīmīgas privātās investīcijas.

CAURULVADU TRANSPORTS

Latvijas teritorijā izveidotā cauruļvadu transporta sistēma nodrošina videi draudzīgu, salīdzinoši lētu naftas un naftas produktu plūsmu.

1.43.attēls. Latvijas transporta infrastruktūra

Avots: LR Satiksmes ministrijas informācija

Reģionu šķērso vairākas starptautiskas maģistrālo cauruļvadu līnijas – naftas produktu līnijas un gāzes cauruļvada līnijas - Polocka - Ventspils, Polocka – Mažeiki, kā arī gāzes cauruļvada līnijas Daugavpils – Rīga, Rīga – Viļņa, Rīga – Panevėža, Rīga – Liepāja, Iecava – Liepāja.

Jelgavas, Bauskas un Rundāles novadus šķērso maģistrālais naftas cauruļvads virzienā Novopolocka – Ventspils. Bauska novada teritoriju šķērso maģistrālie gāzes vadi Rīga – Viļņa, Rīga – Panevėža un Iecavas novadu šķērso maģistrālais gāzes vads Iecava – Liepāja. Bauskas novada teritoriju šķērso arī maģistrālie naftas vadi Polocka – Ventspils un Polocka – Mažeiki. Krustpils novada teritoriju šķērso naftas vads Ilūkste – Ventspils., kā arī maģistrālais gāzes vads.

Aizkraukles pilsēta, Kokneses novads, Skrīveru novads izmanto dabas gāzi, ko saņem no maģistrālā gāzes vada Rīga – Daugavpils ar atzaru līdz Aizkraukles

gāzes sadales stacijai Aizkraukles pagasta “Jaunbērziņos”. Neretas novadu dienviddaļā šķērso Krievijai un Lietuvai stratēģiski svarīgais naftas vads no Polockas uz Mažeikiem. Dobeles novada teritoriju šķērso viens maģistrālais augstspiediena gāzes vads Iecava – Liepāja, kā arī maģistrālais naftas vads Iecava (pievads no Krievijas) – Ventspils. Auces novadu dienviddaļā šķērso maģistrālais naftas vads Polocka – Mažeiki (Baltkrievija-Lietuv).

1.3.1.2. TRANSPORTA INFRASTRUKTŪRA

Efektīvs transporta tīkls un tā elementu savstarpēji saskaņota funkcionalitāte ir būtisks faktors Zemgales plānošanas reģiona attīstībai. Reģiona transporta tīkls nodrošina iedzīvotāju pārvietošanos un nozīmīgas preču plūsmas. Galvenie reģiona transporta tīkla elementi ir autoceļi un dzelzceļš. Infrastruktūra ietver arī terminālus un stāvvietas.

AUTOCEĻI

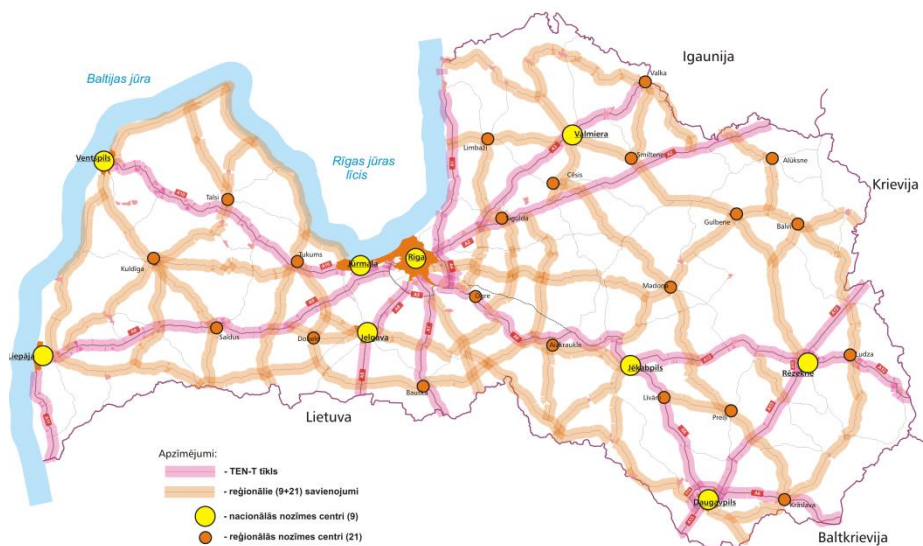
Autoceļi ir vieni no galvenajiem transporta infrastruktūras pamata elementiem, kas nodrošina iedzīvotāju pārvietošanās iespējas un veicina reģiona ekonomisko aktivitāti. Ar autoceļiem saistīta enerģētikas, komercdarbības, transporta pārvadājumu attīstība, sociālie, veselības pakalpojumi un citu nozaru attīstība.

TEN-T ceļu tīkls

Nozīmīgs autoceļu tīkls Latvijas pārvadātājiem ir Eiropas Savienības Transeiropas transporta tīkls jeb TEN-T, kas bez Eiropas autoceļiem iekļauj arī dzelzceļu, jūras un gaisa maršrutus.

Zemgales reģionu šķērso pieci valsts galvenie autoceļi (no kuriem gan tikai četri ir tieši savienoti ar reģionā esošo novadu administratīvajiem centriem):

- A6 Rīga–Daugavpils–Krāslava–Baltkrievijas robeža (Paternieki) 307,0 km (kopējais garums);
- A7 Rīga–Bauska–Lietuvas robeža (Grenctāle) 85,1 km;
- A8 Rīga–Jelgava–Lietuvas robeža (Meitene) 76,2 km;
- A9 Rīga–Skulte–Liepāja 198,4 km;
- A12 Jēkabpils–Rēzekne–Ludza–Krievijas robeža (Terehova) 166,2 km.

1.44.attēls. TEN-T autoceļu tīkls un tā reģionālie savienojumi Latvijā

Avots: Satiksmes ministrija

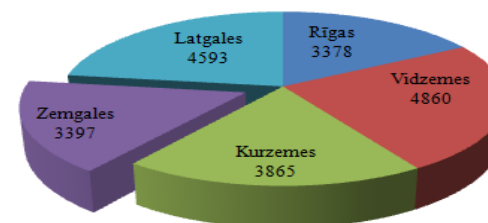
Valsts galvenie autoceļi A6 un A12 ietilpst arī vienā no visgarākajām rietumu-austumu virziena Eiropas starptautiskajām maģistrālēm E22, kas sākas Velsā (Holiheadā), turpinās caur Lielbritāniju (Mančesteru, Līdsu), Nīderlandi (Amsterdamu), Vāciju (Brēmeni, Hamburgu), Zviedriju (Malmi, Norčepingu), Latviju (Ventspili, Rīgu, Jēkabpili, Rēzekni), Krieviju (Maskavu, Kazaņu, Permu, Jekaterinburgu, Tjumeņu) un noslēdzas Tjumeņas apgabalā (Išimā). E22 maģistrāles nepārtrauktībai nepieciešamā prāmju satiksme vairākos posmos gan ir nepastāvīga, tādēļ Zemgales iedzīvotājiem un uzņēmumiem E22 galvenokārt dod starptautisku pārvietošanās iespēju austrumu virzienā uz Krieviju. A6 un A12 arī ietilpst TEN-T, kura attīstība un uzlabojumi tiek plānoti, koordinēti un finansēti ES līmenī.

Savukārt A7 iekļaujas ziemeļu-dienvidu virziena Eiropas starptautiskajā maģistrālē E67 (Helsinki–Tallina–Rīga–Bauska–Kauņa–Varšava–Prāga), bet A8 ir daļa no ziemeļu-dienvidu virziena Eiropas starptautiskās maģistrāles E77 (Pleskava–Rīga–Jelgava–Šauļi–Kaļiņingrada–Gdaņska–Varšava–Budapešta). Arī A7 un A8 ietilpst TEN-T. Tāpat A7 un A8 ietilpst arī Paneiropas transporta pirmajā ziemeļu-dienvidu virziena koridorā – A7 kā daļa no *Via Baltica*: Helsinki–Tallina–Rīga–Bauska–Kauņa–Varšava; A8 kā daļa no *Via Hanseatica*:

Sanktpēterburga–Pleskava–Rīga–Jelgava–Šauļi–Kaļiņingrada–Gdaņska, kurš jau 90. gados tika identificēts kā viens no būtiskākajiem transporta koridoriem tālākai Centrālās un Austrumu Eiropas attīstībai.

Valsts autoceļi

Zemgales reģiona valsts autoceļu garums 2013. gada sākumā bija 3397 km jeb 17% no valsts autoceļu kopgaruma.

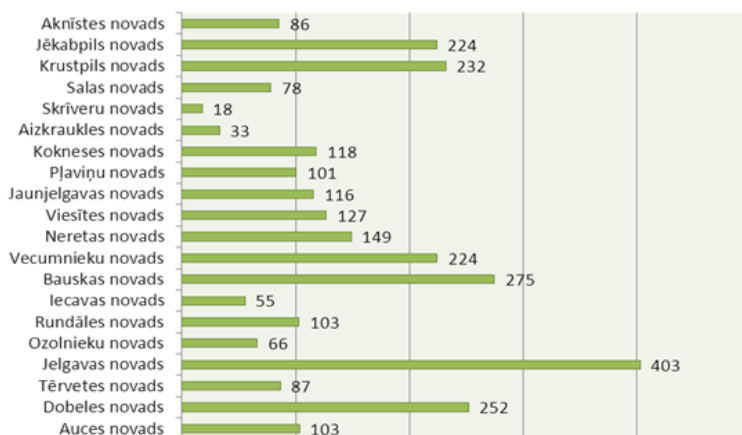
1.45.attēls. Valsts autoceļu garums reģionos, km

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Vislielāko kopgarumu no valsts autoceļiem Zemgalē veido vietējie autoceļi (V) – 54% jeb 2849 km. Tie ir autoceļi, kas novada administratīvos centrus savieno ar novada pilsētām, novada apdzīvotām teritorijām, kurās atrodas pagastu pārvaldes, ciemiem vai citiem valsts autoceļiem, vai savā starpā atsevišķu novadu administratīvos centrus.

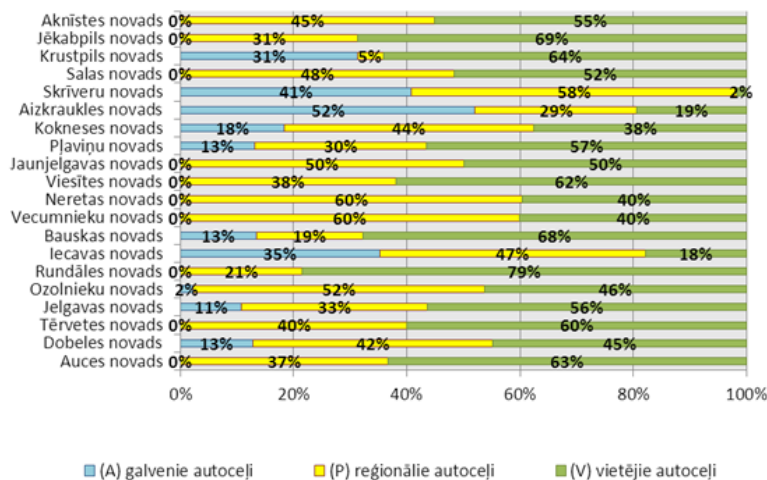
Autoceļu tīkla garums Zemgales plānošanas reģiona novados kopumā ir ļoti atšķirīgs. Vislielākais valsts autoceļu kopgarums ir Jelgavas, Bauskas, Krustpils, Vecumnieku un Dobeles novados. Mazākais valsts autoceļu kopgarums ir Skrīveru un Aizkraukles novados.

Zemgales plānošanas reģionā ir 43% autoceļu ar melno segumu un 57% ar grants segumu.

1.46.attēls. Valsts autoceļu tīkla kopgarums ZPR novados

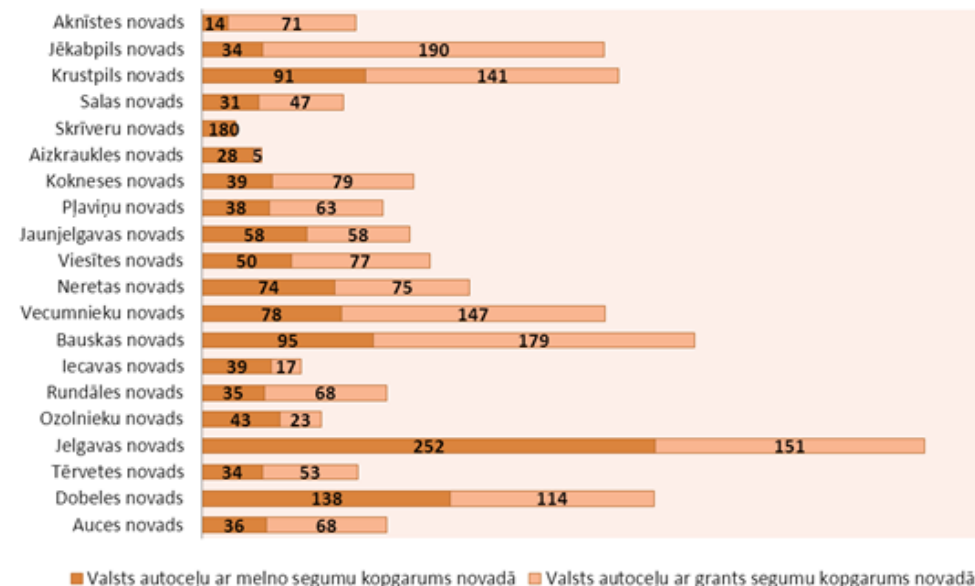
Avots: Sabiedriskā transporta sistēmas izpēte un priekšlikumi tās attīstībai Zemgales plānošanas reģionā, 2012

1.47.attēls. Valsts autoceļu struktūra Zemgales plānošanas reģiona novados (% no kopējā valsts autoceļu garuma novadā)

Avots: Sabiedriskā transporta sistēmas izpēte un priekšlikumi tās attīstībai Zemgales plānošanas reģionā, 2012

Novadu līmenī viszemākais grants autoceļu īpatsvars ir Skrīveru novadā (1%) un Aizkraukles novadā (15%). Visaugstākais grants autoceļu īpatsvars ir Aknīstes un Jēkabpils novadā - attiecīgi 83% un 85%.

1.48.attēls. Valsts autoceļu kopgarums novadā pa ceļu seguma veidiem

Avots: Sabiedriskā transporta sistēmas izpēte un priekšlikumi tās attīstībai Zemgales plānošanas reģionā, 2012

Valsts galvenie autoceļi

Valsts galvenie autoceļi (A) savieno valsts autoceļu tīklu ar citu valstu galvenās nozīmes autoceļu tīklu un galvaspilsētu ar pārējām republikas pilsētām vai ir republikas pilsētu apvedceļi.

Zemgales plānošanas reģionu šķērsojošie valsts galvenie autoceļi:

A6 Rīga–Daugavpils–Krāslava–Baltkrievijas robeža (Paternieki) – Eiropas starptautiskās maģistrāles E22 posms, TEN-T daļa;

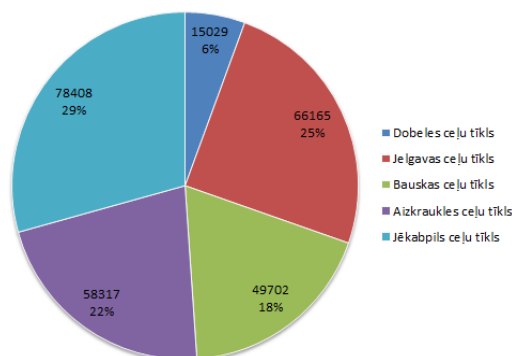
A7 Rīga–Bauska–Lietuvas robeža (Grenctāle) – Eiropas starptautiskās maģistrāles E67 posms, TEN-T daļa, daļa no autoceļa Via Baltica;

A8 Rīga–Jelgava–Lietuvas robeža (Meitene) – Eiropas starptautiskās maģistrāles E77 posms, TEN-T daļa, VIA Hanseatica posms

A9 Rīga–Skulte–Liepāja – TEN-T rietumu savienojums;

A12 Jēkabpils–Rēzekne–Ludza–Krievijas robeža (Terehova) – daļa no Eiropas starptautiskās maģistrāles E22.

Valsts galvenais autoceļš A9 Rīga–Daugavpils–Krāslava–Baltkrievijas robeža (Paternieki) šķērso Zemgales plānošanas reģionu ZR daļā, četri no reģionu šķērsojošajiem valsts galvenajiem autoceļiem savieno reģiona novadu administratīvos centrus un veido 9% no Zemgales autoceļu tīkla kopgaruma.

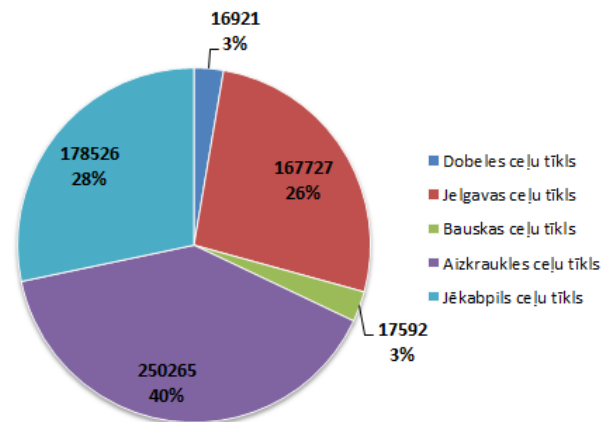
1.49.attēls. **Zemgales plānošanas reģiona galvenie autoceļi**

Avots: Zemgales plānošanas reģiona lauku teritoriju mobilitātes plāns, 2012

Lielākā vidējā diennakts satiksmes intensitāte visos Zemgales plānošanas reģionu šķērsojošajos valsts galvenajos autoceļos ir posmos galvaspilsētas tuvumā.

Reģionālie autoceļi

Reģionālie autoceļi (P) savieno novadu administratīvos centrus savā starpā vai ar republikas pilsētām vai galvaspilsētu, ar galvenajiem vai reģionālajiem autoceļiem vai savā starpā republikas pilsētas.

1.50.attēls. **Zemgales plānošanas reģiona reģionālie autoceļi**

Avots: Zemgales plānošanas reģiona lauku teritoriju mobilitātes plāns, 2012

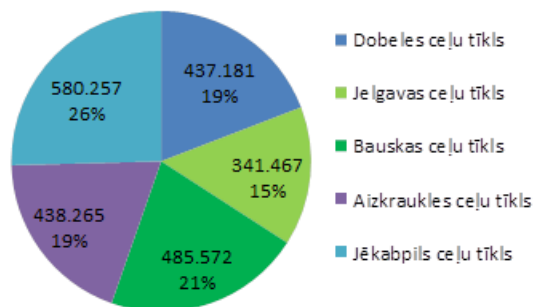
Zemgali šķērso 28 reģionālie valsts autoceļi, kuru kopgarums ir 17,5% no Latvijas valsts autoceļu kopgaruma un 3466 km šo ceļu ir ar cieta segumu. Autoceļu blīvums reģionā ir vairā kā 300 km uz 1000 m² teritorijas.

- P32 Līgatne (Vidzemes šoseja)–Skrīveri
- P37 Pļaviņas (Gostiņi)–Madona–Gulbene
- P62 Krāslava–Preiļi–Madona
- P72 Ilūkste–Bebrene–Birži
- P73 Vecumnieki–Nereta–Subate
- P74 Siliņi–Aknīste–Lietuvas robeža
- P75 Jēkabpils–Lietuvas robeža (Nereta)
- P76 Aizkraukle–Jēkabpils
- P78 Pļaviņas–Ērgļi
- P79 Koknese–Ērgļi
- P80 Tīnūži–Aizkraukle
- P88 Bauska–Koknese
- P86 Sērene–Kalnieši
- P87 Bauska – Linde
- P89 Ķekava–Skaistkalne
- P92 Iecava–Stelpe
- P93 Jelgava–Iecava
- P94 Jelgava–Staļģene–Code

P95 Jelgava–Tērvete–Lietuvas robeža (Žagare)
 P96 Pūri–Auce–Grāvīši
 P97 Jelgava–Dobele–Annenieki
 P98 Jelgava (Tušķi)–Tukums
 P99 Jelgava–Kalnciems
 P100 Ozolnieki–Dalbe
 P101 Kalnciems–Kūdra
 P102 Dobele–Jaunbērze
 P103 Dobele–Bauska
 P104 Tukums–Auce–Lietuvas robeža (Vītiņi)

Vietējie autoceļi

No satiksmes intensitātes un tranzīta kravu pārvadājumu viedokļa, vietējiem autoceļiem nav tik liela nozīme, tomēr tie ir vitāli svarīgi vietējā līmeņa attīstības centru sasniedzamībai, un vietējo autoceļu tīkla attīstība novados ir viens no priekšnoteikumiem lauku teritoriju sabalansētai attīstībai.

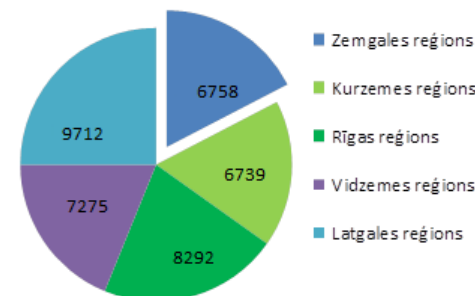
1.51.attēls. Zemgales plānošanas reģiona vietējie autoceļi

Avots: Zemgales plānošanas reģiona lauku teritoriju mobilitātes plāns, 2012

Pašvaldību ceļi un ielas

Zemgales plānošanas reģiona vietējo pašvaldību īpašumā 2010.gada beigās bija 6758 km ceļu un ielu, kas ir 66% no kopējā autoceļu skaita (neskaitot māju un komersantu ceļus).

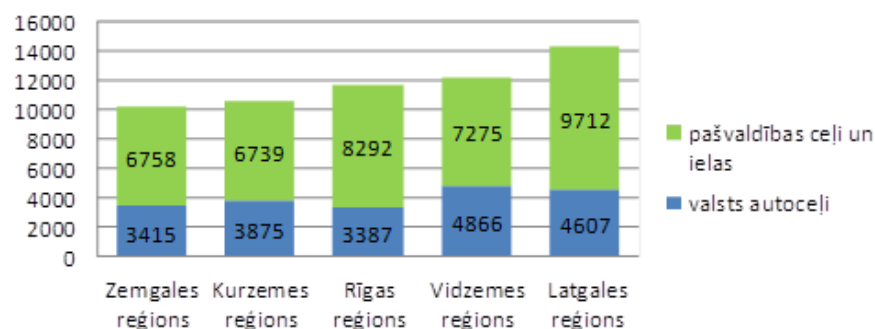
ZPR novadu līmenī autoceļu īpatsvars ir atšķirīgs. Piemēram, Skrīveru un Aizkraukles novados ir salīdzinoši liels galveno valsts autoceļu īpatsvars, kamēr Aknīstes, Neretas, Viesītes u.c. novados valsts galvenie autoceļi nešķērso. Savukārt, piemēram, Vecumnieku un Skrīveru novados ir salīdzinoši augsts reģionālo autoceļu (P) īpatsvars. Lielākais vietējo autoceļu (V) īpatsvars ir Jēkabpils, Rundāles un Bauskas novadā, kamēr Skrīveru novadā vietējo autoceļu kopgarums novadā sastāda tikai 2%.

1.52.attēls. Pašvaldības ceļu un ielu garums reģionos, km

Avots: Zemgales plānošanas reģiona lauku teritoriju mobilitātes plāns, 2012

Zemgalē starp plānošanas reģioniem ir procentuāli mazākais valsts un pašvaldību (vietējo) ceļu kopgarums kilometros - 17% no kopgaruma.

1.53.attēls. Valsts autoceļu un pašvaldības ceļu garums reģionos, km

Avots: Zemgales plānošanas reģiona lauku teritoriju mobilitātes plāns, 2012

AUTOCEĻU KVALITĀTES NOVĒRTĒJUMS

Ņemot vērā autoceļa klasifikāciju un transportlīdzekļu satiksmes intensitāti, valsts autoceļi tiek iedalīti piecās uzturēšanas klasēs: A, A1, B, C un D. Autoceļš vai tā posms ir avārijas stāvoklī, ja tā konstrukciju nolietojšanās dēļ nevar nodrošināt autoceļa uzturēšanas klasei atbilstošu prasību izpildi attiecībā uz autoceļa uzturēšanas darbiem un to regularitāti.

Zemgales plānošanas reģionā 2012. gadā avārijas stāvoklī bija 1280,84 km, no kuriem

- 126,21 km (10%) bija valsts galvenie autoceļi;
- 392,40 km (31%) bija valsts reģionālie autoceļi;
- 762,23 km (59%) bija valsts vietējie autoceļi.

1.54.attēls. Valsts galveno autoceļu stāvoklis uz 14.02.2014.

Avots: Latvijas Valsts ceļi

Ar Eiropas reģionālās attīstības fonda (ERAF) atbalstu tiek īstenoti valsts reģionālo autoceļu tīkla attīstības pasākumi ar mērķi savienot svarīgākos ekonomiskās attīstības centrus ar TEN-T tīklu un, atbilstoši ES prasībām un standartiem, uzlabot autoceļu kvalitāti, satiksmes drošības apstākļus un samazināt satiksmes kaitīgo ietekmi uz apkārtni vidi.

Primāri rekonstruējamie maršruti izvēlēti atbilstoši plānošanas reģionu izvirzītajām prioritātēm un sarindoti prioritārā secībā atbilstoši satiksmes intensitātei, autoceļa tehniskajam stāvoklim un projektu ekonomiskajai atdevei. Tomēr ar atsevišķu reģionālo autoceļu rekonstrukciju nepietiek, lai kardināli uzlabotu autoceļu kvalitāti reģionā – pēdējo gadu laikā sliktā stāvoklī esošo autoceļu posmu īpatsvars valsts autoceļu tīklā pieaudzis un kopumā autoceļu kvalitatīvais stāvoklis turpina pasliktināties. Pie esošā nepietiekamā autoceļu uzturēšanas un attīstības finansēšanas līmeņa, pieaugot satiksmes intensitātei un smagsvara transportlīdzekļu īpatsvaram, notiek pastāvīgs autoceļu tīkla sabrukuma process un pieaug neracionāli autoceļu lietotāju izdevumi, kā arī palielinās satiksmes negadījumu skaits.

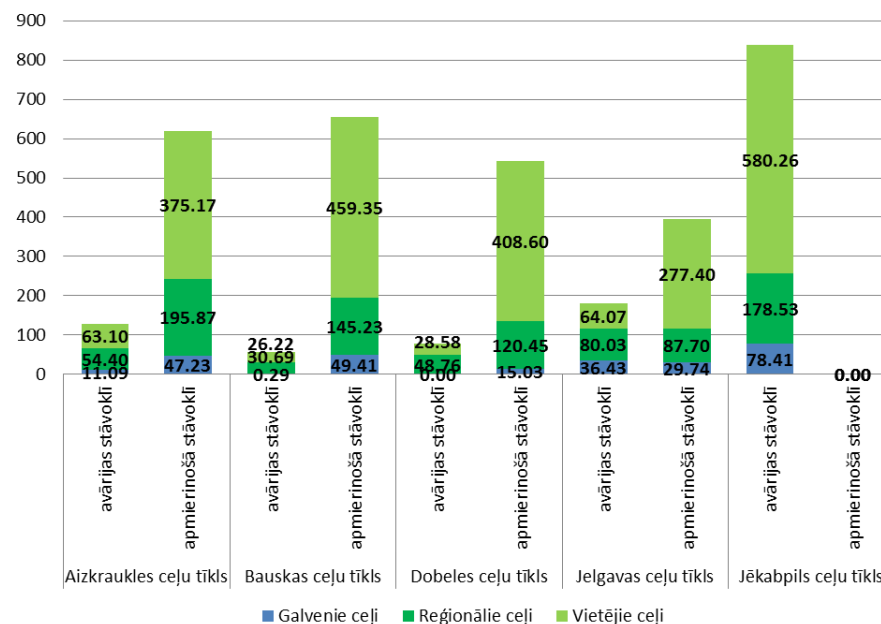

1.55.attēls. Vidējā diennakts satiksmes intensitāte 2013. gadā valsts galvenajos autoceļos

Avots: Latvijas valsts ceļi

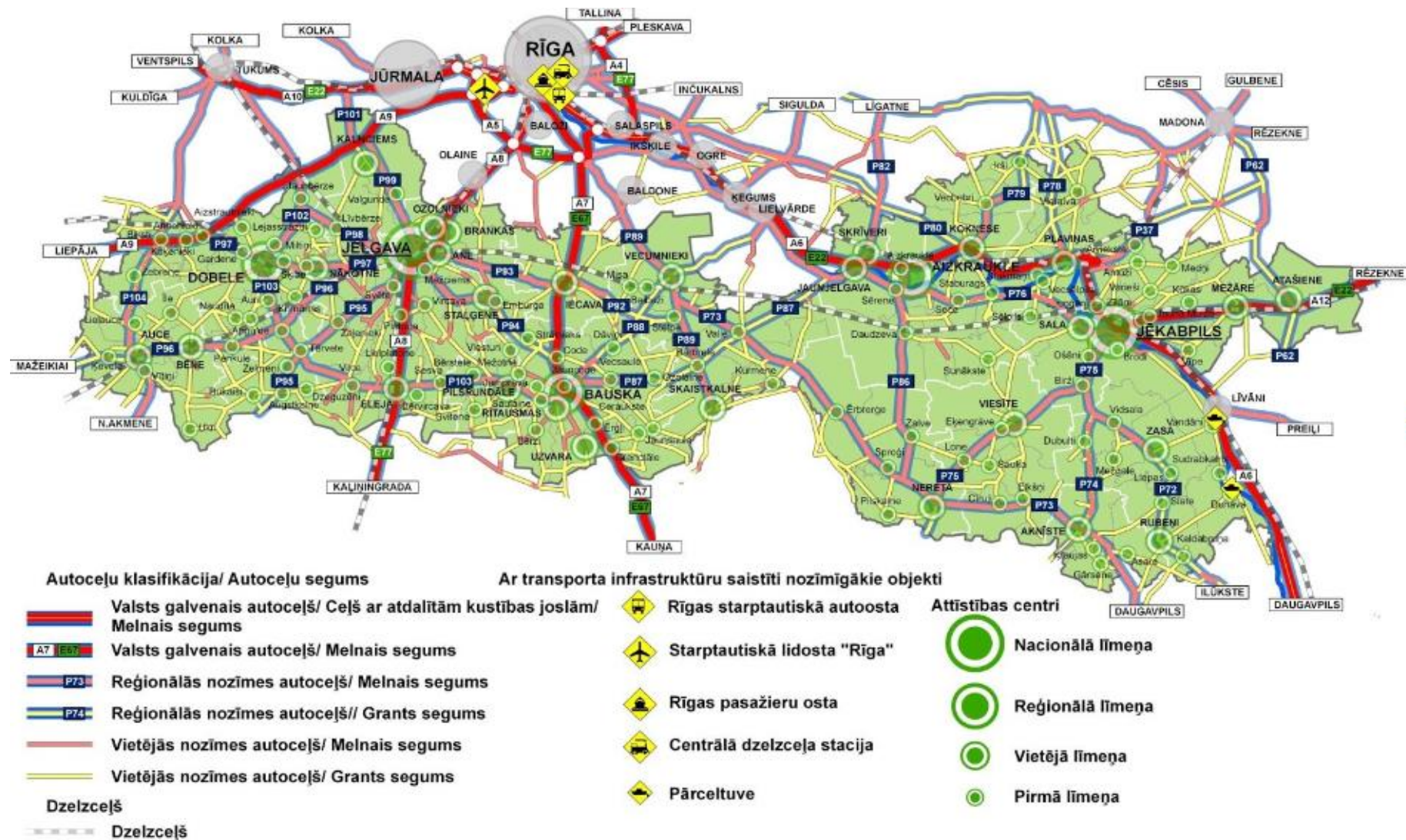
Lielākai daļai valsts vietējo autoceļu segas ir nolietotājušas vai sabrukušas, autoceļi vairs nespēj uzņemt pieaugošās transporta līdzekļu slodzes un tas ir viens no cēloņiem, kas izraisa darbaspējīgo iedzīvotāju aizplūšanu.

Visvairāk samilzušu problēmu ir Jēkabpils pilsētā un Auces, Kokneses, Jēkabpils, Pļaviņu, Salas, Dobeles, Jaunjelgavas, Aknīstes, Rundāles, Viesītes un Neretas novadiem.

1.56.attēls. Autoceļu tehniskā stāvokļa raksturojums

Avots: Zemgales plānošanas reģiona lauku teritoriju mobilitātes plāns, 2012

1.57.attēls. Zemgales autoceļu tīkls
Avots: Zemgales plānošanas reģiona lauku teritoriju mobilitātes plāns, 2012

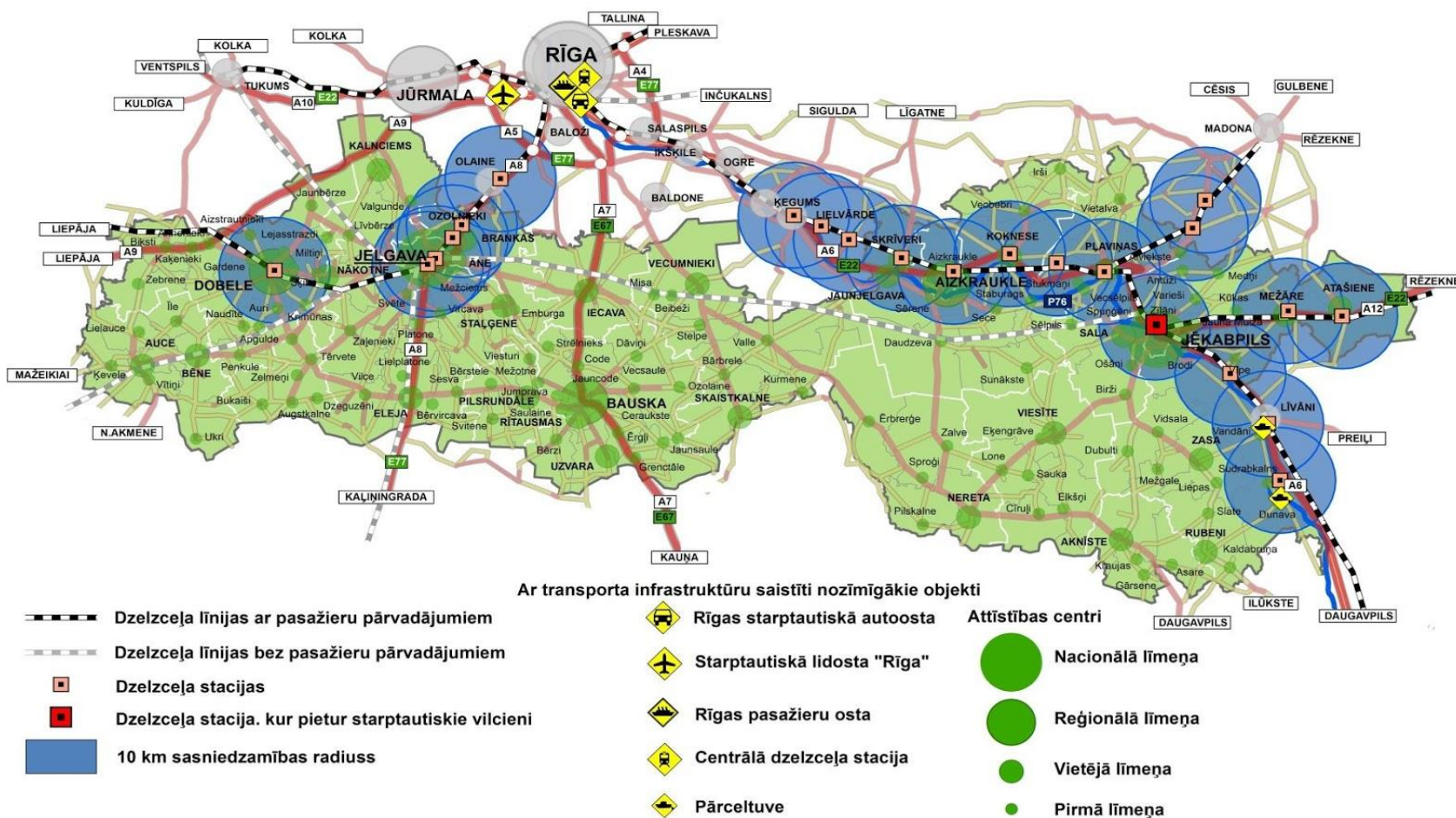
DZELZCELŠ

Zemgales reģionu šķērso desmit VAS „Latvijas Dzelzceļš” dzelzceļa iecirkņi:

- Tukums II–Jelgava
- Jelgava–Krustpils
- Krustpils–Daugavpils
- Rīgas pasažieru–Krustpils
- Krustpils–Rēzekne II
- Rīga–Jelgava
- Jelgava–Liepāja
- Jelgava–Meitene–Valsts robeža
- Pļaviņas–Gulbene
- Skrīveri – Krustpils

Noslogotākie dzelzceļa iecirkņi ir *Daugavpils–Krustpils–Pļaviņas–Rīga* līnijā, kurā kursē gan pasažieru, gan kravu vilcieni. Savukārt *Krustpils–Jelgava–Ventspils* un *Krustpils–Jelgava–Liepāja* līnijas ir būtiskas tranzīta kravu plūsmām uz Liepājas un Ventspils ostām, bet līnijā *Jelgava–Rīga* regulāri kursē pasažieru vilcieni.

Zemgales plānošanas reģionu nākotnē šķērsos starptautiskā dzelzceļā līnija *Rail Baltica*, kuras mērķis ir atjaunot Baltijas valstu tiešu saikni ar Eiropas dzelzceļu tīklu un veicināt reģionālo integrāciju, savienojot Tallinu, Rīgu, Kauņu, Varšavu un Berlīni, tālāk šo maršrutu pagarinot līdz Venēcijai. Baltijas valstu starpā ir panākta vienošanās, ka to teritorijā *Rail Baltica* trase savienos Tallinu, Pērnavu, Rīgu, Bausku, Paņevežu un Kauņu.

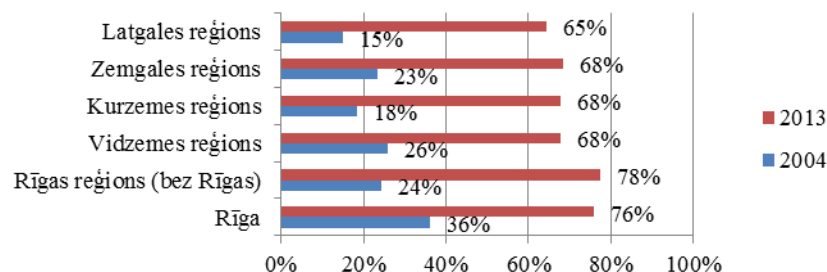
1.58.attēls. Zemgales plānošanas reģiona dzelzceļa tīkls

Avots: Zemgales plānošanas reģiona lauku teritoriju mobilitātes plāns, 2012

1.3.2. SAKARI, INFORMĀCIJAS UN KOMUNIKĀCIJU TEHNOLOĢIJAS

Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas (IKT) ar katru gadu tiek arvien plašāk ieviestas un izmantotas uzņēmējdarbībā, pārvaldē, izglītībā un iedzīvotāju ikdienas dzīvē. IKT attīstība sniedz gan jaunas iespējas, gan izaicinājumus.

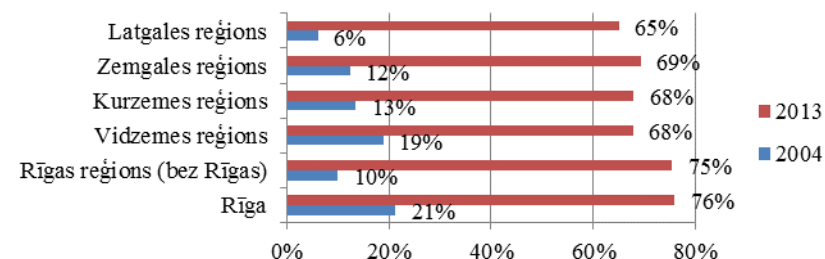
Datora un interneta pieejamība mājāsaimniecībās, darba vietās un izglītības iestādēs ir priekšnosacījums informācijas un elektronisko pakalpojumu izmantošanai. Iedzīvotāji internetu lieto mājās (93%), darbavietā (34%), izglītības iestādē (12%) un citur (29%). Latvijā visos plānošanas reģionos pakāpeniskie pieaug mājāsaimniecību skaits, kur pieejams dators un/ vai internets. Visaugstākie datora un interneta pieejamības rādītāji mājāsaimniecībās ir Rīgas plānošanas reģionā, bet viszemākie - Latgales plānošanas reģionā.

1.59.attēls. Mājāsaimniecību, kurās ir dators, īpatsvars, %

Avots: Centrālās statistikas pārvaldes dati

Zemgalē 2013. gada sākumā dators bija pieejams 68% un internets 69% mājāsaimniecību. Kopš 2004. gada mājāsaimniecību skaits, kurās pieejams dators un/vai internets, pieaudzis par attiecīgi 45% un 57%. Mājāsaimniecību skaits, kurās pieejams internets, pārsniedz mājāsaimniecību skaitu, kur pieejams dators. Tas skaidrojams ar mobilā telefona izmantošanu interneta piekļuvei.

1.60.attēls. Mājāsaimniecību īpatsvars, kurās ir pieejams internets, %

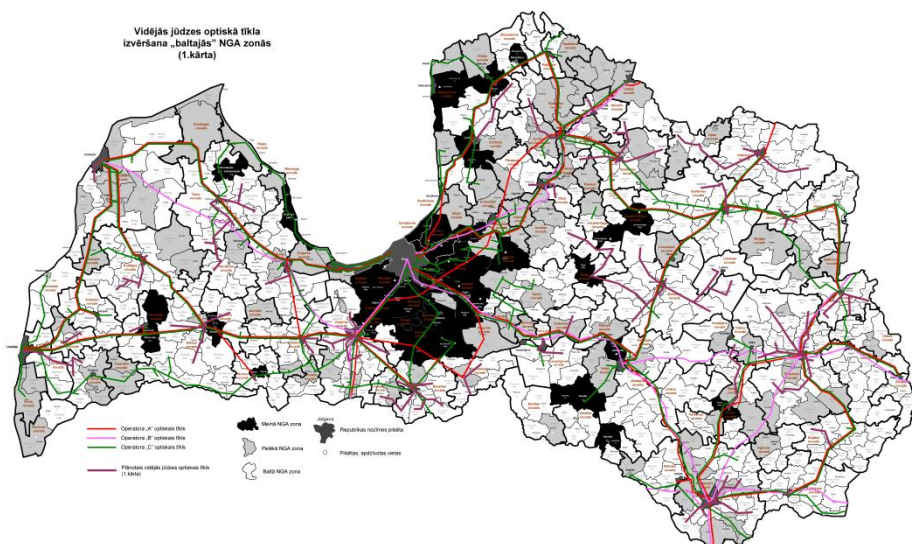
Avots: Centrālās statistikas pārvaldes dati

Latvijā 67% mājāsaimniecību pieejams platjoslas pieslēgums. Platjoslas pieslēgums pieejams mājāsaimniecībās:

- Latgales reģionā 63,1%;
- Vidzemes reģionā 66,9%;
- Zemgales reģionā 68,4%;
- Rīgas reģionā (bez Rīgas) 73,1%;
- Rīgā 74,9%.

Lai gan platjoslas pieslēgumu īpatsvars Zemgalē ir samērā augsts, tikai 23% mājāsaimniecību ir platjoslas pieslēgums ar ātrumu 30 Mbit/s un vairāk. Šādu ātrumu spēj nodrošināt NGA tīkli (*Next generation Access networks*), kas pilnībā vai daļēji sastāv no optiskās šķiedras elementiem un kas spēj nodrošināt platjoslas piekļuves pakalpojumus ar uzlabotiem parametriem salīdzinājumā ar tiem, ko nodrošina ar esošajiem vara kabeļu tīkliem.

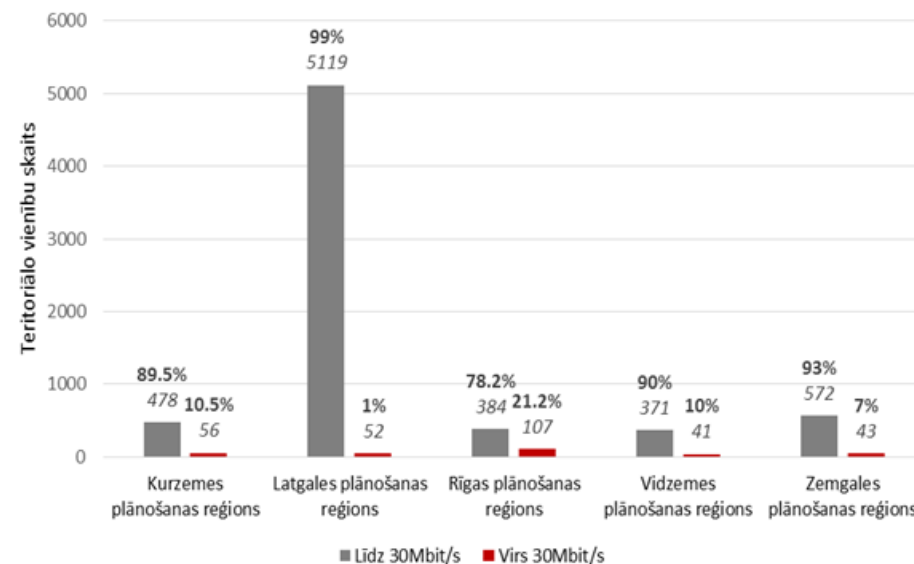
Zemgalē ir daudz „balto” NGA zonu, kur 2011. gadā neviens elektronisko sakaru komersants nesniedza un līdz 2014. gadam neplāno sniegt galalietotājiem (pašvaldību iestādēm, uzņēmumiem un mājāsaimniecībām) NGA platjoslas interneta pakalpojumus ar datu pārraides ātrumu 30 Mbit/s un vairāk. Tajā pašā laikā reģionā ir ļoti maz „melno” NGA teritoriju. „Melnajās” NGA teritorijās 2011. gadā bija vismaz viens elektronisko sakaru komersants, kas sniedz gala klientiem NGA platjoslas interneta pakalpojumus ar datu pārraides ātrumu 30 Mbit/s un vairāk, un vismaz viens elektronisko sakaru komersants plānoja līdz 2014. gadam piedāvāt šajā teritoriālajā vienībā NGA platjoslas interneta pakalpojumus ar datu pārraides ātrumu 30 Mbit/s.

1.61.attēls. NGA zonas un plānotā vidējās jūdzes optiskā tīkla izvērsšana

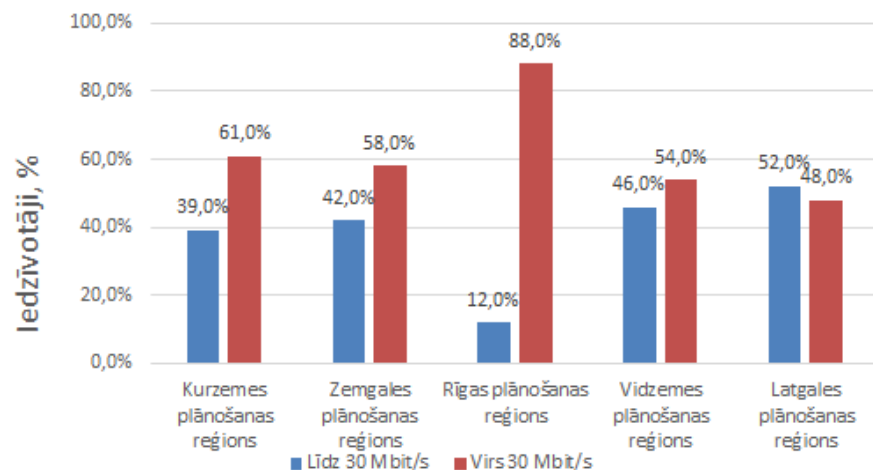
Avots: Satiksmes ministrijas dati

Lielākā garantētā datu pārraides ātruma sadalījums uz vienu gala lietotāju, ar kādu interneta piekļuves pakalpojums ir pieejams Latvijas Republikas novadu pašvaldībās ietilpstošajās teritoriālajās vienībās (t.i., ciemos, pagastu teritorijās ārpus ciemu robežām, pilsētās) plānošanas reģionu griezumā ir attēlots 1.62.attēlā.

1.62.attēls. Interneta piekļuves pakalpojuma ātrums pašvaldību teritorijās plānošanas reģionu griezumā (%/teritoriālās vienības) 2014. g.

Avots: Satiksmes ministrija, pētījuma „Atbalstāmo teritoriju saraksta aktualizācija un ar to saistītie pasākumi darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 2014.-2020.gada plānošanas periodam specifiskā atbalsta mērķa „Uzlabot elektroniskās sakaru infrastruktūras pieejamību lauku teritorijās” sasniegšanai” noslēguma dokumentācija

1.63.attēls. Iedzīvotāju sadalījums pēc tiem pieejamā interneta ātruma plānošanas reģionu griezumā, %

Avots: Satiksmes ministrija (2014) pētījuma „Atbalstāmo teritoriju saraksta aktualizācija un ar to saistītie pasākumi darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 2014.-2020.gada plānošanas periodam specifiskā atbalsta mērķa „Uzlabot elektroniskās sakaru infrastruktūras pieejamību lauku teritorijās” sasniegšanai” noslēguma dokumentācija

Lai reģiona iedzīvotāji spētu veiksmīgi iekļauties kopējās IKT izmantošanas tendencēs, nozīmīgi panākt lielāku platjoslas pieslēgumu pārklājumu un īpatsvaru, kā arī attīstīt pieslēgumu skaitu ar ātrumu 30 Mbit/s un vairāk. Tuvākajā nākotnē tiek plānota jaunas platjoslas elektronisko sakaru infrastruktūras izbūve, tai skaitā gar autoceļiem Zemgales plānošanas reģiona novados. Ņemot vērā minēto, Satiksmes ministrija vērs uzmanību, ka Zemgales plānošanas reģiona pašvaldību teritorijas plānojumos nepieciešams paredzēt vietu elektronisko sakaru infrastruktūras izbūvei gar ielām un autoceļiem līdz reģiona nozīmīgiem objektiem (ēkām).

Informācijas tehnoloģiju loma Zemgales iedzīvotāju dzīvē pieaug, par ko liecina augošais interneta lietotāju skaits kopumā, kā arī strauji augošā interneta lietotāju grupa, kas internetu lieto regulāri (vismaz reizi nedēļā). Zemgalē 2004. gadā regulāri datoru lietoja 31%, bet internetu – 21% iedzīvotāju; 2013. gada sākumā abi rādītāji jau bija sasnieguši 70%. Lai veicinātu interneta lietotāju skaita pieaugumu, liela nozīme ir kvalitatīvam interneta pārklājumam visā reģionā.

Nepieciešams attīstīt platjoslas tīklu, kas spēj nodrošināt augošā informācijas apjoma pārraidi.

Viens no Informācijas sabiedrības pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam iekļautajiem pamatprincipiem ir nodrošināta piekļuve informācijai: ikvienam cilvēkam radīt iespēju un līdzekļus piekļūt un izmantot informāciju un IKT, tādējādi nodrošinot cilvēktiesības, veicinot izglītību, reģionālo attīstību, nabadzības samazināšanu, dzimumlīdztiesību, digitālo iekļaušanu, vispārējo pieejamību, publisko caurspīdīgumu, resursu lietderīgu izmantošanu un sabiedrības līdzdalību. Lai nodrošinātu brīvu pieeju internetam pēc iespējas lielākai sabiedrības daļai, tiek veidoti publiski pieejamie interneta pieejas punkti. Zemgalē dators ar interneta pieslēgumu brīvi pieejams 158 publiskajās bibliotēkās. Bezmaksas bezvadu internetu dažādās reģiona vietas nodrošina arī uzņēmums SIA “Lattelecom”.

Pieaugot interneta lietotāju skaitam un tā izmantošanas iespējām, aug pieprasījums pēc dažādiem elektroniskajiem pakalpojumiem gan privātajā, gan publiskajā sektorā. Ņemot vērā, ka Zemgalē vairāk kā puse iedzīvotāju dzīvo ārpus pilsētām, ir būtiski nodrošināt pakalpojumu kvalitatīvu pieejamību lauku teritorijās, nodrošinot pēc iespējas vairāk pakalpojumu saņemšanu attālināti un tādējādi veicinot līdzvērtīgu pakalpojumu pieejamību visā Zemgales teritorijā.

Arvien plašākā mērogā tiek nodrošināta iespēja dažādus valsts un pašvaldību informatīvos un administratīvos pakalpojumus saņemt e-vidē. Pēc Eurostat datiem Latvijā 2013. gadā 35% iedzīvotāju saskarsmei ar publisko sektoru izmantojuši internetu (2008. gadā tikai 20%). Latvijā šis rādītājs visaugstākais bijis 2012. gadā – 47%. E-pārvalde ir viens no būtiskiem informācijas sabiedrības politikas un pamatnostādņu aspektiem. E-pakalpojumi ir publiskās pārvaldes optimizācijas līdzeklis un veicinātājs. Svarīgi ne tikai tos ieviest, bet arī apmācīt darbiniekus par to darbības principiem un labo praksi. Daļa Zemgales pašvaldību aktīvi iesaistās e-pārvaldes attīstībā un nodrošina dažādus e-pakalpojumus pašvaldību mājas lapās un valsts e-pakalpojumu izmantošanas portālā www.latvija.lv. Tomēr vēl arvien ir liels nerealizēts e-pārvaldes potenciāls.

IKT attīstība rada jaunas darbības jomas un iespējas uzņēmējdarbībai. Latvijā 2013. gadā 97,4% uzņēmumu ar darbinieku skaitu 10 un vairāk tika lietots dators, 94,2% internets un 55,7% no uzņēmumiem bija izveidota mājaslapa. Dators, internets un mājaslapa tiek lietota gandrīz visos uzņēmumos, kuros strādā vismaz 50 darbinieki. IKT ir nozīmīga loma arī uzņēmumu sadarbībā ar pašvaldībām.

2012. gadā 98,2% uzņēmumu, kuros tiek lietots internets, internetu izmantoja arī sadarbībai ar valsts un pašvaldību institūcijām: 90,1% informācijas iegūšanai, 83,4% veidlapu iegūšanai, 93,8% aizpildītu veidlapu iesniegšanai u.c.

Tāpat kā visā Latvijas teritorijā Zemgalē fiksētos elektroniskos sakarus piedāvā SIA "Lattelecom". Mobilos sakarus nodrošina šādi mobilo sakaru operatori: SIA "Latvijas mobilais telefons" (LMT), SIA "Tele2", SIA "BITE Latvija" un AS "Telekom Baltija". Šie uzņēmumi piedāvā gan priekšapmaksas kartes, gan pieslēgumus; ir arī iespēja izmantot vispārējos datu pakešu pārraides pakalpojumus (GPRS). Zemgalē plašākais mobilo sakaru tīkla pārklājums ir LMT operatoram.

Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas ir un arī nākotnē būs nozīmīgs attīstības virzītājspēks. Zemgalē jāturpina platjoslas tīkla attīstība, jo tiem ir stratēģiska nozīme. Platjoslas sakari var paātrināt tehnoloģiju ieguldījumu visu tautsaimniecības nozaru izaugsmē un inovācijā, sabiedrības labklājības paaugstināšanā. Reģionā jāveicina publisko interneta pieejas punktu pārklājuma uzlabošana, e-pakalpojumu attīstība, iedzīvotāju, uzņēmēju un pārvaldes darbinieku izglītošana par datora un interneta lietošanu, lai informācijas un komunikāciju tehnoloģijas un to sniegtās iespējas tiktu izmantotas efektīvāk.

1.3.3. VIDES INFRASTRUKTŪRA

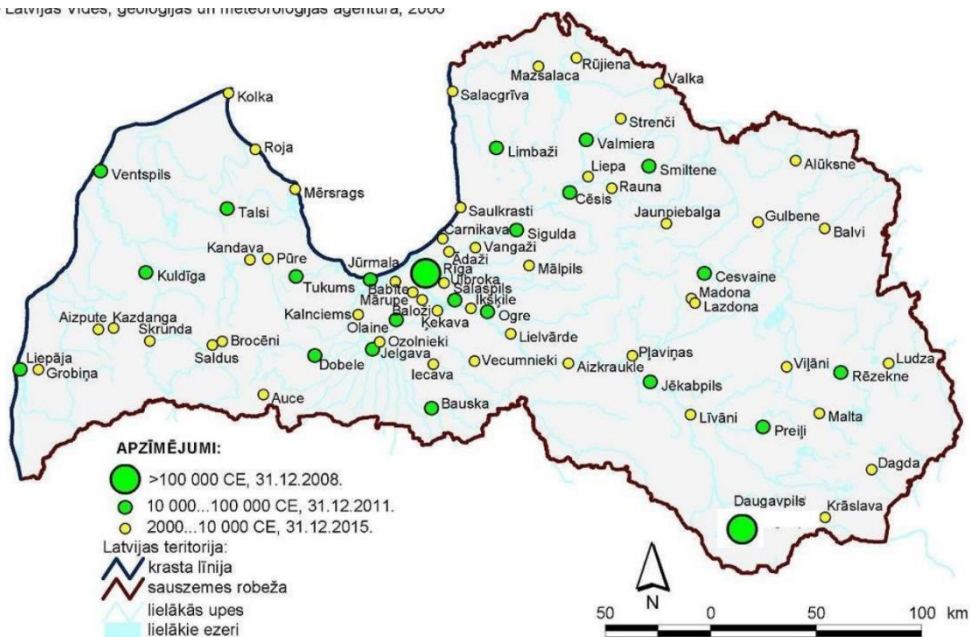
1.3.3.1. ŪDENSsAIMNIECĪBA

Saskaņā ar Padomes Direktīvu 91/271/EEK par komunālo notekūdeņu attīrīšanu un 22.01.2002. MK noteikumiem Nr. 34 „Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” visās aglomerācijās, kur iedzīvotāju skaits ir lielāks par 2000, ir jāparedz centralizētas kanalizācijas sistēmas. Kopš 2008. gada Zemgales plānošanas reģionā īstenots 21 Kohēzijas fonda (3.5.1.1.aktivitāte „Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000”) līdzfinansēts projekts, kuru ietvaros notekūdeņu attīrīšanas iekārtas (NAI) uzbūvētas vai rekonstruētas Kalnciemā (līdz 2015. gada maijam), Bērzkalnos, Vecumniekos, Iecavā, Aucē, Ozolniekos un Viesītē un rekonstruētas esošās notekūdeņu attīrīšanas ietaises Jēkabpilī, Pļaviņās, Koknesē, Bauskā, Tukumā un Skrīveros. Papildus ir/tiek īstenota kanalizācijas spiedvadu un pašteses tīklu rekonstrukcija un paplašināšana.

ERAF 3.4.1.1.aktivitātes „Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000” ietvaros Zemgales plānošanas reģionā 2007.-2013.gada plānošanas perioda īstenoti 69 projekti. To ietvaros līdz 2011. gada beigām ir izbūvētas jaunas NAI Kārniņu, Kurmenes un Ērberģes ciemā un Jaunajā muižā un rekonstruētas NAI Vecumnieku novada Misas ciemā. Papildus daži ūdenssaimniecības infrastruktūras uzlabošanas projekti īstenoti arī apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 200, piemēram, Aknīstes novada Asares ciemā un Viesītes novada Elkšņu ciemā.

Neskatoties uz ievērojamiem ieguldījumiem ūdenssaimniecības infrastruktūrā, Zemgales plānošanas reģiona pašvaldību pārstāvji sadzīves un lietus notekūdeņu apsaimniekošanas sistēmas uzlabošanu uzskata par prioritāti. Tā lietus notekūdeņu savākšanas sistēmas ir jāattīsta vai jārekonstruē visā reģionā, īpaši pilsētās. Papildus nepieciešama notekūdeņu apsaimniekošanas nodrošināšana apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu mazāku par 2000, izveidojot pieslēgumus pie centralizētas notekūdeņu savākšanas sistēmas vai izveidojot individuālas sistēmas.

Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra, 2000

1.64.attēls. Latvijas aglomerācijas, uz kurām attiecināmas Direktīvas 91/271/EEC prasības, un termiņi prasību ieviešanai attiecībā uz komunālo notekūdeņu attīrīšanu

Avots: Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra

Latvijā dzeramā ūdens kvalitātes uzraudzības sistēmu un atbildības nosaka 29.04.2003. MK noteikumi Nr. 235 „Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība”. Saskaņā ar Veselības inspekcijas apkopotajiem datiem par dzeramā ūdens kvalitāti un uzraudzību, un pēc auditmonitoringa rezultātiem (ūdens kvalitāte pārbaudīta ~10% no visiem ūdensvadiem) 2013. gadā Zemgales plānošanas reģionā tikai 42,5% no tiem iedzīvotājiem, kuriem ūdens tiek piegādāts no lielākajām centralizētajām ūdensapgādes sistēmām (30 sistēmas Zemgales statistiskajā reģionā, paņemti 37 ūdens paraugi) tika piegādāts normatīviem atbilstošs dzeramais ūdens, kas bija vissliktākais rādītājs starp reģioniem. Tā cēlonis, galvenokārt, bija saistāms ar Jelgavas pilsētas iedzīvotājiem piegādājamā ūdens parametriem urbemos - ūdenim bija raksturīgs paaugstināts dzelzs un sulfātu saturs, cietība.

Jelgavas pilsētas pašvaldības uzņēmums SIA „Jelgavas ūdens” ir veicis ievērojamus ūdensapgādes sistēmas rekonstrukcijas darbus, ieskaitot jaunu artēzisko urbumu izbūvi un esošo urbumu rekonstrukciju, jaunu maģistrālo ūdensvadu ierīkošanu, dzeramā ūdens sagatavošanas ietaises norobežojošo konstrukciju izbūvi, atdzelžošanas filtru uzstādīšanu, un tīrā ūdens rezervuāra rekonstrukciju. Ņemot vērā veiktos pasākumus, sākot no 2014. gada jūnija dzeramais ūdens Jelgavā atbilst MK noteikumu Nr.235 prasībām.

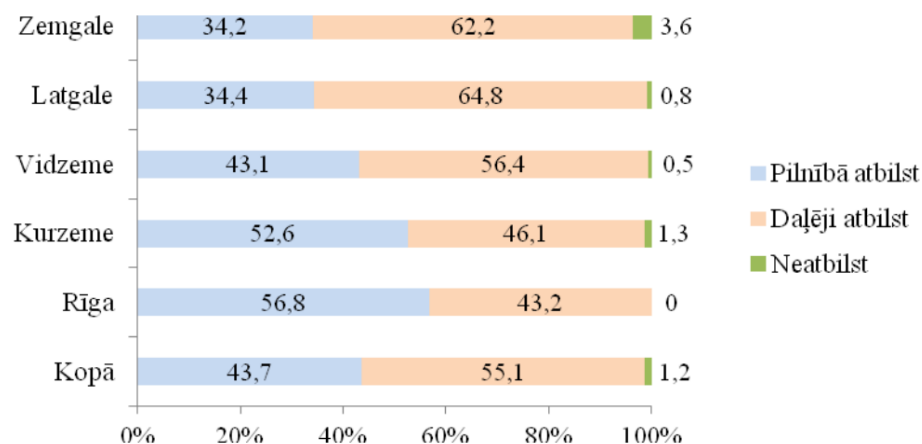
Teritoriālās vienības	Atbilstošas kvalitātes dzeramais ūdens, %
Kurzeme	99,3
Vidzeme	96,5
Latgale	86,9
Pierīga	80,2
Rīga	80
Zemgale	42,5

1.4.tabula. Iedzīvotāju īpatsvars dažādos Latvijas statistiskajos reģionos, kuriem 2013.gadā piegādāts atbilstošas kvalitātes dzeramais ūdens, %

Avots: Veselības inspekcija

Ūdensapgādes sistēmu pārbaudēs, kas notika 2013. gadā, norādīts, ka, salīdzinot ar citām Latvijas teritoriālām vienībām, Zemgalē bija vislielākais ūdensapgādes sistēmu īpatsvars, kas neatbilst vai tikai daļēji atbilst normatīvajos aktos noteiktajām dzeramā ūdens nekaitīguma nodrošināšanas prasībām. Galvenais sliktās dzeramās ūdens kvalitātes cēlonis ir paaugstināts dzelzs un sulfātu saturs, kas arī mikrobioloģiskā ūdens kvalitāte.

Ūdenssaimniecības infrastruktūra reģionā ir jāattīsta tālāk, īpaši apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000. Iedzīvotāju dzīves vides kvalitātes uzlabošanai svarīgi ir meliorācijas un lietus ūdens kanalizācijas attīstības jautājumi. Neattīrītu lietusūdeņu nokļūšana ūdenstilpēs, upju piesārņotība un teritoriju pārpurvošanās ir daļa no Zemgales vides problēmām.

1.65.attēls. Ūdensapgādes sistēmu atbilstības normatīvo aktu prasībām raksturojums 2013. gadā, %

Avots: Veselības inspekcija

1.3.3.2. ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANA

Latvijā ir noteikti 10 atkritumu apsaimniekošanas reģioni, kuriem ir izstrādāti reģionālie atkritumu apsaimniekošanas plāni. Zemgales plānošanas reģionā ietilpstošās administratīvās teritorijas atrodas divos atkritumu apsaimniekošanas reģionos:

- Zemgales atkritumu apsaimniekošanas reģions – Jelgava un deviņi novadi: Auces, Bauskas, Dobeles, Iecavas, Jelgavas, Ozolnieku, Rundāles, Tērvetes un Vecumnieku novads;
- Vidusdaugavas atkritumu apsaimniekošanas reģions – Jēkabpils un 14 novadi: Aizkraukles, Aknīstes, Ērgļu, Jaunjelgavas, Jēkabpils, Kokneses, Krustpils, Madonas (Madonas pilsēta un pārējie 12 pagasti), Neretas, Pļaviņu, Salas, Skrīveru, Viesītes un Varakļānu novads.

Atkritumu apsaimniekošanas reģions	Platība, km²				Iedzīvotāju skaits		
	pilsētās	laukos	% no Latvijas	kopā	pilsētās	laukos	kopā
Vidusdaugavas	81	7626	11.9	7707	59 932 (55%)	49 598 (45%)	109 530 (5,3% no Latvijas)
Zemgales	80	5097	8.0	5177	81 975 (47%)	92 290 (53%)	174 265 (8,4% no Latvijas)

1.5.tabula. Atkritumu apsaimniekošanas reģionu raksturojums uz 01.03.2011. (aktualizēts iedzīvotāju skaits pēc CSP 2012.gada datiem)

Avots: Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2013.–2020.gadam

Pašlaik Zemgales reģionā darbojas trīs atkritumu apsaimniekotāji, kas ir starppasvaldību uzņēmumi: AS „BAO”, SIA „Vides Serviss” un SIA „Zemgales EKO”, bet Vidusdaugavas reģionā – divi apsaimniekotāji: SIA „Vidusdaugavas SPAAO” un SIA „Eko Latgale”. Zemgales reģionā atrodas sadzīves atkritumu poligoni – „Brakšķi” (Jelgavas novadā) un „Grantiņi” (Bauskas novadā), bīstamo atkritumu poligons „Zebrene” (Dobeles novadā) un Gardenes bīstamo atkritumu novietne (Dobeles novadā). Savukārt Vidusdaugavas reģionā atrodas viens sadzīves atkritumu poligons – „Dziļā vāda” (Krustpils novadā).

Reģionālajos atkritumu apsaimniekošanas plānos 2007.–2013.gada plānošanas periodā galvenā vērība tika veltīta videi drošu atkritumu apglabāšanas poligonu izveidei, veco, normatīvo aktu prasībām neatbilstošu, izgāztuvju slēgšanai un atkritumu savākšanas un šķirošanas iekārtu un laukumu izveidei. Jaunajā plānošanas periodā nav nepieciešams izstrādāt reģionu atkritumu apsaimniekošanas plānus, nepieciešamības gadījumā normatīvie akti paredz iespēju katrai pašvaldībai izstrādāt savu atkritumu apsaimniekošanas plānu.

Galvenie risināmie problēmjautājumi Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāna 2013.–2020. gadam ietvaros ir šādi:

- sadzīves atkritumu dalītās savākšanas sistēmas attīstība,
- elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumu dalītās savākšanas un reģenerācijas sistēmas attīstība,
- apglabājamā bioloģiski noārdāmo atkritumu daudzuma samazināšana.

Maksu par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu (izņemot sadzīves atkritumu reģenerāciju), atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas likumā noteiktajam, savā administratīvajā teritorijā ar lēmumu nosaka pašvaldība.

Atkritumu apsaimniekošanas reģions	Vidējā vērtība, EUR/m³	Diapazons (min – max vērtība), EUR/m³	Visbiežāk sastopamā vērtība, EUR/m³
Vidusdaugavas	14,39	8,28 – 26,42	13,05
Zemgales	12,02	7,44 – 13,96	-
Visi reģioni kopā	11,94	3,69 – 26,42	12,66

1.6.tabula. Atkritumu apsaimniekošanas maksas statistiskie rādītāji Zemgales atkritumu apsaimniekošanas reģionos un Latvijā kopumā 2012. gadā

Avots: Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2013.–2020. gadam

Lai uzlabotu atkritumu apsaimniekošanu:

- jāuzlabo bioloģiski noārdāmo (kompostējamo) atkritumu apsaimniekošana, īpaši pilsētās;
- lielākajās apdzīvotajās vietās un to tuvumā jāizveido / jālabiekārto atkritumu šķirošanas laukumi;
- jāuzlabo uzskaites/kontroles sistēma par atkritumu plūsmu, t.sk. šķirotiem atkritumiem;
- jāoptimizē atkritumu noglabāšanas iespējas esošajos poligonos;
- jāorganizē izglītojoši pasākumi iedzīvotājiem, veicinot izpratni par atkritumu šķirošanas nozīmi vides un resursu saglabāšanā.

1.3.4. ENERĢĒTIKA

Mēru pakts ir Eiropas iniciatīva, kuras ietvaros Eiropas pilsētas brīvprātīgi apņemas līdz 2020. gadam samazināt CO₂ emisijas savās teritorijās par vismaz 20%, par 20% paaugstinot energoefektivitāti un par 20% palielinot atjaunojamo energoresursu izmantošanu energoapgādē (20/20/20). Zemgalē Mēru pakts ir parakstījušas Jelgavas un Jēkabpils pilsētas, kas kopā ar Zemgales plānošanas reģionu ir izstrādājušas arī ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plānus laika periodam līdz 2020. gadam.

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un padomes direktīvas 2009/28/EK I pielikuma A daļu Latvijas vispārējais mērķis, ko paredz ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plāni, ir palielināt no atjaunojamiem energoresursiem (turpmāk – AER) saražotās enerģijas īpatsvaru līdz 40% 2020. gadā bruto enerģijas galapatēriņā.

Nemot vērā, ka lielāko tūlītējo enerģijas ietaupījumu un CO₂ samazinājumu var sniegt energoefektivitāte, it īpaši dzīvojamās ēkās, kas patērē 69% no kopējā siltumenerģijas patēriņa un transporta pasākumi nedotu tik ievērojamu ieguldījumu enerģētikas bilanci, Zemgales reģions Rīcības plāna enerģētikā ietvaros ir noteicis divus galvenos darba virzienus, kas varētu sniegt lielāko ieguldījumu ES 20/20/20 mērķu sasniegšanā Zemgales reģionā: atjaunojamā enerģija un energoefektivitātes pasākumi.

Atbilstoši Latvijas virzībai līdz 2020. gadam Zemgalē izvirzīti arī trīs galvenie mērķi:

- 1) palielināt atjaunojamās enerģijas un īpatsvaru energoapgādē līdz 40%;
- 2) par 20% paaugstināt energoefektivitāti;
- 3) ieviest vismaz 10 iniciatīvas reģionālā līmenī šo mērķu sasniegšanai.

Zemgales teritorijā 2009. gadā CO₂ izmešu daudzums bija 287 786 t. Lai sasniegtu ES mērķus 20/20/20, CO₂ izmešu daudzums līdz 2020. gadam būtu jāsamazina par vismaz 57 557 tonnām.

1.3.4.1. ATJAUNOJAMIE ENERGORESURSI

Par AER uzskata vēju, ūdeni, saules starojumu, biomasu (koksni, salmus, biogāzi, biodegvielu), zemes siltumu, viļņus, kā arī paisuma-bēguma procesus.

Saskaņā ar Direktīvu 2009/28/EK, kopējo AER mērķi sastāda četri elementi, t.sk. atjaunojamo energoresursu izmantošana:

- elektroenerģijas ražošanā;
- centralizētās siltumenerģijas ražošanā;
- kā kurināmo pie gala patērētāja;
- kā transporta degvielu.

ES atkritumu apsaimniekošanas stratēģija paredz līdz 2050. gadam atkritumu daudzumu samazināt līdz 50% no 2000. gadā apglabāto atkritumu daudzuma. Tas nosaka nepieciešamību pārstrādāt atkritumus, t.sk. izmantojot atkritumu dedzināšanu, ar ievērojamu potenciālo koģenerācijas iekārtu kopējo elektrisko jaudu.

LR Rīcības plāns atjaunojamo energoresursu jomā 2010.–2020. gadam iezīmē galvenos virzienus AER paplašinātai izmantošanai dažādiem enerģijas veidiem. Elektroenerģijas, kas iegūta no atjaunojamiem energoresursiem prioritārie attīstības virzieni mērķa sasniegšanai ir:

- 1) atbalsts biomasas efektīvai izmantošanai ne tikai siltumenerģijas, bet arī elektroenerģijas ražošanā. Elektrostacijām ar biomasas un biogāzes kurināmo kopējā jauda plānota līdz 200 MWel;
- 2) vēja enerģijas izmantošana ar uzstādīto jaudu līdz 415 MW;
- 3) saprātīga mazo HES potenciāla apgūšana, kā arī Daugavas kaskādes HES tālāka modernizēšana;
- 4) saules enerģijas izmantošana elektrības izklaidētā ražošanā.

Siltumenerģijas, kas iegūta no atjaunojamiem energoresursiem, īpatsvaram jāpalielinās visos patērētāju sektoros, un prioritārie attīstības virzieni šī mērķa sasniegšanai ir:

- biomasas efektīva izmantošana koģenerācijas stacijās un katlumājās centralizētās siltumapgādes sistēmās;
- biomasas plašāka izmantošana enerģijas gala patērētāja sektoros (rūpniecība, pakalpojumi);
- saules enerģijas izmantošana decentralizētās siltumapgādes sistēmās;
- ģeotermālās enerģijas izmantošana decentralizētās siltumapgādes sistēmā.

Analizējot AER veidus pēc to potenciāla un iespējamā devuma nākotnē AER mērķa izpildīšanā Latvijā, galvenie resursi būs cietā biomasā, galvenokārt koksne, vēja enerģija, biogāze un hidroenerģija. Arī LR Enerģētikas Stratēģija 2030, elektroenerģijas ražošanai galvenokārt paredz izmantot hidroenerģiju, biomasu, biogāzi un atkritumus, bet siltuma ražošanā – biomasu un biogāzi, bet transportā - biodegvielu.

Zemgalē no atjaunojamiem energoresursiem šobrīd jau ļoti izplatīta un efektīva ir koksnes un koksnes izstrādājumu izmantošana.

Salmu u.c. lauksaimniecības biomasas produktu, ģeotermālo resursu un biodegvielas izmantošanai varētu būt izplatīta un efektīva, bet šobrīd šis potenciāls Zemgalē netiek izmantots.

Būtu ieteicams paplašināt biomasas un biogāzes izmantošanu, jo Zemgalē tam ir potenciāls - mežu resursi, lauksaimniecības blakus produkti, pārtikas rūpniecības blakusprodukti un organiskie saimnieciskās darbības blakus produkti - atlikumi un atkritumi.

Vēja un saules enerģijas tehnoloģijas šobrīd ir salīdzinoši dārgas, bet fosilajiem energoresursiem kļūstot dārgākiem, nākotnē varētu kļūt izplatītas, efektīvas un lietderīgas. Saskaņā ar Latvijas vēju karti, vēja potenciāls Zemgalē ir mazāks, nekā Latvijas piejūras vietās, turpretim Latvijas saules karte uzrāda salīdzinoši labu potenciālu Zemgalei siltumenerģijas (saules kolektori) un elektroenerģijas (saules baterijas – PV) ražošanai. Saules tehnoloģijas nepiesārņo dabu – 20 gadu laikā 1 m² saules kolektoru novērš 3 t CO₂ izmešu, saules tehnoloģijām ir relatīvi ilgs kalpošanas laiks – 25-30 gadi, kā arī zemas ekspluatācijas izmaksas, saules enerģijas resursi Latvijā ir pietiekami tās praktiskai izmantošanai.

Ģeotermālā enerģijas izmantošana vēl nav pietiekami izpētīta, taču Zemgalē ir samērā lieli ģeotermālās enerģijas avoti. Apakšzemes ūdeņu temperatūra svārstās no 30 līdz 60° C, kam ir samērā zems potenciāls siltā ūdens sagatavošanai, bet tas var tikt izmantots apkures vajadzībām. Ir arī karsto kristālisko iežu potenciāls (petrotermālā enerģija). To labākais potenciāls Zemgalē atrodas vienā no divām Latvijas ģeotermālajām anomālijām – Elejas, Dobeles, Jelgavas un Bauskas apkārtnē un caur Kalncienu un Jūrmalu iestiepjas Rīgas jūras līcī, kur karsto kristālisko iežu slānis (100° C) atrodas 2750-3000 m dziļumā.

Karsto kristālisko iežu temperatūra 6 km dziļumā ir 160–180° C, ko var izmantot elektroenerģijas ražošanā. Zemgalē ģeotermālā enerģija (ar siltumsūkņiem)

pašlaik tiek izmantota tikai nelielās ēkās. Tās parasti ir privātmājas, dažos gadījumos skolas, pirmskolas iestādes un biroju ēkas. Bauskas, Elejas, Auces apkārtnē ģeotermālā enerģija var kļūt par ievērojamu priekšrocību un varētu kļūt par galveno centrālās siltumapgādes sistēmu enerģijas avotu.

1.3.4.2. ENERGOEFEKTIVITĀTE

Energoefektivitāte – tā ir ekonomiski pamatota enerģētisko resursu efektīva izmantošana ar esošo tehnikas un tehnoloģiju attīstības līmeni, ievērojot apkārtējās vides aizsardzības prasības.

Lielākais enerģijas ietaupījuma potenciāls pasaulē, tai skaitā Eiropas Savienībā ir ēku sektors, kas šobrīd pasaulē patērē gandrīz 40% no visas energobilances. Lielākā daļa ēku ir būvētas laikā, kad enerģijas taupīšana nebija aktuāla, ņemot vērā energoresursu salīdzinoši zemās cenas un tradicionālās būvniecības metodes.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (turpmāk – Latvija 2030) kā atjaunojamas un drošas enerģijas mērķi nosaka nodrošināt valsts enerģētisko neatkarību, palielinot energoresursu pašnodrošinājumu un integrējoties ES enerģijas tīklos. Latvija 2030 noteikti svarīgākie veicamie energoefektivitātes pasākumi:

- daudzdzīvokļu māju renovācija un siltumenerģijas patēriņa samazināšana;
- siltumenerģijas ražošanas efektivitātes paaugstināšana;
- investīcijas centralizētajās siltumapgādes sistēmās;
- elektroenerģijas pārvades un sadales zudumu samazināšana;
- elektriskā transporta energoefektivitātes uzlabošana un sasaiste ar citiem transporta veidiem;
- energoefektīvs ielu apgaismojums pilsētās;
- racionāla enerģijas patēriņa veicināšana mājāsaimniecībās;
- energoefektivitātes un produktu dzīves cikla analīzes apsvērumu iekļaušana valsts un pašvaldību iepirkumu konkursu kritērijos.

Situācija energoefektivitātes jomā Zemgalē

Siltumenerģijas patēriņš centrālās siltumapgādes sektorā 2009. gadā:

- pašvaldību ēkām – 18 309,82 MWh/gadā;

- trešo personu ēkām (kas nav pašvaldību ēkas) – 283 428,9 MWh/g.;
- dzīvojamām ēkām – 1 184 949,72 MWh/g.;
- rūpniecībai – 248 709,01 MWh/g.

Elektroenerģijas patēriņš 2009. gadā:

- pašvaldības ēkas – 3 912,48 MWh/gadā;
- trešo personu ēkas (kas nav municipālās iestādes) – 60 563,65 MWh/gadā;
- dzīvojamās ēkas – 253 202,43 MWh/gadā;
- ielu apgaismojums – 6 947 MWh/gadā;
- rūpniecība – 53 144,64 MWh/ gadā.

Vidējais siltuma zudumu rādītājs siltumapgādes sistēmās Zemgales reģionā 2009. gadā bija 16,7%.

Jāturpina energoefektivitātes pasākumu veikšana Zemgales pašvaldību teritorijās.

1.3.4.3. ENERGOAPGĀDE

Zemgales teritoriju šķērso 330 kV un 110kV valsts nozīmes maģistrālās augstsprieguma elektrolīnijas. Šīs līnijas un ar tām saistītās apakšstacijas visā plānošanas reģiona teritorijā apkalpo AS “Augstsprieguma tīkls” un AS “Latvenergo” sadales tīkla reģioni. AS “Augstsprieguma tīkls” ir “Pārvades sistēmas operators” un “Pārvades tīkla” pakalpojumu sniegšanas uzņēmums visā Latvijas valsts teritorijā. Reģionā elektroenerģija tiek ražota no atjaunojamiem resursiem hidroelektrostacijās (HES), koģenerācijas stacijās, kā arī vēja ģeneratoros. No vietējiem resursiem enerģētikā izmanto arī koksni un kūdu.

Zemgalē atrodas šādas transformatoru apakšstacijas:

- 330/110/20/6 kV apakšstacija „Aizkraukle”, Tiltas iela 2B un Tiltas iela 2 C;
- 330/110/20/10 kV apakšstacija „Krustpils”, Krustpils nov., Kūku pag., „Tilti”;
- 330/110/20/10 kV apakšstacija „Viskaļi”, Jelgava, Lietuvas šoseja 27;
- 110/20 kV apakšstacija „Pļaviņas”, Pļaviņu nov., Pļaviņas, Vietalvas iela 19;
- 110/20 kV apakšstacija „Nereta”, Neretas nov.;
- 110/20/10 kV apakšstacija „Daugava”, Aizkraukles nov., blakus „Jeld – Wen Latvija” rūpnīcai;
- 110/20 kV apakšstacija „Bauska”, Bauskas nov., Codes pag.;
- 110/20 kV apakšstacija „Iecava”, Iecavas nov.;
- 110/20 kV apakšstacija „Stelpe”, Vecumnieku nov., Stelpes pag.;
- 110/20/10 kV apakšstacija „Dobele”, Dobeles nov., Dobele, Elektriķu iela 3A;
- 110/20 kV apakšstacija „Auce”, Auces nov., Auce, Brīvības iela 13;
- 110/20 kV apakšstacija „Tērvete”, Tērvetes nov.;
- 110/20/10 kV apakšstacija „RAF”, Jelgava, Rubeņu ceļš 48A;
- 110/20/10 kV apakšstacija „Miezīte”, Jelgava, Ganību iela 86;
- 110/20/10 kV apakšstacija „Eleja”, Jelgavas nov., Elejas pag.;
- 110/20/6 kV apakšstacija „Jēkabpils”, Jēkabpils, Neretas iela 80;
- 110/20/10 kV apakšstacija „Tēraudliete”, Jēkabpils, Sporta iela 3;
- 110/20/6 kV apakšstacija „Birži”, Salas nov., Salas pag.;
- 110/20 kV apakšstacija „Viesīte”, Viesītes nov., Viesīte, Bērzu iela 3A;
- 110/20/10 kV apakšstacija „Aiviekste”, Krustpils nov., Variešu pag.;

1.66.attēls. Energoapgādes tīkli Zemgalē

Avots: Zemgales plānošanas reģions

1.4. APDZĪVOJUMS UN ATTĪSTĪBAS CENTRU PAKALPOJUMI

1.4.1. ATTĪSTĪBAS CENTRI UN TO PAKALPOJUMU APJOMS

Saskaņā ar Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam un Zemgales ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2015.-2030. gadam noteikto pilsētām jāklūst par reģiona un visas valsts attīstības virzītājspēku, par galvenajiem ekonomiskās attīstības centriem. Ņemot vērā apdzīvoto vietu lielumu, pakalpojumu klāstu, attīstības potenciālu, apkopes teritoriju un atrašanos, Zemgalē ir noteikts šāds attīstības centru dalījums: nacionālas; reģionālas; novada, vietējas nozīmes attīstības centri.

Saskaņā ar Reģionālās politikas pamatnostādņēm 2013.-2019. gadam, katram attīstības centra līmenim noteikts atbilstošs pakalpojumu “grozs”, kas tam jānodrošina.

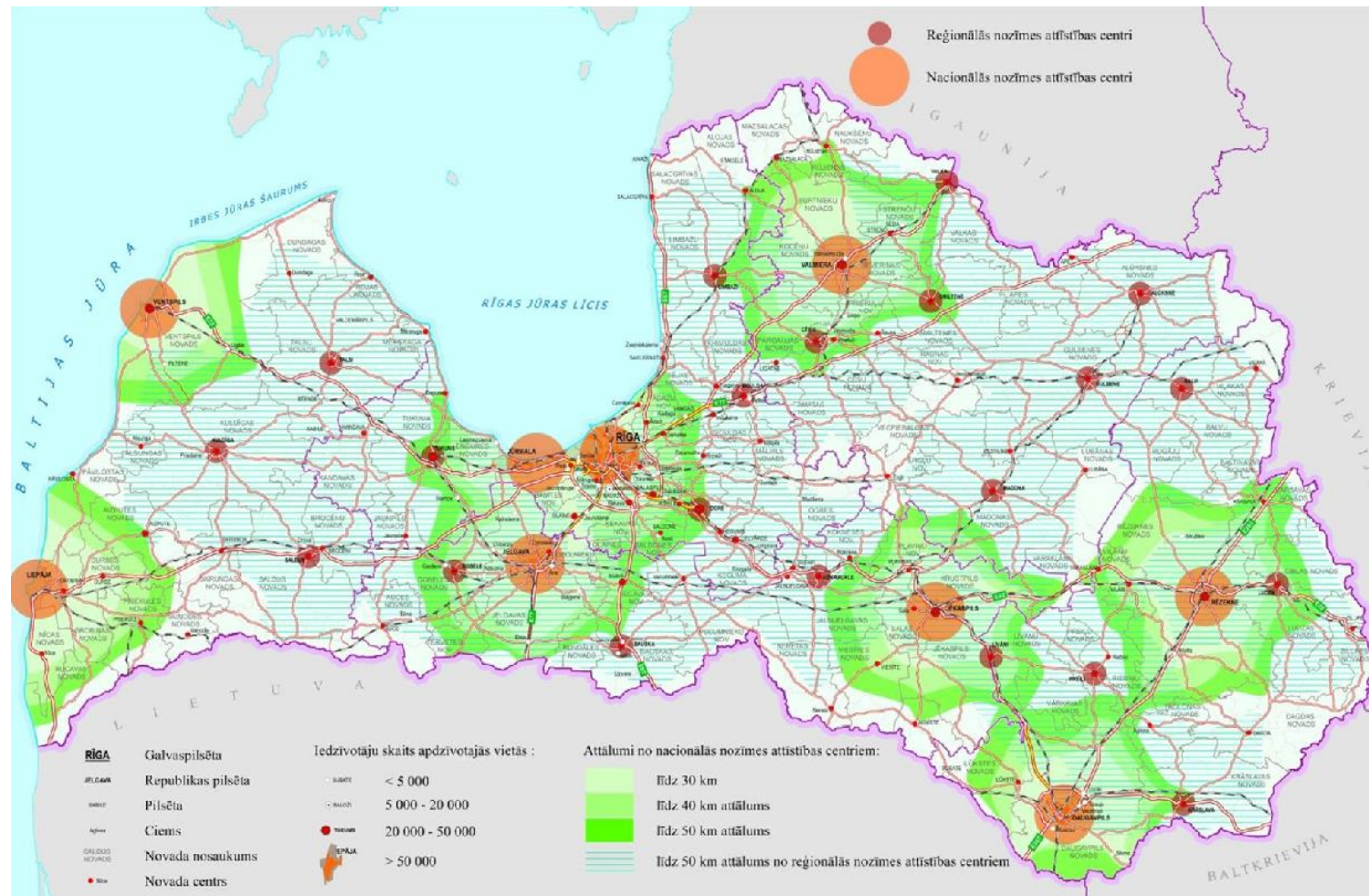
Pakalpojumus tradicionāli iedala piecās lielās grupās, kas raksturo galvenās pakalpojumu jomas – kultūra, veselība, sociālā aprūpe, izglītība un zinātne (t.sk. sports), uzņēmējdarbība. Katrā no šīm jomām ir iespējams sniegt dažāda līmeņa dažādus pakalpojumus, kas nodrošina nepieciešamo pakalpojumu klāstu dažāda līmeņa pakalpojumu centros.

1. Kultūras pakalpojumi – Zemgalē ir stabili pamati latviešu tradicionālās kultūras saglabāšanai, darbojas 22 profesionālās ievirzes kultūras iestādes, kas ir salīdzinoši vienmērīgi izvietotas visā reģionā, t.sk. lauku pagastos.
2. Sociālie pakalpojumi un sociālā palīdzība – reģionā nozīmīgākās iestādes, kas sniedz sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību, ir katras

pašvaldības sociālais dienests reģionā nozīmīgākais sociālo pakalpojumu sniedzējs ir pašvaldības sociālais dienests un tā struktūrvienības. Nevalstiskais sektors kopumā ir vāji attīstīts un ir pašvaldības, kurās nevalstiskās organizācijas nesniedz publiski zināmus sociālos pakalpojumus. Savukārt katrā pašvaldībā nodrošināto sociālo pakalpojumu klāsts ir visnotaļ atšķirīgs.

3. Izglītība un zinātne – Zemgales reģionā izglītība ir viena no prioritārajām nozarēm. Zemgalē ir labi attīstīts izglītības iestāžu tīkls, sākot no pirmskolas līdz augstākajai izglītībai. Situācija reģionā iedzīvotāju izglītības līmeņa ziņā ir vienmērīga.
4. Veselība – veselības pakalpojumu nodrošinājums gan lauku, gan pilsētu iedzīvotājiem pirmkārt ir saistīts ar primārās veselības aprūpes pakalpojums, medicīnisko aprūpi mājās un neatliekamo medicīnisko palīdzību. Ambulatorie veselības aprūpes pakalpojumi un stacionārie pakalpojumi ir pakalpojumi, kurus iedzīvotājiem ir būtiski saņemt novada līmenī.
5. Uzņēmējdarbība – uzņēmējdarbības pakalpojumu grupā var tikt ietverti jebkuri pakalpojumi, kurus nodrošina uzņēmējdarbības. Tie var būt ēdināšanas, sadzīves pakalpojumi, apsardze un drošība, finanses un apdrošināšana, medicīna, noma, pasts un kurjeru pakalpojumi, skaistumkopšana un kosmētika, tulkošanas pakalpojumi, pasākumu organizēšana, apbedīšanas pakalpojumi, dzīvnieku aprūpe u.c. pakalpojumi.

Pakalpojumu pieejamību Zemgalē var vērtēt kā salīdzinoši labu, jo lielākā daļa iedzīvotāju reģionālas nozīmes attīstības centru var sasniegt 30 minūtēs, bet nacionālas nozīmes attīstības centru – 1 h laikā.

1.67.attēls. Attālums no nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centriem Latvijā

Avots: VRAA (2013) Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums

1.4.2. VESELĪBAS APRŪPE UN VESELĪBAS VEICINĀŠANA

Veselības aprūpe Latvijā tiek organizēta saskaņā ar Ārstniecības likumu un saistošajiem Ministru kabineta izdotajiem noteikumiem. Veselības aprūpe iedalās sekojošos pakalpojumos:

- neatliekamā medicīniskā palīdzība – pēkšņa saslimšana vai trauma, kuras rezultātā ir apdraudēta cietušā dzīvība;
- primārā veselības aprūpe – pirmais saskarsmes posms starp pacientu un veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju (ģimenes ārsts, ārsta palīgs, māsa, vecmāte, zobārsts, zobārsta asistenti, zobārsta māsa un higiēnisti);
- sekundārā veselības aprūpe – specializēta ambulatorā un stacionārā veselības aprūpe, kas orientēta uz neatliekamu, akūtu vai plānveida veselības aprūpi (kuru sniedz ambulatorajā ārstniecības iestādē, slimnīcas ambulatorajā nodaļā, neatliekamās medicīniskās palīdzības iestādē, dienas stacionārā, slimnīcā);
- terciārā veselības aprūpe – ambulatorā vai stacionārā veselības aprūpe, kas orientēta uz augsti specializētiem veselības aprūpes pakalpojumiem, kurus specializētās ārstniecības iestādēs nodrošina vienas vai vairāku medicīnas nozaru speciālisti ar papildus kvalifikāciju.

Neatliekamo medicīnas palīdzību (NMP) Zemgales plānošanas reģionā sniedz 24 NMP brigādes, kas izvietotas visā reģiona teritorijā. Laika posmā no 2009.gada līdz 2013.gadam izsaukumu skaits ir pieaudzis par 10,7%, lai arī kopumā iedzīvotāju skaitam ir tendences samazināties.

NMP operativitātes rādītājs ir savlaicīgi izpildīts izsaukums, kas nozīmē, ka dzīvībai un veselībai kritiskos stāvokļos jeb augstas prioritātes izsaukumos NMP brigāde no izsaukuma pieņemšanas brīža neatliekamo medicīnisko palīdzību nodrošina 75% gadījumu ne vēlāk kā 15 minūšu laikā pilsētu teritorijās un ne vēlāk kā 15 minūšu laikā lauku teritorijās.

Gads	Izpildīto izsaukumu skaits	Savlaicīgi izpildīto izsaukumu īpatsvars dzīvībai un veselībai kritiskos apstākļos, %		
		Pilsētās	Lauku teritorijās	Zemgalē kopā
2010	40451	91,9	81,1	87,9
2011	47974	91,6	78,1	86,2
2012	46083	92	75,5	85,1
2013	44787	88	72,2	81,3

1.7.tabula. Savlaicīgi izpildīto izsaukumu skaits

Avots: Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta sniegtie dati

Laika periodā no 2010. gada līdz 2013.gadam vērojama negatīva tendence, jo savlaicīgi izpildīto izsaukumu skaits ir samazinājies par 6,6%. Jo īpaši bēdīga situācija ir lauku teritorijās, kur savlaicīgi izpildīto izsaukumu skaits samazinājies par 8,9%, pretstatā pilsētām – tikai par 3,9%.

Analizējot datus, redzams, ka reģionā ir vairākas teritorijas, kurās NMP nevar nodrošināt savlaicīgu palīdzības sniegšanu kritiskā situācijā nokļuvušiem iedzīvotājiem. Šādas teritorijas pārsvarā atrodas pierobežā.

Zemgales reģionā viszemākais savlaicīgi izpildīto izsaukumu skaits ir Zebrenes un Bikstu, Naudītes, Penkules, Ukru, Bukaišu un Augstkalnes pagastā. Tāpat arī Vilces, Zaļenieku, Lielplatonas, Elejas, Sesavas, Vircavas un Jaunsvirlaukas, Kalnciema, Sidrabenes un Stelpes pagastā. Bārbeles, Skaistkalnes, Kurmenes, Valles, Zalves un Mazzalves pagastos. Sūnākstes, Staburaga, Kalna un Ābeļu pagastā. Leimaņu, Zasas, Rubeņu un Rites pagastā. Vīpes, Mežāres, Variešu, Atašienes, Vietalvas, Bebru, Iršu un Jaunjelgavas pagastā.

Primāro veselības aprūpi Zemgales reģionā 2013.gadā nodrošināja 153 ģimenes ārsti, no kuriem 7% ir vīrieši, bet 93% – sievietes. Lai arī reģionā vērojams iedzīvotāju skaita samazinājums (-4.6%), ģimenes ārstu skaits pēdējos piecos gados būtiski nav mainījies. Turklāt pie Zemgales reģiona ģimenes ārstiem pierakstīti 257 022 pacienti, kas ir par 12 147 cilvēkiem vairāk, nekā Zemgalē dzīvojošo skaits (2014. gada dati), ko varētu skaidrot ar to, ka reģiona ģimenes ārstu pakalpojumus izmanto arī kaimiņu pašvaldību iedzīvotāji.

Vidējais ģimenes ārstu skaits uz 1000 iedzīvotājiem Zemgales reģionā ir 1,8 ģimenes ārsti un 0,5 feldšeri, kas ir labs rādītājs, tomēr pašvaldību griezumā situācija ir ļoti atšķirīga. Piemēram, Jelgavas pilsētā ir 3,3, Aizkraukles novadā –

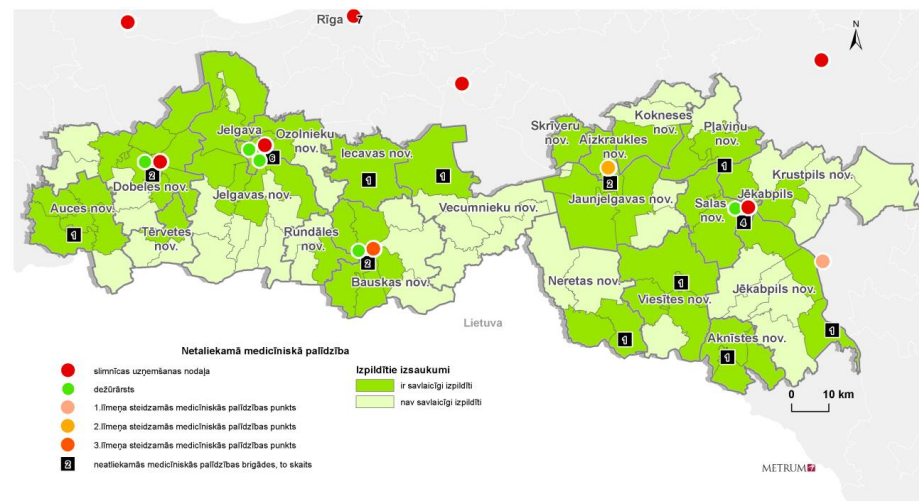
3,1 un Jēkabpils pilsētā – 2,9 ģimenes ārsti uz 1000 iedzīvotājiem, bet Jelgavas, Ozolnieku, Krustpils un Viesītes novadā – tikai 0,5 ģimenes ārsti uz 1000 iedzīvotājiem.

Kopā Zemgales reģionā darbojas 224 ārstu prakses kurās vidēji reģistrēti 1539 pacienti. Vērtējot individuālo noslogojumu redzams, ka 23 praksēs pacientu skaits pārsniedz 2000, savukārt 111 ārstu prakses ir atzīmētas kā nepilnas. Nevienmērīgais pacientu sadalījums traucē nodrošināt vienlīdzīgu pieejamību ģimenes ārsta pakalpojumiem.

Ārpus ģimenes ārsta darba laika Zemgales reģiona iedzīvotāji pēc palīdzības var griezties pie dežūrārstiem. Šādus pakalpojumus var saņemt divās iestādēs Jelgavas pilsētā (Jelgavas poliklīnika un Jelgavas pilsētas slimnīca), pa vienai iestādei Bauskā, Dobelē un Jēkabpilī, un steidzamās medicīniskās palīdzības punktos, kuri iedalās trīs līmeņos: 1. līmeņa punktos medicīnisko palīdzību sniedz viens ārsts ar vienu māsu vai ārsta palīgu; 2. līmeņa punktos steidzamo medicīnisko palīdzību atbilstoši kompetencei sniedz divi ārsti (ķirurgs/traumatologs un internists vai anesteziologs–reanimatologs) un viena māsa; 3. līmeņa punktos medicīnisko palīdzību atbilstoši kompetencei sniedz trīs ārsti (ķirurgs/traumatologs, anesteziologs un internists vai anesteziologs–reanimatologs) un divas māsas vai ārstu palīgi. Paraleli iepriekš minētajam, pacienti var vērsties slimnīcu uzņemšanas nodaļās vai izmantot ģimenes ārsta konsultatīvā tālruņa sniegtos pakalpojumus, kas ir pieejams visiem Latvijas iedzīvotājiem.

Kopā Zemgales reģionā ir 38 veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji, kas piedāvā sniegt arī veselības aprūpi mājās. Pakalpojumu sniedzēju skaits ir pietiekams, jo pakalpojumi tiek piedāvāti visās pašvaldībās, kas ir Zemgales reģiona teritorijā. Pēc Slimību profilakses un kontroles centra veselības aprūpes statistikas datiem, var secināt, ka Zemgales reģionā 2013. gadā ārsti devās 33 842, 2012. gadā – 43 720, 2011. gadā – 33 570 un 2010. gadā – 30 324 mājas vizītēs.

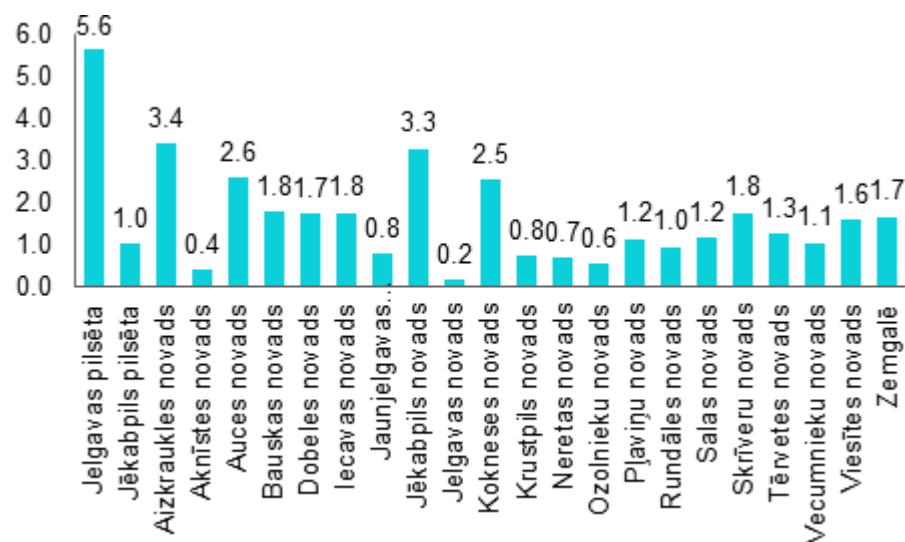
Arī zobārstniecība bērniem ir netņemama primārās veselības aprūpes sastāvdaļa. Lai arī kopējais bērnu skaits Zemgales reģionā laika posmā no 2010. gada līdz 2013. gadam ir palielinājies, tomēr bērnu skaits, kas saņem zobārstniecības pakalpojumus, reģionā samazinās. 2013. gadā zobārstnieciskā aptvere bērniem bija tikai 43%, kas ir par 8% mazāk nekā 2010. gadā. Zobārstnieciskās aptveres rādītājs reģionā norāda uz nepieciešamību īstenot mutes veselību veicinošus pasākumus pašvaldībās.

1.68.attēls. Neatliekamā medicīniskā palīdzība Zemgalē

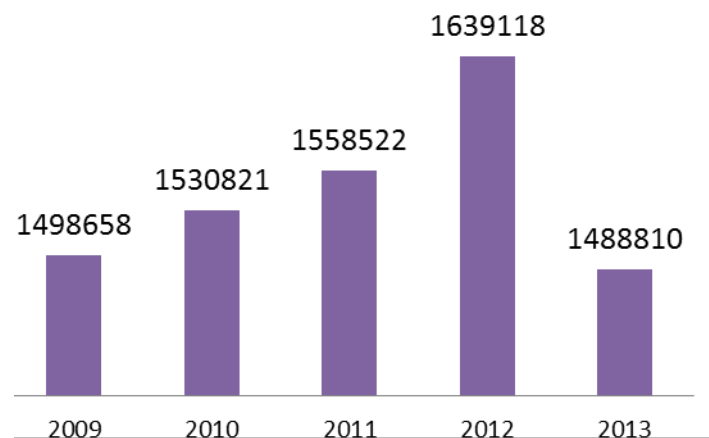
Avots: Nacionālā veselības dienesta un Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta dati

Sekundāro ambulatoro veselības aprūpi (pamatā ārstu-speciālistu ambulatorās konsultācijas) Zemgales reģionā nodrošina 455 ambulatorās aprūpes iestādes, kuru skaits pēdējo piecu gadu laikā ir samazinājies par 2,4%. Vislielākais ambulatorās aprūpes iestāžu skaits uz 1000 iedzīvotājiem ir Jelgavas pilsētā (5,6), kam seko Aizkraukles (3,4) un Jēkabpils (3,3) novads, savukārt vismazākais iestāžu skaits ir Jelgavas (0,2), Aknīstes (0,4) un Ozolnieku (0,6) novadā.

1.69.attēls. Ambulatoro aprūpes iestāžu skaits uz 1000 iedzīvotājiem.

Avots: Nacionālā veselības dienesta dati

1.70.attēls. Ambulatoro veselības aprūpes iestāžu apmeklējumu skaits Zemgales reģionā

Avots: Nacionālā veselības dienesta dati

Apmeklējumu skaitam ambulatorās aprūpes iestādēs laika posmā no 2009. gada līdz 2012. gadam bija tendence pieaugt, bet 2013. gadā vērojams straujš apmeklējumu skaita samazinājums. Visvairāk apmeklējumu 2013. gada laikā ir

bijis Jelgavas ambulatorās aprūpes iestādēs (424 761 apmeklējums), otrs augstākais rādītājs ir Bauskas novada iestādēm (277 975 apmeklējumi), bet trešais augstākais rādītājs ir Jēkabpils iestādēm (185 462 apmeklējumi). Kas skaidrojams ar to, ka šīs ambulatorās iestādes ir reģionā lielākās.

Analizējot ambulatorajās veselības aprūpes iestādēs nodrošinātos valsts apmaksātos pakalpojumus redzam, ka plašs piedāvājumu klāsts ir Jelgavas pilsētā, Jēkabpils pilsētā, Dobeles un Bauskas novadu slimnīcās. Bet Aizkraukles novadā ir ierobežots pieejamo speciālistu loks un pakalpojumu klāsts. Lielākajā daļā novados nav pieejami veselības aprūpes pakalpojumi un tos ir iespējams iegūt tikai blakus esošajos novados vai tuvākajās reģionālajās slimnīcās. Lai arī SIA "Jelgavas Poliklīnika" un SIA "Jelgavas pilsētas slimnīca" piedāvā plašu pakalpojumu klāstu, arī šeit nav pieejami tādi speciālisti kā bērnu endokrinologs, imunologs, neiroķirurgs, reimatologs, torokālais ķirurgs, infektologs, psihiatrs, fizioterapeits, lāzertoftalmologs, ehokardiologi, krūts slimību speciālisti – momologi, proktologs, kardiķirurgs, pneimonologs, šādus pakalpojumus ir iespējams saņemt tikai Rīgas reģiona slimnīcās. Jēkabpils pilsētas slimnīcā trūkst tādu izmeklējumi un terapijas kā neiroelektrofizioloģiskie funkcionālie izmeklējumi, mammogrāfija un speciālisti bērnu endokrinologs, imunologs, neiroķirurgs, reimatologs, torokālais ķirurgs, infektologs, psihiatrs, fizioterapeits, lāzertoftalmologs, ehokardiologi, krūts slimību speciālisti – momologi, proktologs, kardiologs, kardiķirurgs, pneimonologs.

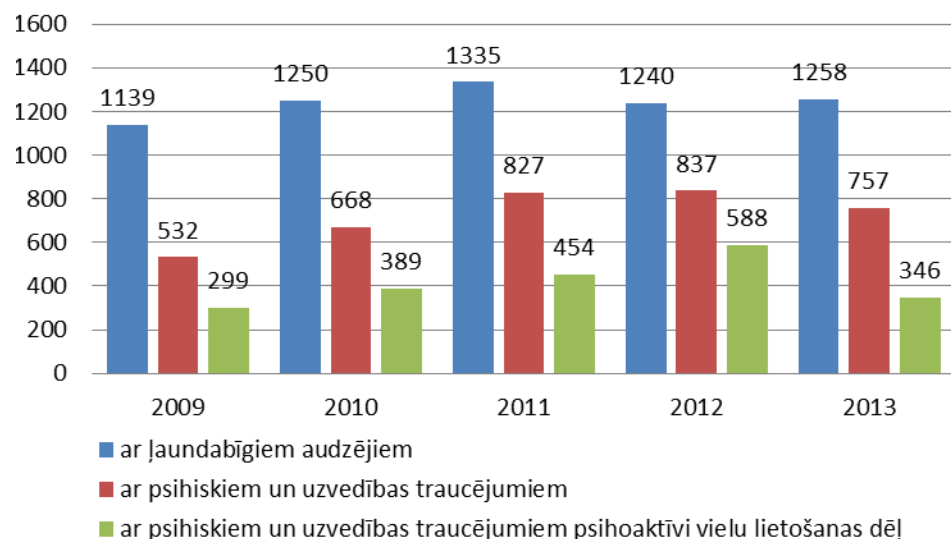
Savukārt sekundāros stacionāros pakalpojumus (slimnīcu pakalpojumus) Zemgales reģionā sniedz septiņas stacionārās veselības iestādes, no kurām divas atrodas Jelgavas pilsētā, pa vienai Jēkabpils pilsētā, Aizkraukles, Aknīstes, Bauskas un Dobeles novadā. Zemgales reģionā ir izvietotas divas reģionālā līmeņa neatliekamās medicīniskās palīdzības slimnīcas.

Stacionāros ārstēto pacientu skaitam pēdējo piecu gadu laikā ir tendence samazināties: 2009. gadā Zemgalē stacionārā ārstējās 40 145 pacienti, bet 2013. gadā – par 7,4% mazāk – 37 162 pacienti.

Sabiedrības veselība

Veselība kā viena no pamatvērtībām ir cilvēka dzīves kvalitātes, viņa ģimenes un arī sabiedrības labklājības pamats. Veselīga sabiedrība ir produktīvas un ražīgas ekonomikas un valsts attīstības pamats.

Pēdējo piecu gadu laikā saslimstība ar ļaundabīgiem audzējiem Zemgalē ir pieaugusi. Līdz 2012. gadam pieauga arī saslimšanu skaits ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem, kā arī ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem, kas radušies psihoaktīvo vielu lietošanas dēļ, taču 2013. gadā to skaits ir samazinājies.

1.71.attēls. Reģistrēto saslimstības gadījumu skaits Zemgales reģionā 2009.–2013. gadā

Avots: Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs

Pozitīvi vērtējams fakts, ka reģionā ir samazinājies zīdaiņu mirstības rādītājs no 24,2 uz 1000 dzīvi dzimušajiem 2009. gadā uz 17,1 – 2013. gadā. Viszemākais zīdaiņu mirstības rādītājs ir Jelgavas pilsētā un Dobeles novadā, katrā attiecīgi šis rādītājs bija 4,4 un 4,3. 2013. gadā visaugstākā zīdaiņu mirstība bija Salas novadā ar 60,6.

Teritorija	2009	2010	2011	2012	2013
Jelgava	7,2	3,6	3,6	6,6	4,4
Jēkabpils	4,2	19	4,9	13,7	5,2
Aizkraukles novads	9,6	0	15,4	0	0
Aknīstes novads	0	0	0	0	0
Auces novads	57,7	0	0	0	13,7
Bauskas novads	13,8	7,4	4,5	12,1	6,9
Dobeles novads	13,3	0	0	0	4,3

Teritorija	2009	2010	2011	2012	2013
Iecavas novads	17,9	12,2	24,1	13	0
Jaunjelgavas novads	88,2	0	27	0	0
Jēkabpils novads	24,7	0	0	0	22,2
Jelgavas novads	10,6	3,6	3,7	4,3	12,3
Kokneses novads	17,2	23,3	0	0	19,6
Krustpils novads	17,5	0	0	29,9	0
Neretas novads	0	0	62,5	0	0
Ozolnieku novads	35,7	16,1	17,1	0	17,2
Plaviņu novads	0	0	0	20,8	0
Rundāles novads	0	25	0	0	0
Salas novads	0	0	0	0	60,6
Tērvetes novads	0	0	64,5	0	26,3
Vecumnieku novads	0	0	0	0	12
Viesītes novads	21,7	0	0	28,6	0
Zemgales reģionā kopā	24,2	13,8	22,7	14,3	17,1

1.8.tabula. Zīdaiņu mirstība uz 1000 dzīvi dzimušiem Zemgales plānošanas reģionā 2009.–2013. gadā

Avots: Jaundzimušo reģistrs, Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze

Vērtējot sabiedrības veselības rādītājus, ļoti būtisks ir bērnu īpatsvars sadalījumā pa veselības grupām. Saskaņā ar spēkā esošo likumdošanu bērni tiek iedalīti trīs veselības grupās.

I veselības grupa – veseli bērni, kuriem nav hronisku saslimšanu, novērošanas periodā var būt viegli noritošas akūtas saslimšanas; orgānu un sistēmu funkcijas bez patoloģijas, fiziskā attīstība atbilstoši vecumam.

II veselības grupa – bērni ar hronisku saslimšanu attīstības draudiem. Akūtas saslimšanas norit ar komplikācijām, rekonvalescences periodā vērojams nogurums, paaugstināts uzbudinājums, miega traucējumi, slikta ēstgriba, subfebrilitāte. Pirmā dzīvības gada bērniem ir apgrūtināta dzemdību (toksikoze, cita patoloģija) un ginekoloģiskā anamnēze. Funkcionāli traucējumi. Fiziskā attīstība normāla, var būt 1. pakāpes svara deficīts. Normāla neiropsihiskā attīstība vai neizteikta neiropsihiskās attīstības atpalicība.

III veselības grupa – bērni ar hroniskām saslimšanām kompensētā, subkompensētā vai dekompensētā veidā. Iedzimtas orgānu un sistēmu patoloģijas.

Funkcionālas pataloģijas. Fiziskā attīstība normāla, svara deficīts vai liekais svars I, II pakāpē, mazs augums. Neiropsihiskā attīstība normāla vai atpalikusi.

Pēdējos piecos gados vērojama pozitīva tendence, jo ir pieaudzis to bērnu skaits, kam ir I veselības grupa – vidēji par 2 procentpunktiem. Tomēr negatīvi vērtējams fakts, ka joprojām II veselības grupā iekļaujas ir 30% bērnu, bet 2,5% – ar III veselības grupā.

Jāturpina iedzīvotāju izglītošana par veselības veicināšanas jautājumiem, jāveicina nodarbošanās ar sportu un aktīvo atpūtu, bērnu un jauniešu pilnvērtīgas fiziskās attīstības nodrošināšana.

1.4.3. SOCIĀLIE PAKALPOJUMI UN SOCIĀLĀ PALĪDZĪBA

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanas un saņemšanas principus nosaka „Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums”. **Sociālie pakalpojumi** ir pasākumu kopums, kas vērsts uz personu sociālās funkcionēšanas spēju atjaunošanu vai uzlabošanu, lai nodrošinātu viņu iekļaušanos sabiedrībā. Savukārt **Sociālā palīdzība** ir naudas vai mantiskais pabalsts, kura piešķiršana balstās uz materiālo resursu novērtēšanu personām (ģimenēm), kurām trūkst līdzekļu pamatvajadzību apmierināšanai.

Pašvaldību sociālo dienestu kapacitāte

Visās Zemgales plānošanas reģiona pašvaldībās ir izveidotas un darbojas 22 pašvaldības iestādes – sociālie dienesti –, kas savā teritorijā dzīvojošiem iedzīvotājiem nodrošina sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību valsts un pašvaldības normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, administrē sociālajiem pakalpojumiem un sociālajai palīdzībai paredzētos pašvaldības budžeta līdzekļus.

Analizējot sociālo dienestu un attālināto klientu pieņemšanas punktu izvietojumu, redzams, ka reģionā ir saglabāts labs teritoriālais pārklājums. Pilsētās un novadu centros ir izvietoti sociālie dienesti, savukārt pagastu pārvaldēs atrodas klientu pieņemšanas punkti, kas norāda uz labu sociālo pakalpojumu pēc iespējas tuvāk klienta dzīves vietai.

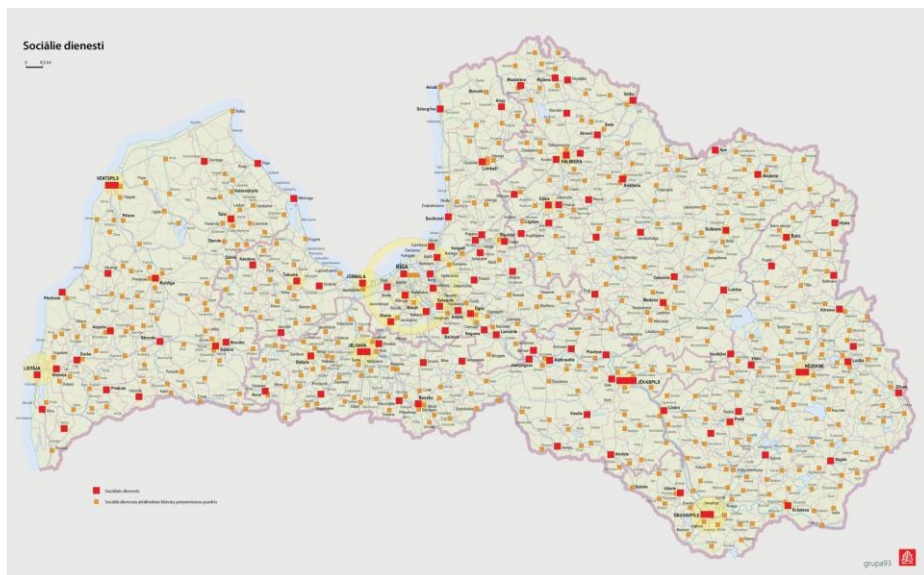

	2009			2010			2011			2012			2013		
■ jaundzimušo bērnu	70,4	26,1	3,5	71,1	25,8	3,0	66,6	31,6	1,8	70,1	26,5	3,3	71,0	26,0	3,0
■ viengadīgo bērnu	67,9	29,6	2,5	66,7	30,3	3,0	65,7	31,8	2,4	70,1	27,1	2,8	69,2	28,3	2,6
■ divgadīgo bērnu	66,8	30,3	2,8	66,7	31,4	1,9	64,1	33,0	2,8	65,0	32,3	2,5	66,3	30,8	2,8
■ 3-14 gadīgo bērnu	66,3	31,1	2,5	65,6	32,2	2,0	65,9	32,2	1,8	66,7	30,9	2,3	67,5	29,8	2,5
■ 15-17 gadīgo bērnu	67,0	30,6	2,3	67,3	30,5	2,0	66,0	31,9	1,9	65,4	32,3	2,2	69,5	28,6	1,8

1.72.attēls. Novērošanā ņemto bērnu sadalījums veselības grupās (%)

Zemgales plānošanas reģionā 2009.-2013. gadā

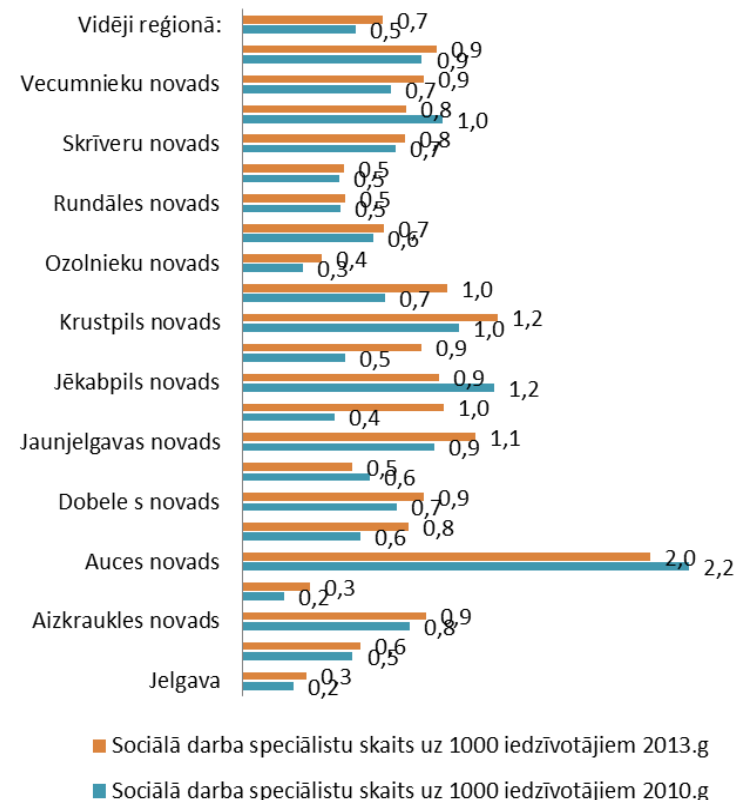
Avots: Valsts statistikas pārskats „Pārskats par bērnu veselības stāvokli”

1.73.attēls. Pašvaldību sociālo dienestu un attālināto klientu pieņemšanas punktu izvietojums

Avots: VARAM pētījums

Lai nodrošinātu iedzīvotāju vajadzību profesionālu izvērtēšanu un kvalitatīvu speciālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanu, katrā pašvaldībā jābūt vismaz vienam sociālā darba speciālistam uz katriem tūkstošiem iedzīvotājiem (Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 10. panta (1) punkts). Vērtējot statistikas datus par sociālā darba speciālistu skaitu reģiona sociālajos dienestos redzama pozitīva tendence. Salīdzinot ar 2010. gadu, kad vidēji reģionā uz 1000 iedzīvotājiem bija 0,5 sociālā darba speciālisti, 2013. gadā šis rādītājs ir pieaudzis līdz 0,7 sociālā darba speciālistiem uz 1000 iedzīvotājiem, kas tuvojās likumā noteiktajam. Tomēr, skatot datus pašvaldību griezumā, redzams, ka situācija ir ļoti dažāda. Tikai četrās reģiona pašvaldībās sociālā darba speciālistu skaits ir vienāds vai vairāk kā viens speciālists uz 1000 iedzīvotājiem (Neretas, Krustpils, Jaunjelgavas un Auces novadā). Četrās pašvaldībās ir 0,9 sociālā darba speciālisti uz 1000 iedzīvotājiem (Aizkraukles, Jelgavas, Jēkabpils un Viesītes novadā). Par spīti pozitīvajām tendencēm, lielākajā daļā Zemgales pašvaldību sociālā darba speciālistu skaits ir nepietiekams. Vislielākā slodze uz vienu sociālā darba speciālistu gulstas Jelgavas un Jēkabpils pilsētās, kā arī Aknīstes, Iecavas, Ozolnieku Rundāles un Salas novadā.

1.74.attēls. Sociālā darba speciālistu skaits (sociālajos dienestos) uz 1000 iedzīvotājiem 2010. un 2013. gadā

Avots: Labklājības ministrijas dati

Vērtējot sociālā dienesta vadītāju izglītības līmeni, redzamas pozitīvas tendences, jo 2010. gadā 59% sociālo dienestu vadītāju bija ar otrā līmeņa profesionālo augstāko vai akadēmisko izglītību sociālajā darbā vai karitatīvajā sociālajā darbā, bet 2013. gadā jau 68% sociālo dienestu vadītāju bija ar šādu izglītības līmeni. Atbilstoši 2013. gadā, salīdzinot ar 2010. gadu, ir samazinājies to sociālo dienestu vadītāju skaits, kam ir otrā līmeņa profesionālā augstākā vai akadēmiskā izglītība citā profesijā (2010.g. – 41%; 2013.g. – 32%).

Vērtējot sociālā darba speciālistu izglītības līmeni arī vērojama pozitīva situācija, jo periodā no 2010. gadam līdz 2013. gadam par 6 procentpunktiem reģionā ir

pieaudzis sociālā darba speciālistu ar augstāko izglītību skaits un attiecīgi arī samazinājies to speciālistu skaits, kam ir vidējā profesionālā vai vispārējā vidējā izglītība. Kopā reģionā 2013. gadā 93% no visiem sociālā darba speciālistiem bija ar augstāko izglītību. Tomēr, veicot sociālo dienestu aptauju, noskaidrojās, ka mazākajās pašvaldībās ir aizvien grūtāk piesaistīt kvalificētus speciālistus.

Arī vērtējot datus par sociālā dienesta vadītāja un sociālo darbinieku skaitu, kam paaugstināta kvalifikācija redzam, ka pēdējo trīs gadu laikā (2010.-2013.) ik gadu vidēji 87% sociālā dienesta darbinieku ir piedalījušies kvalifikācijas celšanas pasākumos.

Tāpat pozitīva tendence vērojama attiecība uz supervīziju nodrošināšanu sociālā dienesta sociālā darba speciālistiem, jo 2013. gadā supervīzijas saņēma 83% no visiem reģiona speciālistiem, savukārt 2010. gadā tikai 68% speciālistu bija nodrošinātas supervīzijas. Veicot ikgadējo reģiona sociālo pakalpojumu attīstības programmas izvērtējumu, konstatēts, ka galvenais iemesls tam, ka visiem darbiniekiem netiek nodrošināta supervīzijas ir finanšu resursu trūkums.

Sociālo dienestu finanšu kapacitāti raksturo pašvaldības piešķirtie līdzekļi sociālā dienesta uzturēšanai, kuriem pēdējo četru gadu laikā ir tendence paaugstināties, jo salīdzinot ar 2010. gadu 2013. gadā reģiona pašvaldības sociālo dienestu uzturēšanai tērējušas par 6% vairāk, kas norāda uz pakāpenisku sociālo dienestu attīstību.

Viens no pašvaldības sociālā dienesta uzdevumiem ir veikt sociālās vides izpēti, noteikt problēmas, kā arī piedalīties pašvaldības plānošanas dokumentu izstrādē (Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11. panta 8. punkts). Lai iesaistītu pašvaldības sociālo jautājumu risināšanā reģionā ir izveidota un darbojas sociālo pakalpojumu attīstības darba grupa, kurā pārstāvēti visi reģiona sociālie dienesti. Minētās darba grupas mērķis ir nodrošināt veiksmīgu savstarpējo sadarbību, pieredzes un informācijas apmaiņu, kā arī analizēt Sociālo pakalpojumu attīstības programmas 2010. –2016. gadam Zemgales reģionā izvirzīto mērķu sasniegšanu. Saskaņā ar ziņojumu par Sociālo pakalpojumu attīstības programmas ieviešanu 2013. gadā, programmā plānotie uzdevumi ir izpildīti par 60%. Galvenais iemesls, kāpēc daļa no uzdevumiem nav izpildīta vai izpildīta daļēji, ir finanšu resursu trūkums pašvaldību budžetos, kā arī atbalsta instrumentu trūkums (atbilstoši projektu konkursi ārējā finansējuma piesaistei). Ņemot vērā uzdevumu izpildes progresu secināts, ka

- jāturpina darbs pašvaldībās pie sociālo pakalpojumu attīstības;

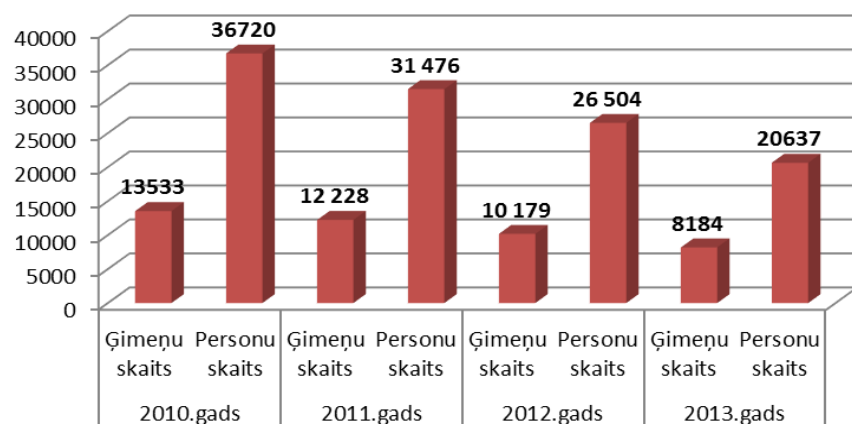
- reģiona līmenī nepieciešams izstrādāt un ieviest vienotu kvalitātes vadības sistēmu;
- turpināt darbu pie pakalpojumu pieejamības nodrošināšanas. Ar pieejamību saprotot, gan fizisko, gan lingvistisko, gan informatīvo pieejamību.
- attīstīt sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām, iesaistot pakalpojumu sniegšanā un kvalitātes novērtēšanā;
- vecināt sabiedrības izpratni un sociālās atstumtības riska grupām, lai mazinātu sabiedrībā valdošos stereotipus;
- stiprināt un attīstīt sociālā darba speciālistu kapacitāti;
- attīstīt sadarbību starp institūcijām, jo īpaši veselības aprūpes.

Sociālā palīdzība

Sociālās palīdzības sniegšanas pamatprincipi, noteikti Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, un tas paredz, ka

- sociālo palīdzību klientam sniedz, pamatojoties uz viņa materiālo resursu – ienākumu un īpašuma – novērtējumu, individuāli paredzot katra klienta līdzdarbību;
- novērtējot klienta materiālos resursus, tiek ņemti vērā ienākumi, kas veidojas pēc nodokļu samaksas. Par ienākumiem neuzskata piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par bērna invalīdu, bērna invalīda kopšanas pabalstu, pabalstu invalīdam, kuram nepieciešama kopšana, pabalstu par asistenta izmantošanu, pabalstu transporta izdevumu kompensēšanai invalīdam, kuram ir apgrūtināta pārvietošanās, pabalstu ar celiakiju slimam bērnam, pabalstus bērna piedzimšanas un personas nāves gadījumā, kā arī šajā likumā noteiktos pašvaldības sociālās palīdzības pabalstus.

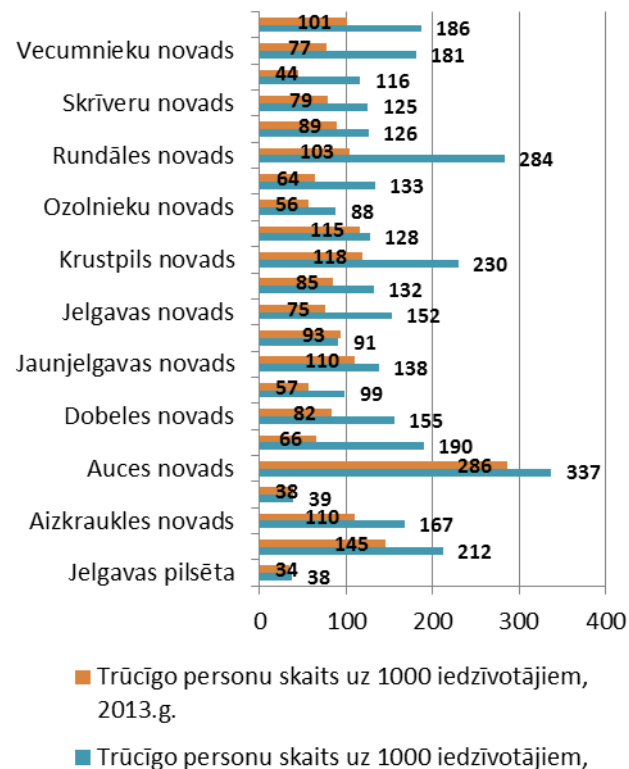
Apkopojot rādītājus par ģimeņu skaitu reģionā, kam piešķirts trūcīgās ģimenes statuss redzam, ka laikā no 2010. gada līdz 2013. gadam tas pakāpeniski samazinās. Attiecīgi samazinās arī trūcīgo personu skaits ģimenēs. 2010. gadā Zemgales reģionā kopā bija 13 533 ģimenes ar 36 720 personā, kurām piešķirts trūcīgas ģimenes statuss. 2013. gadā trūcīgo ģimeņu skaits samazinājās līdz 8184 (-40%) ar 20 637 (-44%) personām ģimenē.

1.75.attēls. Trūcīgo ģimeņu skaita dinamika reģionā 2010.-2013.gadā

Avots: Labklājības ministrijas dati

Vērtējot trūcīgo personu skaitu reģiona pašvaldībās uz 1000 iedzīvotājiem redzams, ka visaugstākais rādītājs 2010. gadā (337 personas uz 1000 iedz.) ir Auces novadā, kam seko Rundāles (284) un Krustpils (230) novads un Jēkabpils pilsēta (212). Tāpat augsti rādītāji ir Viesītes, Vecumnieku un Aizkraukles novadam. Viszemākais trūcīgo personu skaits uz 1000 iedzīvotājiem bija Aknīstes novadā (39).

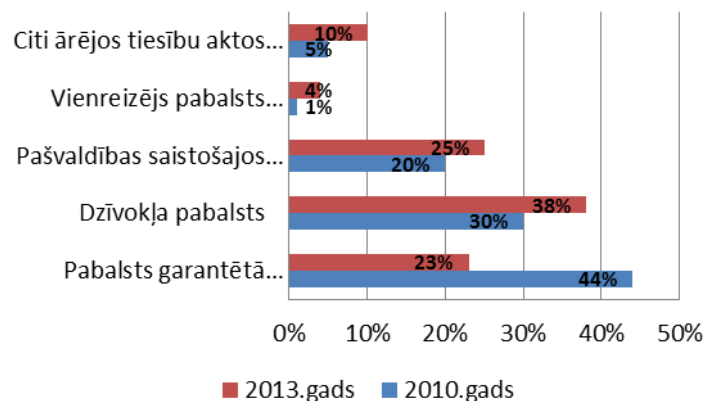
1.76.attēls. Trūcīgo personu skaits uz 1000 iedzīvotājiem Zemgales pašvaldībās 2010. un 2013.gadā

Avots: Labklājības ministrijas dati

Analizējot situāciju 2013. gadā, redzams, ka visās pašvaldībās, izņemot Jēkabpils novadu (+3 trūcīgie uz 1000 iedzīvotājiem) trūcīgo personu skaits ir samazinājies. Vislielākais trūcīgo skaita samazinājums vērojams Rundāles (-181 personas uz 1000 iedz.), Bauskas (-124 personas uz 1000 iedz.), Krustpils (-112 personas uz 1000 iedz.) un Vecumnieku (-104 personas uz 1000 iedz.) novadā. Auces novadā arī 2013. gadā ir visaugstākais trūcīgo personu skaits – 286 uz 1000 iedzīvotājiem un Jēkabpils pilsēta (145 trūcīgas personas uz 1000 iedzīvotājiem). 100–120 trūcīgas personas uz 1000 iedzīvotājiem ir Viesītes, Rundāles, Neretas, Krustpils, Jaunjelgavas un Aizkraukles novadā.

Pēdējo četru gadu laikā ir samazinājies ne tikai trūcīgo peronu skaits, bet arī kopējie līdzekļi, ko pašvaldības tērējušas sociālās palīdzības pabalstu izmaksai. Kopā reģionā 2013. gadā tika iztērēti 5 883 997.00 EUR, kas ir par 32% mazāk nekā 2010. gadā.

Vērtējot sociālās palīdzības izmaksu struktūru reģionā, redzam, ka 2010. gadā visvairāk līdzekļu tika tērēti garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai (44%), kam sekoja dzīvokļa pabalsts (30%) un pašvaldību saistošajos noteikumos noteiktie pabalsti (20%). Savukārt 2013. gadā pabalsta apjoms garantētā minimālā ienākuma nodrošinājumam samazinājies līdz 23%, tā vietā vairāk tērēts dzīvokļa pabalstam (38%) un pašvaldību saistošajos noteikumos noteiktiem pabalstiem (25%). Minētā situācija norāda uz to, ka iedzīvotāju vajadzības pēc pabalstiem ir mainījušās, gan apjoma ziņā, gan sadalījumā pēc pabalstu veidiem.

1.77.attēls. **Pašvaldību sociālās palīdzības izmaksu struktūra reģionā (%)**

Avots: Labklājības ministrijas dati

Lai arī kopumā pašvaldībās sociālo pabalstu saņēmēju skaitam ir tendence samazināties, pašvaldības nozīmīgu savu budžeta resursu daļu tērē tieši pabalstu izmaksai. Lai samazinātu sociālās palīdzības saņēmēju skaitu, nepieciešams izstrādāt kompleksus pasākumus iedzīvotāju reintegrācijai darba tirgū. Kā arī nepieciešams attīstīt integrētus pakalpojumus un uzlabot esošo pakalpojumu kvalitāti, lai sniegtu atbalstu un motivāciju iedzīvotāju ilgtspējīgai iesaistei sabiedrībā un darba tirgū.

Sociālo pakalpojumu veidus, pakalpojumu sniegšanas principus un saņemšanas kārtību Latvijā regulē Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, kas nosaka atbildības dalījumu iedzīvotāju nodrošināšanā ar sociālajiem pakalpojumiem starp valsti un pašvaldībām.

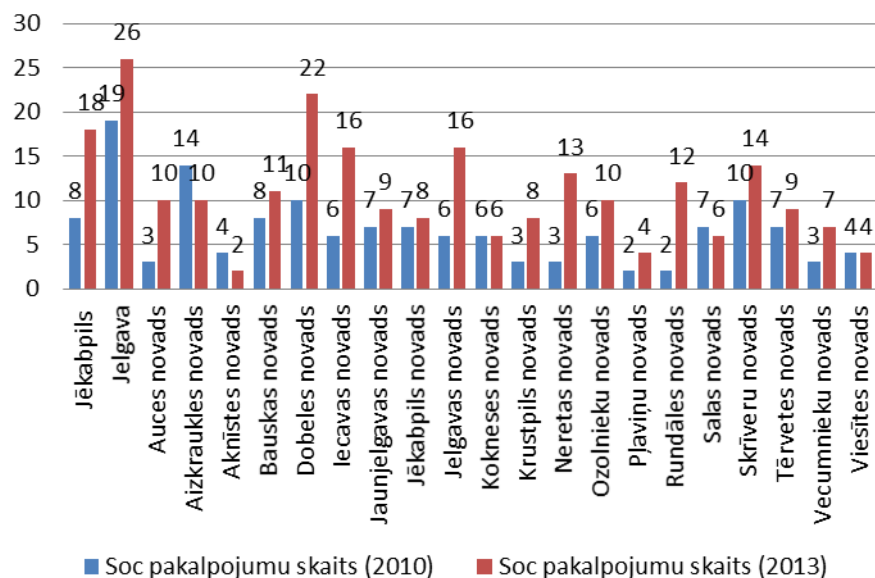
Pašvaldību institūciju sniegtā informācija liecina, ka reģionā nozīmīgākais sociālo pakalpojumu sniedzējs ir pašvaldības sociālais dienests un tā struktūrvienības. Nevalstiskais sektors kopumā ir diezgan vāji attīstīts, un ir pašvaldības, kurās nevalstiskās organizācijas nesniedz publiski zināmus sociālos pakalpojumus.

Salīdzinot situāciju 2009.gadā un 2014.gadā, varam secināt, ka sociālo pakalpojumu klāstam kopumā reģionā ir tendence pieaugt, tikai divās pašvaldībās sociālo pakalpojumu skaits ir samazinājies, pārējās tas ir vai nu saglabājis iepriekšējā līmenī vai pieaudzis. Visvairāk jauni sociālie pakalpojumi ir izveidoti Dobeles un Jelgavas novados (katrā 13 jauni sociālie pakalpojumi), Jēkabpils pilsētā (+11), Neretas novadā (+11) un Iecavas novadā (+10).

Tomēr, ja analizējam kopējo piedāvāto pakalpojumu klāstu, tad visplašākais ir pieejams Jelgavas pilsētā (26 dažādi sociālie pakalpojumi), Dobeles novadā (22) un Jēkabpils pilsētā (18).

Analizējot kopējo situāciju reģionā redzam, ka pašlaik visbiežāk sniegtie ir ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi institūcijās – aprūpes iestādes pilngadīgām personām un bērnu aprūpes iestādes. Šos pakalpojumus nodrošina visas reģiona pašvaldības, jo tās pašvaldības, kuru teritorijā neatrodas ilgstošās sociālās aprūpes iestādes, šo pakalpojumu pērk no citām pašvaldībām.

Sociālie pakalpojumi Zemgales pašvaldībās

1.78.attēls. Zemgales pašvaldību sociālo pakalpojumu skaita dinamika 2009.–2013.g.

Avots: Zemgales pašvaldību dati

Zemgales reģionā darbojas septiņas bērnu ilgstošās sociālās aprūpes un rehabilitācijas iestādes ar kopējo vietu skaitu 553. Uz 2013. gada 31.decembri tajās atradās 519 klienti, no kuriem 63% bija pilngadīgas, bet 37% – nepilngadīgas personas (0–17 gadi). No nepilngadīgo personu skaita visvairāk (34%) ir bērni vecumā no 7 līdz 12 gadiem, 27% ir vecumā no 15 līdz 17 gadiem, 13% – no 13 līdz 14 gadiem, 12% – 5–6 gadus veci, 9% – 2–3 gadus veci, 4% ir bērni 4 gadu vecumā, bet 1% – bērni vecumā no 0 līdz 1 gadam.

Ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas iestādēs cilvēki, kuri vecuma vai veselības stāvokļa dēļ nespēj sevi aprūpēt, var saņemt mājokli, pieaugušo ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas ar kopējo vietu skaitu 935. Uz 2013. gada 31. decembri tajās atradās 879 personas.

Lai arī kopš 2010. gada institūciju skaits ir samazinājies par divām, klientu skaits ilgstošās aprūpes iestādēs pēdējo 4 gadu laikā ir pieaudzis par 8%. Nedaudz vairāk kā puse klientu jeb 58% ir sievietes, bet 42% vīrieši. Visvairāk klientu (31%) ir vecumā no 80 līdz 89 gadiem, 30% ir vecumā no 70 līdz 79 gadiem, 15% –

vecumā no 62 līdz 69 gadiem, bet 12% ir vecumā no 51 līdz 61 gadam. Vismazākais klientu skaits ir vecuma grupās no 18 līdz 25 gadiem (0,34%), no 36 līdz 50 gadiem (0,34%) un no 36 līdz 50 gadiem (5%).

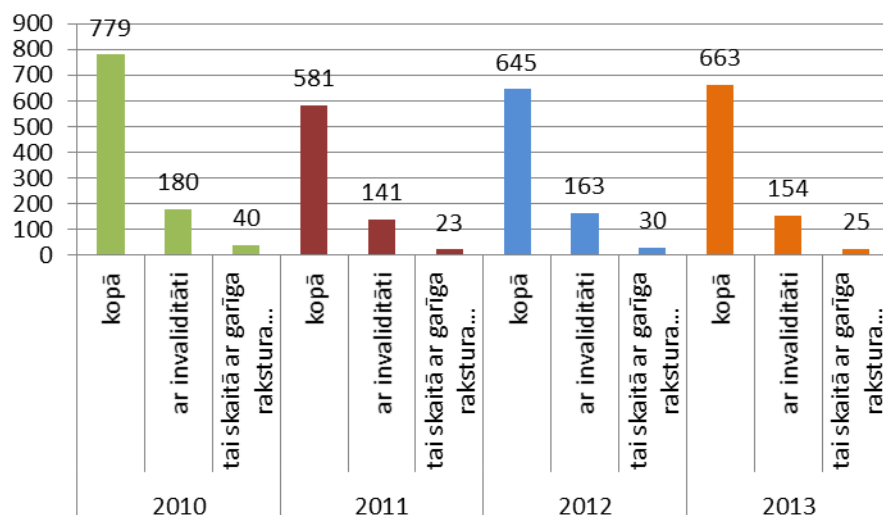
Ar invaliditāti ir 25% no visiem klientiem un no tiem lielākā daļa jeb 56% ir ar smagu invaliditāti (II grupa), 35% – ar ļoti smagu invaliditāti (I grupa), bet 9% – ar mēreni izteiktu invaliditāti (III grupa). Turklāt no visiem cilvēkiem, kam noteikta invaliditāte, 54% ir pēc darbības vecuma, bet 46% invalīdi ir darbības vecumā.

Zemgales plānošanas reģiona teritorijā atrodas sešas ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas ar kopējo vietu skaitu 970, kas sniedz valsts finansētus pakalpojumus pilngadīgām personām ar smagiem garīga rakstura traucējumiem. Uz 2013. gada 31. decembri tajās atradās 956 klienti. Vērtējot klientu skaita dinamiku, redzams, ka kopumā no 2010. līdz 2013. gadam klientu skaits ir palielinājies par 1,5%.

Vairāk nekā puse klientu jeb 59% ir vīrieši, bet 41% – sievietes. Šī tendence saglabājas visā četrus gadu periodā. Visvairāk klientu (33%) ir vecumā no 35 līdz 50 gadiem, 21% – vecumā no 51 līdz 61 gadiem, 16% – vecumā no 26 līdz 35 gadiem, bet 13% ir vecumā no 62 līdz 69 gadam un 10% – vecumā no 70 līdz 79 gadiem. Vismazākais klientu skaits ir vecuma grupā no 90 gadiem un vecāki (0,42%), 18–25 gadi (3%) un 80–89 gadi (4%).

Kopā reģionā 2014. gadā darbojas 20 ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas iestādes ar kopējo klientu skaitu 3372.

Biežāk sastopamais alternatīvais sociālais pakalpojums ir aprūpe mājās, ko nodrošina 20 Zemgales pašvaldībās. Zemgales reģionā pakalpojumu saņēmušo klientu skaits 2013. gadā, salīdzinot ar 2010. gadu, ir samazinājies par 5%. Vislielākais samazinājums vērojams salīdzinot 2010. gadu ar 2011. gadu. Pārējā periodā pakalpojumu saņēmušo klientu skaits pakāpeniski pieaug. Turklāt 657 klienti ir saņēmuši pakalpojumu savā pašvaldībā no pašvaldības sociālo pakalpojumu sniedzēja un tikai seši klienti pakalpojumu saņēmuši no nevalstiskas organizācijas ārpus savas pašvaldības. 81% no visiem pakalpojumu saņēmušajiem klientiem bija sievietes, bet 19% – vīrieši.

1.79. attēls. **Aprūpi mājās saņēmušo klientu skaita dinamika Zemgales reģionā laika periodā no 2010.-2013.gadam**

Avots: Labklājības ministrijas dati

Aprūpe mājās 2013.gadā tika sniegta 663 klientiem, no kuriem 76% bija pensijas vecuma klienti, 20% – ar invaliditāti, t.sk. 16% – ar garīga rakstura traucējumiem. Visā pārskata periodā pakalpojumu aprūpe mājās ir saņēmuši astoņi bērni ar invaliditāti, no kuriem seši bija ar garīga rakstura traucējumiem (2010. g.).

Otrs izplatīts alternatīvais sociālais pakalpojums ir psihologa individuālās konsultācijas kā pieaugušajiem, tā nepilngadīgajiem (attiecinīgi 19 un 16 pašvaldībās).

Izteikti pilsētnieciski pašlaik ir tādi pakalpojumi kā grupu dzīvokļi, naktspatversmes un īslaicīgā aprūpe institūcijās. Pilsētās biežāk sastopamas arī zupas virtuves un krīzes centri bērniem un ģimenēm.

Kopumā jāsecina, ka sociālo pakalpojumu klāsts ir plašāk sazarots divās republikas pilsētās (Jelgavā un Jēkabpilī), kā arī novados, kas veidojušies ap bijušajiem rajonu centriem. Tas netieši norāda uz lielāka iedzīvotāju skaita pozitīvo lomu sociālo pakalpojumu klāsta attīstīšanā.

Noteiktas vadlīnijas pašvaldību sociālo dienestu personāla komplektācijā sniedz Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums. Tajā ne vien noteikts sociālā

darba speciālistu skaits (vismaz viens speciālists uz katriem 1000 iedzīvotājiem), bet arī definētas minimālās izglītības prasības šiem speciālistiem.

Labklājības ministrijas sniegtā informācija liecina, ka pilnīgi visiem sociālo dienestu vadītājiem ir atbilstoša pirmā vai otrā līmeņa izglītība (15 sociālo dienestu vadītāji ir ar otrā līmeņa profesionālo augstāko vai akadēmisko izglītību sociālajā darbā vai karitatīvajā sociālajā darbā, bet septiņi sociālo dienestu vadītāji ir ar otrā līmeņa profesionālo augstāko vai akadēmisko izglītību citā profesijā).

Arī sociālajos dienestos strādājošo speciālistu izglītības līmenis ir atbilstošs – 82% ir ar otrā līmeņa profesionālo augstāko vai akadēmisko izglītību sociālajā darbā vai karitatīvajā sociālajā darbā, 11% – ar pirmā līmeņa augstāko izglītību, 7% – ar otrā līmeņa profesionālo augstāko vai akadēmisko izglītību citā profesijā.

Pašvaldību sociālo dienestu sniegtā informācija liecina, ka virknē pašvaldību ir nepietiekams sociālā darba speciālistu daudzums.

1.4.4. IZGLĪTĪBA

Vispārējās izglītības apguve ir aktuāla mūsdienu sabiedrības nepieciešamība. Šobrīd aktuāla ir ne tikai vispārējās, bet arī profesionālās izglītības un profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanas nepieciešamība un tās ieguves priekšrocības mūsdienu darba tirgū. Tas jāuztver kā valsts sniegts sociāls labums, kas pamatizglītības pakāpē Latvijā bez maksas tiek sniegts visiem bērniem no piecu gadu vecuma un jauniešiem līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai. Savukārt vispārējā vidējā un profesionālā vidējā izglītība Latvijā nav obligāta, tomēr arī tā ir apgūstama bez maksas un ir pieejama visiem skolēniem.

Vispārējās izglītības sistēmas galvenais mērķis ir sniegt kvalitatīvu izglītību bērniem un jauniešiem. Vienlaikus vispārējai izglītībai ir jābūt pieejamai katrā pašvaldībā, tomēr efektīvi jāizmanto pieejamie resursi. Līdz ar to šeit svarīga loma ir katra novada attīstības plānam, kas tiek saskaņots ar kopējo reģiona izaugsmi.

Mūsu mērķis ir veicināt cilvēku ar invaliditāti un personu ar funkcionāliem traucējumiem sociālo integrāciju, nodrošinot iespēju saņemt profesionālo rehabilitāciju un iegūt profesionālo vidējo vai pirmā līmeņa augstāko izglītību.

Zemgales sociālajos dienestos

- sniedz profesionālās un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus;
- sekmē dzīves kvalitātes uzlabošanu;
- nodrošina saturīga brīvā laika pavadīšanas iespējas;
- veicina iekļaušanos darba tirgū;
- attīsta saikni ar sabiedrību.

Pamatizglītības pakāpē 2013./2014. mācību gadā, salīdzinot ar iepriekšējo mācību gadu, vērojama tendence izglītojamo skaitam 1.–6.klases posmā nedaudz pieaugt. Tādējādi pamatizglītības pakāpē kopējais izglītojamo skaits stabilizējas, ar prognozi, ka šī tendence tuvāko gadu laikā saglabāsies.

Zemgales plānošanas reģionā laika posmā no 2009. līdz 2013. gadam Izglītības un zinātnes ministrija ir saskaņojusi sekojošas skolu skaita izmaiņas: 21 izglītības iestāde ir reorganizēta, 13 ir slēgtas, bet ir nodibinātas trīs jaunas izglītības iestādes.

Pirmsskolas izglītība

Zemgalē 2014.gadā reģistrētas 63 privātās vai dažādu iestāžu dibinātas pirmsskolas izglītības iestādes. Te rūpējas par bērniņiem jau no 1 gada vecuma, iestādes darbojas saskaņā ar licencētām pirmsskolas izglītības programmām un pirmsskolas izglītības programmām mazākumtautībām. Vairākas iestādes pieskata mazos skolēnus līdz vecāku darba laika beigām.

Runājot par bērnu skaitu pirmsskolas izglītības iestādēs, Zemgalē kopumā šis skaits ir pieaudzis, kas saistāms ar pirmskrīzes laikā novēroto dzimstības pieaugumu. Joprojām dažās pašvaldībās ir aktuāls pirmsskolas izglītības iestāžu pieejamības jautājums, īpaši – bērniem vecumā no 1,5 līdz 2 gadiem. Īpaši tas ir vērojams Jelgavas pilsētā. Māmiņām, kuras vēlas atsākt strādāt, ir privāti jāalgo aukle bērniem, jo pirmsskolas izglītības iestādēs vietu skaits nav pietiekams. Tomēr vērojamas arī pozitīvas pārmaiņas – tiek izveidotas jaunas pašvaldību pirmsskolas izglītības iestādes, palielinot pirmsskolas izglītības pieejamību un kvalitāti.

Plānošanas reģions	bērnu skaits	grupu skaits	iestāžu skaits	t.sk. speciālās
<i>Zemgale</i>	8663	432	63	3
Vidzeme	7249	388	63	7
Latgale	10442	575	94	7
Kurzeme	10353	537	87	8
Rīgas	14647	696	98	3

1.9. tabula. Pirmsskolas izglītības iestāžu skaits 2012./2013. m.g. sākumā

Avots: Izglītības un zinātnes ministrijas dati

Ņemot vērā dzimstības samazināšanos un emigrējušo skaita pieaugumu, pēc dažiem gadiem izglītības iestāžu infrastruktūra varētu atbilst pieprasījumam, savukārt tālākā nākotnē, saglabājoties esošajām demogrāfiskajām tendencēm, būs nepieciešama pirmsskolas izglītības iestāžu reorganizācija.

Pedagogu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs Zemgalē laika periodā no 2001.–2011. gadam ir nedaudz samazinājies, turpretim lielajās pilsētās – Jelgavā un Jēkabpilī, pedagogu skaits ir pieaudzis par 5%.

Aizkraukles, Dobeles, Jelgavas un Rundāles pirmsskolas izglītības iestādēs ir nodrošināta nepieciešamā infrastruktūra bērniem ar īpašām vajadzībām – redzes, valodas un dzirdes, kā arī somatiskajām un kustību problēmām. Līdz ar to tiek veicināta bērnu savstarpējā integrācija.

Pašvaldībām gan laukos, gan pilsētās joprojām ir aktuāla izglītības iestāžu infrastruktūras uzlabošana, tajā skaitā arī ēku energoefektivitātes paaugstināšana. Pašvaldību mērķis ir panākt energoresursu patēriņa samazinājumu, kā rezultātā tiek samazināts arī CO₂ izmešu daudzums atmosfērā. Piesaistot ES finanšu līdzekļus, 2007.–2013. gada plānošanas periodā bija iespējams nosiltināt un renovēt daudzas pirmsskolas Zemgalē, piemēram, pa trim ēkām Jelgavā un Aizkrauklē, divas ēkas Bauskā, četras – Dobelē, sešas – Jelgavas novadā, turklāt 2014. gadā atvērts jauns bērnudārzs Svētē.

Pateicoties šiem finanšu un būvniecības ieguldījumiem, uzlabojas arī pilsētu un apdzīvoto vietu vizuālais tēls, tādējādi piesaistot cilvēkus savai dzimtajai vietai.

Pietiekami liela interese tiek izrādīta arī sporta un rotaļu laukumu labiekārtošanai un jaunu izveidei pie mācību iestādēm. Daudzās pašvaldībās šie objekti ir kļuvuši par iedzīvotāju veselīga dzīvesveida attīstības vietām.

Vispārējā pamata un vidējā izglītība

Reģiona izglītības attīstības mērķos ir sekmēt skolu tīkla ilgtspējīgu un stabilu attīstību. Lai veicinātu iedzīvotāju dzīves apstākļu uzlabošanu, svarīga ir laba pārvaldība – novadu un skolu vadības līmenī, aktīva pilsoniskā sabiedrība un aktivitāte iedzīvotāju līmenī, kā arī publiskā, nevalstiskā sektora un pašvaldības sadarbība.

Zemgalē 2013./2014. m.g. bija 116 vispārīzglītojošās dienas skolas, t.sk. septiņas sākumskolas, 54 pamatskolas, 43 vidusskolas un deviņas speciālās izglītības iestādes.

Sākumskola ir izglītības iestāde, kas īsteno pamatizglītības pirmā posma programmu 1.–6. klasei. Šāda tipa iestādes darbojas Aizkraukles, Bauskas, Dobeles, Jelgavas un Krustpils pašvaldībā. Šajās skolās kopā mācās 2501 skolēni. Skolas ar speciālās izglītības programmu apguvi izvietotas Bauskas, Dobeles, Krustpils un Kokneses novadā, kur mācās pāri par 300 bērniem.

Plānošanas reģions	Sākumskolas	Pamatskolas*	Vidusskolas	Speciālās izglītības iestādes**	Kopā
Kurzemes	9	63	44	9	125

Latgales	2	70	59	11	142
Rīgas	15	46	55	9	125
Vidzemes	13	79	43	10	145
Zemgales	7	54	43	9	116
Valstī kopā	54	334	358	61	807

1.10. tabula. Vispārīzglītojošās dienas skolas plānošanas reģionos un Latvijā 2013./2014. m.g.

Avots: Izglītības un zinātnes ministrijas dati

* t.sk. sociālās korekcijas izglītības iestādes

** kopš 2000./2001. m.g. speciālo skolu skaitā tiek ieskaitītas sanatoriju internātskolas

Visos reģionos pēc dinamikas ķēdes rādītājiem un arī pēc dinamikas bāzes rādītāja izglītojamo skaits vispārīzglītojošās izglītības iestādēs ir samazinājies. Trīs gadu periodā kopš 2011. gada izglītojamo skaits Zemgales reģionā samazinājies par 8,68%, Vidzemes – 8,98%, Latgales – 9,24%, Kurzemes – 9,48%, bet Rīgas – par 9,65%.

	2011.gads	2012.gads	2013.gads
Zemgale	27 945	27 558	24 268
Vidzeme	24249	23269	21778
Latgale	31762	31286	29370
Kurzeme	30289	30258	28721
Rīgas reģ.	34210	34124	33023
Latvija	215 155	214 898	203 815

1.11. tabula. Audzēkņu skaits vispārējās izglītības iestādēs plānošanas reģionos 2011.–2013.g.

Avots: Izglītības un zinātnes ministrijas dati

Pēc audzēkņu skaita dinamikas pa reģioniem un Latvijā redzams, ka kopējais skolēnu skaits Zemgalē trīs pēdējo gadu laikā samazinājies par 3677 cilvēkiem. Arī kopumā Latvijā pēc dinamikas ķēdes rādītājiem izglītojamo skaits visus gadus ir samazinājies. 2011./2012. m.g., salīdzinot ar iepriekšējo mācību gadu, izglītojamo skaits ir mazāks par 4,63%, kas ir vislielākais samazinājums. Pēc dinamikas bāzes rādītāja 2012./2013. m.g., salīdzinot ar 2008./2009. m.g., var

secināt, ka izglītojamo skaits vispārizglītojošās izglītības iestādēs Latvijā kopā ir samazinājies par 14,84%.

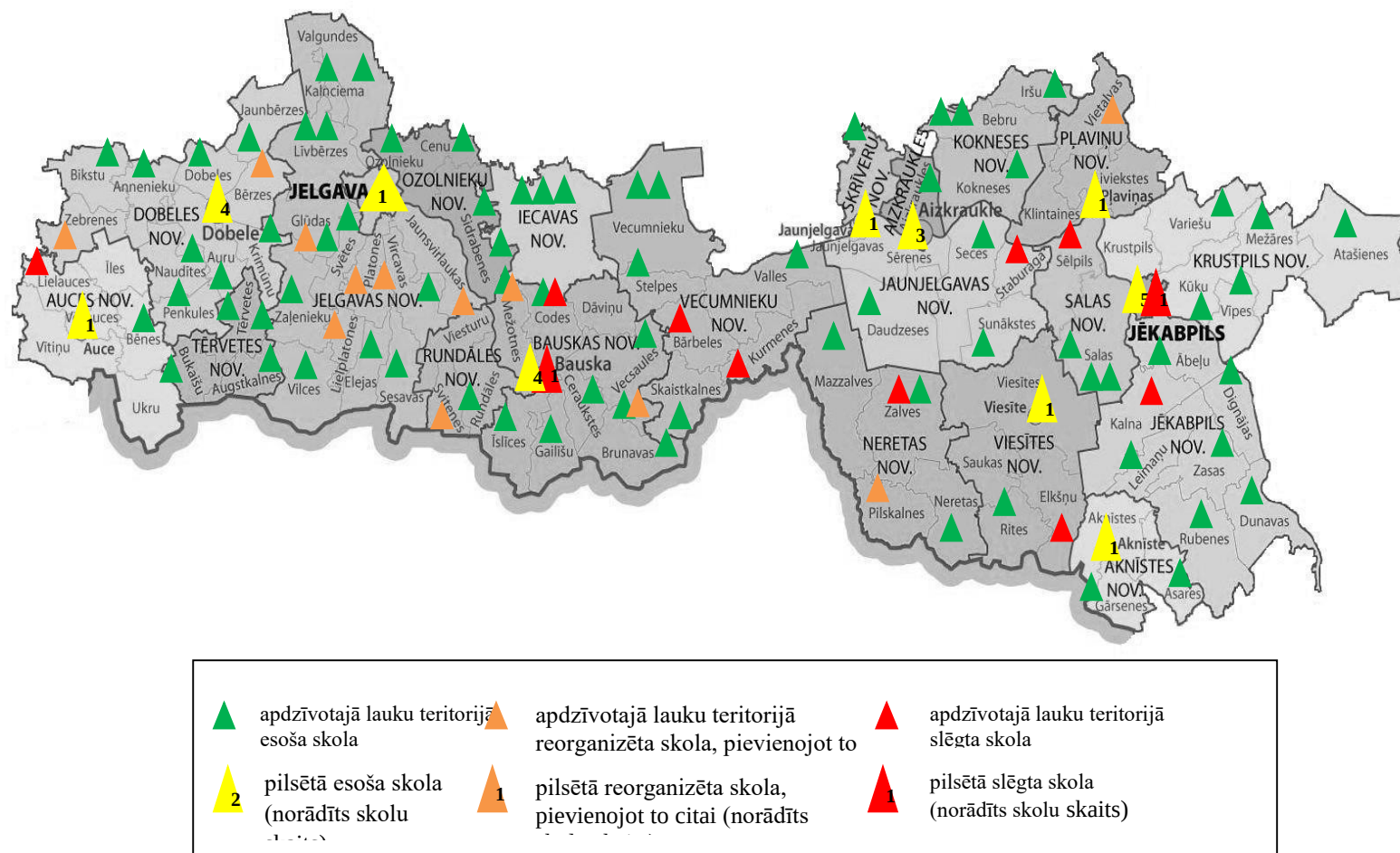
Izglītojamo skaitu samazināšanos vispārizglītojošās izglītības iestādēs gan Zemgalē, gan Latvijā kopumā varētu skaidrot ar iedzīvotāju dzimstības un mirstības negatīvo koeficientu, kā arī plašu emigrāciju. Tie ir arī faktori, kuri jāņem vērā pašvaldībām, pievēršoties savu skolu tīkla optimizācijas jautājumam gan ekonomiski pragmatiskāk, gan pārdomātāk plānojot ienākumu un izdevumu budžetu. Šāda nostāja arī virza kooperācijai un pārnovadu sadarbībai izglītības un citās jomās.

Reģiona vakara (maiņu) vidusskolās izglītojamo skaits plānošanas perioda pēdējos gados sarūk gandrīz par simt skolēniem, tomēr neskatoties uz dažādo apstākļu ietekmi, darbu ar mācībām vakaros 2013./2014. m.g. spēja savienot 160 cilvēki Aizkrauklē, 278 Jelgavas novadā un 421 Jelgavas Vakara vidusskolā.

Valsts ģimnāzijām Bauskā, Dobelē, Jelgavā un Jēkabpilī ir nozīmīga loma spējīgāko skolēnu potenciāla attīstībai Zemgalē. Ar savu darbību tās sniedz ieguldījumu zināšanu kvalitātes paaugstināšanā. Šajās mācību iestādēs ne mazāk kā 75% izglītojamo mācību sasniegumu novērtējums centralizētajos eksāmenos bijis augstāks par C līmeni, skolas arī veic pedagogu tālākizglītības centra un reģionālā metodiskā centra funkcijas.

Ata Kronvalda fonds katru gadu apkopo datus par skolu darbu ar talantīgiem skolēniem un veido Latvijas skolu reitingu. Vērtējuma balles tiek summētas pēc mācību priekšmetu olimpiādēm un zinātniski pētnieciskajiem darbiem. Zemgales ģimnāzijas un lielākās vidusskolas arī 2014. gadā šajā reitingā ierindojas starp pirmajām 50 valsts mācību iestādēm. Citā skolu rangā – Draudzīgā Aicinājuma fonda Skolu reitingā lauku vidusskolu grupā 2013. gadā 3. vietu ieguva Pilsrundāles vidusskola, kura izcēlusies pēc centralizēto eksāmenu rezultātiem. Šie rādītāji liecina par reģiona izglītības iestāžu pietiekami augsto skolēnu sagatavošanas līmeni.

Pakāpeniski tiek palielināti pašvaldību budžeta izdevumi izglītībai. Tā uz vienu izglītojamo 2012. gadā Zemgales pašvaldības tērēja vidēji 1404,11 euro, bet 2013. gadā vidējā summa palielinājās līdz 1664,88 euro. Ar vislielāko finanšu ieguldījumu pagājušajā gadā izcēlās Kokneses novads, atbalsts mācību līdzekļiem, aprīkojumam, izglītības iestāžu uzturēšanai sasniedza vairāk nekā 3 tūkst. euro uz vienu izglītojamo. Līdzīgi kā citur, arī šajā novadā izglītības iestādēm tiek atvēlēta apmēram puse no pašvaldības gada budžeta līdzekļiem.

1.80. attēls. Esošās, reorganizētās un slēgtās skolas Zemgales plānošanas reģionā

Avots: IZM Informatīvais ziņojums „Informācija par situāciju vispārējās izglītības kvalitātes un pieejamības nodrošināšanā”, 2014

Profesionālā izglītība

Zemgalē pavisam ir astoņas profesionālās izglītības iestādes, kurās var iegūt profesionālo izglītību (1.–3.profesionālās kvalifikācijas līmenis).

Izglītības iestādes	Izglītības programmas un kvalifikācijas
Rietumzemgales profesionālās izglītības kompetences centrs „Jelgavas Teknikums”	• Datorsistēmu tehniķis; • Automehāniķis; • Inženierkomunikāciju tehniķis; • Mēbeļu galdnieks; • Viesmīlības pakalpojumu speciālists; • Apdares darbu tehniķis; • Bārmenis (1.5 gadi pēc vidusskolas); • Autoatslēdznieks (1 gads vecumā no 17 līdz 29 g.); • Klientu apkalpošanas speciālists. • Programmēšanas tehniķis. • Namu pārzinis
Jelgavas Amatu vidusskola	• Ciparu programmas vadības darbagaldu iestatītājs • Montāžas darbu atslēdznieks • Maizes un miltu konditorejas izstrādājumu speciālists • Konditors • Pavārs • Pavāra palīgs • Tērpu stila speciālists • Mazumtirdzniecības komercdarbinieks
Aizkraukles Profesionālās vidusskola	• Ēdināšanas pakalpojumu speciālists • Galdnieks • Apdares darbu strādnieks • Autodiagnostiķis • Pavārs • Autoatslēdznieks • Ceļniecības un ceļu būves mašīnu mehāniķis • Klientu apkalpošanas speciālists • Apdares darbu tehniķis • Automehāniķis • Metinātājs • Būvizstrādājumu galdnieks • Auklis

Izglītības iestādes	Izglītības programmas un kvalifikācijas
Dobeles Amatniecības un vispārizglītojošā vidusskola (pievienota Apguldes arodvidusskola)	• Apdares darbu tehniķis • Automehāniķis • Datorsistēmu tehniķis • Ēdināšanas pakalpojumu speciālists • Ēku inženiertīklu tehniķis • Frizieris • Tūrisma pakalpojumu komercdarbinieks • Saimniecības vadītājs • Viesmīlības pakalpojumu speciālists • Krāšņu podnieks (1 gads) • Pavārs (1gads) • Apdares darbu strādnieks (1 gads no 17 g. vecuma)
Vecbebru Profesionālā un vispārizglītojošā internātvīdusskol	• Ēdināšanas pakalpojumu speciālists • Viesmīlības pakalpojumu speciālists • Pārtikas produktu ražošanas tehniķis • Restorāna pakalpojumu speciālists (bārmenis, viesmīlis) - 1,5 gadi (ar vidējo izglītību) • Konditors (1 gads) • Pavārs (1 gads) • Datorsistēmu tehniķis • Programmēšanas tehniķis • Biškopis (tālmācība)
Saulaines Profesionālā vidusskola	• Lauku īpašuma apsaimniekotājs • Lauksaimniecības tehnikas mehāniķis • Ēdināšanas pakalpojumu speciālists • Automehāniķis • Viesmīlības pakalpojumu speciālists • Sekretārs • Automehāniķa palīgs • Pavārs • Metinātājs (1 gads no 17 gadu vecuma) • Klientu apkalpošanas speciālists • Bārmenis
Zaļenieku komerciālā un amatniecības vidusskola	• Grāmatvedis • Automehāniķis • Elektriķis

Izglītības iestādes	Izglītības programmas un kvalifikācijas
	• Restauratora asistents ar specializāciju mūrnieku un apdares darbos • Klientu apkalpošanas speciālists
	• Pavārs • Mūrnieks
Jēkabpils agrobiznesa koledža	• Mazumtirdzniecības komercdarbinieks • Grāmatvedis • Datorsistēmu tehniķis • Programmēšanas tehniķis

1.12. tabula. Zemgales reģiona profesionālās izglītības iestādes un to īstenotās profesionālās izglītības programmas

Avots: IZM dati

Ja salīdzina audzēkņu skaitu profesionālās izglītības programmās reģionos, var izdarīt secinājumu, ka Zemgales plānošanas reģionā tas ir viens no mazākajiem Latvijā. Attiecībā pret iedzīvotāju skaitu, Zemgales plānošanas reģionā audzēkņu skaits profesionālās izglītības programmās ir lielāks nekā Rīgas un Latgales reģionā, bet zemāks nekā Vidzemes un Kurzemes plānošanas reģionā (skat. 1.12.tabulu). Salīdzinot 2012./2013. m.g. ar 2013./2014. m.g., audzēkņu skaits visā Latvijā ir samazinājies (Zemgalē – par 14%).

Plānošanas reģions	Pavisam mācās 2012./2013 .m.g. sākumā	Iedzīvotāju skaits reģionā 2012. gada sākumā	Izglītojamo skaits profesionālās izglītības programmās uz 1000 iedzīvotājiem
Kurzemes reģions	1936	266 433	7,27
Latgales reģions	1361	298 176	4,56
Rīgas reģions	2467	649 853	3,80
Vidzemes reģions	2988	208 728	14,32
Zemgales reģions	1420	251 495	5,65

Plānošanas reģions	Pavisam mācās 2013./2014. m.g. sākumā	Iedzīvotāju skaits reģionā 2013. gada sākumā	Izglītojamo skaits profesionālās izglītības programmās uz 1000 iedzīvotājiem
Kurzemes reģions	1923	262 755	7,32
Latgales reģions	1197	292 674	4,09
Rīgas reģions	2279	643 615	3,54
Vidzemes reģions	2929	205 949	14,22
Zemgales reģions	1222	248 845	4,91

1.13. tabula. Audzēkņu skaits profesionālās izglītības programmās 2012./2013. un 2013./2014. m.g. sākumā attiecībā pret iedzīvotāju skaitu

Avots: IZM statistikas dati un Centrālā statistikas pārvalde

Pamatojoties uz IZM statistikas datiem, var salīdzināt atskaitīto audzēkņu īpatsvaru profesionālās izglītības programmās. Zemgales plānošanas reģionā tas ir viens no lielākajiem Latvijā. Audzēkņu atskaitīšanas iemesli var būt saistīti ar dzīves vietas maiņu vai nesekmību, tomēr būtisks iemesls ir neatbilstošas karjeras izvēle, kā nepietiekamas profesionālās orientācijas rezultāts (skat. 1.13. tabulu).

Salīdzinoši mazākais audzēkņu skaits Zemgales reģionā rosina meklēt cēloņus pašlaik īstenoto specialitāšu izglītības programmu nodrošinājumam saistībā ar vietējo jauniešu interesi un pieprasījumu pēc tām.

Plānošanas reģions	Pavisam mācās 2012./2013 .m.g. sākumā	Beiguši 01.10.2011.-01.10.2012.	Atskaitītie 01.09.2011.-01.09.2012.	Atskaitītie % no izglītojamo skaita
Kurzemes reģions	1936	421	288	14,88
Latgales reģions	1361	393	337	24,76
Rīgas reģions	2467	648	438	17,75

ZEMGALES PLĀNOŠANAS REĢIONA ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2015-2030, ATTĪSTĪBAS PROGRAMMA 2015-2020 PROJEKTS

Esošās situācijas raksturojums

Plānošanas reģions	Pavisam mācās 2012./2013 .m.g. sākumā	Beiguši 01.10.2011.- 01.10.2012.	Atskaitītie 01.09.2011.- 01.09.2012.	Atskaitītie % no izglītojamo skaita
Vidzemes reģions	2988	841	498	16,67
Zemgales reģions	1420	342	305	21,48
Kurzemes reģions	1923	398	294	15,29
Latgales reģions	1197	361	203	16,96
Rīgas reģions	2279	529	373	16,37
Vidzemes reģions	2929	792	415	14,17
Zemgales reģions	1222	334	332	27,17

1.14. tabula. Audzēkņu, absolventu un atskaitīto skaits profesionālās izglītības programmās 2012./2013. un 2013./2014. m.g. sākumā

Avots: IZM statistikas dati un Centrālā statistikas pārvalde

Arī izglītojamo procentuālais sadalījums vispārizglītojošajās vidusskolās un profesionālās izglītības iestādēs liecina par vājo profesionālās orientācijas sistēmu Zemgales reģionā (skat. 1.14. tabulu).

Profesionālās un vispārējās vidējās izglītības ieguvēju skaita attiecība raksturo to, kā sabiedrība patreiz vērtē vidējo profesionālo izglītību. Veidojas pretruna starp darba devēju pieprasījumu pēc zemākā un vidējā līmeņa speciālistiem un kopējo tendenci vispārējās un profesionālās izglītības ieguvēju sadalījumā Zemgales plānošanas reģionā. Viens no iemesliem tam var būt tas, ka karjeras izvēles pasākumi nepietiekami uzsver vidējās profesionālās izglītības nozīmi, iegūšanas iespējas un praktisko pusi, kā arī iespēju turpināt izglītību augstākās izglītības iestādēs. Sabiedrībā joprojām valda stereotips par vispārēju vidējo izglītību, kā ceļu uz augstāko izglītību. Daudz lielākas iespējas profesiju apgūt praksē uzņēmumā ir vidējās profesionālās skolas audzēknim.

Plānošanas reģions	2012./2013.m.g			
	Vispārējā vidējā izglītība		Profesionālā izglītība	
	Izglītojamo skaits vispārizglītojošajās dienas apmācības programmās 10 - 12. klasēs	% no kopējā izglītojamo skaita	Audzēkņu skaits profesionālās izglītības programmās m.g. sākumā	% no kopējā izglītojamo skaita
Kurzemes reģions	1991	50,70	1936	49,30

Latgales reģions	2983	68,67	1361	31,33
Rīgas reģions	3413	58,04	2467	41,96
Vidzemes reģions	2760	48,02	2988	51,08
Zemgales reģions	2137	60,08	1420	39,92
Plānošanas reģions	2013./2014.m.g			
	Vispārējā vidējā izglītība		Profesionālā izglītība	
	Izglītojamo skaits vispārizglītojošajās dienas apmācības programmās 10 - 12. klasēs	% no kopējā izglītojamo skaita	Audzēkņu skaits profesionālās izglītības programmās m.g. sākumā	% no kopējā izglītojamo skaita
Kurzemes reģions	1782	48,10	1923	51,90
Latgales reģions	2632	68,74	1197	31,26
Rīgas reģions	3079	57,47	2279	42,53
Vidzemes reģions	2380	44,83	2929	55,17
Zemgales reģions	1913	61,02	1222	38,98

1.15.tabula. Vispārējās vidējās un profesionālās izglītības proporcijas reģionos, 2012./2013.un 2013./2014. m.g.

Avots: IZM statistikas dati un Centrālā statistikas pārvalde

Te saredzams potenciāls ne tikai nepieciešamiem pētījumiem šajā jomā, bet arī profesionālo skolu lielākai elastībai programmu attīstības jomā, jaunai pieejai specialitāšu apguves modulārajai sistēmai un virzībai uz duāla modeļa apmācību.

Arī darba meklētāju statistika Zemgales plānošanas reģionā liecina par problēmām karjeras izvēlē, jo galvenokārt tie ir iedzīvotāji ar arodizglītību vai profesionālo vidējo izglītību, vispārējo izglītību, pamatzglītību, vai zemāku par pamatzglītību. Salīdzinoši mazāk (vairāk nekā divas reizes) darba meklētāju ir ar augstāko izglītību. Tas kopumā raksturo strukturālo bezdarbu Zemgales plānošanas reģionā – darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma neatbilstību, kā arī mūžizglītības un tālākizglītības attīstības nozīmi darba tirgus līdzsvara veidošanā.

Profesionālās izglītības attīstību reģionā lielā mērā veicina uzņēmumi, kuri orientēti uz jaunākajām tehnoloģijām un inovatīvu produktu ražošanu. Profesionālās izglītības iestāžu spēja elastīgi reaģēt uz kvalitatīvām un kvantitatīvām izmaiņām darbaspēka tirgū, vieš uzņēmējos uzticību šai izglītības

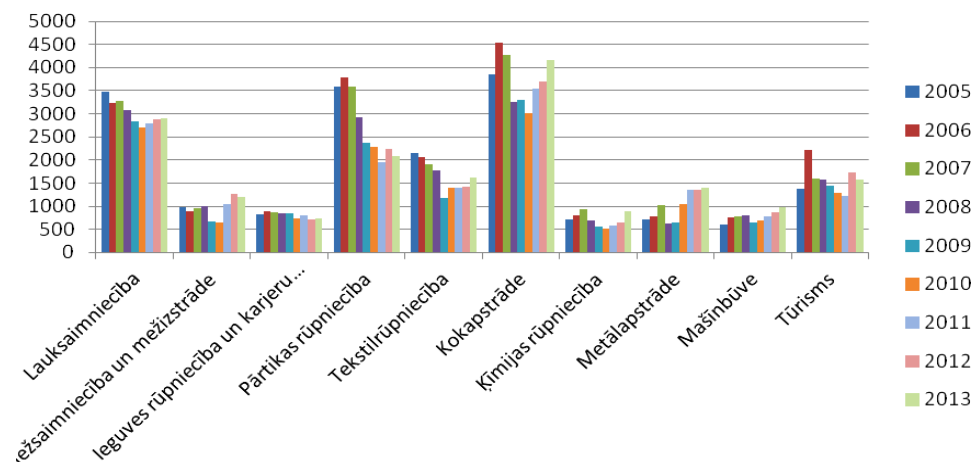
sistēmai un paaugstina uzņēmējdarbības vides konkurētspēju jaunu investīciju projektu piesaistē nozarēs, kurās tiek ražoti produkti ar augstu pievienoto vērtību.

Saskaņā ar pētījumu par Latvijas reģionu ekonomikas attīstības virzieniem,

Zemgales reģionā pieprasītākās profesijas no darba devējiem ir

- Mašīnzinību, mašīnbūves un metālapstrādes jomā;
- Dažādās būvniecības specialitātēs;
- Elektronikas un automātikas jomā;
- Pārtikas produktu ražošanā;
- Kokapstrādes un koka izstrādājumu izgatavošanā;
- Lauksaimniecības produktu ražošanā.

To apliecina arī Centrālās statistikas pārvaldes dati par aizņemtajām darba vietām Zemgales plānošanas reģiona prioritārajās nozarēs (skat. 1.76. attēlu). Būtisks aizņemto darba vietu skaita pieaugums laikā no 2010. līdz 2013. gadam ir kokapstrādes, mežsaimniecības un mežsaimniecības, metālapstrādes un mašīnbūves nozarēs. Aizņemto darba vietu skaita samazinājums vērojams pārtikas rūpniecībā. Pārējām nozarēm raksturīgs neliels aizņemto darba vietu pieaugums vai stabilizācija, kas saistāms ar ekonomikas atgūšanos pēc lejupslīdes.

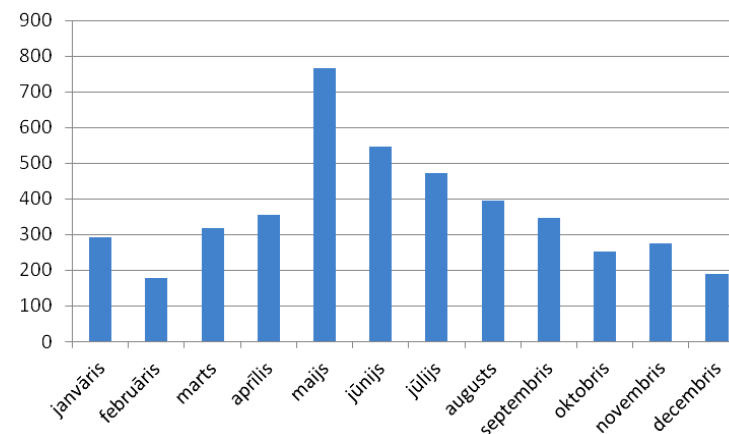
1.81. attēls. Aizņemtas darbvietas Zemgales plānošanas reģionā pa darbības veidiem vidēji gadā (NACE 2.red.)

Avots: Centrālā statistikas pārvalde

Savukārt Nodarbinātības valsts aģentūras dati liecina par to, ka Zemgales plānošanas reģionā ir izteiktas nodarbinātības sezonālās svārstības (skat.

1.77.attēlu), kas īpaši izteiktas lauksaimniecības, ieguves rūpniecības un mežsaimniecības nozarēm. Šādas svārstības ir iespējams izlīdzināt, saskaņojot profesionālās izglītības iestāžu izglītojamo prakšu laikus ar darba devēju pieprasījumu.

Pētījuma „Mūžizglītības iestāžu darba efektivitātes un sasaistes ar uzņēmējdarbības vidi uzlabošana pārrobežu reģionos Latvijā un Lietuvā” ietvaros veikto uzņēmēju interviju rezultāti liecina, ka uzņēmējdarbības tālākai attīstībai ir nepieciešami galvenokārt zemākā un vidējā līmeņa speciālisti, kuriem ir pietiekamas zināšanas un prasmes konkrētu funkciju izpildei. Tādi ir nepieciešami aptuveni 70% no kopējā nepieciešamo darbinieku skaita. Zemākā un vidējā līmeņa speciālistus visefektīvāk sagatavo profesionālās un/vai mūžizglītības izglītības iestādes, tāpēc 70% no reģionā papildus nepieciešamā darbaspēka ir šo iestāžu potenciālie klienti.

1.82. attēls. Brīvo darbavietas skaits Zemgales plānošanas reģionā 2013. g.

Avots: Nodarbinātības valsts aģentūra

Zemgales reģiona dati uzrāda speciālistu trūkumu lielākajos apstrādes rūpniecības sektoros, bet tajā pašā laikā šis iztrūkums ir salīdzinoši neliels un tādā sektorā kā pārtikas rūpniecība ir novērojams pat speciālistu pārpalikums.

Nozare	Gadā sagatavotie profesionālo skolu audzēkņi	Pieprasījums, kuru nenodrošina reģiona profesionālās izglītības iestādes			
		2012	2013	2014	2015
Pārtikas produktu ražošana	176	116	114	111	100
Tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošana	5	-34	-34	-36	-38
Kokapstrāde un mēbeļu ražošana	43	-38	-41	-45	-48
Metālu un to izstrādājumu ražošana	10	-12	-13	-14	-15

1.16. tabula. Prognozētais papildu darbaspēka pieprasījums Zemgales reģiona apstrādes rūpniecības sektoros

Avots: Pētījums „Mūžizglītības iestāžu darba efektivitātes un sasaistes ar uzņēmējdarbības vidi uzlabošana pārrobežu reģionos Latvijā un Lietuvā”

Esošā profesionālās izglītības sistēma pieprasītākajos rūpniecības nozares sektoros Zemgalē sagatavo salīdzinoši atbilstošu skaitu speciālistu, bet to sektorālais sadalījums nav sabalansēts ar reālo tirgus pieprasījumu – tā tiek radīta speciālistu pārprodukcija pārtikas rūpniecības sektorā, bet ir novērojams speciālistu iztrūkums tādos sektoros kā kokapstrāde un mēbeļu ražošana, metālu un to izstrādājumu ražošana, kā arī tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošana.

Augstākā izglītība

Zemgalē ir desmit akreditētas augstākās izglītības iestādes – valsts un juridisku personu dibinātas universitātes, augstskolas vai to filiāles un koledžas. Augstāko izglītību ir iespējams iegūt trīs pašvaldībās: Bauskā, Jēkabpilī un Jelgavā.

Izglītības iestādes	Studiju līmenis	Izglītības programmas un kvalifikācijas
Jēkabpils agrobiznesa koledža	1. līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas	- Grāmatvedība un finanses – kvalifikācija: grāmatvedis Komercedarbība – kvalifikācija: komercdarbības speciālists - Namu pārvaldīšana - kvalifikācija: namu pārvaldnieks - Mārketinga un inovācijas – kvalifikācija: tirgvedības un tirdzniecības speciālists - Datorsistēmu un datortīklu administrēšana – kvalifikācija: datortīklu administrators

Izglītības iestādes	Studiju līmenis	Izglītības programmas un kvalifikācijas
Baltijas Starptautiskās akadēmijas Jēkabpils filiāle	2. līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas	- Uzņēmējdarbība – kvalifikācija: uzņēmējdarbības vadītājs - Tiesību zinātnes – kvalifikācija: juriskonsults - Sabiedriskās attiecības – kvalifikācija: sabiedrisko attiecību menedžeris
	Profesionālā maģistratūra	- Privāttiesības – kvalifikācija: jurists - Krimināltiesības – kvalifikācija: jurists - Uzņēmējdarbības vadība un administrēšana - profesionālais maģistrs uzņēmējdarbības vadībā un administrēšanā (MBA)
Baltijas Psiholoģijas un menedžmenta augstskolas Jēkabpils filiāle	2. līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas	<u>Sociālais darbs – kvalifikācija: sociālais darbinieks</u> <u>Psiholoģija – kvalifikācija: psihologa asistents</u>
Grāmatvedības un finanšu koledža	1. līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas	- Grāmatvedība un finanses – kvalifikācija: grāmatvedis - Uzņēmējdarbība un finanses- kvalifikācija: komercdarbības speciālists
BA „Turība” Jēkabpils filiāle	1. līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas	- Tiesību zinātnes – kvalifikācija: jurista palīgs - Finanses un grāmatvedība – kvalifikācija: grāmatvedis - Mārketinga un tirdzniecības- kvalifikācija: tirgzinības un tirdzniecības speciālists - Viesmīlības serviss - kvalifikācija: viesnīcu servisa organizators
RPIVA Jēkabpils filiāle	2. līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programma	Skolotājs – apakšprogramma: Pirmsskolas un sākumskolas skolotājs
RPIVA Bauskas filiāle	1. līmeņa profesionālās augstākās	- Komercedarbības organizācija ar specializācijas virzienu: Uzņēmējdarbības (komercdarbības) speciālists - Sabiedriskās attiecības

Izglītības iestādes	Studiju līmenis	Izglītības programmas un kvalifikācijas
	izglītības studiju programmas	
	2.līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas	- Sākumskolas skolotājs ar tiesībām mācīt vienu priekšmetu pamatskolā - Skolotājs – apakšprogramma: Pirmsskolas un sākumskolas skolotājs - Skolotājs – apakšprogramma: Pirmsskolas un sākumskolas skolotājs
LLU	Bakalaura studiju programmas	- Lauksaimniecība - Mežinženieris - Kokapstrāde - Mežzinātne - Veterinārmedicīna - Lauksaimniecības enerģētika - Lauksaimniecības inženierzinātne - Mašīnu projektēšana un ražošana - Profesionālās izglītības skolotājs - Mājas vide izglītībā - Tehniskais eksperts - Būvniecība - Vide un ūdenssaimniecība - Būvniecība - Ainavu arhitektūra un plānošana - Zemes ierīcība - Pārtikas produktu tehnoloģija - Pārtikas zinības - Ēdināšanas un viesnīcu uzņēmējdarbība - Informācijas tehnoloģijas ilgtspējīgai attīstībai - Datorvadība un datorzinātne - Iestāžu un uzņēmumu ārējie sakari - Komercdarbība un uzņēmuma vadība - Ekonomika - Komerczinības - Organizāciju un sabiedrības pārvalde socioloģija

Izglītības iestādes	Studiju līmenis	Izglītības programmas un kvalifikācijas
	Augstākā līmeņa studiju programmas	- Lauksaimniecība - Meža darbi un tehnika - Meža ekonomika un politika - Darba aizsardzība un drošība - Koksnes materiāli un tehnoloģija - Meža ekoloģija un mežkopība - Pārtikas higiēna - Lauksaimniecības inženierzinātne - Karjeras konsultants - Pedagoģija - Hidroinženierzinātne - Vides inženierzinātne - Būvzinātne - Zemes ierīcība - Ainavu arhitektūra - Pārtikas zinātne - Uzturzinātne - Informācijas tehnoloģijas - Ekonomika - Uzņēmējdarbības vadība - Projektu vadība - Organizāciju un sabiedrības pārvaldes socioloģija - Sabiedrības pārvalde
	Doktora studijas	- Lauksaimniecība - Mežzinātne - Koksnes materiāli un tehnoloģijas - Veterinārmedicīna - Lauksaimniecības inženierzinātne - Pedagoģija - Ainavu arhitektūra - Hidroinženierzinātne - Vides inženierzinātne - Būvzinātne - Pārtikas zinātne - Informācijas tehnoloģijas

Izglītības iestādes	Studiju līmenis	Izglītības programmas un kvalifikācijas
		Agrārā un reģionālā ekonomika
Baltijas Starptautiskās akadēmijas Jelgavas filiāle	2.līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas	- Uzņēmējdarbība – kvalifikācija: uzņēmējdarbības vadītājs - Tiesību zinātnes – kvalifikācija: juriskonsults - Sabiedriskās attiecības – kvalifikācija: sabiedrisko attiecību menedžeris - Tūrisma un viesmīlības vadība – kvalifikācija: profesionālais bakalaurs tūrisma un viesmīlības uzņēmējdarbībā
	Profesionālā maģistratūra	- Privāttiesības – kvalifikācija: jurists - Krimināltiesības - kvalifikācija: jurists - Uzņēmējdarbības vadība un administrēšana - profesionālais maģistrs uzņēmējdarbības vadībā un administrēšanā (MBA)
Baltijas Psiholoģijas un menedžmenta augstskolas Jelgavas filiāle	2.līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas	- Sociālais darbs – kvalifikācija: sociālais darbinieks - Psiholoģija – kvalifikācija: psihologa asistents
	Profesionālā maģistratūra	- Psiholoģija - profesionālā maģistra grāds psiholoģijā - Cilvēku resursu vadīšana - profesionālā maģistra grāds cilvēku resursu vadībā

1.17. tabula. Augstākās izglītības iestādes un to piedāvātās studiju programmas Zemgalē

Avots: Izglītības un zinātnes ministrijas dati

Analizējot Zemgales plānošanas reģionā piedāvātās augstākās izglītības programmas pēc iegūstamajām kvalifikācijām, var secināt, ka **tikai LLU piedāvā izglītības programmas, kuras ir tieši saistītas ar Zemgales prioritārajām nozarēm.** LLU ir vienīgā augstskola Latvijā, kura piedāvā studijas lauksaimniecībā, veterinārmedicinā, pārtikas produktu pārstrādē, meža zinībās un ainavu arhitektūrā. Pārējo augstskolu piedāvājums attiecināms uz horizontālajām prasmēm, kā, piemēram, uzņēmējdarbības vadība, grāmatvedība, sabiedriskās attiecības, tirgzinības.

Studējošo skaits LLU pēdējos gados samazinās, 2013. gadā pilna laika studentu skaits bija 3552. Apstrādes rūpniecības nozīmīgākajos sektoros visplašākais

augstskolas programmu piedāvājums ir pārtikas apstrādes sektorā, tiek nodrošināta koksnes un koka izstrādājumu ražošanas speciālistu sagatavošana, bet nav programmu metālapstrādes sektorā.

Pieaugušo izglītība. Mūžizglītība.

Mūsdienu darba tirgus konkurences apstākļi arī pēc aroda vai augstākās izglītības apgušanas pieprasa speciālistu izglītošanās turpinājumu, kvalifikācijas paaugstināšanu un zināšanu papildināšanu visa mūža ilgumā. Būtisks posms ceļā uz uzņēmuma panākumiem un konkurētspējas paaugstināšanu, ir rūpes ne vien par nozares lietpratēja profesionālo iemaņu pilnveidošanu, bet arī par personāla intelektuālā potenciāla pastāvīgu paaugstināšanu. Zemgales reģiona novados un pilsētās profesionālās pilnveides programmu un interešu izglītības apguvi piedāvā 34 valsts, pašvaldību un juridisku personu izveidoti pieaugušo izglītības centri.

Reģionā atrodas lielākais un plašākais lauku konsultāciju sniedzējs - Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs (Ozolniekos), kas veicina lauku attīstību, paaugstinot lauku uzņēmēju profesionālās un ekonomiskās zināšanas.

Jelgavas pilsētas pašvaldības izglītības iestādes „Zemgales reģiona kompetenču attīstības centrs” (ZRKAC) darbības mērķis ir Zemgales reģiona iedzīvotāju vajadzībām atbilstoša kvalitatīva mūžizglītības piedāvājuma nodrošināšana. Šis centrs ir modernākais Baltijā, kas piedāvā metodisko, izglītojošo un informatīvo atbalstu izglītības iestādēm un pedagogiem.

Kopš 2009. gada Jelgavā notiek Zemgales reģiona skolēnu Zinātniski pētniecisko darbu konference–konkurss, kur skolēnu darbus vērtē nozaru ekspertu komisijas, tostarp arī vairāki LLU mācībspēki. Skolēnu zinātniski pētniecisko konferenču mērķis ir veidot skolēnos prasmi izstrādāt zinātniski pētniecisku darbu, iepazīstināt skolēnus ar mūsdienu zinātniski pētnieciskā darba tematiku un atbilstošu pētījuma metodoloģiju izvēli, padziļināt skolēnu zināšanas dabas, humanitāro un sociālo zinātņu nozarēs, kas arī atbilst izstrādātajiem Zemgales reģiona attīstības plānošanas dokumentiem.

Pamatojoties uz analīzi, kas veikt pētījuma „Mūžizglītības iestāžu darba efektivitātes un sasaistes ar uzņēmējdarbības vidi uzlabošana pārrobežu reģionos Latvijā un Lietuvā” ietvaros, var secināt, ka Zemgales reģionā profesionālās pilnveides un tālākizglītības piedāvājumā tikpat kā nav programmu, kas būtu vērstas uz reģiona prioritārām nozarēm. Šobrīd piedāvājums atbilst cilvēka interesēm, nevis darba tirgum. Neformālās izglītības piedāvājums Zemgales

reģionā praktiski vērsts tikai uz šķērsprasmju attīstīšanu, no kurām plašākais piedāvājums ir valodu apmācībai.

Augstākās izglītības iestādes sniedz tādas pieaugušo izglītības programmas, kurām būtu tiešāks vai lielāks efekts uz uzņēmējdarbības un tautsaimniecības attīstību, nekā pieaugušo izglītības iestādes.

No pētījuma „Mūžizglītības iestāžu darba efektivitātes un sasaistes ar uzņēmējdarbības vidi uzlabošana pārrobežu reģionos Latvijā un Lietuvā” var secināt, ka:

- pieaugušo izglītības iestādes nav motivētas sadarboties, lai diferencētu piedāvājumu;
- uzņēmēju vajadzības tiek apzinātas vispārīgā līmenī un līdz pieaugušo izglītības iestādei nonāk tikai pastarpināti.

Tajā pašā laikā 70% aptaujāto uzņēmēju ir izteikuši gatavību lielākā vai mazākā mērā veikt samaksu par savu darbinieku apmācībām, kas ir uzskatāms par pieprasījumu, kuram šobrīd nav atbilstoša piedāvājuma un kā aktuālākās prasmes, kuras darbiniekiem būtu jāuzlabo uzņēmēju skatījumā, ir profesionālās prasmes.

Pieaugušo izglītības iestāžu izpratne par uzņēmēju vajadzībām izglītības jomā ir vāja un to pašu var teikt par viņu motivāciju to noskaidrot. Pieaugušo izglītības tirgu lielā mērā ietekmē un nosaka ES fondu administrējošā sistēma un pieaugušo izglītības iestāžu piedāvājuma un uzņēmēju pieprasījuma līknes klasiskā tirgus izpratnē nekrustojas – uzņēmumi paši reti pērk pakalpojumus.

Attiecībā uz mūžizglītību un tās atbilstības nodrošināšanu reģiona uzņēmēju vajadzībām, ir izteiktas vairākas rekomendācijas, kuras neatliekamā kārtā ir nepieciešams īstenot dzīvē:

- Lai uzlabotu sniegto pieaugušo izglītības pakalpojumu kvalitāti, ir svarīgi nodrošināt informācijas apriti pieaugušo izglītības iestāžu vidū par to darbību, sagatavotajām programmām.
- Kopīgi sadarbojoties pieaugušo izglītības iestādes varētu arī izstrādāt jaunas programmas.
- Kopīgi sadarbojoties pieaugušo—izglītības iestādes varētu vienoties par kopēju pieeju darbā ar uzņēmējiem, lai mūžizglītības iestādes varētu sagatavot labāku piedāvājumu tām ir aktīvi jārikojas izzinot uzņēmēju vajadzības.

- Pieaugušo izglītības iestādēm sevi ir skaidri jāpozicionē, kā reģiona/novada uzņēmēju palīgiem un sagatavotais piedāvājums ir aktīvi jāvirza tirgū. Marketinga un komunikāciju pasākumiem attiecīgi ir jābūt pielāgotiem tā, lai savus pakalpojumus var pārdot uzņēmējiem vai to potenciālajiem darbiniekiem.
- Kopīgi sadarbojoties un koordinējot savas darbības, apsvērt savu esošo mācību programmu dažādošanu, kā arī tādu jaunu mācību programmu izstrādi un ieviešanu, kuras ir vērstas vairāk uz tiešajām profesionālajām prasmēm, īpaši, tādas nozarēs, kā lauksaimniecība, kokapstrāde, metālapstrāde un tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošana.
- No izmaksu efektivitātes viedokļa, šādas programmas varētu sagatavot sadarbībā ar profesionālās izglītības iestādēm, kurām ir piemērota materiāltehniskā bāze.
- Sadarbojoties savā starpā un ar plānošanas reģionu Pieaugušo izglītības iestādes varētu nospraust galvenos attīstības virzienus tā, lai tās savā starpā nekonkurētu ar līdzīgām un vispārīgām mācību programmām, bet gan iezīmētu zināmu diversifikāciju un virzienu uz profesionālo prasmju nodrošināšanu, pamatojoties uz vietējās uzņēmējdarbības pieprasījumu.

Rekomendācijas reģionam un pašvaldībām izglītības piedāvājuma uzlabošanai un sasaistei ar darba tirgus prasībām:

- Veikt darba tirgus pētījumu ar mērķi pilnveidot profesionālās, tālākizglītības un augstākās izglītības programmu piedāvājumu reģionā.
- Stiprināt profesionālās un augstākās izglītības iestāžu sadarbību ar Zemgales uzņēmējiem (piemēram, organizējot seminārus uzņēmējiem un izglītības iestāžu pārstāvjiem, veicinot prakses vietu nodrošinājumu profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem u.c.)
- Īstenot pilotprojektus darba vidē balstītai profesionālajai apmācībai.
- Prakšu organizēšanas sistēmas izveide, sadarbībā ar darba devējiem. Darba vidē balstītas izglītības sistēmas attīstība.
- Karjeras izglītības attīstība vispārējās izglītības iestādēs, karjeras konsultantu pakalpojumi pieaugušajiem, profesionālās izglītības pievilcības veicināšana, sabiedrības attieksmes maiņa.
- Nodrošināt karjeras atbalsta pasākumus jauniešiem.
- Modulāro izglītības programmu izstrāde un īstenošana, tādējādi nodrošinot elastīgu pieeju profesionālās izglītības procesam un operatīvu pārkalificēšanos atbilstoši tirgus prasībām.

- Profesionālās izglītības iestādēm pastāvīgi aktualizēt mācību programmas, ņemot vērā tehnoloģiju attīstību un darba devēju pieprasījumu.
- Reģiona līmenī koordinēt sadarbības projektus starp izglītības iestādēm, kuru ietvaros tiek veiktas aktivitātes radošuma un profesionālo prasmju integrēšanai izglītībā.
- Sadarbībā ar reģiona uzņēmējiem organizēt informatīvus pasākumus pašvaldībās un izglītības iestādēs, informējot par pieprasītākajām profesijām un uzņēmumu piedāvājumu skolēniem (ekskursijas, vasaras darba iespējas, „ēnu” dienas u.c.).
- Koordinēt sadarbību starp pašvaldībām un izglītības iestādēm materiāli tehniskās bāzes uzlabošanā un kopīgā izmantošanā, pieredzes apmaiņas pasākumu rīkošanā starp skolotājiem un skolēniem, t.sk. izmantojot tālmācības un IKT risinājumus.
- Sadarbībā ar reģiona izglītības centriem un darba devējiem, iniciēt un izstrādāt apmācību programmas iedzīvotāju (īpaši jauniešu, kā arī iedzīvotāju vecumā virs 40 gadiem) konkurētspējas veicināšanai darba tirgū
- Veicināt mūžizglītības pieejamību, ieviešot tālmācības un IKT risinājumus (video apmācības u.tml.).

Darbs ar jaunatni

Darbs ar jaunatni ir plānotu praktisku pasākumu kopums, kas nodrošina jauniešu dzīves kvalitātes uzlabošanu. Tā pamatuzdevumi ir

- atbalstīt un veicināt jauniešu iniciatīvas, radot labvēlīgus apstākļus viņu intelektuālajai un radošajai attīstībai;
- nodrošināt jauniešiem iespēju iegūt dzīvei nepieciešamās prasmes, zināšanas un kompetences neformālās izglītības ceļā;
- nodrošināt jauniešiem iespēju lietderīgi izmantot brīvo laiku;
- nodrošināt jauniešiem viņu attīstības vajadzībām atbilstošas informācijas pieejamību.

Darbu ar jaunatni īsteno valsts pārvaldes un pašvaldības iestādes, biedrības un nodibinājumi, tajā skaitā jaunatnes organizācijas, jauniešu iniciatīvu grupas u.c. atbilstoši dažādām jaunatnes politikas jomām.

Institucionālo sistēmu darbam ar jaunatni atbilstoši Jaunatnes likumam veido:

- Jaunatnes lietu speciālists – persona, kas plāno, veic un koordinē darbu ar jaunatni. Pēc IZM 2014.gada datiem Zemgales pašvaldībās strādā 16 Jaunatnes lietu speciālisti.

- Jauniešu centrs – pašvaldības iestāde vai struktūrvienība, kuras mērķis ir veicināt pašvaldības jauniešu iniciatīvas, līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē. Zemgalē darbojas 11 pašvaldību dibināti jauniešu centri un pieci multifunkcionālie jaunatnes iniciatīvu centri, kas atvērti, pateicoties Šveices valdības finansējumam.
- Jauniešu dome – viens no jauniešu līdzdalības veidiem pašvaldībā, kas sekmē pašvaldības jauniešu sadarbību, jauniešu līdzdalību pašvaldības lēmumu pieņemšanas procesā, pieredzes apmaiņu un iniciatīvas.
- Jaunatnes lietu konsultatīvā komisija – pašvaldības domes apstiprināts līdzdalības mehānisms vietējā līmenī, kas veicina pašvaldības darbu ar jaunatni plānošanu un īstenošanu, kā arī jauniešu līdzdalību lēmumu pieņemšanā.

1.4.5. KULTŪRA

Kultūrvidē ir gan nozīmīgs resurss reģionu un pilsētu ekonomikas un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai, gan arī dzīves vides kvalitāti ietekmējošs faktors. Attīstīta kultūrvidē, kas ietver gan materiālus veidojumus, gan nemateriālas vērtības, tiešā un netiešā veidā ietekmē teritoriju ekonomisko reģenerāciju, veicinot kvalificēta darbaspēka piesaisti, nodarbinātību un līdzsvaru starp izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju un teritoriālo kohēziju.

Uz kultūru jāraugās nevis kā uz vaļasprieku, bet jādoma par to, kā izmantot kultūru arī iekšzemes kopprodukta sekmēšanai līdz ar to neuztvert ieguldījumus kultūrā kā izmaksas, bet ieguldījumu. Savukārt attīstīta kultūras telpa un radošums piesaista augsti kvalificētu darbaspēku, investīcijas un tūristus, tā pastarpināti veicinot reģiona attīstību.

Bagātīgā materiālā un nemateriālā kultūrvēsturiskā mantojuma ziņā Zemgales plānošanas reģiona teritorijā ietilpst lielākā daļa kultūrvēsturiskā Zemgales novada (Auces, Tērvetes, Ozolnieku, Dobeles, Rundāles, Bauskas, Iecavas, Vecumnieku, Jelgavas novadi un Jelgavas pilsēta), liela daļa Sēlijas novada jeb Augšzemes (Jaunjelgavas, Neretas, Viesītes, Aknīstes, Salas, Jēkabpils novadi un Jēkabpils pilsēta) un arī neliela daļa Vidzemes (Skrīveru, Aizkraukles, Kokneses, Pļaviņu novadi), savukārt Krustpils novads kultūrvēsturiski pārstāv Latgales novadu. Turpmāk saglabājama, kopjama un attīstāma šī tradicionālā mantojuma dažādība.

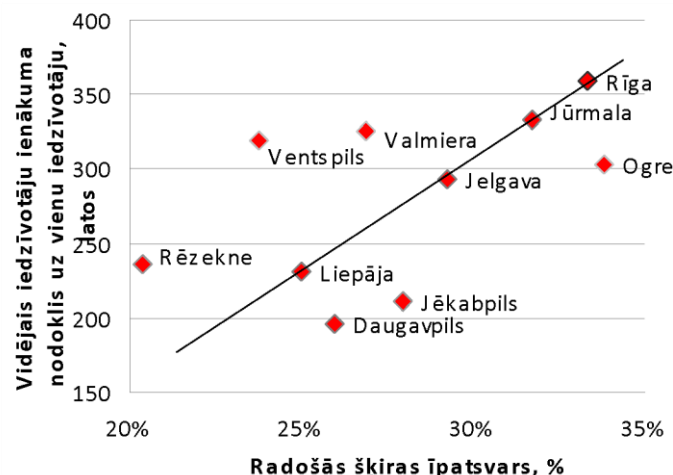
Vēsturiski Zemgales novads jau vairākus gadsimtus atpakaļ iezīmējis savu vienreizību un daudzpusību Latvijas kultūrā, kā arī devis savu – nozīmīgu ieguldījumu citās jomās, arī valsts pārvaldes attīstībā. Kurzemes un Zemgales hercogiste devusi īsta valstiska veidojuma pieredzi. Hercogistes posms šai Latvijas daļai veidojis administratīvo un saimniecisko struktūru, kuras pēdas saglabājušās pat līdz mūsdienām. Vēsturiski Zemgalē veidojusies gan pirmā augstākā mācību iestāde Latvijas teritorijā (Academia Petrina Jelgavā 1775. gadā), gan grāmatniecības, latviešu teātra un aviāniecības pirmsākumi (Jelgavā no 1667. gada). Latvijas teritorijā Kurzemes un Zemgales hercogiste bija vienīgais valstiskais veidojums, kas radīja galma kultūru. Tā spēcīgi ietekmēja vietējo mākslas dzīvi. Šo atšķirību ļoti jūt, ja lielos mērogos salīdzina, piemēram, Kurzemes un Vidzemes arhitektūru. Zemgalē atrodas tādas arhitektūras pērles kā Jelgavas pils, Rundāles pils. Zemgalē ir senas amatniecības tradīcijas Piemēram, jau 1444. gadā rakstos tiek minēta Dobeles kā tirgotāju un amatnieku apmetne. 17. gs. tiek celta Dobeles muiža, vilnas kārstuve, etiķa vārītava, kokzāģētava, dzirnavas ar maltuvi un degvīna dedzinātava. Līdz pat šai dienai pilsētā notiek gadatirgi, ir attīstīta rūpniecība un godā turētas senās amatu prasmes. Pēdējos gados Zemgales reģionā izveidoti 6 amatniecības centri. Vēl senākas vēstures un kultūras vērtības meklējamas pirms 13. gs. Rundāles novada teritorijā atrodas Valsts nozīmes arheoloģiskie pieminekļi “Mežotnes pilskalns ar senpilsētu” un “Vīna kalns pilskalns”. Rundālē katru gadu notiek Mežotnes pilskalna svētki, kuros tiek pieminēti 1220. gada notikumi – zemgaļu cīņas par Mežotni ar krustnešiem. Tērvetes arheoloģiskais komplekss ietver sevī Valsts nozīmes kultūras pieminekļus un ir viens no ievērojamākajiem dzelzs laikmeta un agro viduslaiku lieciniekiem Latvijas teritorijā. Tērvete kā viens no 13. gs. spēcīgākajiem zemgaļu centriem visilgāk cīnījies par savu politisko un ekonomisko neatkarību. Tērvetes pilskalns un zemgaļi, kas apdzīvojuši šo reģionu, ir svarīgs kultūrvēsturisks piemineklis latviešu tautai, tas kalpo kā latviešu nelokāmā, stingrā un neatlaidīgā rakstura un gribasspēka simbols.

Zemgalē latviešu tradicionālajai kultūrai – dziedāšanai, muzicēšanai, teātra spēlēšanai un dejošanai – ir stabili pamati. Zemgalē, tāpat kā visā Latvijā, tradicionālās kultūras un amatiermākslas procesa nepārtrauktības nodrošināšana organizatoriski saistīta ar kultūras un tautas namiem. Zemgalē ir 85 kultūras centri. Šobrīd reģionā ir ap 500 amatiermākslas kolektīvi, kuros darbojas 7,5 tūkst. dalībnieki. Ja Kurzemes un Zemgales hercogistes laikā administratīvā struktūrā virspilskunga iecirkņos (Jelgava, Kuldīga, Tukums, Sēlpils) atspoguļojas tagadējās Zemgales reģiona aprīse, tad padomju varas gados

Daugavas kreisais krasts bija zaudējis savu saikni ar Zemgali. Izveidojoties attīstības plānošanas reģioniem, bijušie Jēkabpils un Aizkraukles rajoni atkal pieslēkušies Zemgalei. Šīs teritorijas ar savu savdabīgo kultūras mantojumu, sevišķi Daugavas labais krasts, ir atšķirīgi no ierastā priekšstata par Zemgales kultūru. Sēlijai raksturīga un saglabājusies sēļu izloksne un sēļu dziedājumi. Sēlijas novadā, ir saglabājusies savdabīga, bagāta, daudznacionāla un tikai Sēlijai raksturīga tautas tradīciju aina ar mutvārdu un unikālu muzikālo folkloru. Tā pelnījusi tālāku aizpēti un attīstību. Vēl īpaši Sēlija bagāta ar skaisto dabu un ainavisko apvidu. Zemgales ir reģions bagāts ar dažādu laiku ievērojamām personībām. Tikai dažas no tām: A. Brigadere, M. Zīverts, J. Čakste, G.F. Stenders, Aspazija, Rainis, V. Plūdonis, J. Jaunsudrabiņš, Juris un Adolfs Alunāns u.c.

Atgriežoties pie mūsdienām, veiktie pētījumi Eiropā un pasaulē apliecina, ka radošais sektors aug straujāk nekā ekonomika vidēji – tā peļņa ir augstāka par peļņu tādās šķietami plaukstošās nozarēs kā informācijas un komunikāciju tehnoloģijas un autoražošana. Iekšzemes kopproduktā šā sektora pienesums pārspēj pārtikas un tekstilrūpniecību, ķīmisko produktu ražošanu un pat operācijas ar nekustamo īpašumu. Zemgalē radošās industrijas pārstāv 93 uzņēmumi jeb 8%, kas norāda uz to, ka pastāv noteikts radošuma līmenis reģionā, ir liels potenciāls radošo industriju attīstībai un pastāv arī liels pieprasījums pēc inovatīviem risinājumiem, kas dod iespējas jaunajiem uzņēmējiem uzsākt savu biznesu ar minimālo sākuma kapitālu, pārdodot savas idejas vai izstrādājot unikālus un savdabīgus risinājumus.

Reģionā ir salīdzinoši augsts radošuma līmenis (skat. 1.83. attēlu). Radošās šķiras īpatsvars lielajās pilsētās ir attiecīgi Jelgavā – 29%, Jēkabpilī – 28%, Rīgā – 34%.

- kultūras un izglītojošu pasākumu organizēšana;
- lokālā nemateriālā mantojuma saglabāšana;
- dziesmu un deju svētku ilgtspējas sekmēšana;
- kultūras un interešu izglītības piedāvāšana;
- profesionālās mākslas pieejamības veicināšana;
- kultūras informācijas izplatīšana.

Teritorija	2009	2013	2013/2009 (+/-)
LATVIJA	535	559	24
Kurzemes reģions	95	97	2
Latgales reģions	142	154	12
Rīgas reģions	86	88	2
Rīga	15	15	0
Vidzemes reģions	116	120	4
Zemgales reģions	81	85	4

1.18. tabula. Kultūras centru skaits Latvijas reģionos

Avots: Latvijas digitālā kultūras karte

Reģionā ir daudz zīmīgu un tradicionālu kultūras pasākumu – starptautiskais Senās mūzikas festivāls – Bauskā, starptautiskais Ledus skulptūru un starptautiskais Smilšu skulptūru festivāls – Jelgavā, Pļaujas svētku gadatirgus – Vecaucē, starptautiskais Kantri mūzikas festivāls Bauskā, Senās mūzikas festivāls Gārsenē, pūtēju orķestru festivāls Aucē, Kanapenes svētki Skaistkalnē, Piena, maizes un medus svētki Jelgavā, Jaunsudrabiņa dienas Neretā, Daugavas svētki Zvejnieklīcī un Skrīveros, Mūzikas dienas Sēlijā, starptautisks teātru festivāls “PITONS” Dobelē, Zemgaļu svētki Tērvetē u.c.

Kopumā Zemgales reģionā 2013. gadā kultūras centros notikuši 4022 pasākumi, kopējais apmeklētāju skaits – 704 tūkst. Salīdzinot ar 2009. gadu, 2013. gadā norišu un pameklētāju skaits ir pieaudzis.

Zemgalē kultūras centri ir nozīmīgākie kultūras pasākumu organizatori un pasākumiem ir augsta kvalitāte. Zemgalē kultūras centros notikušas salīdzinoši daudz profesionālās mākslas norises. Kā nozīmīgākais kultūras pasākumu organizators Zemgalē minams Jelgavas pilsētas pašvaldības iestāde „Kultūra”, kas ar organizētajiem starptautiskajiem festivāliem, profesionālās mākslas pasākumiem, augsta līmeņa amatiermākslas kolektīviem, profesionālo komandu un bagāto kultūras infrastruktūru atzīstams par reģiona kultūras centru. Pēdējos gados veiksmīgi un plaši kultūras dzīvi veido arī Jēkabpils pilsētas pašvaldības Kultūras pārvalde, Jēkabpils pilsēta kopš lielās pilsētas statusa iegūšanas

1.83. attēls. Radošās šķiras īpatsvars un iedzīvotāju ienākumi 10 Latvijas lielākajās pilsētās

Avots. RTU doktorante A. Vītola „Jaunrade veicina ekonomiku”. Lauku Avīze 05.08.2010.

Kultūras un kultūrizglītības iestādes

Zemgalē latviešu tradicionālajai kultūrai – dziedāšanai, muzicēšanai, teātra spēlēšanai un dejošanai – ir stabili pamati. Zemgalē, tāpat kā visā Latvijā, tradicionālās kultūras un amatiermākslas procesa nepārtrauktības nodrošināšana organizatoriski saistīta ar kultūras un tautas namiem. Zemgalē ir 85 kultūras centri. Reģionā ir 478 mākslinieciskie kolektīvi, kuros darbojas vairāk kā 7463 dalībnieki. Zemgalē pēdējos 5 gados izremontēti un atvērti četri kultūras nami (Latvijā kopumā 24).

Kultūras centrs – sabiedrībai pieejama daudzfunkcionāla kultūras institūcija, kuras mērķis ir veidojot un piedāvājot daudzveidīgus un kvalitatīvus kultūras pakalpojumus, uzturēt un izkopt Latvijas kultūras daudzveidību, nodrošināt nacionālās un vietējās kultūras vērtību un tradīciju pārmantošanu, veicināt starpkultūru dialogu un sadarbību, kā arī veidot labvēlīgu vidi jaunradei, sociālajai līdzdalībai un mūžizglītības procesam. Vēsturiski šīm institūcijām izveidojušies atšķirīgi nosaukumi – „kultūras nams”, „saieta nams”, „tautas nams”, „kultūras centrs”. Ar terminu kultūras centrs saprotam institūcijas, kas veic vairākas no šīm funkcijām:

veiksmīgi piedāvā plašu un interesantu kultūras programmu pilsētas un apkārtnējo novadu iedzīvotājiem, attīstot un sakārtojot kultūras infrastruktūru un iedzīvinot reģiona kultūrvidē jaunus, ikgadējus pasākumus.

Teritorija	Norišu skaits			Norišu apmeklējumu skaits (tūkstošos)		
	2009	2013	2013/2009 (+/-)	2009	2013	2013/2009 (+/-)
LATVIJĀ	25 798	25 825	27	3554	4890	1336
Kurzeme	4 184	4 020	-164	442	945	503
Latgale	5 536	5 952	416	628	597	-31
Rīga	3 357	1 947	-1 410	706	1202	496
Rīgas reģ.	5 701	5 375	-326	594	790	196
Vidzeme	4 013	4 509	496	514	652	138
Zemgale	3 007	4 022	1 015	671	704	33

1.19. tabula **Kultūras norišu un apmeklētāju skaits kultūras centru telpās Latvijā un reģionos 2009.-2013. gadā**

Avots: Latvijas digitālā kultūras karte

Ņemot vērā to, ka gatavojamies Latvijas Republikas proklamēšanas 100 gadu jubilejai (2018. gadā), nākamajos gados būs jāveic virkne pētījumu, kultūrvēsturisko vietu sakopšanas darbu, iestudējumu, jaunrades darbu un pasākumu, kas vēlti vai veido valsts simtgades svinības.

Zemgalē kopā ir 60 dažāda profila muzeju, to skaitā 1 valsts muzejs (Rundāles pils muzejs ar filiāli Jelgavas pilī), pašvaldību muzeji (Jelgavā, Bauskā, Dobelē, Aizkrauklē, Jēkabpilī), Dobeles novadā atrodas Zemkopības ministrijas pakļautībā esošais K. Ulmaņa muzejs "Pikšas" un Latvijas Auglības institūta P. Upīša memoriālais muzejs, kā arī privātpersonu dibināti un finansēti muzeji, galvenokārt memoriālie. No visiem muzejiem Zemgalē akreditēti 19 muzeji.

Teritorija	Muzeju skaits, ieskaitot filiāles		2011/ 2013
	2011, 2012	2013	(+/-)
LATVIJĀ	141	145	4
Kurzeme	19	19	0
Latgale	15	16	1
Rīga	37	39	2
Rīgas reģions	28	28	0
Vidzeme	23	24	1
Zemgale	19	19	0

1.20. tabula. **Akreditēto valsts, pašvaldību un privāto muzeju skaits 2011.-2013. gadā Latvijas reģionos**

Avots: Latvijas digitālā kultūras karte

Teritorija	Apmeklējums (tūkstošos)		2013/2009
	2009	2013	(+/-)
LATVIJĀ	2132	2635	503
Kurzeme	157	270	113
Latgale	81	102	21
Rīga	1076	1188	111
Rīgas reģions	323	432	109
Vidzeme	215	270	56
Zemgale	279	373	93

1.21. tabula. **Muzeju apmeklētāju skaits 2009.-2013. gadā Latvijā un plānošanas reģionos un Rīgā**

Avots: Latvijas digitālā kultūras karte

Pateicoties Rundāles un Bauskas pils muzejiem, Zemgalē ir panākts salīdzinoši liels muzeju apmeklētāju skaits, salīdzinot ar citiem reģioniem, izņemot Rīgas reģionu un Rīgas pilsētu, kā arī Kurzemes reģionu, kurā pēdējos gados apmeklētāju skaits ir ievērojami pieaudzis.

No vairāk nekā 814 Latvijas bibliotēkām, 158 bibliotēkas atrodas Zemgales reģionā, t.sk. divas neredzīgo. Bibliotēku skaits pēdējos piecos gados Zemgalē ir bijis stabils. Bibliotēkas darbojas kā daudzpusīgi izglītības, kultūras un informācijas centri, tajās notiek arī profesionālās pilnveides un tālākizglītības pasākumi. 2013. gadā Zemgalē bibliotēku apmeklētāju kopskaits bija 1366 tūkst.

Teritorija	2009	2013	2013/2009 (+/-)
LATVIJĀ	843	814	-29
Rīga	46	31	-15
Pierīga	128	128	0
Vidzeme	161	158	-3
Kurzeme	154	149	-5
Zemgale	157	158	1
Latgale	197	190	-7

1.22. tabula. **Publisko bibliotēku skaits 2009.-2013. gadā Latvijā un reģionos (t.sk. pašvaldību, sociālās, neredzīgo un LNB)**

Avots: Latvijas digitālā kultūras karte

Zemgalē ir 24 profesionālās ievirzes kultūrizglītības iestādes, no kurām sešas ir mākslas skolas, 12 mūzikas skolas (t.sk., viena valsts profesionālās vidusskolas sastāvā) un sešas mākslas un mūzikas skolas. Kultūrizglītības misija ir nodrošināt kultūras procesa nepārtrauktību un attīstību.

Reģions	Skolu skaits	Audzēkņu skaits 2013.gadā	Skolu skaits uz 1000 iedzīv.	Audzēkņu skaits uz 1 skolu	Iedzīvotāju skaits uz 01.2014.
LATVIJĀ	163	26 529	0.081	163	2 001 468
Rīgas reģ.	38	6935	0.104	183	367 038
Rīga	15	4413	0.023	294	643 368
Latgale	26	4100	0.091	158	286 238
Vidzeme	29	3834	0.144	132	201 915
Kurzeme	31	3875	0.104	125	299 506
Zemgale	24	3372	0.098	141	244 875

1.24. tabula. Profesionālās ievirzes kultūrizglītības iestāžu un audzēkņu skaits Latvijā un reģionos 2013. gadā

Avots: Latvijas digitālā kultūras karte

Reģions/novads	Skolu skaits	t.sk. profes. vid. kultūrizglīt. iestādes sastāvā	Mūzikas skola	Mākslas skola	Mūzikas un mākslas skola	Audzēkņu skaits
Zemgale	24	1	12	6	6	3 372
Aizkraukles nov.	2		1	1		323
Auces nov.	2		1		1	224
Bauskas nov.	2		1	1		285
Dobeles nov.	2		1	1		343
Iecavas nov.	1		1			124
Jēkabpils	2		1	1		688
Jelgava	3	1	2	1		174
Jelgavas nov.	1				1	474
Kokneses nov.	1		1			84
Ozolnieku nov.	2		2			133

Rundāles nov.	1				1	152
Plaviņu nov.	2		1	1		40
Skrīveru nov.	1				1	124
Vecumnieku nov.	1				1	136
Viesītes nov.	1				1	68

1.23. tabula. Profesionālās ievirzes kultūrizglītības iestāžu un audzēkņu skaits Zemgales pašvaldībās uz 2013.gada oktobri

Avots: Latvijas digitālā kultūras karte

Zemgalē ir reģistrētas un aktīvi darbojas 45 ar kultūras jomu saistītas nevalstiskās organizācijas, t.sk., latviešu un cittautiešu nacionālās kultūras biedrības – vācu, lietuviešu, ebreju, poļu, čigānu, krievu, baltkrievu un ukraiņu.

Reģions	NVO skaits	NVO skaits uz 1000 iedzīv.
LATVIJĀ	545	0.242
Rīgas reģions	366	0.334
t.sk. Rīga	309	0.437
Kurzeme	54	0.159
Latgale	48	0.206
Zemgale	45	0.150
Vidzeme	41	0.147

1.25. tabula. Kultūras jomā darbojošos NVO skaits Latvijas reģionos 2013. gadā

Avots: Latvijas digitālā kultūras karte

Reģions	Galeriju skaits	Galeriju skaits uz 1000 iedzīv.
LATVIJĀ	119	0.053
Rīgas reģions	84	0.077
t.sk. Rīga	70	0.099
Vidzeme	13	0.038
Kurzeme	13	0.056
Zemgale	7	0.017
Latgale	4	0.014

1.26. tabula. Mākslas galeriju skaits Latvijas reģionos 2013. gadā

Avots: Latvijas digitālā kultūras karte

Zemgale var lepoties ar bagātīgu nemateriālo kultūras mantojumu, kas ir no paaudzes pārmantots, vietējās vides noteikts un mijiedarbībā ar vēsturi, dabu un radošo darbību rezultātā radies zināšanu, prasmju, vērtību, rīcības modeļu kopums, kā arī to saistītie instrumenti, priekšmeti, artefakti, kultūrtelpas, kas atspoguļo Latvijas kultūras tradīcijas savdabību un ko kopiena atzīst par savu mantojumu. Nepieciešams apzināt un iekļaut nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā sekojošu jomu konkrētu Zemgales un Sēlijas mantojumu: mutvārdu tradīcijas un izpausmes, ieskaitot valodu, kā nemateriālā kultūras mantojuma nesēju; spēles mākslu; paražas, rituālus un svētkus; zināšanas, paražas, kas saistītas ar dabu un pasauli; tradicionālās amatniecības prasmes.

Pieminekļu veids	Valsts nozīmes	Īpatsv. %	Vietējas nozīmes	Īpatsv. %	Kopā	% no Latvijas
Arheoloģijas	203	13.6	137	13.5	340	13.6
Arhitektūras	169	13.1	263	12.2	432	12.6
Mākslas	266	11.5	39	12.7	305	11.6
Pilsēt būvniecības	5	12.5	-	-	5	12.5
Vēstures un vēsturisku notikumu	20	44.4	1	25.0	21	42.9
Industriālie	2	15.4	2	66.7	4	25.0
Kopā	665	12.8	442	12.7	1107	12.8

1.27. tabula. Kultūras pieminekļi Zemgalē 2014. gadā

Avots: Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija

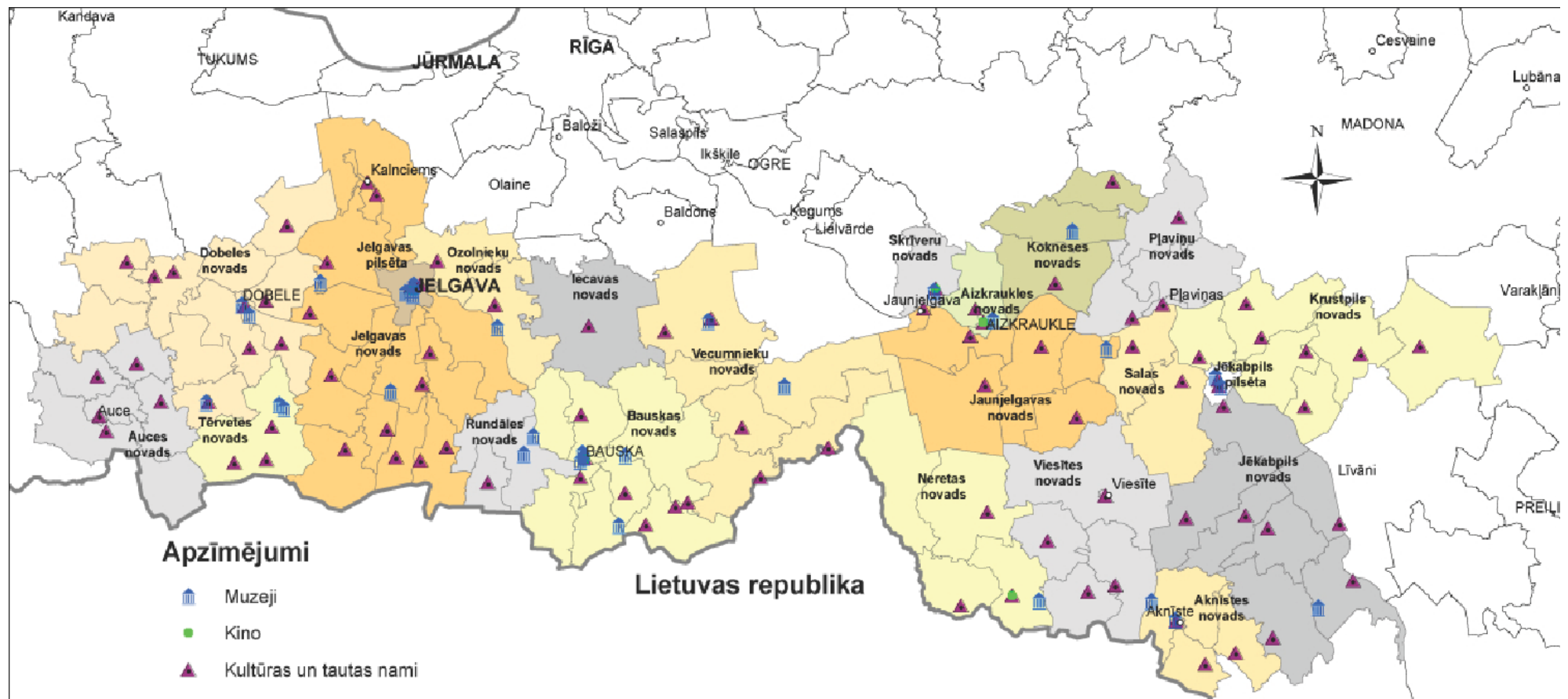
Piemēram, senās Zemgaļu tradīcijas glabā un kopj Tērvetē. Tērvete ir viena no teiksmām un tradīcijām bagātākā vieta Latvijā. Tā bija slaveno seno zemgaļu centrs. Gleznainā daba - senais pilskalns, Tērvetes upes ieleja, dīķi mežs un pakalni, cilvēku ieguldītais darbs un vēsturiskais mantojums ir bagātība, kas uzliek par pienākumu šo mantojumu saglabāt un attīstīt. Senā pilskalna un Svētā kalna apkārtnē ir bagāta ar vietām, kas senos laikos tika izmantotas kā rituālu norises vietas. Tērvetes pilskalns un zemgaļi, kas apdzīvojuši šo reģionu ir svarīgs kultūrvēsturisks piemineklis, kas kalpo kā latviešu tautas nelokāmā, stingrā un neatlaidīgā rakstura un gribasspēka simbols.

Zemgaļus līdz 15. gs. raksturoja specifisku rotu gatavošanas un valkāšanas tradīcijas. Vēstures gaitā šīs rotkalšanas tradīcijas piedzīvojušas pārrāvumu, tādēļ mūsdienu rotkaļi amata noslēpumu atklāšanai izmanto vēsturiskās rekonstrukcijas un eksperimentālas arheoloģijas metodes.

Tālāku apzināšanu un popularizēšanu ir pelnījusi sēļu izloksne un sēļu dziedājumi. Zemgalē, kā arī konkrēti Sēlijas novadā, ir saglabājusies savdabīga, bagāta, daudznacionāla un tikai Sēlijai raksturīga tautas tradīciju aina ar mutvārdu un unikālu muzikālo folkloru. Pašreizējā kultūrsituācijā šīs nemateriālās kultūras mantojuma saglabāšana un pārmantojamība mūsdienu sabiedrībai būtu īpaši svarīgi, lai sēļi kontekstā ar citiem novadiem spētu saglabāt savu identitāti.

Tie ir tikai daži piemēri no bagātīgā mantojuma klāsta Zemgalē. Nepieciešams apzināt, izpētīt un tālāk attīstīt Zemgales un Sēlijas nemateriālo kultūras mantojumu, lai saglabātu seno tradicionālo mantojumu, veidojot un attīstot vietējo kultūrtelpu, veicinot piederības sajūtu iedzīvotājos, teritoriju atpazīstamības veidošanos un arī veidojot un attīstot tūrisma un radošo industriju produktus.

Kultūra ir viens no Latvijas izaugsmes modeļi „Cilvēks pirmajā vietā” minētajām dzīves kvalitāti noteicošajiem aspektiem un labklājības sabiedrības prioritātēm, un kultūrai ir salīdzinoši augsta vieta sabiedrības vērtību hierarhijā Latvijā. „Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2030” kultūras telpas attīstība izvirzīta kā pirmā prioritāte.

1.84. attēls. **Muzeji, kultūras nami un kinoteātri Zemgalē**

Avots: Zemgales plānošanas reģiona dati, „Jāņa sēta” datu slāņi

1.4.6. SPORTS

Sporta politikas uzdevums ir dot iespēju katram indivīdam nodarboties ar sportu. Sporta mērķu realizācija nav iespējama bez mūsdienīgām sporta būvēm un tajās notiekošajiem sporta pasākumiem, kuri piesaista valsts iedzīvotājus, rosinot vēlēšanos iesaistīties sporta aktivitātēs, pilnveidot sevi un uzlabot veselību. Sports ir arī nacionāla un reģionāla vērtība, kas mazām tautām un reģioniem palīdz apzināties un saglabāt to identitāti, veidot reģiona starptautisko tēlu. Jebkura Latvijas novada sporta panākumam ir nozīmīga loma ne tikai novada un reģiona līmenī, bet arī visā valsts sporta kontekstā. Sports ir viens no pamatdarbības rezultātiem, lai mazinātu negatīvās sociālās problēmas teritorijā – vietās, kur ir attīstīta sporta dzīve, samazinās alkoholisma un narkomānijas problēmas, pusaudžu dīkdienība.

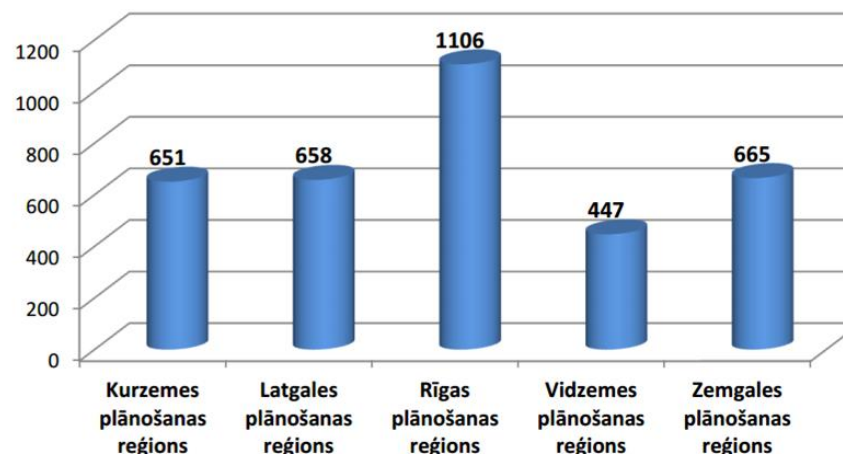
Lai varētu pastāvēt bērnu un jauniešu sports, augstu sasniegumu sports un tautas sports, viens no priekšnoteikumiem ir sporta bāze. Atkarībā no sporta veida, sportista vecuma, interesēm, kvalifikācijas un nodarbību rakstura, ir nepieciešamas dažādiem sporta veidiem paredzētas sporta bāzes, kuras vienlaikus ir nozīmīgs valsts prestiža jautājums, kā arī tautas veselības garants un jaunatnes audzināšanas skola.

Saskaņā ar Izglītības un zinātnes ministrijas uzdevumā 2012. gadā veikto pētījumu „Latvijas sporta infrastruktūras nodrošinājuma analīze un sporta bāzu reģistra aktualizēšana” Zemgales plānošanas reģionā ir 166 sporta bāzes ar 415 sporta objektiem, t.sk., 139 sporta bāzes ar 358 sporta objektiem ir pašvaldības īpašumā, 19 sporta bāzes ar 34 sporta objektiem ir privātpašums, astoņas sporta bāzes ar 23 sporta objektiem ir valsts īpašumā (valsts profesionālās izglītības iestāžu pārvaldībā esošas sporta zāles un sporta laukumi). Reģionā lielākais sporta objektu skaits atrodas pie izglītības iestādēm, kas vienlaikus ir arī brīvpieejas laukumi.

Saskaņā ar Sporta bāzu reģistra datiem 2012. gadā Latvijā ir reģistrētas 1122 sporta bāzes ar 2871 sporta objektu. Pieejamā informācija par sporta būvju stāvokli liecina, ka Zemgalē tikai 13,27% sporta būvju ir ļoti labā stāvoklī, 28,38% – labā, 45,54% – apmierinošā un 12,81% – sliktā stāvoklī.

Zemgales plānošanas reģionā atrodas 3 nacionālās sporta bāzes – SIA „Sporta komplekss „Mūsa””, SIA „Zemgales Olimpiskais centrs” un SIA ”Sporta kompleksa „Zemgale” Jelgavas Ledus halle.

Salīdzinot sporta objektu skaitu Zemgalē ar citiem Latvijas reģioniem, ir konstatēts, ka reģionā ir viens no augstākajiem rādītājiem iedzīvotāju skaita ziņā uz vienu sporta objektu, kopumā Zemgalē sporta infrastruktūras objektu skaits ir vērtējams kā nepietiekams.

1.85. attēls. Iedzīvotāju skaits uz vienu sporta objektu plānošanas reģionos 2012. g.

Avots: pētījums „Latvijas sporta infrastruktūras nodrošinājuma analīze un sporta bāzu reģistra aktualizēšana”

Iepazīstot Eiropas valstu pieredzi sporta infrastruktūras attīstības plānošanā un finansēšanā, redzams, ka viens no svarīgākajiem uzdevumiem ir veicināt sporta bāzu attīstību, lai tās būtu pieejamas tautas sportam. Visās Eiropas valstīs kā galvenā prioritāte ir bērnu un jauniešu iesaistīšana fiziskajās aktivitātēs, nodrošinot sporta objektu pieejamību izglītības iestādēs, dzīvojamo māju pagalmos, dienas aprūpes centros, parkos.

Pašvaldību prioritāte ir izglītības iestāžu sporta zāļu renovācija vai rekonstrukcija un brīvpieejas sporta laukumu un izglītības iestāžu sporta laukumu izveide.

1.4.7. RISKU VADĪBA UN CIVILĀ AIZSARDZĪBA

Saskaņā ar VARAM pētījumu „Būtisku vides risku apzināšana Latvijas pašvaldībās 2014.-2020.gada finanšu plānošanas perioda atbalstāmo aktivitāšu identificēšanai” kā nozīmīgākie vides riski minēti: plūdi un pali, piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas, lauksaimnieciskās darbības radītais piesārņojums, mazo HES darbība, pārrobežu piesārņojums u.c.

Lai nodrošinātu reaģēšanu katastrofu gadījumos vai pastāvēt katastrofas draudiem, kā arī atbalstītu valsts aizsardzības sistēmas vajadzības, ja noticis militārs iebrukums vai sācies karš, valsts institūcijas un pašvaldības veido civilās aizsardzības sistēmu katastrofu pārvaldīšanai un izstrādā civilās aizsardzības plānus.

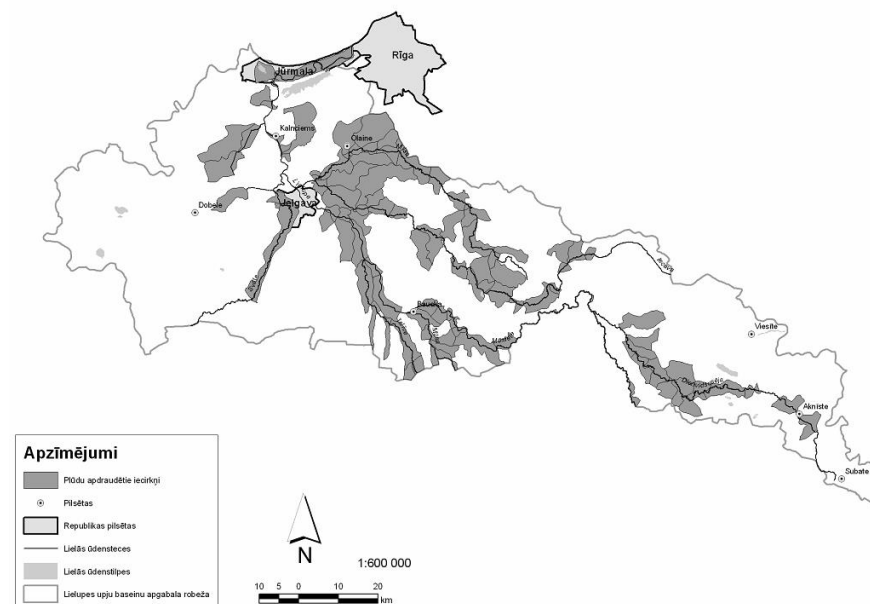
Reģiona ietvaros vairākām pašvaldībām ir izstrādāti civilās aizsardzības plāni, kuros sniegts pastāvošās bīstamības novērtējums, aplūkojot gan industriālos riskus – iespējamās avārijas rūpniecības objektos vai transporta ceļos, gan arī sociālos, veselības, dabas katastrofu, lauksaimniecības, kā arī hidrobūvju – polderu un mazo hidroelektrostaciju riskus, kritiskās infrastruktūras, tajā skaitā naftas un dabasgāzes vadu riskus. Ņemot vērā bīstamības līmeni noteikti pasākumi un nepieciešamie resursi katastrofu gadījumiem, izvērtētas operatīvo dienestu iespējas un kapacitāte.

Latvijas – Lietuvas projektu ietvaros jau realizētas aktivitātes glābšanas dienestu kapacitātes celšanai un pārrobežu sadarbībai, kas ievērojami samazina zaudējumus ārkārtas situāciju gadījumos. Uzsāktas iniciatīvas arī pārrobežu sadarbībai ekoloģisko avāriju gadījumos (ievērtējot pārrobežu upju baseinus).

Ņemot vērā, ka reģiona teritorijā atrodas tādi valsts un reģionālas nozīmes paaugstinātas bīstamības objekti kā publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras objekts Jelgavas stacija, SIA "OKTĀNS", naftas bāze (Uzvaras iela 52, Dobeļe), SIA "Baltic Agro" Jelgavas servisa centrs (Akmeņu ceļš 1, Raubēni, Cenu pagasts), SIA "DANFORT", Jelgavas naftas bāze (Aviācijas iela 10, Jelgava), A/s "VIRŠI-A", degvielas noliktava "Avoti" (Druvas iela 8, Aizkraukles pagasts), nepieciešams veikt risku novērtējumu visai Zemgales plānošanas reģiona teritorijai, paaugstināt glābšanas dienestu kapacitāti un uzlabot pašvaldību sadarbību.

Plūdu riski

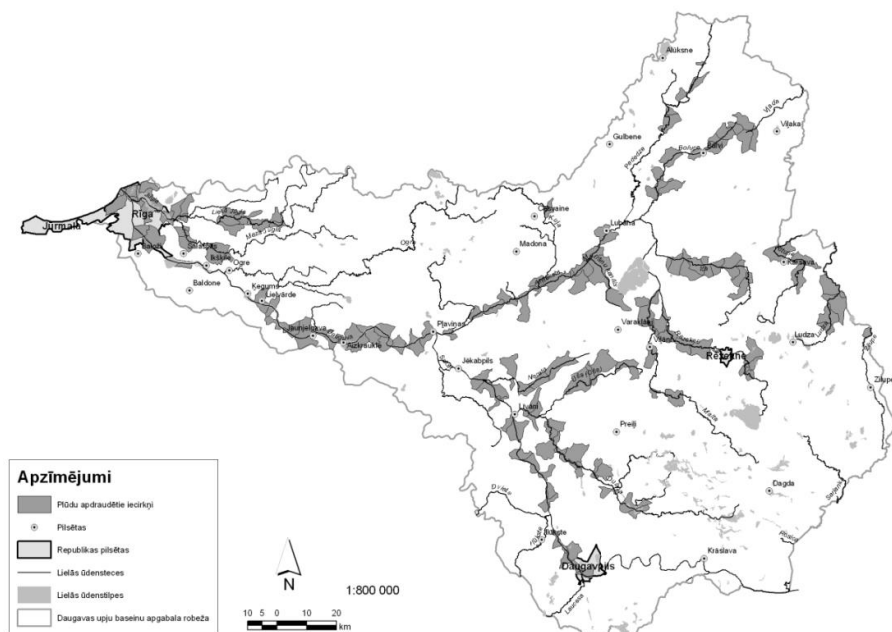
Saskaņā ar Lielupes upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānu, Lielupes apgabalā pastāv nozīmīgs plūdu risks. Plūdi, strauji palielinoties upju notecei, skar tādas upes kā Iecava, Misa, Garoze, Svēte, Tērvete, Auce, Platone, Vircava, Sesava, Svitene, Vecbērze, Driksa, Lielupe, kā arī Velna grāvi. Kreisā krasta pietekās (Svitene, Sesavā, Vircavā, Platonē) atklātās teritorijas un smago augšņu dēļ vērojami strauji vasaras – rudens plūdi. Labā krasta pietekās (Iecava, Misa) pali ir izlīdzinātāki un ilgstošāki. Viena no plūdu apdraudētākajām teritorijām ir Jelgavas pilsēta. Nozīmīgam plūdu riskam ir pakļautas arī cilvēku radītās plūdu apdraudētās teritorijas, kas saistītas ar polderiem un mazajiem HES, t.sk. HES uz Bērzes upes, Svētes upes, Platones upes un Dienvidsusējas upes.

1.86. attēls. Lielupes upju baseina apgabals

Avots: Plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālā programma 2008.-2015. gadam

Arī Daugavas apgabalā plūdi ir nozīmīgs risks, īpaši cilvēka darbības visvairāk ietekmētajās teritorijās, t.sk. Daugavas posmi no Ūsas/Ošas līdz Ziemeļsusējai, no Aiviekstes līdz Ogrei un no Ogres līdz Langai.

1.87. attēls. Daugavas upju baseina apgabals

Avots: Plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālā programma 2008.-2015.gadam

Saskaņā ar „Plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālā programmu 2008.-2015. gadam” Lielupes un Daugavas upju baseinos, t.sk. Zemgales reģiona teritorijā, pastāv vairāki plūdu riski, ieskaitot ar upju palīem saistītie riski un hidroelektrostaciju un citu hidrotehnisko būvju uzpludinājumu riski.

N.p.k.	Upju baseina apgabals	Orientējošā platība, km ²	Iedzīvotāju skaits	Iedzīvotāju skaits uz 1km ²
1.	Ventas	1863	76807	41
2.	Lielupes	2020	118906	59
3.	Daugavas	2756	387201	140
4.	Gaujas	507	33394	66

1.28.tabula. Potamālo upju posmiem piegulošās plūdu riska teritorijas

Avots: Plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālā programma 2008-2015

Daugavas HES kaskāde (Pļaviņu HES, Ķeguma HES un Rīgas HES) ir atzīta par Nacionālas nozīmes plūdu riska teritoriju, jo Daugavas HES kaskādes būvju

iespējamā avārija rada plūdu draudus daudz lielākās teritorijās un daudz lielākam iedzīvotāju skaitam salīdzinot ar dabisko faktoru izraisīto plūdu apdraudētajām teritorijām. Kā viena no galvenajām ar Daugavas HES kaskādi saistītajām problēmām ir Jēkabpils un Pļaviņu pilsētas un to tuvākās teritorijas pretplūdu aizsardzība. Plūdu riski saistīti ar mazo HES ūdenskrātuvēm ir salīdzinoši mazāki. Tajā pašā laikā, apsaimniekojot mazos HES, it īpaši tos, kas izvietoti kaskādēs, ne vienmēr tiek ņemti vērā iespējamie avāriju draudi palu un plūdu laikā, tai skaitā iespējama domino efekta kaskādēs, kad avārija upes augštecē ierīkotā HES var radīt nopietnus draudus pa strautu zemāk esošām HES.

N.p.k.	Upju baseinu apgabals	HES skaits	Upju skaits, uz kurām atrodas HES	HES, kuras atrodas kaskādē
1.	Ventas	46	35	9
2.	Lielupes	19	10	4
3.	Daugavas	35	23	12
4.	Gaujas	50	28	9

1.29. tabula. Mazās hidroelektrostacijas upju baseinos

Avots: Plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālā programma 2008-2015

Plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālā programma 2008.-2015. gadam paredz vairākus pasākumus plūdu riska samazināšanai.

Plūdu apdraudētās teritorijas nosaukums un pasākumi (uzdevumi) apdraudējuma mazināšanai	Sagaidāmais rezultāts
Jelgavas pilsētas un piegulošo plūdu riskam pakļauto teritoriju izpēte, pretplūdu plāna izstrāde, nepieciešamo pasākumu plūdu riska novēršanai vai samazināšanai Jelgavas pilsētā un piegulošajās teritorijās realizācija (aizsargdambju un citu hidrotehnisko būvju, ka arī lietus ūdeņu kolektora rekonstrukcija un pilnveidošana).	Veikta Lielupes gultnes un piegulošo teritoriju izpēte, izstrādāts Jelgavas pilsētas pretplūdu plāns; tiks novērsti plūdu draudi Jelgavā un piegulošo platību teritorijās. Projektam „Jāņa kolektora rekonstrukcija plūdu draudu novēršanai un samazināšanai Jelgavā” ir piešķirts ERAF finansējums un projekta paredzētais īstenošanas periods ir no 2013.līdz 2015. gadam.
Pļaviņu HES hidrotehnisko būvju uzturēšana tehniskā kārtībā atbilstoši "A" klases būves drošuma programmas prasībām.	HES būvju uzturēšana tehniskā kārtībā un pareiza to ekspluatācija, nodrošinot HES leņķus esošās teritorijas pret katastrofāliem plūdiem.

Plūdu apdraudētās teritorijas nosaukums un pasākumi (uzdevumi) apdraudējuma mazināšanai	Sagaidāmais rezultāts
Plaviņu un Jēkabpils pilsētu un piegulošo teritoriju aizsardzība pret plūdu draudiem.	Aizsargdambju inženiertehniskā izpēte, tehnisko projektu izstrāde, esošo dambju pilnveide un rekonstrukcija, Daugavas upes gultnes šķērsgriezuma paplašināšana atjaunojot aizbērto Zelķu tilta posmu, Daugavas gultnes attīrīšana no dolomīta atslīm). Projektiem „Plaviņu aizsargdambja rekonstrukcija” un „Jēkabpils aizsargdambju rekonstrukcija” ir piešķirts ERAF finansējums un projektu paredzētais īstenošanas periods ir 2010.-2014. gads.
Esošo polderu hidrotehnisko būvju stāvokļa izpēte un nepieciešamā rekonstrukcija (Vecbērzes, Ratnieku – Biteslejas, Straupciema, Jāņupītes, Dzilnupes, Trenču, Bļodnieku, Odiņu – Pavasaru, Jelgavas lidlauka, Ozolnieku, Gates, Gātupes un Namiņu polderiem).	Tiks veikti hidroloģiskie aprēķini balstīti uz jaunāko hidrometrisko novērojumu datiem un pamatota polderu rekonstrukcijas nepieciešamība, veikta polderu rekonstrukcija.
Vecbērzes poldera būvju stāvokļa un darbības efektivitāte izpēte, poldera rekonstrukcija.	Tiks veikti hidroloģiskie aprēķini balstīti uz jaunāko hidrometrisko novērojumu datiem un pamatota poldera rekonstrukcijas nepieciešamība, veikta to rekonstrukcija.
Lielupes upju apgabala upju potamālo posmu applūsuma teritoriju izpēte un noteikšana.	Tiks veikti hidroloģiski -hidrauliskie aprēķini balstīti uz jaunāko hidrometrisko novērojumu datiem; kartēs tiks iezīmētas plūdu risku apdraudētās teritorijas.
Apdraudēto teritoriju leņķus kaskādes HES ūdenskrātuvēm uz Bērzes (ar pieteku Bikstupe), Svētes, Dienvidsusejas, Platones upēm izpēte. HES kaskādes optimāli saskaņoto ekspluatācijas noteikumu izstrāde, HES hidrotehnisko būvju uzturēšana tehniskā kārtībā atbilstoši "B" klases būves drošuma programmas prasībām.	Tiks novērtēta avāriju iespējamība HES kaskādēm; izstrādāts pasākumu plāns šo draudu novēršanai vai samazināšanai; samazināti plūdu draudi teritorijās leņķus HES.

1.30. tabula. Pasākumu plūdu riska novērtēšanai un samazināšanai apkopojums Zemgales plānošanas teritorijas esošām apdraudētām teritorijām

Avots: Plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālā programma 2008-2015

Piesārņotās vietas

Kā būtiskākie augsnes piesārņotāji jāmin rūpnieciskie piesārņojuma avoti, lauksaimniecība (ņemot vērā, ka ZPR atrodas nitrātu jutīgajā teritorijā), vēsturiskais piesārņojums no PSRS militārajām aktivitātēm, kā arī avārijas situācijas. Pēdējie statistiskie dati par avārijas situācijām, kas saistītas ar vides piesārņojumu, ir pieejami par 2012. gadu, kurā tika fiksētas 24 avārijas situācijas, kā rezultātā tika piesārņota reģiona vide. Visvairāk avārijas (kopā 9) fiksētas Jelgavas novadā, savukārt visbiežākais avāriju cēlonis ir naftas produktu noplūdes no dzelzceļa cisternām (kopā 10 gadījumi).

Zemgales teritorijā kopumā fiksētas 22 piesārņotas vietas un 551 potenciāli piesārņota vieta. Apskatot piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas reģiona novados, var secināt, ka tās lielākoties atrodas reģiona rietumu daļā, ar vislielāko koncentrāciju Jelgavas pilsētā, kur atrodas vairāki rūpnieciskie uzņēmumi, kas ir atzīmēti kā potenciāli piesārņotas vietas. Uz rietumiem no Jelgavas pilsētas, Jelgavas novadā, atrodas arī piesārņotā vieta Klāšķini, kur konstatēts hroma piesārņojums dzeramā ūdens akā.

Novads	Naftas produktu noplūdes no dzelzceļa cisternām	Naftas produktu noplūdes no cauruļvadiem	Ķīmisko vielu noplūdes	Naftas produktu noplūdes no transportlīdzekļiem	Citi iemesli	Kopā
Auces			1		2	3
Bauskas		1			2	3
Dobeles					1	1
Jēkabpils	1					1
Jelgavas	8				1	9
Neretas		1				1
Ozolnieku	1					1
Rundāles		1				1

Tērvetes					1	1
Vecumnieku					1	1
Viesītes		1		1		2
Kopā	10	4	1	1	8	24

1.31. tabula. Avārijas situācijas, kas saistītas ar vides piesārņošanu Zemgalē 2012.g.

Avots: Valsts vides dienesta dati

Jelgavas šķidro bīstamo atkritumu izgāztuves „Kosmoss” (piesārņotā vieta) sanācijas darbi tika pabeigti 2012. gada oktobrī. Sanācijas darbu rezultātā tika lokalizēta piesārņota vieta, izbūvējot rievsienu un meliorācijas sistēmu, vienlaikus, rievsienu iekšpusē esošā masa tika mineralizēta ar cementa ražošanas blakus produktiem un uz izgāztuves izveidots uzbērums. Projekta rezultātā apturēta turpmāka piesārņojošo vielu (nātrija un kālija hlorīdi, grūti sairstošas organiskās skābes, amoniji, kā arī virkne smago metālu) uzsūkšanās pazemes ūdeņos un piesārņojuma nokļūšana Svētes upē.

Piesārņotās vietas bieži koncentrējas blīvi apbūvētās teritorijās un tuvu pilsētām, arī Jēkabpilī atrodas divas piesārņotās teritorijas – Latvijas Nafta DUS Nr. 20 un Jēkabpils termināls.

N.p.k.	Vieta nosaukums	Nozare	Administratīvā vienība
1.	SIA „Mežrozīte” biodegvielas glabātuve	Cietā, šķidrā un gāzveida kurināmā un līdzīgu produktu vairumtirdzniecība	Cenu pagasts
2.	AS „Virši” DUS Ērberģē	Automobiļu degvielas mazumtirdzniecība	Mazsalves pagasts
3.	Atkritumu izgāztuve „Cenši”	Atkritumu apsaimniekošana, teritorijas tīrīšana	Bebru pagasts
4.	Atkritumu izgāztuve „Brakšķi”	Atkritumu apsaimniekošana, teritorijas tīrīšana	Līvberzes pagasts
5.	Klāšķini	-	Līvberzes pagasts
6.	DUS „Astarte nafta” Elejā	Automobiļu degvielas mazumtirdzniecība	Elejas pagasts
7.	SIA „D.I.V.” DUS	Automobiļu degvielas mazumtirdzniecība	Jaunjelgava

N.p.k.	Vieta nosaukums	Nozare	Administratīvā vienība
8.	Izgāztuve „Grantiņi”	Atkritumu apsaimniekošana, teritorijas tīrīšana	Iecavas pagasts
9.	SIA „Zemnieks” DUS	Automobiļu degvielas mazumtirdzniecība	Iecavas pagasts
10.	Atkritumu izgāztuve „Lemķini”	Atkritumu apsaimniekošana, teritorijas tīrīšana	Auru pagasts
11.	SIA „ZemNor”	Pesticīdu u.c. agroķīmisko preparātu ražošana	Dobele
12.	„Glaudāni” (bijusī ķīmikāliju noliktava)	Augkopība; dārzenkopība; dārzkopība	Aknīstes lauku teritorija
13.	Bijusī Aknīstes sovhoza noliktava	Augkopība; dārzenkopība; dārzkopība	Aknīstes lauku teritorija
14.	Bijusī atkritumu izgāztuve „Bubuļi”	Atkritumu apsaimniekošana, teritorijas tīrīšana	Asares pagasts
15.	Izgāztuve „Lāčkalni”	Atkritumu apsaimniekošana, teritorijas tīrīšana	Auce
16.	Jēkabpils termināls	Cietā, šķidrā un gāzveida kurināmā un līdzīgu produktu vairumtirdzniecība	Jēkabpils
17.	„Latvijas Naftas” DUS Nr. 20	Automobiļu degvielas mazumtirdzniecība	Jēkabpils
18.	Bijusī AS „Virši – A” DUS	Automobiļu degvielas mazumtirdzniecība	Aizkraukle
19.	Bijusī dzelzsbetona rūpnīca	Būvniecībai paredzēto betona izstrādājumu ražošana	Aizkraukle
20.	Bijusī koksnes atlieku krautuve „Lielmaņi”	Ar mežsaimniecību un kokmateriālu sagatavošanu saistīti pakalpojumi	Aizkraukles pagasts
21.	Koksnes atlieku krautuve „Bruņenieki”	Ar mežsaimniecību un kokmateriālu sagatavošanu saistīti pakalpojumi	Aizkraukles pagasts
22.	Šķidro toksisko atkritumu izgāztuve	Atkritumu savākšana un apstrāde	Jelgava

1.32. tabula. Piesārņotās vietas Zemgales plānošanas reģiona teritorijā

Avots: Valsts vides dienesta dati

Piesārņotajām, īpaši vēsturiski piesārņotajām vietām nepieciešami sanācijas pasākumi, un, tā kā sanācijas izmaksas ir ļoti lielas, nepieciešams veikt vietu prioritizēšanu, ņemot vērā dažādus faktoros, piemēram, kurš objekts rada vislielāko ietekmi uz vidi vai sabiedrību, jāņem vērā potenciālie attīstības projekti šo teritoriju tuvumā.

Būtu ieteicams aktualizēt informāciju par reģionā esošajām potenciāli piesārņotajām vietām, jo iespējams, ka kāda no reģistrā iekļautajām vietām vairs nebūtu iekļaujama reģistrā vai arī varētu būt arī jaunas potenciāli piesārņotas vietas. Reģistra aktualizēšanā var izmantot 2012.gada potenciāli piesārņoto vietu izpētē sniegto informāciju, kuras rezultātā tika rekomendētas šādas Zemgales teritorijā esošo potenciāli piesārņoto vietu (kas ir identificētas kā bijušās ķīmikāliju un pesticīdu noliktavas) statusa izmaiņas:

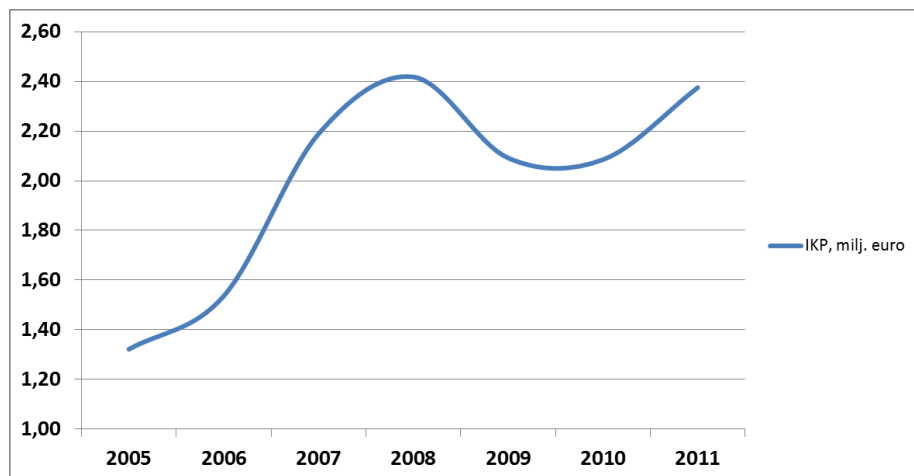
- bijusī pesticīdu noliktava pie Ķīķerkalna (reģistra Nr. 40508/1876) – piesārņota vieta;
- bijusī minerālmēslu noliktava „Auļukalns” (reģistra Nr. 40688/1979) – piesārņota vieta;
- ķīmikāliju noliktava Valgundes pagastā (reģistra Nr. 42548/2432) – piesārņota vieta;
- bijusī Aknīstes sovhoza noliktava Lauku ielā (reģistra Nr. 56257/840) – vieta nav piesārņota;
- bijusī Aknīstes sovhoza noliktava Zaļā ielā (reģistra Nr. 56257/840) – piesārņota vieta.

1.5. EKONOMIKA

1.5.1. REĢIONA EKONOMIKAS VISPĀRĪGS RAKSTUROJUMS

Iekšzemes kopprodukts

Zemgales plānošanas reģiona daļa Latvijas iekšzemes kopproduktā 2011. gadā bija 2,4 miljardi *euro* (faktiskajās cenās) jeb 8,2%, un kopš 2007. gada tā ir pieaugusi par 0,9 procentu punktiem. Lai gan ekonomiskās krīzes ietekmē reģiona IKP 2009. un 2010. gadā samazinājās, 2011. gadā tas jau pārsniedza 2007. gada līmeni.

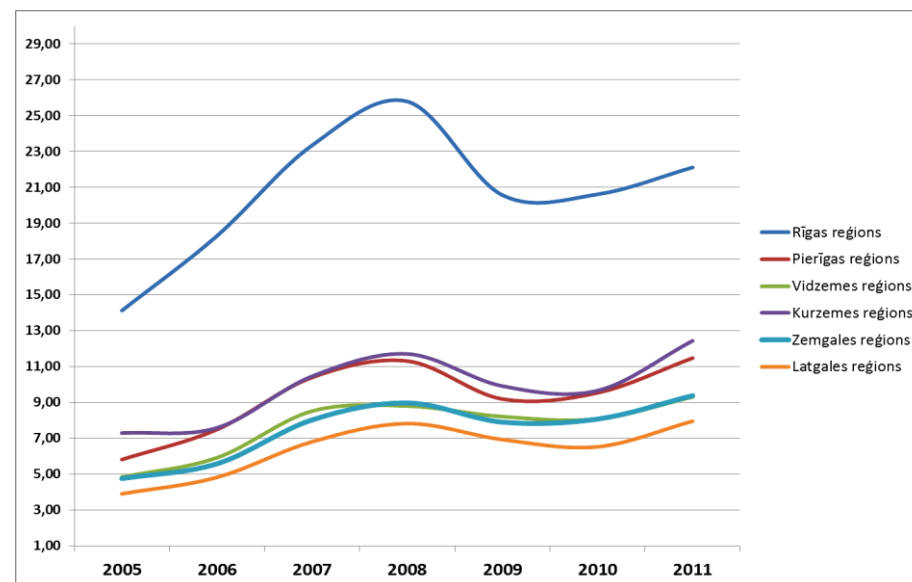
1.88. attēls. Zemgales plānošanas reģiona IKP izmaiņas, 2005.-2011. gadā, milj. *euro*

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Zemgales reģiona iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju 2011. gadā bija 9,4 tūkst. *euro* jeb 67% no Latvijas vidējā rādītāja. Ievērojami augstāks šis rādītājs ir Rīgas reģionā, nedaudz augstāks – Pierīgas un Kurzemes reģionā, tādējādi Zemgale atrodas ceturtajā vietā pēc IKP rādītāja uz vienu iedzīvotāju.

Aplūkojot IKP uz vienu iedzīvotāju izmaiņas 2007.–2011. gadā, pozitīvi vērtējama tendence ir Zemgales reģiona rādītāja attiecības pret Latvijas vidējo

rādītāju pieaugums. Ja 2007. gadā IKP uz vienu iedzīvotāju Zemgalē bija 59% no Latvijas vidējā rādītāja, tad 2011. gadā tas bija pieaudzis par 7,5 procentu punktiem.

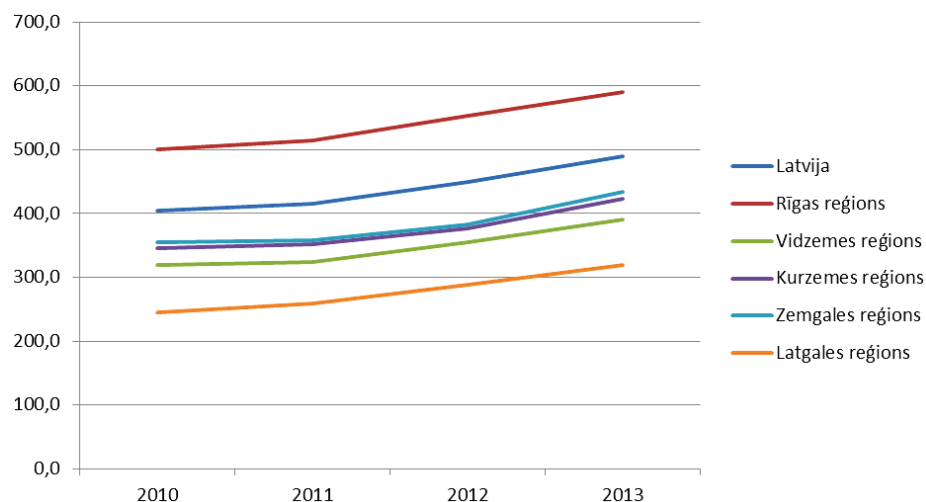

1.89. attēls. IKP uz vienu iedzīvotāju (tūkst. *euro*) Latvijas statistiskajos reģionos 2005.-2011. gadā

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) ieņēmumu apjoms pašvaldību budžetos laika periodā no 2010.-2013. gadam ir pakāpeniski palielinājies gan Latvijā kopumā, gan katrā plānošanas reģionā (skat. 1.85. attēlu). IIN ieņēmumu apjoms uz vienu iedzīvotāju šajā periodā Latvijā palielinājies par 20,9%, savukārt Zemgales plānošanas reģionā – par 22%, 2013. gadā veidojot 433,1 *euro* uz vienu iedzīvotāju. Starp reģioniem Zemgale ir 2. vietā pēc IIN ieņēmumiem uz vienu iedzīvotāju pēc Rīgas reģiona, uzrādot līdzīgus rādītājus ar Kurzemes reģionu.

1.90. attēls. IIN ieņēmumu apjoma izmaiņas pašvaldībās uz vienu iedzīvotāju Latvijā un plānošanas reģionos, 2010.-2013. gadā, EUR

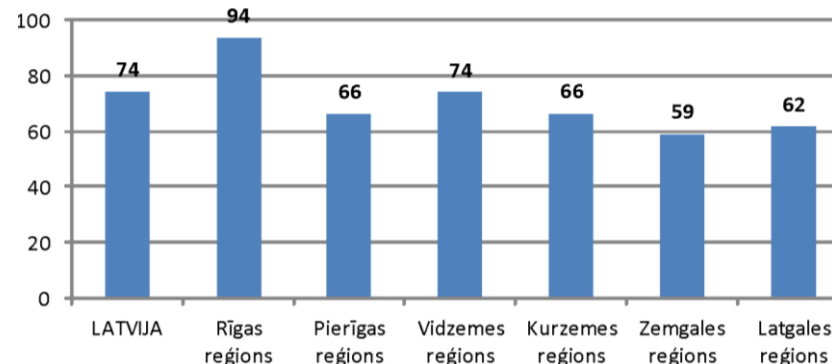
Avots: VRAA aprēķini, izmantojot PMLP un Valsts kases datus, Pētījums: Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums

Starp Zemgales plānošanas reģiona pašvaldībām vislielākais IIN ieņēmumu apjoms uz vienu iedzīvotāju 2013.gadā bija Ozolnieku novadā (544,2 euro), Aizkraukles novadā (539,9 euro) un Jelgavas pilsētā (524,0 euro). Savukārt straujākais IIN ieņēmumu pieauguma temps periodā no 2010. līdz 2013. gadam bijis Aknīstes un Viesītes novadā (pieaugums apmēram par 50%).

Ekonomiski aktīvo tirgus sektora vienību (t.sk. uzņēmumu) raksturojums

Zemgalē 2012. gadā bija 14 875 tirgus sektora ekonomiski aktīvās vienības, no tām 5136 jeb 35% bija komercsabiedrības (uzņēmumi), 2583 jeb 17% – zemnieku saimniecības, 6001 jeb 40% – pašnodarbinātās personas un 1155 jeb 8% – individuālie komersanti.

Lai salīdzinātu ekonomiski aktīvo tirgus vienību skaitu reģionu starpā, noteikts skaits uz 1000 iedzīvotājiem. Zemgales plānošanas reģionā 2012. gadā šis rādītājs bija zemākais (59 ekonomiski aktīvas tirgus vienības uz 1000 iedzīvotājiem), gan salīdzinot ar Latviju kopumā, gan reģionu starpā.

1.91. attēls. Ekonomiski aktīvo tirgus vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem Latvijas reģionos, 2012.gads

Avots: ACK aprēķini, izmantojot Centrālās statistikas pārvaldes datus

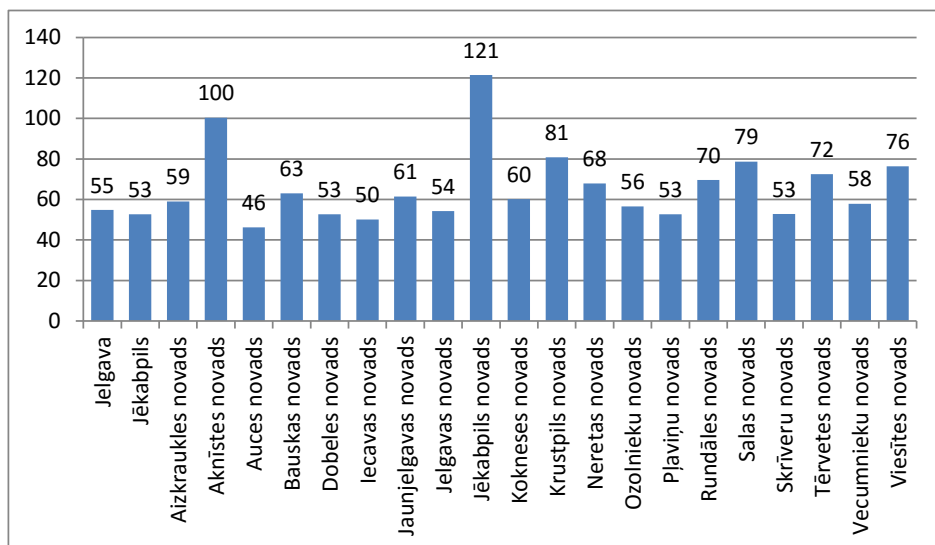
Aplūkojot visas reģiona tirgus sektora ekonomiski aktīvās vienības, 2012.gadā 36% no tām darbojās lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarē (A NACE 2. red.), 20% – pakalpojumu nozarē (H–J, L–N, 95 NACE 2.red.), 14% – tirdzniecības nozarē (G), 6% – rūpniecībā (B+C), 4% – būvniecībā (F).

Kopumā 93,5% Zemgales ekonomiski aktīvo tirgus vienību 2012. gadā bija mikro lieluma (līdz 9 nodarbinātajiem). Mikro lieluma bija 100% pašnodarbināto, 98,6% individuālo komersantu un 97,1% zemnieku saimniecību. Tikai komercsabiedrību (uzņēmumu) grupā ir novērojama lielāka lieluma dažādība – 82,9% ir mikro uzņēmumi (līdz 9 darbiniekiem), 13,4% – mazie uzņēmumi (10 līdz 49 darbinieki), 3,2% – vidējie (50 līdz 249 darbinieki) un 0,5% – lielie uzņēmumi (virs 250 darbiniekiem).

Ņemot vērā atšķirīgo Zemgales reģiona novadu apdzīvotību, atsevišķi aplūkots ekonomiski aktīvo tirgus vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem katrā Zemgales novadā un republikas pilsētās.

Visvairāk ekonomiski aktīvās tirgus vienības uz 1000 iedzīvotājiem ir Aknīstes un Jēkabpils novados (vairāk par 100), kas izskaidrojams ar salīdzinoši lielu sīko uzņēmējdarbības formu (pašnodarbināto personu un zemnieku saimniecību) skaitu un relatīvi mazu iedzīvotāju skaitu attiecīgajās pašvaldībās. Tādējādi pašvaldībās, kurās atrodas lieli rūpnieciskie uzņēmumi un kurās ir lielāka

iedzīvotāju koncentrācija, ekonomiski aktīvo vienību skaits ir zemāks nekā lauku teritorijās.

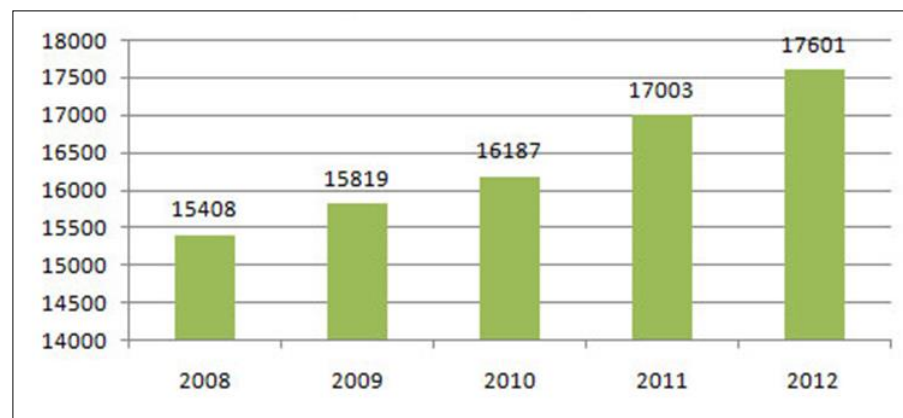
1.92.attēls. **Ekonomiski aktīvo tirgus vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem Zemgales plānošanas reģiona pašvaldībās, 2012.gads**

Avots: ACK aprēķini, izmantojot Centrālās statistikas pārvaldes datus

Nemot vērā komercsabiedrību (uzņēmumu) lielāko nozīmi tautsaimniecībā, turpinājumā sīkāk tiks aplūkotas to attīstības tendences Zemgales plānošanas reģionā.

Ja laika periodā no 2007. līdz 2009.gadam ekonomiski aktīvo komercsabiedrību (uzņēmumu) skaits samazinājās par 11%, tad kopš 2009.gada Zemgalē vērojams stabils uzņēmumu skaita pieaugums.

2013.gadā veikts Lursoft datu apkopojums rāda, ka pēdējos piecos gados Zemgales teritorijā reģistrēto uzņēmumu skaits palielinājies par 2193 jeb 14%. Pēdējo gadu skaitliski lielākais pieaugums Zemgalē, gluži tāpat kā citviet Latvijā, reģistrēts 2011. gadā, kad reģionā reģistrēto uzņēmumu skaits palielinājās par 816 jeb 5%.

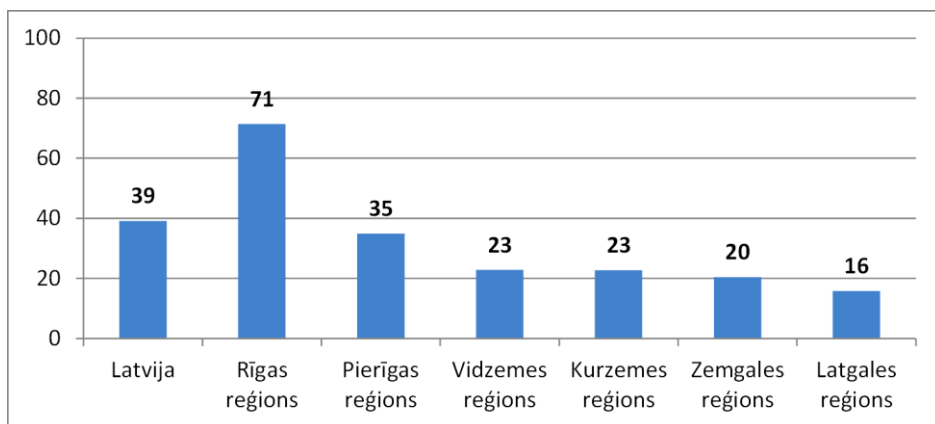
1.93.attēls. **Zemgalē reģistrēto uzņēmumu skaits, 2008.-2012.gads**

Avots: Lursoft

Pēc Lursoft datiem, laika posmā no 2008. līdz 2012.gadam vislielākais likvidēto uzņēmumu skaits Zemgalē bijis 2010.gadā. Ja kopumā pēdējo piecu gadu laikā Zemgalē likvidēti 1 523 uzņēmumi, tad gandrīz trešā daļa – tieši 2010.gadā.

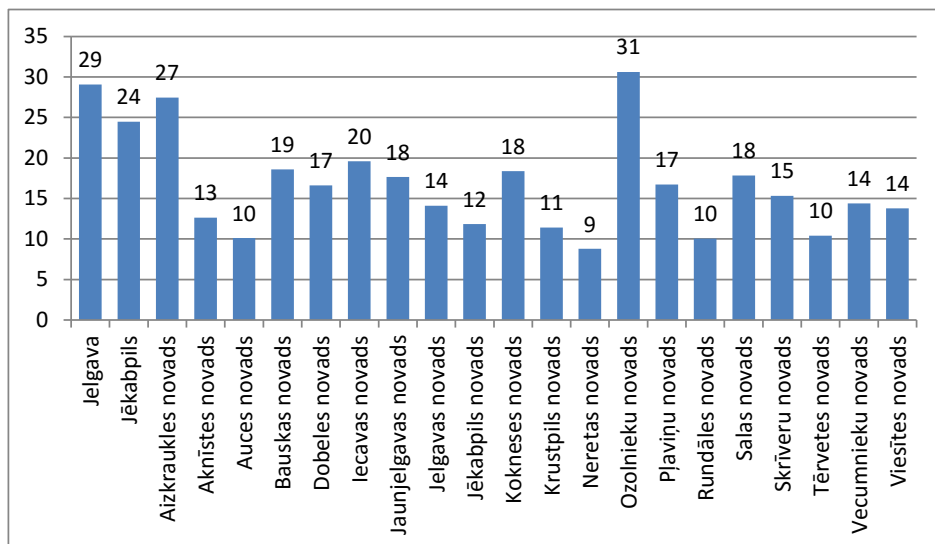
Salīdzinot komercsabiedrību skaitu uz 1000 iedzīvotājiem Latvijas reģionu un Zemgales plānošanas reģiona pašvaldību starpā, redzamas būtiskas atšķirības to intensitātē, salīdzinot ar ekonomiski aktīvo vienību rādītāju. Komercsabiedrību skaita ziņā uz 1000 iedzīvotājiem visbūtiskāk izceļas Rīgas reģions – 71 vienība, tādējādi atspoguļojot faktu, ka vairāk nekā puse Latvijas uzņēmumu ir reģistrēti Rīgā. Savukārt Vidzemes, Kurzemes un Zemgales reģioni komercsabiedrību skaita ziņā uz 1000 iedzīvotājiem ir praktiski vienādā līmenī – Vidzemē un Kurzēmē tās ir 23 komercsabiedrības, Zemgalē – 20 komercsabiedrības uz 1000 iedzīvotājiem. Savukārt Latgalē šis rādītājs ir vēl zemāks.

Pašvaldību līmenī ar augstāku komercsabiedrību skaitu uz 1000 iedzīvotājiem izceļas tie novadi, kuri iezīmējas kā reģiona industriālie centri un tiem blakus esošās pašvaldības – Jelgava, Jēkabpils, Aizkraukles un Ozolnieku novads. Viszemākais šis rādītājs ir Aknīstes, Auces, Jēkabpils, Krustpils, Neretas, Rundāles un Tērvetes novados (mazāk par 13 komercsabiedrībām uz 1000 iedzīvotājiem).

1.94.attēls. Komercesabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem Latvijas reģionos, 2012.gads

Avots: ACK aprēķini, izmantojot Centrālās statistikas pārvaldes datus

1.95.attēls. Komercesabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem Zemgales plānošanas reģiona pašvaldībās, 2012.gads

Avots: ACK aprēķini, izmantojot Centrālās statistikas pārvaldes datus

Nozaru pievienotā vērtība

Aplūkojot Latvijas mērogā, pēc CSP apkopotās informācijas nozares ar augstāko pievienoto vērtību 2012.gadā bija vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība (G NACE 2.0 red.) (14,1% visu tautsaimniecības nozaru griezumā), apstrādes rūpniecība (C) (12,9%), operācijas ar nekustamo īpašumu (L) (12,2%), transports un uzglabāšana (H) (10,3%), valsts pārvalde un aizsardzība (O) (7,4%) un būvniecība (F) (6,1%). Salīdzinot pievienotās vērtības faktiskajās cenās izmaiņas, 2008. un 2012.gadā Latvijā, redzams, ka vairumā nozaru ir notikusi būtiska pievienotās vērtības samazināšanās un tikai atsevišķās – pieaugums.

Visnozīmīgākais pievienotās vērtības faktiskajās cenās pieaugums ir ieguves rūpniecībā un karjeru izstrādē (B) (pieaugums par 32,8%), elektroenerģijas, gāzes apgādē, siltumapgādē un gaisa kondicionēšanā (D) (pieaugums par 18,5%), apstrādes rūpniecībā (pieaugums par 5,5%) un administratīvo un apkalpojošo dienestu darbībā (N) (pieaugums par 3,8%).

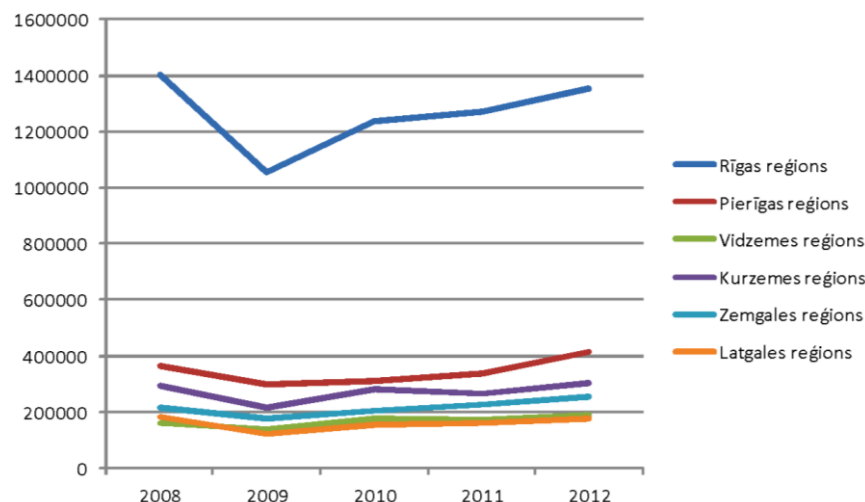
Var uzskatīt, ka lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē kopumā (A), transporta un uzglabāšanas nozarē (H) un informācijas un komunikācijas pakalpojumos (J) pievienotā vērtība faktiskajās cenās palikusi aptuveni tādā pašā līmenī (rādītāja izmaiņas ir 1% pieauguma un 1% samazinājuma amplitūdā).

Savukārt virknē nozaru ir novērojams nozīmīgs pievienotās vērtības samazinājums, kas visvairāk ir skāris būvniecības (F) (samazinājums par 44,1%), finanšu un apdrošināšanas darbības (K) (-34%), valsts pārvaldes un aizsardzības (O) (samazinājums par 23,2%), izglītības (P) (-21,4%) un mākslas, izklaides un atpūtas (R) (-18,3%) nozares. Neskatoties uz šīm būtiskajām izmaiņām, kopējā pievienotās vērtības struktūra faktiskajās cenās Latvijā 2008. un 2012.gadā ir ļoti līdzīga.

Salīdzinot nozaru pievienoto vērtību, Centrālā statistikas pārvalde šobrīd reģionu griezumā apkopo tikai rezultātus par ieguves (B sektors pēc NACE 2.red.) un apstrādes rūpniecības (C), elektroenerģijas, gāzes apgādes, siltumapgādes un gaisa kondicionēšanas (D) un ūdens apgādes, notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošanas un sanācijas (E) nozari. Kopumā 2012.gadā Zemgales reģiona rūpniecības uzņēmumi ir saražojuši pievienoto vērtību 251916 tūkst. euro apmērā. Savukārt no tiem 72,5% jeb 182707 tūkst. euro veidoja Zemgales prioritāro nozaru – ieguves rūpniecības, kokapstrādes, pārtikas rūpniecības, ķīmiskās rūpniecības, metālapstrādes, mašīnbūves un tekstilrūpniecības – saražotā pievienotā vērtība.

Zemgales un Vidzemes reģioni ir tie, kuru rūpniecības nozares pievienotās vērtības pieaugums 2012.gadā, salīdzinot ar 2008.gadu, ir visaugstākais – attiecīgi 17% un

17,6%. Pierīgas reģiona pievienotās vērtības pieaugums rūpniecībā, salīdzinot 2008. un 2012.gadu, bija 12,8%, Kurzemes reģionam – 3,7%, savukārt Rīgas un Latgales reģionu rūpniecības uzņēmumu radītā pievienotā vērtība, salīdzinot 2012. un 2008.gadu, bija samazinājusies attiecīgi par 3,8% un 2,2%.

1.96.attēls. Rūpniecības (B-E NACE 2.red.) kopējā pievienotā vērtība (tūkstošos eiro) Latvijas statistiskajos reģionos 2008.-2012. gadā

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Salīdzinot pievienotās vērtības izmaiņas 2008.-2012.gadā Zemgales reģionā tā prioritārajās rūpniecības nozarēs (skat. 1.32.tabulu), pēc CSP pieejamajiem datiem vislielākā pievienotā vērtība saražota kokrūpniecības nozarē – 68393 tūkstoši euro (2012.gadā), turklāt šī nozare uzrādījusi arī vislielāko pievienotās vērtības pieaugumu – par 54%, salīdzinot ar 2008.gadu. Tai seko pārtikas rūpniecība, tomēr tajā saražotā pievienotā vērtība 2012.gadā (36056 tūkst. euro) samazinājusies – par 13%, salīdzinot ar 2008.gadu. Vislielākais pievienotās vērtības samazinājums vērojams mašīnbūves nozarē (-33%), kura arī ieņem pēdējo vietu starp Zemgales reģiona prioritārajām rūpniecības nozarēm pievienotās vērtības ziņā.

Pēc CSP sniegtajiem datiem, 2012.gadā kopējais nodarbināto skaits Zemgales reģionā bija 50,34 tūkstoši un laikā no 2008.-2012.gadam tas samazinājies par 14,3%, kas saistāms gan ar iedzīvotāju skaita samazināšanos dzimstības un migrācijas ietekmē, gan ar nozaru struktūras un darba organizācijas izmaiņām

(tehnoloģiju attīstība, procesu mehanizācija, kvalificēta darba spēka trūkums u.c. faktori). Tomēr ir atsevišķas nozares, kurās Zemgalē vērojams nodarbināto skaita pieaugums. 1.10.attēlā redzamas nodarbināto skaita izmaiņas Zemgales reģiona perspektīvajās ekonomikas nozarēs (pēc NACE 2.red).

Nozare	2008	2009	2010	2011	2012
1.Kokapstrāde	44 515	41 721	53 253	57 038	68 393
2.Pārtikas rūpniecība	41 390	28 508	28 771	28 486	36 056
3.Ieguves rūpniecība	19 662	21 331	20 101	19 979	24 277
4.Metālapstrāde	16 758	9 333	11 742	19 907	23 430
5.Ķīmiskā rūpniecība	14 521	7 248	14 584	20 019	14 034
6.Tekstilrūpniecība	11 009	7 595	8 966	9 805	10 064
7.Mašīnbūve	9 614	5 596	7 166	8 872	6 453
Kopā prioritārajās nozarēs	157 469	121 332	144 583	164 106	182 707

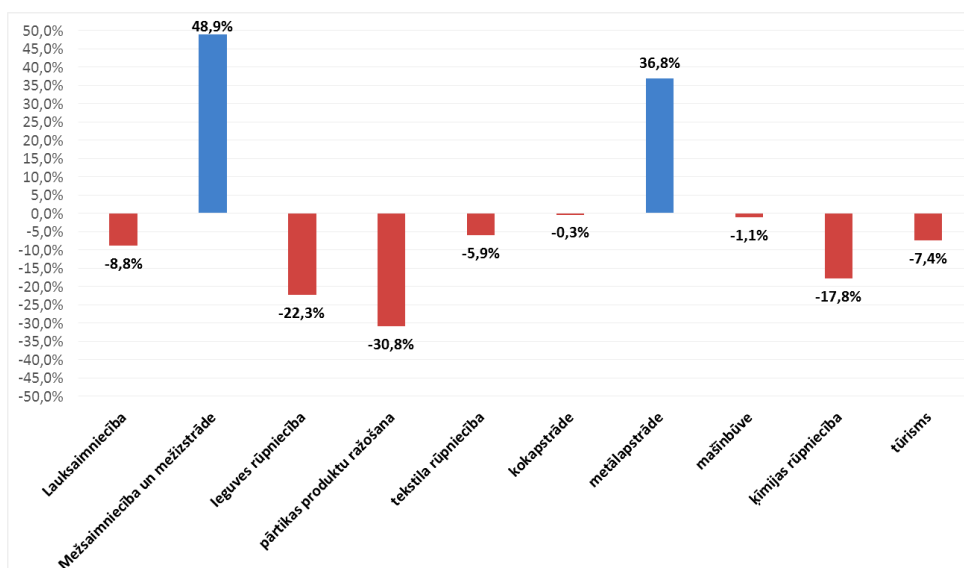
1.33.tabula. Pievienotā vērtība ZPR prioritārajās rūpniecības nozarēs, tūkst. euro, 2008.-2012.gads

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Nodarbināto skaits un darba samaksa

Ievērojams nodarbināto skaita pieaugums vērojams mežsaimniecības un mežizstrādes nozarē (48,9%, salīdzinot ar 2008.gadu), arī metālapstrādes nozare uzrāda nodarbināto skaita pieaugumu (36,8%). Stabils nodarbināto skaits saglabājies kokapstrādes un mašīnbūves nozarēs. Savukārt lielākais nodarbināto skaita samazinājums 2008.-2012.gadā bijis pārtikas rūpniecībā (-30,8%), ieguves rūpniecībā (-22,3%) un ķīmijas rūpniecībā (-17,8%).

1.32.tabulā atspoguļoti detalizēti nodarbināto skaita rādītāji Zemgales perspektīvajās nozarēs, sākot no nozares ar lielāko nodarbināto skaitu 2012.gadā. Savukārt 1.91.attēlā redzams nodarbināto skaita īpatsvars salīdzinājumā starp Zemgales plānošanas reģiona perspektīvajām nozarēm 2012.gadā.

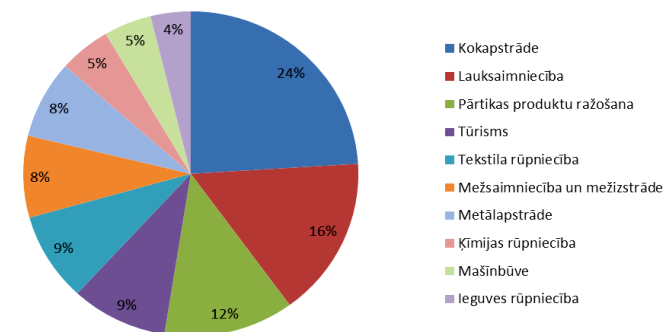
1.97.attēls. Nodarbināto skaita izmaiņas ZPR perspektīvajās nozarēs, 2008.-2012.gads

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Nozare	2008	2009	2010	2011	2012
1.Kokapstrāde	4,30	3,64	3,93	4,24	4,28
2.Lauksaimniecība	3,12	2,74	2,64	2,65	2,84
3.Pārtikas produktu ražošana	3,24	2,63	2,38	2,22	2,24
4.Tūrisms	1,80	1,51	1,48	1,43	1,66
5.Tekstila rūpniecība	1,67	1,26	1,40	1,61	1,57
6.Mežsaimniecība un mežizstrāde	0,97	0,95	1,06	1,34	1,45
7.Metālapstrāde	1,01	0,79	0,92	1,18	1,38
8.Ķīmijas rūpniecība	1,08	0,79	0,82	0,83	0,89
9.Mašīnbūve	0,83	0,61	0,68	0,80	0,82
10.Ieguves rūpniecība	0,88	0,85	0,72	0,72	0,69
Kopā perspektīvajās nozarēs	18,9	15,77	16,03	17,02	17,82

1.34.tab. Nodarbināto sk. ZPR prioritārajās nozarēs 2008.-2012.g. tūkst.

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

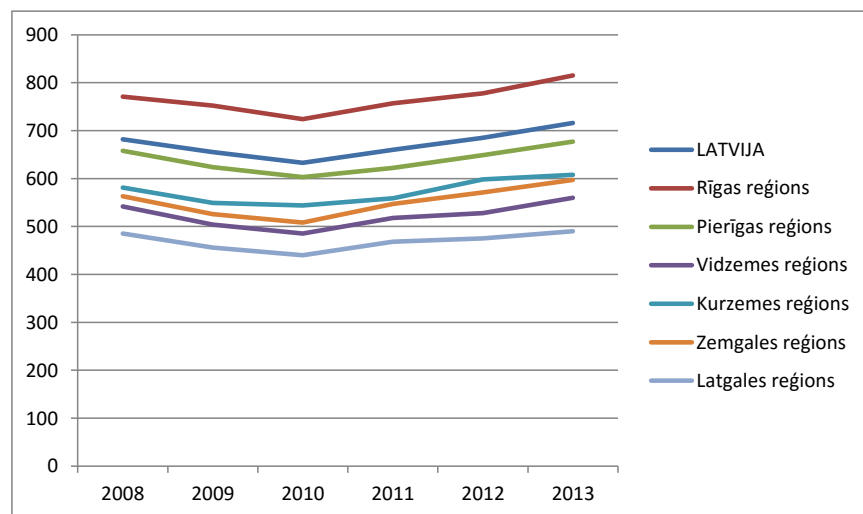
1.98.attēls. Nodarbināto skaita īpatsvars (%) Zemgales prioritārajās nozarēs 2012.gadā

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Salīdzinot strādājošo vidējo mēneša bruto darba samaksu Latvijas reģionos 2008.–2013.gadā, redzams, ka visaugstākā tā ir Rīgas reģionā (2013.gadā – vidēji 815 EUR). Rīgas reģionam seko Pierīgas un Kurzemes reģioni – attiecīgi 677 un 608 EUR. Zemgales reģiona vidējā bruto darba samaksa ir 597 EUR – samērā līdzīga Kurzemes reģiona rādītājam, kuru būtiski paaugstina darba samaksa Ventspils pilsētā, un tā ievērojami augstāka nekā vidējā bruto darba samaksa Vidzemē un Latgalē – attiecīgi 560 un 490 EUR.

Salīdzinot bruto darba algu pieauguma dinamiku statistiskajos reģionos, redzams, ka tās pieauguma tempi visaugstākie ir bijuši Zemgalē – 2013. gadā, salīdzinot ar 2008.gadu, bruto darba alga bija pieaugusi par 6,0%. Latvijas vidējais rādītājs aplūkotajā laika posmā bija 5,0%, Rīgas reģionā – 5,7%, Kurzemes reģionā – 4,6%, Vidzemes reģionā – 3,3%, Pierīgas reģionā – 2,9% un Latgales reģionā – 1,0%.

Salīdzinot atalgojumu Zemgales reģiona prioritārajās nozarēs ar Latvijas vidējo bruto darba samaksu attiecīgajā nozarē 2013.gadā, redzamas atšķirīgas tendences. Vidēji Zemgalē bruto darba samaksa bija par 16,6% zemāka nekā Latvijā. Augstāka tā ir metālapstrādes un mašīnbūves nozarēs (atkarībā no apakšgrupas darba samaksa ir par 20-37% augstāka nekā vidēji Latvijā), ieguves rūpniecībā un karjeru izstrādē (par 25,6% augstāka), ķīmijas rūpniecībā (par 9,2-18,2% augstāka atkarībā no apakšnozares) un lauksaimniecībā (par 14,1%).

1.99.attēls. Strādājošo vidējā mēneša bruto darba samaksa Latvijas statistiskajos reģionos 2008. – 2013. gadā (euro)

Avots: Centrālā statistikas pārvalde

Zemāka darba samaksa Zemgales prioritārajās nozarēs nekā Latvijas vidējais rādītājs attiecīgajā jomā 2013.gadā bija tekstilrūpniecībā (atšķirīgi dažādās apakšnozarēs, taču viszemākais – tekstilizstrādājumu ražošanā – par 43,1%), izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarē (par 22,6% zemāka nekā vidēji Latvijā) un mēbeļu ražošanā (par 13,6% zemāka).

Lielākie uzņēmumi un ražošanas tendences

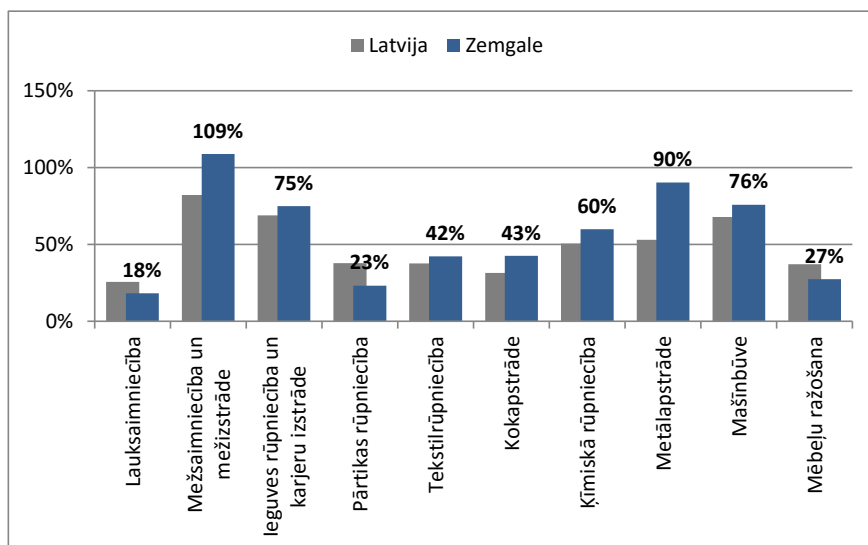
Saskaņā ar Lursoft datiem, pēc 2013.gada apgrozījuma 15 lielākie Zemgales uzņēmumi tās prioritārajās nozarēs ir:

1. AS „Dobeles dzirnavnieks” (pārtikas ražošana, Dobeles novads);
2. SIA „BILLERUDKORSNAS LATVIA” (mežsaimniecība un mežizstrāde, Jaunjelgavas novads);
3. SIA „LATGRAN” (kokapstrāde, Jaunjelgavas novads);
4. SIA „EAST METAL” (metālapstrāde, Dobeles novads);
5. AS „Balticovo” (lauksaimniecība, Iecavas novads);
6. SIA „Latvijas Piens” (pārtikas ražošana, Jelgava);
7. SIA „JELD-WEN LATVIJA” (kokapstrāde, Aizkraukles novads);
8. SIA „AKG THERMOTECHNIK LETTLAND” (mašīnbūve, Jelgava);
9. SIA „LIELZELTIŅI” (lauksaimniecība, Bauskas novads);

10. SIA „DINEX LATVIA” (mašīnbūve, Ozolnieku novads);
11. SIA „GAĻAS PĀRSTRĀDES UZŅĒMUMS NĀKOTNE” (pārtikas ražošana, Jelgavas novads);
12. SIA „Evopipes” (ķīmijas rūpniecība, Jelgava);
13. SIA „OŠUKALNS” (kokapstrāde, Viesītes novads);
14. SIA „TENACHEM” (ķīmijas rūpniecība, Dobeles novads);
15. SIA „NORDTORF” (ieguves rūpniecība, Aknīstes novads).

Saskaņā ar Lursoft apkopotajiem datiem, 2012.gadā Zemgalē reģistrēto uzņēmumu vidējais apgrozījums bija 23,6 tūkstoši euro. Kopš būtiska apgrozījuma samazinājuma, salīdzinot 2008. un 2009.gadu (47,5%), tas saglabājas stabils. Salīdzinājumam – visu reģiona lielāko uzņēmumu gada apgrozījums 2013.gadā pārsniedza 10 miljonus euro.

Zemgales plānošanas reģionam raksturīgas divas industriālo centru grupas, no kurām pirmo veido Jelgavas, Dobeles un Bauskas pilsētas un otro – Jēkabpils un Aizkraukles pilsētas. Reģiona specializācija lauksaimniecībā koncentrējas ap Jelgavas, Dobeles un Bauskas pilsētām, savukārt mežsaimniecībā – ap Jēkabpils un Aizkraukles pilsētām. Līdzīgi reģiona telpā izvietojas arī pārtikas rūpniecības un kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumi, kas pēc pievienotās vērtības īpatsvara ir divas nozīmīgākās ZPR apstrādes rūpniecības nozares (2012. gadā attiecīgi 14% un 27% no pievienotās vērtības rūpniecības (B-E) nozarēs pēc NACE 2.red.). Augstāks nozares potenciāls ir kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarei, jo, saskaņā ar ekonomistu novērtējumiem, tā ir mazāk jūtīga pret ārējo faktoru izmaiņām un to gadījumā ir vieglāk pārorientējama. Lauksaimniecības un ar to saistītās pārtikas nozares jūtīgumu pret ārējās vides ietekmi iespējams mazināt, diversificējot abas nozares un meklējot jaunas to attīstības nišas, sekojot, lai attīstība vienā nozarē saskanētu ar otras nozares vajadzībām.

Zemgales reģiona prioritārās nozares ir būtiskas arī Latvijas eksportam. Lai gan nav pieejami atsevišķi dati plānošanas reģionu griezumā, Ekonomikas ministrijas sagatavotajā Tautsaimniecības attīstības pārskatā ir minēts, ka kopumā tekstilrūpniecība, kokapstrāde, ķīmiskā rūpniecība, metālapstrāde un mašīnbūve ir nozares ar visaugstāko eksporta īpatsvaru nozares realizācijā (vairāk par 50%).

1.5.2. UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATBALSTA VIDE

Zemgalē uzņēmējiem pieejama daudzpusīga uzņēmējdarbības atbalsta vide ar produktīvu inkubatoru tīklu, profesionālu un pieprasījumam atbilstošu pētniecisko resursu tīklu, industriālo teritoriju iniciatīvām un plašu lauksaimniecības atbalstu. Galvenās atbalsta vides organizācijas Zemgalē apkopotas 1.101.attēlā.

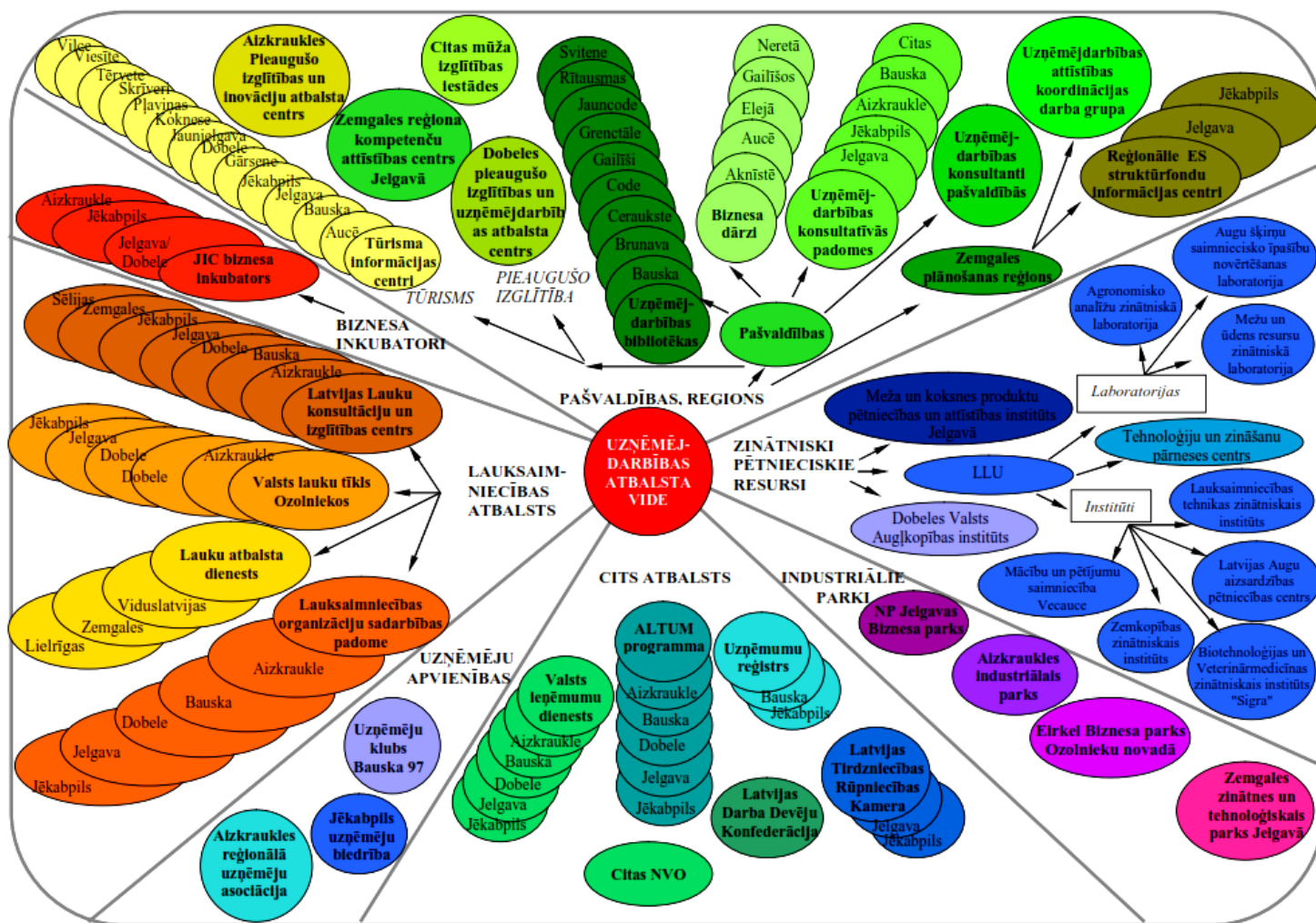
1.100.attēls. Prioritāro nozaru uzņēmumu skaita pieaugums 2007.-2013. gadā Latvijā un Zemgales plānošanas reģionā (procentos)

Avots: ACK aprēķini, izmantojot Lursoft datus

Salīdzinoši augsts pievienotās vērtības īpatsvars apstrādes rūpniecībā ir metālapstrādes un mašīnbūves izstrādājumu ražotājiem (2012.gadā – 12% no kopējās pievienotās vērtības rūpniecības nozarēs), turklāt tas ir saglabājies stabils arī ekonomiskās krīzes laikā.

Lai gan ieguves rūpniecībā Zemgalē tiek nodarbināts zems strādājošo īpatsvars, tās devums reģiona saražotajā kopējā pievienotajā vērtībā rūpniecības nozarēs 2012.gadā bija 10%, tādējādi tā ir nozīmīga nozare ar noteiktu un stabilu nākotnes perspektīvu. Zemgales plānošanas reģionam ir augstākais šīs nozares īpatsvars valstī, pateicoties bagātīgiem daudzveidīgiem minerālu izcelsmes dabas resursiem, kuru krājumi pietiekami nozares pastāvēšanai vairāk kā 50 gadu garumā.

Kopš 2007.gada uzņēmumu skaits visās Zemgales reģiona prioritārajās nozarēs ir pieaudzis. Visstraujāk ir pieaudzis uzņēmumu skaits mežsaimniecībā un mežizstrādē (par 109%), metālapstrādē (par 90%), mašīnbūvē (par 76%) un ieguves rūpniecībā (par 75%). Uzņēmumu skaita pieauguma tempi šajās nozarēs Zemgales reģionā ir ievērojami augstāki nekā Latvijā kopumā.

1.101.attēls. Uzņēmējdarbības atbalsta vides galvenie elementi Zemgales plānošanas reģionā

Avots: AC Konsultācijas

VALSTS UN PAŠVALDĪBU REĢIONĀLĀS IESTĀDES

Pašvaldībās uzņēmējdarbības atbalstam ir izveidotas uzņēmējdarbības konsultantu štata vietas vai arī amatu apvienošanas kārtībā to veic citi speciālisti, Jelgavas, Jēkabpils, Aizkraukles un Bauskas **pašvaldībās** darbojas uzņēmējdarbības konsultatīvās padomes izņemot Jēkabpili, kur šo funkciju veic Jēkabpils uzņēmēju biedrība. Dobelē, Jelgavā un Aizkrauklē uzņēmējdarbības atbalsts ražīgi tiek īstenots caur bijušajiem Pieaugušo izglītības centriem, kas paplašinājuši savas aktivitātes ar konsultāciju sniegšanu un attīstības projektu realizēšanu. Aizkraukles pašvaldībā attīstās ciešākas sadarbības modelis ar uzņēmējiem, piemēram, katru mēnesi rīkojot „brokastis” ar vietējiem uzņēmējiem.

Zemgales plānošanas reģions ir izveidojis **uzņēmējdarbības attīstības koordinācijas darba grupu**, kā arī veic uzņēmējdarbības attīstības plānošanu un eksporta iespēju izpēti.

ES līdzekļu apgūšanā atbalstu sniedz **reģionālie ES struktūrfondu informācijas centri** Jelgavā un Jēkabpilī.

Kā atsevišķs pakalpojums izceļams Zemgales reģiona **industriālo teritoriju datu bāze** Zemgales Ģeoportālā (<http://gisdb.zpr.gov.lv/gis>), kas šobrīd ietver uzņēmējdarbības, industriālo teritoriju, biznesa atbalsta un dabas aizsardzības teritoriju informācijas slāņus.

UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATBALSTS MŪŽIZGLĪTĪBAS CENTROS

Izglītības iestādes un to piedāvājuma sasaiste ar uzņēmējdarbību analizēta 4.nodaļā, bet šajā novērtējumā izdalītas tās izglītības iestādes, kas piedāvā uzņēmējdarbības atbalsta papildpakalpojumus- konsultācijas, biroja un sanāksmju infrastruktūru, dalību attīstības un sadarbības projektos. Būtiski ir izcelt mūžizglītības centru (bijušo pašvaldību „Pieaugušo izglītības centru”) piedāvātos pakalpojumus uzņēmējdarbības atbalstam papildus izglītības pakalpojumiem. Zemgalē ir trīs bijušie PIC, kas izceļas ar aktīvu atbalstu uzņēmējiem arī ar konsultācijām, - infrastruktūras pakalpojumiem, kā arī ar sadarbības un attīstības projektiem.

- **Zemgales reģiona kompetenču attīstības centrs** Jelgavā piedāvā konsultācijas uzņēmējiem, telpu nomu, seminārus, konferences, inventāra nomu, dokumentu

sagatavošanu. ZRKAC savu izglītojošo darbību īsteno 5 nodaļās: Tālākizglītības nodaļa, Metālapstrādes mācību parks, Vispārējās un profesionālās izglītības atbalsta nodaļa, Informācijas resursu un tehnoloģiju nodaļa, un Uzņēmējdarbības atbalsta nodaļa, kas veido atbalsta sistēmu uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai; organizē sadarbības tīklu veidošanu uzņēmējdarbības vidē Jelgavas pilsētā un Zemgales reģionā; sekmē sasaiti starp izglītību, pētniecību un uzņēmējdarbību, veicot informācijas un zināšanu pārnēsī.

- **Dobeles Pieaugušo izglītības un uzņēmējdarbības atbalsta centrs**, piedāvā telpu un biroja nomu, kā arī piedalās dažādos sadarbības un attīstības projektos, piemēram, Pētījums par mūžizglītību COOP EDU-SHIP projekta ietvaros, Konkurētspējīga uzņēmējdarbība caur mūžizglītības un uzņēmēju sadarbību, Mācīšanas procesa attīstīšana, izmantojot informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) rīkus, Vietējo produktu attīstība Vidusbaltijā

- Plašu mācību kursu klāstu uzņēmējiem, kā arī konsultācijas un atbalstu uzņēmējdarbībā piedāvā **Zemgales reģiona kompetenču attīstības centrs** Jelgavā.

- **Aizkraukles Pieaugušo izglītības un inovāciju atbalsta centrs** piedāvā arī atbalstu uzņēmējiem un inovāciju ieviešanā;

Arī citos bijušajos PIC tiek piedāvāti papildpakalpojumi, taču minētie trīs centri saņēmuši visvairāk atzinīgu novērtējumu.

INDUSTRIĀLIE PARKI UN LOĢISTIKAS CENTRI

Industriālie parki un loģistikas centri ir atsevišķas teritorijas ar specifisku biroju, ražošanas un transporta infrastruktūru, ko lieto vairāki uzņēmēji vienkopus.

Pēdējos trīs gadus kā galvenie potenciālie industriālās infrastruktūras pakalpojumu sniedzēji tika uzskatīti 7 industriālie parki: NP Jelgavas Biznesa parks, Eirkel Biznesa parks Ozolnieku novadā, Zemgales zinātnes un tehnoloģiskais parks Jelgavā un Jēkabpils Kokapstrādes uzņēmējdarbības parks, Aizkraukles tehnoloģiskais centrs. Šobrīd stabilu darbību uzrāda **NP Jelgavas Biznesa parks, Eirkel Biznesa parks Ozolnieku novadā un Aizkraukles Industriālais parks.**

Savulaik daudzsološie Jēkabpils konteineru loģistikas centrs un Bauskas loģistikas un industriālais parks joprojām nav sākuši aktīvu darbību un joprojām

ir plānošanas stadijā. Jēkabpils kokapstrādes uzņēmējdarbības parks 2014.gadā tika likvidēts. **Zemgales zinātnes un tehnoloģiskais parka** teritorijā, kas tika uzskatīta par perspektīvu uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstībai, Jelgavas Dome paredz mainīt zemes izmantošanas mērķus un divu līdz trīs gadu laikā parka vadība plāno attīstīt sporta, tirdzniecības un atpūtas kompleksu. Ieplānotā ēku kompleksa vietā Zemgales zinātnes un tehnoloģiskais parka teritorijā ir tikai divas būves - viena biznesa inkubatoram un būvmateriālu testēšanai, otra - vēja tunelim.

Aizkraukles tehnoloģiskais centrs bijušajā VEF teritorijā mainījis īpašnieku un tagad saucas **SIA Aizkraukles Industriālais parks**. Aizkraukles industriālajā parkā ir pieejamas dažāda lieluma, dažādi aprīkotas un dažādi remontētas biroju telpas (17 - 530 m²), telpas noliktavām (280 - 5 500 m²), ražošanai (550 - 9 000 m²) un veikaliem (20 - 450 m²). Šobrīd parkā darbojas vairāki uzņēmumi, dominējot kokapstrādes specializācijai, taču parks ir atvērts jaunām sadarbības iespējām.

NP Jelgavas Biznesa parkā vēsturiskās automobiļu rūpnīcas RAF teritorijā veiksmīgi darbojas vairāk par 15 uzņēmumiem, piemēram, «Baltijas Gumijas Fabrika», kas ir iekarojis stabilas tirgus pozīcijas gan Baltijas, gan citos eksporta tirgos, plastmasas pudeļu pārstrādes uzņēmums «PET Baltija», kuram aptuveni 8950 kvadrātmetru platībā parkā atrodas Baltijā modernākā uzņēmuma rūpnīca. Kopējā zemes platība parkā ir 23 ha, iznomājamo telpu platība: 107 700 m². Parkā ir labi sagatavota infrastruktūra ar pieeju galvenajiem ceļiem un dzelzceļam. 2014. gadā uzsākta bijušās rūpnīcas RAF rekonstrukcija, ieguldot kopumā 7.9 miljonus *euro* un rekonstrukcijas rezultātā tiks izveidotas ražošanas ēkas ar kopējo platību 21 823 m².

Eirklis Biznesa parks Ozolnieku novadā veiksmīgi pārvalda 49 ha industriālo teritoriju un industriālai ražošanai potenciāli apgūstama ir 150,000 m² liela teritorija. Šobrīd pakalpojumu piedāvājuma ir ražošanas un noliktavu telpas 42,000 m² platībā.

Reģionā tiek piedāvātas izmantošanai arī atsevišķas industriālās teritorijas, iekļaujot biroju un ražošanas platību piedāvājumu. Informācija pieejama Zemgales ĢIS un atsevišķu pašvaldību interneta mājaslapās.

Biznesa inkubators ir valsts vai reģiona ekonomiskās un sociālās attīstības veicināšanai izveidota struktūrvienība, kuras uzdevums ir izvērtēt un atbalstīt jaunu uzņēmumu dibināšanas un izaugsmes iespējas. Inkubatora galvenais uzdevums ir radīt sekmīgus jaunus uzņēmumus, kas, atstājot inkubatoru, būtu finansiāli un ekonomiski patstāvīgi.

Visi Zemgales novada biznesa inkubatori, ir JIC biznesa inkubatora struktūrvienības Jelgavā un Dobelē, Jēkabpilī, Aizkrauklē.

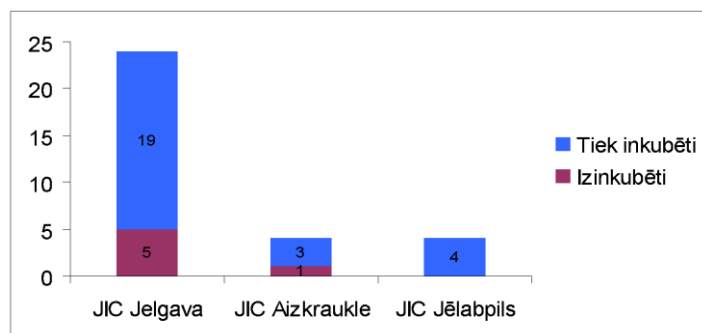
JIC piedāvātie pakalpojumi ietver:

- Telpu un infrastruktūras pieejamība;
- Finansējums, kas pieejams LIAA programmas “Biznesa inkubatori” ietvaros (beidzas 2014.gadā);
- Biznesa modeļa pilnveidošanu;
- Riska kapitāla investīciju piesaisti;
- Kontaktu veidošanas un pieredzes apmaiņas pasākumi;
- Grāmatvedība, biroja administrēšana, lietvedība un juridiska rakstura jautājumi;
- Ārpakalpojumu kvalitātes un tā cenu sabalansēta izvērtēšana.

Savukārt **JIC biznesa inkubatora** efektivitāte mērāma ar virkni pēdējā laika veiksmes stāstiem: Starptautiski atzīts florbola aprīkojums – BLINDSAVE, Ekoloģiskā kosmētika – KIVVI, Latvijā ražoti veselīgie musli – MUSLI GRACI, Bērnu dizaina mēbeles – KUKUU, Bezpilotu lidaparātu rekordisti – UAV FACTORY, Krāsas no līnēm – LINUM COLOR, Interaktīvie info stendi – SAUBAG, Bērnu eko-biezeņi - LAT EKO FOOD, Interneta mārketinga – MAILIGEN u.c. Jēkabpils un Aizkraukles inkubatoros darbojas pa četriem uzņēmumiem, bet divdesmit četri – Jelgavā.

Uzņēmumu apgrozījums uzrāda stabilu pieauguma tendenci (piemēram, 2013. gadā tikai četros no desmit Latvijas inkubatoriem apgrozījuma izmaiņas uzrādīja pieaugumu. 2013.gadā izinkubētie uzņēmumi ar lielāko apgrozījumu – 4 no 5 ir bijuši JIC Jelgavas un JIC Aizkraukles inkubatoros. Šobrīd JIC atrodas 26 uzņēmumi.

BIZNESA INKUBATORI

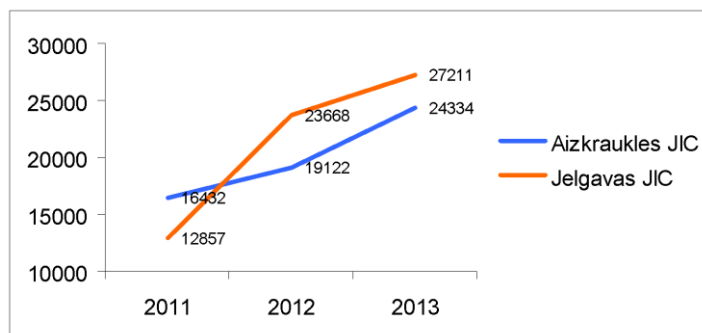

1.102.attēls. Uzņēmumu skaits JIC biznesa inkubatoros, 2014.gads

Avots: JIC dati

16,1% uzņēmumu piesaistījuši ārvalstu tiešās investīcijas, kas ir ievērojami vairāk, kā pārējo inkubatoru izauklētajiem uzņēmumiem. 67,7% uzņēmēju pēc tam izveidojuši arī citus uzņēmumus (otrs labākais rādītājs starp inkubatoriem Latvijā).

2014.gadā beidzas līdzšinējā finansējuma programma ar LIAA atbalstu, taču tiek plānota nepārtraukta darbība un finansējuma piesaiste arī turpmāk, taču, tā kā finansiālais atbalsts tiks sadalīts konkursa kārtībā, tad šobrīd nav iespējams izdarīt stabilas prognozes par inkubatora attīstību nākotnē.

1.103.attēls. Uzņēmumu vidējais apgrozījums JIC biznesa inkubatoros, EUR

Avots: Lursoft

Pierobežas pašvaldībās - Aknīstē, Aucē, Elejā, Gailīšos un Neretā pašvaldības piedāvā izmantot „biznesa dārzu” pakalpojumus, ko varētu dēvēt par „mini inkubatoriem”.

Biznesa dārza ideja – uz ievērojami atvieglotiem nosacījumiem piedāvāt jauniešiem uzņēmējiem biroju un vieglās ražošanas telpas, kur veidot un attīstīt savu uzņēmējdarbību. Piemēram, Gailīšu pagastā izveidotajā Biznesa dārzā paredzēta vieta 8 uzņēmējiem, pašlaik piedāvāto iespēju izmanto divi uzņēmumi. Piedāvājumā ir 3 biroja telpas Gailīšu pagasta pārvaldes ēkā: 21,9 m², 38,6m², 15,9m²; vieglās ražošanas telpas vienam vai 2 uzņēmējiem – 148m². Telpas ir aprīkotas ar biroja tehniku, pieejami telekomunikāciju pakalpojumi, interneta nodrošinājums. Biznesa dārzā strādājošajiem uzņēmējiem pieejama konferenču zāle, kas aprīkota ar visu nepieciešamo tehniku konferenču organizēšanai.

Telpas tiek iznomātas uz laika periodu ne ilgāku par 3 gadiem novadā reģistrētiem uzņēmumiem, kuri nomas līguma slēgšanas brīdī ir reģistrēti ne agrāk kā 3 gadus. Uzņēmumi saņem atlaides par telpu nomas un komunālo maksājumu izdevumiem.

Biznesa dārzi izveidoti projekta „Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales reģiona pierobežas teritorijā”(Nr.LV0077) ietvaros, ko finansiāli atbalstīja Norvēģijas valdības divpusējais finanšu instruments. 2011. gadā projekts noslēdzās, taču pakalpojumu piedāvājumu pašvaldības cenšas saglabāt.

UZŅĒMĒJDARBĪBAS BIBLIOTĒKAS

2014.gadā Latvijas – Lietuvas pārrobežu sadarbības projekta ietvaros tika izveidots uzņēmējdarbības bibliotēku tīkls Bauskas un Rundāles novados, ietverot 10 bibliotēkas. Izstrādātā uzņēmējdarbības atbalsta bibliotēku tīkla stratēģija ir vidēja termiņa stratēģija laika posmam no 2014.-2020.gadam Galvenie rīcības virzieni ir:

1. radīt bibliotēkās inovatīvu uzņēmējdarbības atbalsta centra vidi;
2. izglītēt sabiedrību par esošajām un iespējamām uzņēmējdarbības iespējām;
3. palīdzēt dažādām mērķa grupām atrast iespēju attīstīt jau esošās, kā arī potenciālās uzņēmējdarbības jomas;
4. nodrošināt bibliotēkās kvalitatīvus biznesa atbalstošus pakalpojumus;
5. attīstīt uzņēmējdarbības atbalsta bibliotēku tīkla potenciālu un iespējas.

Praksē galvenās aktivitātes orientētas uz uzņēmējdarbības informatīvās bāzes uzlabošanu, telpisko nodalīšanu bibliotēkas ietvaros, attālinātā darba vietu izveidošanu, kā arī uz konkrētiem sadarbības un attīstības projektiem. Pirmā pieredze nepilna gada laikā uzrādījusi, ka pieeja ir ļoti veiksmīga, iesaistot lielu apmeklētāju skaitu un veicinot sinerģisku un pašorganizējošu sadarbību starp pieredzējušiem un jaunajiem uzņēmējiem, kā arī jauniešiem dažādās vecuma grupās, veicinot uzņēmējspēju un sadarbības potenciāla attīstību.

VISPĀRĒJĀS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATBALSTA ORGANIZĀCIJAS UN TO FILIĀLES ZEMGALĒ

Zemgalē ir izvietotas filiāles **Uzņēmumu reģistram** – Bauskā un Jēkabpilī, un **Valsts ieņēmumu reģistram** – Aizkrauklē, Bauskā, Dobelē, Jēkabpilī, Jelgavā.

Biznesa atbalsta programmai **ALTUM** ir filiāles Aizkrauklē, Bauskā, Dobelē, Jēkabpilī, Jelgavā.

Aktīvu darbību veic **Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera**, kurai ir nodaļas Jelgavā un Jēkabpilī. LTRK piedāvā virkni pakalpojumu:

- Organizē tirdzniecības misijas un izstādes gan Latvijā, gan ārzemēs, organizē Latvijas uzņēmēju dalību dažādos biznesa forumos;
- Uzņēmēji LTRK var iegūt informāciju par biznesa iespējām. LTRK biznesa datu krātuvē apkopota informācija par vairāk nekā 40 ārvalstīm un to uzņēmumu sadarbības piedāvājumiem, pieejamas ārvalstu biznesa iespēju datu bāzes;
- LTRK var apgūt uzņēmējdarbībai nepieciešamās zināšanas un prasmes, tiek rīkoti semināri par uzņēmējiem aktuālām tēmām;
- Savus pakalpojumus sniedz LTRK šķirējtiesa, kas ir Latvijas vecākā šķirējtiesa;
- Izsniedz preču izcelsmes sertifikātus, ATA Karnetes, noformē citus ārējās tirdzniecības dokumentus.

Aktīvu darbību veic arī **Latvijas Darba Devēju Konfederācija**, kas piedalās pašvaldības uzņēmēju konsultatīvajās padomēs un citās uzņēmējdarbības vides atbalsta aktivitātēs. LDDK aktivitātes ietver sociālā dialoga veicināšanu, konsultācijas, seminārus, konferences, datu bāzu uzturēšanu un normatīvo aktu analīzi, interešu pārstāvēniecību un tenmatiskās uzņēmēju atbalsta aktivitātes.

TEMATISKĀS ATBALSTA ORGANIZĀCIJAS

LAUKSAIMNIECĪBAS ATBALSTS

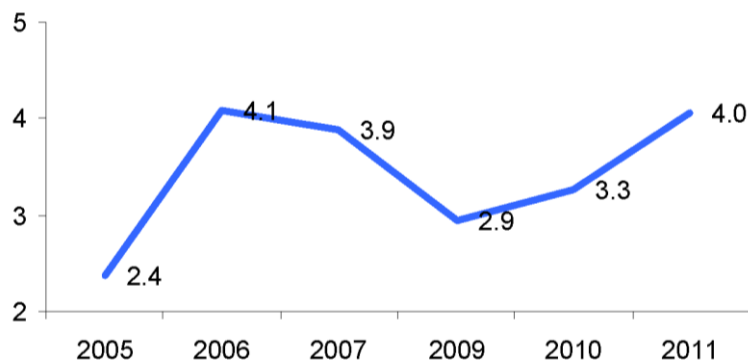
Lauksaimniecības atbalsts Zemgalē pieejams galvenokārt caur lielo Latvijas lauksaimniecības atbalsta organizāciju filiālēm, kā arī mazākām reģionālām NVO.

Lauku atbalsta dienestam Zemgales plānošanas reģionā darbojas Zemgales, Viduslatvijas un Lielrīgas pārvaldes. Tas ir galvenā valsts atbalsta organizācija, kas piedāvā tādus pakalpojumus kā platības maksājumu administrēšana un vērtēšana, finanšu instrumentu apsaimniekošana (kompensācijas, lauku apdrošināšana, kredītprocentu dzēšana u.c.), ES fondu līdzekļu administrēšana attīstības projektiem; Tirgus attīstības pasākumi (piem., „Skolas piens”, atbalsts ražotāju organizācijām augļu, dārzeņu un zivsaimniecības nozarēs, Sviesta/vājpiena pulvera intervences iepirkums, Piena uz zvejas produktu uzglabāšanas atbalsts u.c.)

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs ir ļoti plaša un aktīva atbalsta organizācija Ozolniekos ar filiālēm Aizkrauklē, Bauskā, Dobelē, Jelgavā, Jēkabpilī un Zemgales un Sēlijas nodaļām, kā arī citviet Latvijā. Centrs sniedz nozares ražošanas procesu, grāmatvedības un biznesa plānošanas konsultācijas un pakalpojumus, kā arī veic pētījumus, izglītošanu un informēšanu. Katru gadu atbalstu saņem vairāki tūkstoši cilvēku, tiek nodarbināti 400-500 darbinieku un apgrozījums mērāms miljonos EUR (skat. attēlu).

Valsts lauku tīkls Ozolniekos ar birojiem Aizkrauklē, Bauskā, Dobelē, Jelgavā un Jēkabpilī organizē virkni aktivitāšu trijos virzienos:

- Lauku attīstībā iesaistīto institūciju, iestāžu un nevalstisko organizāciju informācijas apmaiņa;
- Lauku attīstības veicināšanas pasākumu pieredzes pārņemšana un tālāka izplatīšana;
- Sabiedrības informēšana par lauku attīstības pasākumu lomu un nozīmi.

1.104.attēls. Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra apgrozījums, milj. LVL 2005-2011

Avots: LLKIC dati

Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padome ir plaši pārstāvēta organizācija, kas iesaista lauku nozaru un attīstības organizācijas. Padome darbojas lauku attīstības politikas veidošanā un īstenošanā, eksporta veicināšanā un alternatīvu nodarbošanās veidu laukos veicināšanā. Padome ietver 59 lauku nozaru apvienības un 22 novadu lauksaimnieku apvienības, tai skaitā 5 no Zemgales – Aizkraukles, Bauskas, Dobeles, Jelgavas un Jēkabpils novadu lauksaimnieku apvienības.

TŪRISMA ATBALSTS

Tūrisma sektorā būtiska loma ir Tūrisma informācijas centriem, kas veicina klientu piesaisti un sadarbības attīstību starp tūrisma operatoriem. Reģionā darbojas 13 Tūrisma informācijas centri un punkti – Jelgavas, Jēkabpils, Auces, Bauskas, Dobeles, Gārsenes, Jaunjelgavas, Kokneses, Pļaviņu, Skrīveru Tērvetes, Viesītes, Vilces.

Zemgales plānošanas reģions izveidojis Tūrisma koordinācijas darba grupu, kas ietver Zemgales pašvaldību deleģētos pārstāvjus – Tūrisma informācijas centru un punktu speciālistus pašvaldību speciālistus un nevalstiskā un uzņēmējdarbības sektora pārstāvjus. Darba grupa organizē kopīgus pasākumus, piedalās attīstības projektos (tai skaitā pārrobežu), risina un veic citus aktuālos nozares jautājumus.

Aktīvu darbību veic arī biedrība „Zemgales tūrisma asociācija”.

UZ UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATBALSTU ORIENTĒTAS NVO NOVADU GRIEZUMĀ

Zemgalē kopumā reģistrēta 1441 NVO. Daļa no tām orientētas uz uzņēmējdarbības atbalstu kādā tematiskajā vai sociālajā specializācijā. Zemāk veikts NVO apkopojums pa novadiem, atlasot informāciju no „Zemgales NVO centra” izveidotās NVO datubāzes. Apkopojums var neiekļaut atsevišķas vispārēja attīstības atbalsta organizācijas, kam uzņēmējdarbība ir tikai viena no jomām, piemēram, Lauku sieviešu organizāciju u.c., kā arī tās NVO, kas nav iekļautas datu bāzē. Taču apkopojums ataino tematisko specializāciju un aktivitāšu teritoriālo sadalījumu, kā arī ietver lielāko daļu no praksē aktīvajām organizācijām.

Bauskas novads

- Biedrība „Uzņēmēju klubs „Bauska 97””
- Nodibinājums „Latvijas Lauku sieviešu uzņēmējdarbības atbalsta fonds”
- Biedrība „Zemgales tūrisma asociācija”
- Mežu īpašnieku biedrības „Mētra”
- Latvijas Jauno zemnieku klubs Cerāukstes pagasta reģionālā nodaļa „Klubīņš”
- Biedrība „Vīngliemežu audzētāju biedrība”
- Bauskas attīstībai, fonds

Aknīstes novads

- Lauku partnerība Sēlija

Jēkabpils un novads

- Jēkabpils uzņēmēju biedrība
- Jēkabpils rajona lauksaimnieku apvienība
- Ūsiņš – lauksaimnieku apvienība
- Jēkabpils rajona zemnieku biedrība
- Vidusdaugavas amatnieku biedrība
- Jēkabpils kokapstrādes uzņēmējdarbības parks
- Jēkabpils ROTARI klubs
- Vidusdaugavas mežizstrādes un kokapstrādes apvienība

Aizkraukles novads

- Aizkraukles rajona lauku saimnieku apvienība
- Aizkraukles amatnieku biedrība

Dobeles novads

- Biedrība "Dobeles lauksaimnieku apvienība"

Jelgava un novads

- Biedrība "Jelgavas lauku partnerība Lielupe"
- Biedrība Jelgavas rajona Zemnieku apvienība
- Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera (LTRK), LTRK Jelgavas nodaļa
- Zemgales tūrisma attīstības biedrība
- Biedrība "Rotari klubs Jelgava"
- "JCI-Latvija" Jauno uzņēmēju palātas Jelgavas nodaļa
- Jelgavas Ražotāju un tirgotāju asociācija
- Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības asociācija
- Latvijas Biškopības biedrība
- Stādu audzētāju biedrība
- Jelgavas reģiona attīstības sabiedrība
- Vecumnieku novads
- Biedrība "Latvijas gladiolu draugu klubs "

Rundāles novads

- Biedrība „Rundāles lauksaimnieku biedrība”

Iecavas novads

- Biedrība „Iecavas lauksaimnieku biedrība”

Pārskats rāda, ka aktīvākie novadi un pilsētas, kuros atrodas ar uzņēmējdarbību saistītie NVO ir Jelgava, Jēkabpils un Bauska. Ņemot vērā novada relatīvi tuvo novietojumu Rīgai, jāatzīmē, uzņēmējiem ir priekšrocības Rīgā pieejamai atbalsta infrastruktūrai. Taču būtisks potenciāls ir arī attīstības aktivitātēm, kas var izrietēt no uzņēmēju sadarbības ar NVO, kas pamatdarbībā nav saistīti ar uzņēmējdarbību, paverot iespēju efektīvākiem sadarbības un attīstības modeļiem reģionā.

CITAS ATBALSTA AKTIVITĀTES

Pašvaldībās ir izveidotas uzņēmējdarbības speciālistu štata vietas, lai efektīvāk organizētu komunikāciju ar uzņēmējiem, risinātu aktuālās problēmas un veicinātu uzņēmējdarbības attīstību novados.

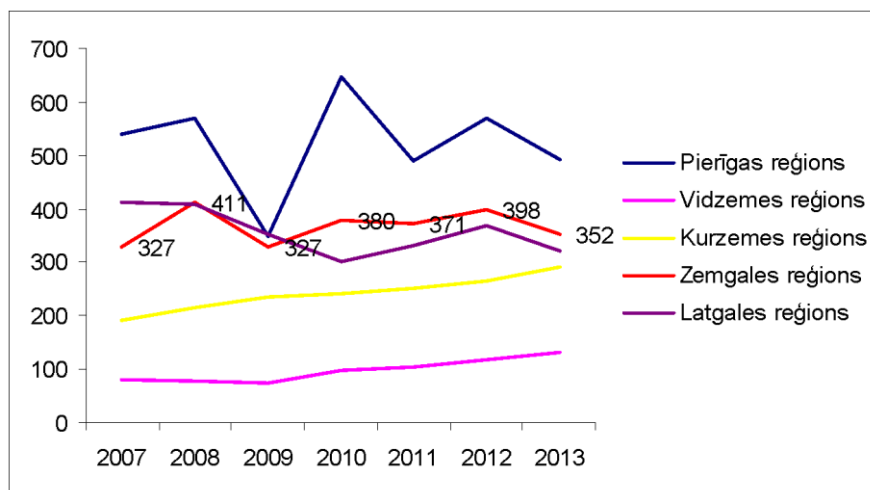
Būtiskas uzņēmējdarbības atbalsta organizācijas ir arī zinātnes un pētniecības institūcijas, kas aprakstītas 1.5.3.sadaļā.

1.5.3. ZINĀTNISKI PĒTNIECISKIE RESURSI**ZINĀTNISKI PĒTNIECISKIE RESURSI**

Zemgalē darbojas septiņi zinātniski pētnieciskie institūti, no kuriem pieci ir LLU struktūrvienības. LLU struktūrā darbojas trīs zinātniski pētnieciskās laboratorijas. Visas minētie resursi specializējušies lauksaimniecības un mežsaimniecības jomās.

Personāls

Vērtējot zinātnisko potenciālu personāla kontekstā Zemgales reģionā ir vislielākais pilnu un nepilnu darba laiku strādājošais zinātniskais personāls starp reģioniem, ja neskaita Pierīgas reģionu, taču 2013.gadā vērojams skaita kritums par 12%, līdzīgi kā Pierīgas un Latgales reģioniem, savukārt Vidzemes un Kurzemes reģioni uzrāda mērenu, bet pastāvīgu pieauguma tendenci. Zemgales zinātniskā personāla skaits ietver ap 350 speciālistu, ikgadēji svārstoties 10% robežās.

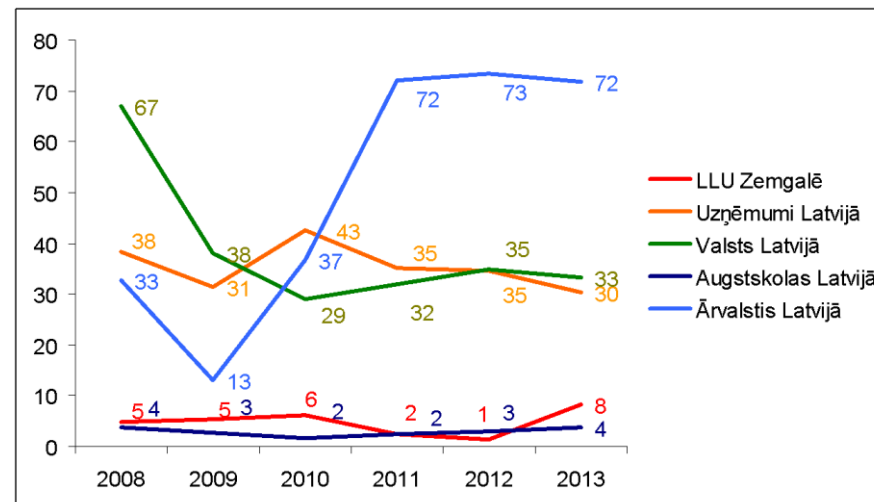
1.105.attēls **Pilnu un nepilnu darba laiku strādājošais zinātniskais personāls 2007.-2013.**

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Finansējums pētniecībai

Finansējuma avoti zinātniski pētnieciskajam darbam Zemgalē ir uzņēmumi, valsts sektors, augstskolas un zinātniski pētnieciskās institūcijas un ārvalstu finansējums. Lielāko daļu zinātniski pētniecisko institūciju veido LLU struktūrvienības, kam zinātnes un pētniecības finansējums 2013. gadā bija 8,1 milj. EUR, kā arī Dobeles Valsts Augļkopības institūts -2,5 milj. EUR un Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts – virs 1 milj. EUR. LLU zinātnes un pētniecības finansējums 2013. gadā veidoja 14% no visu Latvijas augstskolu zinātnes un pētniecības finansējuma. Taču rēķinot uz vienu iedzīvotāju Zemgalē tas veido 32 EUR/iedz. pretstatā vidējam Latvijas rādītājam – 29 EUR/iedz.

1.106.attēlā var novērtēt LLU salīdzinājumā ar kopējo situāciju un tendencēm Latvijā. LLU 2013. gadā finansējums strauji audzis, pateicoties ES fondu un valsts finansējuma veiksmīgākai piesaistei.

1.106.attēls. **Izdevumi zinātniski pētnieciskajam darbam Latvijā pa finansējuma avotiem un LLU Zinātnes un pētniecības kopējais finansējums no visiem avotiem.**

Avoti: LR Centrālā statistikas pārvalde, LLU gada pārskati

Kopumā finansējumu Latvijā raksturo lielais ES fondu un cita ārvalstu finansējuma īpatsvars, kas ir divreiz lielāks (72 milj. EUR), nekā valsts (33 milj. EUR) un uzņēmumu (30 milj. EUR) ieguldījums. Universitātes pašas iegulda 4 milj. EUR.

Pēc 2011. gada straujā kopējā finansējuma pieauguma zinātniski pētnieciskajam darbam, galvenokārt pateicoties ārvalstu finansējumam, 2013. gadā vērojams neliels kritums valsts, ārvalstu un uzņēmumu finansējuma avotu apjomos. Vērojama arī pastāvīgā krituma tendence kopš 2010. gada uzņēmumu ieguldījumos zinātniski pētnieciskajā darbā. Savukārt, ja kopējo uzņēmumu finansējumu zinātniski pētnieciskajam darbam salīdzina ar kopējo komersantu apgrozījumu Latvijā, tad tas veido 0,1% un pēdējos trijos gados arī uzrāda nelielu samazinājuma tendenci.

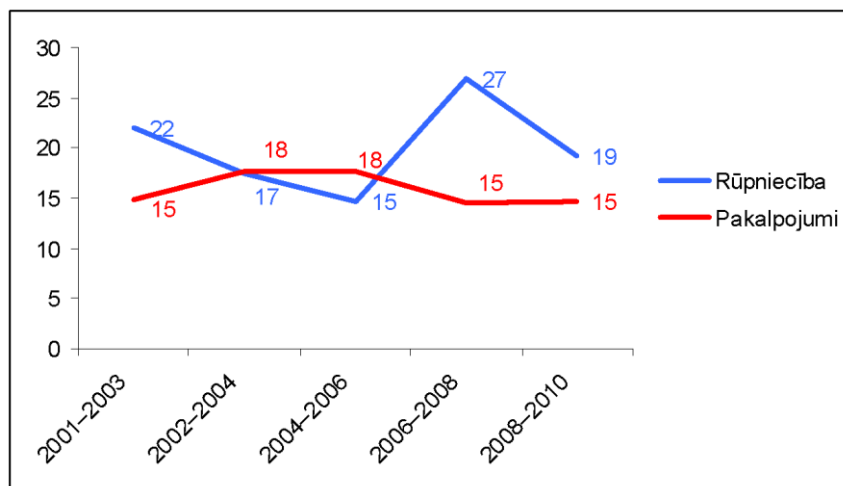
Finansējuma analīzes rezultāti ļauj secināt, ka atbalsts vairāk orientējams nevis uz pētniecības iestāžu finansējuma piesaistes aktivitātēm, bet gan uz uzņēmēju stimulešanu ieguldīt pētnieciskajā darbībā.

CSP nepiedāvā šo rādītāju izdalīt reģionu griezumā, tādēļ nevar apgalvot, ka šī tendence piemīt arī Zemgales reģionam, taču ticamība ir augsta.

Uzņēmumu un zinātnes sadarbības potenciālu raksturo arī inovatīvo uzņēmumu dinamika. Pēc Ekonomikas ministrijas norādēm, uzņēmums tiek uzskatīts arī par inovatīvu, ja tiek izpildīti vismaz divi no sekojošajiem kritērijiem:

- vismaz 25% no pārdošanas apjoma tiek iegūti no ražojumiem, kas nav vecāki par 5 gadiem;
- peļņa no ražojumiem, kas nav vecāki par 5 gadiem, ir vismaz 10% no kopējās gada peļņas;
- pārdošanas apjoms no jauniem produktiem vai pakalpojumiem ik gadu pieaug vismaz par 5%.

Pēc CSP datiem 2008.-2010.gadu izlases apsekojums rāda, ka samazinājies inovāciju jomā aktīvo uzņēmumu īpatsvars rūpniecībā, pakalpojumos paliekot nemainīgam. Savukārt, 2010.-2012.gadu apsekojums uzrāda kopējā skaita palielināšanos līdz 2006.-2008. perioda līmenim izlases kopas ietvaros. Atsevišķi par reģioniem dati CSP netiek piedāvāti nepietiekamās reprezentativitātes dēļ, izlases kopu sadalot mazākās. Pēdējā pārskata perioda pieaugums rāda pozitīvu signālu, taču neļauj vēl spriest par pastāvīgu tendenci.

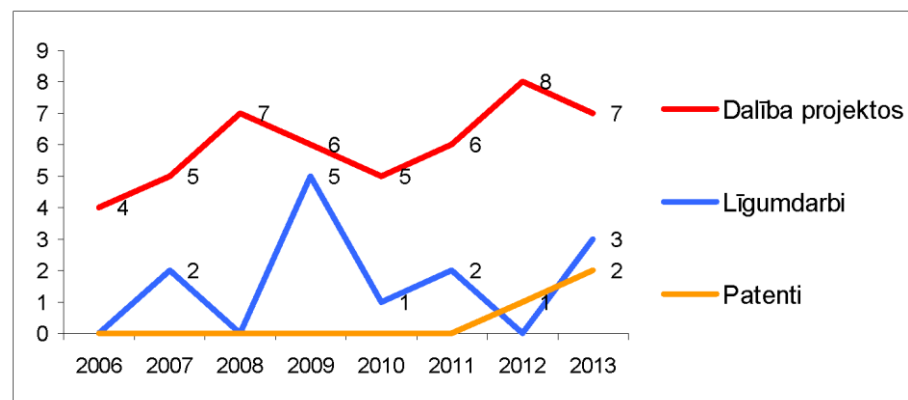

1.107.attēls. Inovāciju jomā aktīvie uzņēmumi procentos no kopējā uzņēmumu skaita visā Latvijā

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts Jelgavā

2004.gadā to dibinājuši Latvijas Kokrūpniecības federācija ar 54% pamatkapitāla, a/s „Latvijas Valsts meži” ar 40% un Latvijas Lauksaimniecības universitāte ar 6%. Uzņēmums stabili attīstās, veicot pētījumus materiālu un tehnoloģiju, ugunsdrošības, enerģētikas un ekonomikas jomās. Testēšanas laboratorija piedāvā pakalpojumus fizikāli mehānisko parametru; ugunsreakcijas un mēbeļu un virsmu apdares testēšanas sektoros. Kā piemērus no pēdējo gadu 3 projektiem var minēt Inovatīvu pašnesošu paneļu un būvelementu izstrādi no šūnveida koksnes materiāla, Paaugstinātas ekoloģiskās vērtības koksnes materiālu izpēti, Meža nozares profesionālās izglītības efektivitātes novērtējums, Meža nozares enerģijas ieguvē monitorings u.c.

1.108.attēls. Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūta aktivitātes 2006.-2013.

Avots: MKPPAI gada pārskati

Latvijas Lauksaimniecības universitāte

LLU ietver plašu pātnieciskās bāzes infrastruktūru –

5 patstāvīgus institūtus:

- Lauksaimniecības tehnikas zinātniskais institūts;
- Latvijas Augu aizsardzības pētniecības centrs;
- Biotehnoloģijas un Veterinārmedicīnas zinātniskais institūts "Sigra";
- Mācību un pētījumu saimniecība Vecauce;
- Zemkopības zinātniskais institūts.

un 3 patstāvīgas laboratorijas:

- Augu šķirņu saimniecisko īpašību novērtēšanas laboratorija;
- Agronomisko analīžu zinātniskā laboratorija;
- Mežu un ūdens resursu zinātniskā laboratorija.

Izveidots atsevišķs LLU Tehnoloģiju un zināšanu pārnese centrs, kura mērķis ir veicināt zinātnieku un komercsabiedrību sadarbību, intelektuālā īpašuma aizsardzību un pētniecības rezultātu komercializāciju. Centra piedāvātie pakalpojumi ir:

- LLU Intelektuālā īpašuma apzināšana un komercializācijas veicināšana.
- Uzņēmēju pieprasījumu apzināšana pēc pētniecības rezultātiem gan Zemgales reģionā, gan arī visā Latvijā, kā arī LLU iespējas sniegt pētniecības un produktu attīstības pakalpojumus atbilstoši uzņēmēju vajadzībām.
- Komerciāli pielietojamu LLU pētījumu iespēju piedāvāšana uzņēmumiem, valsts un sabiedriskajām organizācijām un citus pētniecības un zinātniskās kompetences intensīvus pakalpojumus.
- Informācijas nodrošināšana zinātnieku un uzņēmumu sadarbības veicināšanai, kas sekmēs privātā sektora finansējuma pieplūdumu pētnieciskajiem darbiem.

Centrs veiksmīgi organizē zinātnieku un ražotāju diskusijas un seminārus, piemēram: "Pārtikas iepakojums – kā virzītājspēks"; "Inovācijas, sadarbība un attīstība pārtikas jomā"; "Tehnoloģiju pārnese iespējas". Centrs organizē arī Zemgales reģiona amatnieku un mājražotāju kontaktbiržu u.c., taču šie pasākumi līdz šim nav radījuši ievērojamus veiksmes stāstus.

Populārākie sadarbības veidi starp LLU un uzņēmējiem ir praktikantu piesaiste (19% aptaujāto reģiona uzņēmēju) un preču un pakalpojumu pirkšana un pārdošana (8-9%). Ražošanas procesa modernizācijā sadarbību atzinuši 5% uzņēmumu. Neskatoties uz šo novērtējumu, vēl 2013. un 2014. gados uzņēmēju un uzņēmējdarbības speciālistu ZPR rīkotajos darba semināros tiek minēta vāji attīstīta prakšu vietu sistēma reģionā.

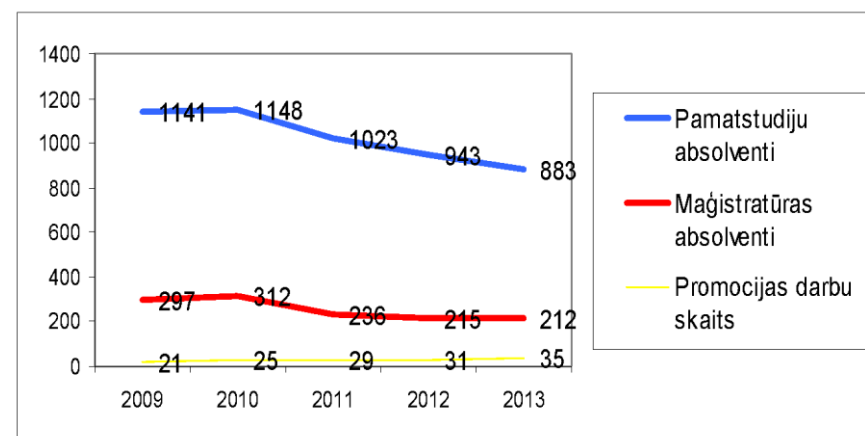
Kopumā LLU pakalpojumu piedāvājuma klāsts uzņēmējiem ir plašs. Institūtos iespējams pasūtīt dažāda veida lietīškos pētījumus un laboratorijās – specializētus mērījumus. Zinātnieku pakalpojumu tematiskais loks ietver multifunkcionālo lauksaimniecību (inovatīvas, funkcionālas un videi draudzīgas pārtikas produktu ieguves un pārstrādes tehnoloģijas, biomasu biotehnoloģija); agrobiotehnoloģiju;

dzīvnieku labturību un veselību; enerģētiku (videi draudzīgi atjaunojamās enerģijas veidi, enerģijas piegādes drošība un enerģijas efektīva izmantošana); informātiku (t.sk. lauksaimniecībā un mežsaimniecībā); materiālzinātnei (funkcionālo materiālu iegūšana, jaunas paaudzes kompozītmateriāli); meža zinātnei (ilgtspēja, jauni produkti un tehnoloģijas); vides zinātnei (dabas resursu saglabāšana, ilgtspējīga apsaimniekošana un aizsardzība, klimata maiņas reģionālā ietekme uz ūdeņu ekosistēmām un adaptācija, Baltijas jūras un iekšējo ūdeņu vide); ilgtspējīgu lauku attīstību.

LLU darbojas arī Latvijas Meža nozares kompetences centra sastāvā.

Studiju jomā pēdējos gados novērojama stabila samazinājuma tendence pamatstudijās un maģistrantūras studijās, ko turpinās pastiprināt „demogrāfiskā bedre”, kas šajā laika posmā būs raksturīga visai Latvijas augstākajai izglītībai. Taču zinātnē un pētniecībā tendences ir pozitīvākas. Neskatoties uz kopējā doktorantu skaita samazinājuma pazīmēm, pēdējos gados izteikts ir promocijas darbu skaita pieaugums, sasniedzot 35 darbus 2013. gadā.

LLU uzrāda arī stabilu patentēto izgudrojumu ražīgumu – virs 10 patentiem gadā.

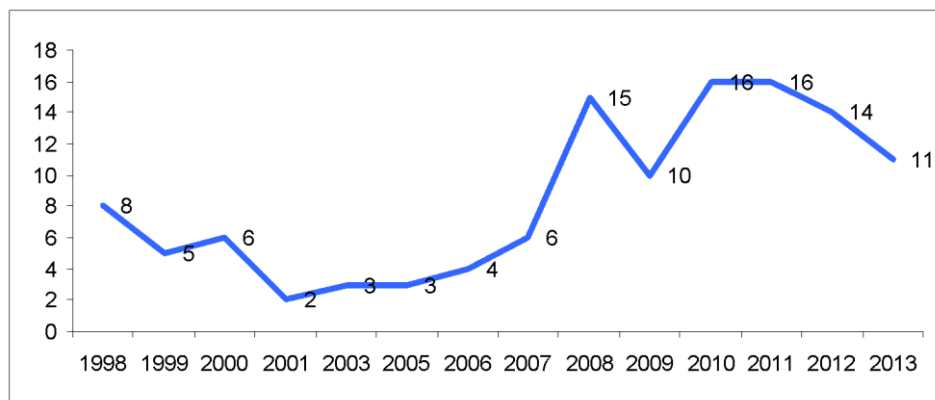

1.109.attēls. LLU absolventu skaits 2009 – 2013

Avots: LLU gada pārskati

Kaut gan grafikā redzama krīzes ietekme pēc „trekno gadu” straujās attīstības, jau 2010.gadā atjaunojās augsts līmenis. Pat ja turpinās pēdējo divu gadu samazinājuma tendence, būtiskāks faktors ir izgudrojumu komercializācijas

potenciāls. Pozitīvs signāls ir tas, ka pēdējo gadu izgudrojumos arvien lielāks īpatsvars ir ekonomiski atraktīvās jomās – piemēram, Bezglutēna maizes gatavošanas paņēmieni, Bioloģisko lauksaimniecības produktu ražošanas intensifikācijas paņēmieni, Mobila saules enerģijas kolektorierīce, Āra gaisa siltumsūknis ar siltummaiņu, Ūdens plūsmas intensitātes mērīšanas-reģistrēšanas ierīce, u.c. Taču jāņem vērā inovāciju specifika, ka veiksmīgs risinājums ļoti šaurā nišā var izrādīties rentablāks, iekarojot pasaules tirgu, nekā uzlabojumi „meinstrīma tirgos” ar piesātinātu konkurenci.

1.110.attēls. Reģistrēto patentu skaits LLU 1998.-2013

Avots: LLU gada pārskati

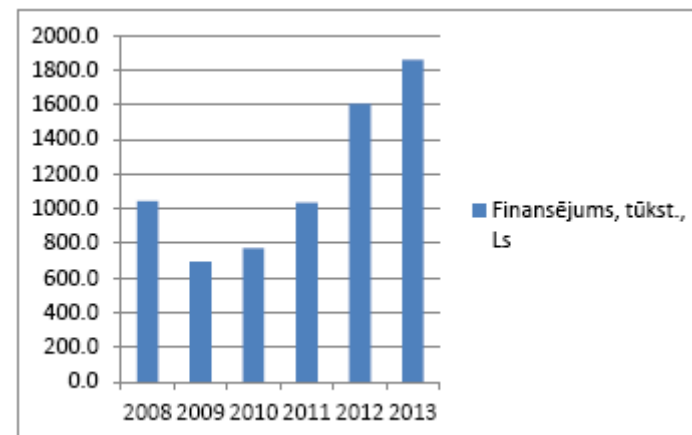
Dobeles Valsts Augļkopības institūts

Institūts ir produktīva pētījumu organizācija trijos virzienos:

- zinātniskā darbība augļkopības un bioloģiski augstvērtīgas pārtikas jomā, izstrādājot rekomendācijas un zinātnisko pamatojumu augļkopības un pārtikas nozaru attīstībai, kā arī sekmējot zinātnes un izglītības integrētu attīstību;
- Latvijas augļu koku, ogulāju un ceriņu ģenētisko resursu aizsardzība un to ilgtspējīga izmantošana;
- sadarbība ar Latvijas lauksaimniecības nozares interešu grupām un atsevišķiem uzņēmumiem augļkopības un bioloģiski augstvērtīgas pārtikas ražošanas jomās.

Būtisks ir sadarbības potenciāls pievienotās vērtības palielināšanā pārtikas pārstrādes sektorā.

Rezultātā institūta sasniegumi pielietojami dažādās pārtikas uzņēmējdarbības jomās, piemēram, projekts „Inovatīvu augļu un ogu pārstrādes tehnoloģiju izstrāde” u.c.

1.111.attēls. Dobeles Valsts Augļkopības institūta finansējums 2008 – 2013

Avots: Dobeles Valsts Augļkopības institūts

Par institūta izaugsmi un potenciālu liecina pēdējo piecu gadu straujā piesaistītā finansējuma pieaugums, lielāko ieņēmumu daļu - 56% veido līdzekļi materiāli tehniskās bāzes uzlabošanai (Laboratorijas ēkas siltināšanai un rekonstrukcijai); 37% - no zinātnes projektiem piesaistītie ieņēmumi. Ieņēmumi no līgumdarbiem, kokaudzētavas produkcijas, no augļu, ogu un to pārstrādes produktu realizācijas, muzeja darbības citi neliela apjoma darījumi (telpu noma, LVAI grāmatu u.c. izdevumu realizācijas, u.c.) - sastāda 7%.

UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATBALSTA TENDENCES ZEMGALE

Apkopojot uzņēmējdarbības atbalsta vides novērtējuma rezultātus, kā būtiskākās izceļamas sekojošas tendences:

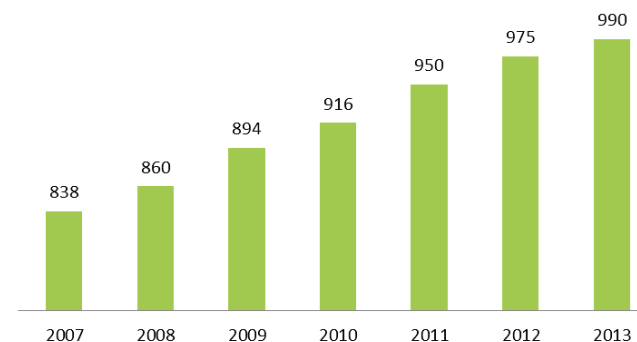
- Pašvaldību līmenī izceļas atsevišķi labie piemēri, kas veicināmi kā paraugs citām pašvaldībām – sadarbība ar uzņēmējiem Aizkrauklē, Dobeles, Jelgavas un Aizkraukles Pieaugušo izglītības un uzņēmējdarbības atbalsta centri, jaunveidotās uzņēmējdarbības bibliotēkas Bauskas un Rundāles novados.
- Reģionu līmenī Zemgales plānošanas reģions uzrāda padziļinātu aktivitāti attīstības plānošanas procesos.
- Zinātniski pētnieciskās organizācijas uzrāda pieaugošu patentu reģistrācijas, aizstāvēto promocijas darbu un projektu līdzdalības tendenci par spīti LLU absolventu samazinājuma tendencei. Turklāt, patentētos izgudrojumos arvien vairāk dominē ekonomiski atraktīvi risinājumi.
- No septiņiem savulaik perspektīviem industriāliem parkiem stabili sniegumu uzrāda tikai trīs – NP Properties Jelgavas Biznesa parks, Aizkraukles industriālais parks un Eiriel Biznesa parks, kas uzlabo piedāvājumu un palielina industriālās teritorijas. Pārējie reducē aktivitātes vai iestrēguši attīstības posmā.
- JIC biznesa inkubatorā no 32 uzņēmumiem vismaz trešā daļa tiek uzskatīti par veiksmes stāstiem un inkubators virknē rādītāju ir priekšā citiem Latvijas inkubatoriem, taču nākotnes perspektīvas būs skaidrākas pēc nākamā konkursa rezultātiem (2015.-2016.g.)
- Lauku atbalstā darbojas vairākas spēcīgas Vislatvijas organizācijas ar filiālēm Zemgalē, turklāt divas bāzētas Ozolniekos.
- Ģeopolitisko tirgus sankciju kontekstā aktuāli ir piedāvātie intervences iepirkumi, produktu uzglabāšana, projekts „Skolas piens” u.c. no Lauku atbalsta dienesta, kā arī eksporta atbalsts (Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padome, LIIA u.c.). Esošais atbalsta organizāciju tīkls veido labu bāzi vienotu eksporta aktivitāšu attīstīšanai, it īpaši lauksaimniecības nozarē, taču būtiski ir veikt arī padziļinātu izvērtējumu par reģiona ekonomikas stabilitāti un ievainojamību un proaktīvāk palīdzēt uzņēmējiem adaptēties potenciālajām pārmaiņām un satricinājumiem.

1.5.4. PERSPEKTĪVO UZŅĒMĒJDARBĪBAS NOZARU RAKSTUROJUMS

LAUKSAIMNIECĪBA

Lauksaimniecība ir viena no nozīmīgākajām reģiona nozarēm, turklāt Zemgale ir vienīgais reģions, kurā šī nozare ir iekļauta konkurētspējīgāko TOP 5, kā arī reģionā attīstās arī integrētas lauksaimniecības saimniecības. Zemgales plānošanas reģions ir lielākais graudaugu audzēšanas reģions. Tajā tiek izaudzēti 32,2% no visiem graudaugiem. Vidējā ražība Zemgales plānošanas reģionā arī ir ievērojami augstāka nekā pārējos reģionos, kā rezultātā Zemgales reģionā tiek saražots aptuveni 40% no visas graudu kopražas. Nākamais lielākais graudu ražotājs aiz Zemgales ir Kurzemes reģions. Tomēr lauksaimnieciskā darbība izvietojas galvenokārt reģiona rietumu daļā – tur, kur ir augstākais lauksaimniecības zemju īpatsvars, proti, Tērvetes, Rundāles, Jelgavas, Dobeles un Bauskas novados.

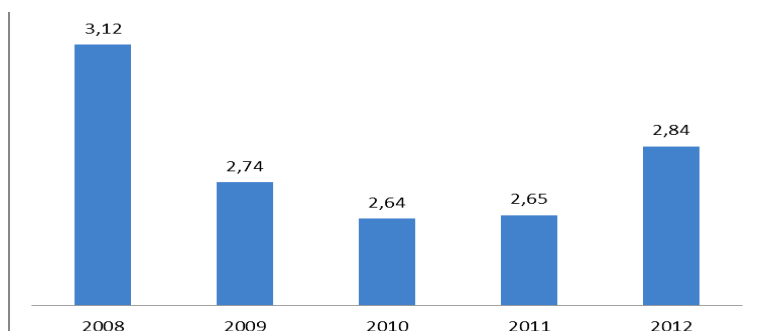
Zemgalē darbojas konkurētspējīgi un mūsdienīgi lauksaimniecības uzņēmumi, kas, saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem, 2012.gadā bija 8% no kopējo komercsabiedrību skaita. Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā Zemgalē bija reģistrēti 990 uzņēmumi, kas nodarbojās ar lauksaimniecību, t.i., augkopību, lopkopību, medniecību un saistītām palīgdarbībām (NACE 2.red.). Laika periodā no 2007. līdz 2013.gadam Zemgalē vērojams stabils nozares uzņēmumu skaita pieaugums.

1.112.attēls. Lauksaimniecības nozares uzņēmumu skaits Zemgalē 2007.-2013.gadā

Avots: Lursoft

Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem, lauksaimniecības nozarē kopumā 2012. gadā bija nodarbināti 2,8 tūkstoši personu jeb 5,6% no visiem reģionā nodarbinātajiem. Salīdzinot ar 2008. gadu, strādājošo skaits nozarē ir samazinājies par 8,8%. Tomēr, salīdzinot ar 2011.gadu, 2012.gadā vērojams lauksaimniecībā strādājošo skaita pieaugums par 0,2 tūkst. jeb 6%. Nodarbināto skaita izmaiņas laikā no 2008. līdz 2012.gadam atspoguļotas 1.113.attēlā.

1.113.attēls. Nodarbināto skaits lauksaimniecības nozarē (tūkst.) 2008.-2012.gads

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā Zemgalē vislielākais nodarbināto skaits bijis šādos lauksaimniecības nozares uzņēmumos.

Vieta	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Nodarbināto sk.
1	SIA "LIELZELTIŅI"	Bauskas nov.	380
2	Akciju sabiedrība "Balticovo"	Iecavas nov.	230
3	Akciju sabiedrība "AGROFIRMA TĒRVETE"	Tērvetes nov.	204
4	SIA Latvijas Lauksaimniecības Universitātes mācību un pētījumu saimniecība "Vecauce"	Auces nov.	145
5	SIA "BALTIC DEVON MINK"	Iecavas nov.	121
6	SIA "Agrofirma Zelta Druva"	Dobeles nov.	118
7	SIA "UZVARA-LAUKS"	Bauskas nov.	104

8	Akciju sabiedrība "Jēkabpils labība"	Salas nov.	97
9	SIA "DAILE AGRO"	Jelgavas nov.	67
10	SIA "Agrofirma Jelgava"	Dobeles nov.	66

1.35.tabula. Lielākie lauksaimniecības nozares uzņēmumi pēc nodarbināto skaita Zemgalē 2013.gadā

Avots: Lursoft

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā apgrozījuma ziņā 15 lielākie lauksaimniecības uzņēmumi Zemgalē bija:

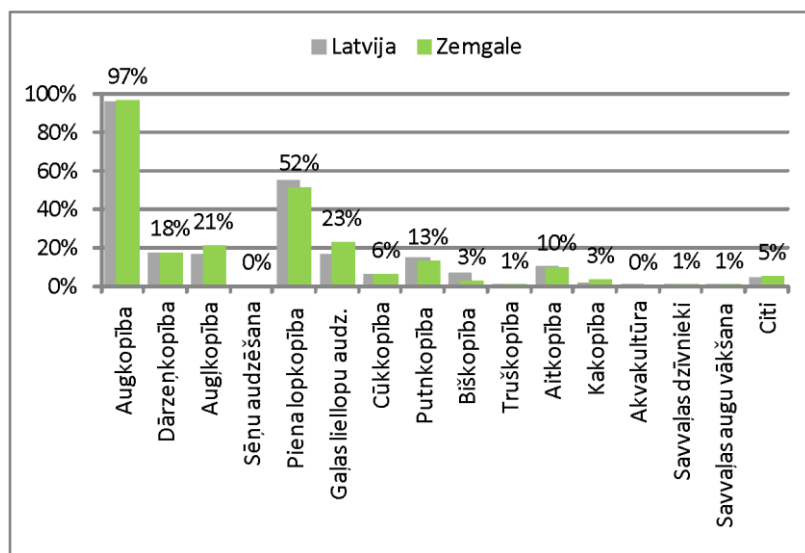
Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Apgrozījums 2013.g., EUR
1	Akciju sabiedrība "Balticovo"	Iecavas nov.	39 763 793
2	SIA "LIELZELTIŅI"	Bauskas nov.	26 335 130
3	Akciju sabiedrība "AGROFIRMA TĒRVETE"	Tērvetes nov.	12 886 896
4	SIA "BALTIC DEVON MINK"	Iecavas nov.	12 718 025
5	SIA "AGROLATS"	Dobeles nov.	11 530 835
6	SIA "UZVARA-LAUKS"	Bauskas nov.	7 722 524
7	SIA "Baltic Breeders"	Dobeles nov.	7 482 359
8	Akciju sabiedrība "Jēkabpils labība"	Salas nov.	5 203 522
9	SIA "Dobele Agra S.I.A."	Dobeles nov.	5 052 998
10	SIA "Agrofirma Zelta Druva"	Dobeles nov.	4 864 362

1.36.tabula. Lielākie Zemgales lauksaimniecības nozares uzņēmumi pēc apgrozījuma 2013.gadā

Avots: Lursoft

Produkcijas ražošanas diversifikācija tiek balstīta uz salīdzinošām priekšrocībām reģionā, tādējādi saražotajā lauksaimniecības produkcijā dominē tādi energoietilpīgi kultūraugi kā rapsis un graudaugi, kā arī piena ražošana, putnkopība un liellopu audzēšana lopkopības nozares ietvaros. Par vienu no lauksaimniecības nozares attīstības prioritātēm reģionā uzskatāma konkurētspējīgas netradicionālās, bioloģiskās saimniecības attīstība, kā saimnieciskās darbības diversifikācija lauku saimniecībās, lai paaugstinātu produkcijas konkurētspēju un sekmētu dzīves kvalitātes uzlabošanu lauku iedzīvotājiem.

Kopumā Zemgales plānošanas reģionā uz 2014.gada septembri darbojās 285 bioloģiskās saimniecības (neskaitot saimniecības, kas ir pārejas periodā), kas veido 8,6% no visa Latvijā reģistrēto bioloģisko saimniecību kopskaita. Visvairāk saimniecību ir reģistrētas Jēkabpils (39 bioloģiskās saimniecības), Neretas (34), Kokneses (33), Aknīstes (16), Krustpils (14), Jaunjelgavas (14), Jelgavas (14) un Auces (13) novados, tātad tās biežāk sastopamas reģiona austrumu daļā – prom no intensīvās un modernās lauksaimniecības zonas.

1.114.attēls. Dažādu lauksaimniecības nozaru izplatība bioloģiskajās saimniecībās Zemgales plānošanas reģionā un Latvijā kopumā

Avots: ACK aprēķini, izmantojot PVD datus uz 2014.gada 9.septembri (izslēgtas saimniecības un nozares, kas atrodas pārejas periodā)

Visbiežāk bioloģiskās saimniecības nodarbojas ar augkopību – 97% jeb 281 saimniecība. Citas izplatītākās nozares ir piena lopkopība, ar kuru nodarbojas 52% jeb 150 saimniecības, gaļas liellopu audzēšana – 23% jeb 66 saimniecības un augļkopība – 21% jeb 61 saimniecība. Salīdzinot dažādu bioloģiskās lauksaimniecības nozaru izplatību Zemgales plānošanas reģionā un Latvijā kopumā, redzams, ka to daudzveidība ir līdzīga.

Dati rāda, ka Zemgalē novērojama lauksaimniecības specializēšanās. Reģiona rietumos, kur atrodas auglīgākās lauksaimniecības zemes, dominē attīstītā lauksaimniecība, kas dod augstāku vides piesārņojumu, austrumos, kur atrodas

mazāk auglīgas lauksaimniecības zemes un lielākas mežu teritorijas – bioloģiskā lauksaimniecība.

Tendences un perspektīvās attīstības iespējas nozarē

Saskaņā ar nozaru struktūru pētījumu lauksaimniecības nozare Latvijā kopumā strauji attīstījās laika posmā no 2003. līdz 2007.gadam, kas bija saistīts ar iestāšanos ES, kas garantēja piekļuvi Eiropas lauku attīstības fondiem un subsīdijām, kā arī Eiropas valstu tirgiem. 2008.gadā līdz ar Latvijas valsts ekonomiskās situācijas pasliktināšanos lauksaimniecības nozarē sākās lejupslīde, kas izraisīja pārdošanas apjomu un produkcijas tirgus cenas samazinājumu. Kopš 2007.gada lauksaimniecības produkcijas izlaides vērtība ir sarukusi lielākajā daļā lauksaimniecības nozares sektoru, īpaši strauji – graudu un piena saimniecībās.

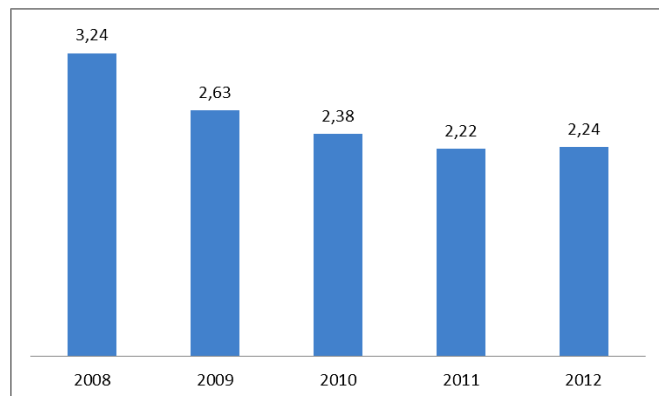
Neskatoties uz lauksaimniecības nozares atkopšanos no ekonomiskās recesijas radītajām sekām, lauksaimniecībā nodarbināto skaits turpina samazināties. Lauksaimniecība ir arī viena no nozarēm, kas ir jūtīga pret ārējo faktoru iedarbību un vienlaikus ir grūti ātri pārorientējama. Lielākā daļa nozares saimniecību ir mazās vai mikro saimniecības, kuras ir īpaši jūtīgas pret straujām pārmaiņām nozarē un kuras mazā apgrozījuma dēļ var pārtraukt saimniecisko darbību pat pie īslaicīgiem negatīviem apstākļiem.

Nēmot vērā to, ka Latvijā lauksaimniecības nozarē ražošanas efektivitātes līmenis salīdzinājumā ar citām Eiropas valstīm ir zemāks, lai arī tam ir tendence pēdējos gados pieaugt, turpmāka nozares attīstība varētu tikt vērsta uz ražošanas efektivitātes paaugstināšanu. Līdz ar to arī nozares profesionāls izglītības saturs ir jāorientējas uz ražošanas efektivitāti paaugstināšanai zināšanām, kompetencēm un prasmēm.

Nozares attīstības būtisks faktors, kas ietekmē arī profesionālo izglītību, ir Latvijas lauku iedzīvotāju emigrācija. Pirmkārt, daļa profesionālo izglītības iestāžu absolventu izvēlas strādāt ārvalstīs (saskaņā ar izglītības iestāžu datiem – aptuveni 10%) un neiekļaujas darba tirgū Latvijā. Otrkārt, to potenciālo izglītības iestāžu audzēkņu skaita samazināšanās, kuri emigrē kopā ar savām ģimenēm. Nozarē strādājošo vecuma struktūra parāda, ka aptuveni 50% nozarē nodarbināto ir vecumā līdz 40 gadiem. Ilgtermiņā tas var radīt draudus nozares veiksmīgai attīstībai, ja netiek nodrošināta jaunu speciālistu piesaiste nozarei.

PĀRTIKAS RŪPNIECĪBA

Pārtikas un dzērienu rūpniecības nozare (turpmāk - pārtikas nozare) ir viena no svarīgākajām un dinamiskākajām rūpniecības nozarēm, kas ir vitāli svarīga nozare katrai valstij. Zemgalē pārtikas rūpniecībā un dzērienu ražošanā kopumā 2012.gadā nodarbināti 2,2 tūkstoši personu jeb 4,5% no visiem reģionā strādājošajiem. Salīdzinot ar 2008.gadu, nozarē strādājošo skaits ir samazinājies par 30,8%.

1.115.attēls. Nodarbināto skaits pārtikas rūpniecības nozarē Zemgalē, tūkst., 2008.-2012.gads

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā Zemgalē vislielākais nodarbināto skaits bijis šādos pārtikas rūpniecības nozares uzņēmumos.

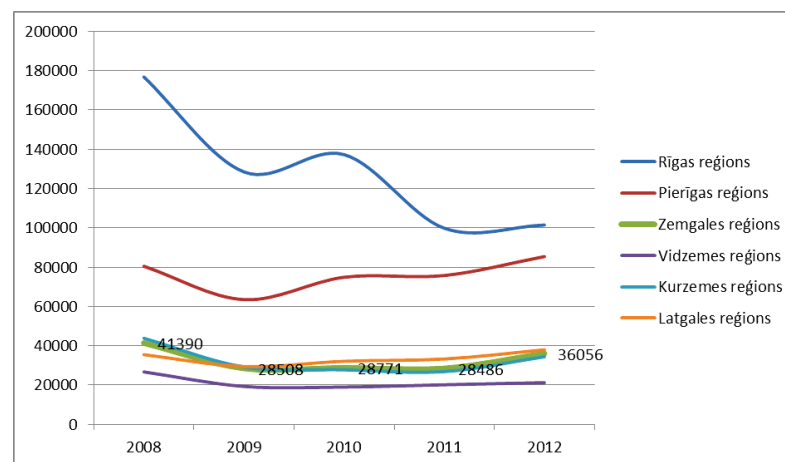
Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Nodarbināto skaits
Pārtikas produktu ražotāji			
1	SIA "Gaļas pārstrādes uzņēmums Nākotne"	Jelgavas nov.	294
2	Akciju sabiedrība "Dobeles dzirnavnieks"	Dobeles nov.	186
3	SIA "DONA"	Salas nov.	114
4	SIA "Latvijas Piens"	Jelgava	86
5	SIA "SERHO 777"	Jēkabpils	80

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Nodarbināto skaits
6	SIA "Konditoreja DZIRKSTELE"	Jelgava	77
7	SIA "Iecavnieks & Co"	Iecavas nov.	69
8	Akciju sabiedrība "Jelgavas dzirnavas"	Jelgava	50
9	SIA "KRONIS"	Bauskas nov.	40
10	SIA "ZELTA VĀRPA 7"	Jelgava	35
Dzērienu ražotāji			
1	SIA "BAUSKAS ALUS"	Bauskas nov.	71
2	SIA "KARAĻAVOTI"	Auces nov.	7

1.37.tabula. Lielākie Zemgales pārtikas rūpniecības nozares uzņēmumi pēc nodarbināto skaita 2013.gadā

Avots: Lursoft

Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem, 2012.gadā pārtikas rūpniecība veidoja 36056 tūkstošus euro jeb 14,3% no kopējās pievienotās vērtības rūpniecības nozarēs (B-E sektori pēc NACE 2.red.) Zemgalē, kas ir otrais augstākais rādītājs pēc kokapstrādes.

1.116.attēls. Pievienotā vērtība pārtikas rūpniecībā reģionos, tūkst. euro, 2008.-2012.gads

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Kopš 2008.gada pārtikas rūpniecības pievienotā vērtība Zemgalē ir samazinājusies par 13%. Nozares pievienotās vērtības samazinājums vērojams arī citos reģionos, izņemot Pierīgas reģionu. Salīdzinot ar citiem reģioniem, Zemgalē pārtikas nozares pievienotā vērtība ir līdzīga ar Kurzemes reģiona radītājiem, ieņemot 4.vietu aiz Rīgas, Pierīgas un Latgales reģioniem.

Daudzi lauksaimniecības nozares uzņēmumi saražotos produktus piegādā lauksaimniecības produkcijas pārstrādes uzņēmumiem, tādējādi tiek nodrošināta ciešāka saistība starp izejvielu un gatavo produktu ražošanu, loģistikas izmaksu mazināšana, sekmējot saražoto produktu konkurētspējas paaugstināšanos iekšējā tirgū un ārvalstīs. Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā pārtikas rūpniecībā Zemgales reģionā darbojās 138 uzņēmumi, no tiem – 127 pārtikas produktu ražošanā un 11 – dzērienu ražošanā. Laika periodā no 2007. līdz 2013.gadam pārtikas rūpniecības nozarē vērojams neliels uzņēmumu skaita pieaugums reģionā (skat. 1.117.attēlu).

1.117.attēls. Pārtikas rūpniecības nozares uzņēmumu skaits Zemgalē 2007.-2013.gadā

Avots: Lursoft

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā apgrozījuma ziņā 19 lielākie pārtikas produktu un dzērienu ražotāji bija:

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Apgrozījums 2013.gadā, EUR
Pārtikas produktu ražotāji			

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Apgrozījums 2013.gadā, EUR
1	Akciju sabiedrība "Dobeles dzirnavnieks"	Dobeles nov.	84 823 476
2	SIA "Latvijas Piens"	Jelgava	37 217 997
3	SIA "GAĻAS PĀRSTRĀDES UZŅĒMUMS NĀKOTNE"	Jelgavas nov.	22 115 378
4	SIA "Mikas M"	Aizkraukles nov.	10 924 307
5	SIA "LRS MŪSA"	Bauskas nov.	8 199 138
6	Akciju sabiedrība "Jelgavas dzirnavas"	Jelgava	4 418 430
7	SIA "ZELTA VĀRPA 7"	Jelgava	3 923 716
8	SIA "Iecavnieks & Co"	Iecavas nov.	3 382 784
9	SIA "DONA"	Salas nov.	3 279 765
10	SIA "SERHO 777"	Jēkabpils	2 295 371
Dzērienu ražotāji			
1	SIA "BAUSKAS ALUS"	Bauskas nov.	4 386 167
2	SIA "KARAĻAVOTI"	Auces nov.	42 383
3	SIA "LATGOLA DZIMTENĪTE"	Jelgava	8122
4	SIA "Dūmiņu vīna darītava"	Bauskas nov.	1500

1.38.tabula. Lielākie Zemgales pārtikas rūpniecības nozares uzņēmumi pēc apgrozījuma 2013.gadā

Avots: Lursoft

Latvijas pārtikas ražotājiem galvenais noieta tirgus ir iekšējais tirgus, tomēr pēdējos gados eksporta īpatsvars nozares realizācijā ir palielinājies. Vidēji Latvijā 2013.gadā nozarē tika eksportēta 36% saražotās produkcijas, galvenokārt uz Igauniju, Lietuvu un Krieviju, turklāt pārtikas preču eksports uz Lietuvu un Igauniju veido 38% no visa Latvijas pārtikas preču eksporta un vēl 38% - NVS valstīs.

Tendences un perspektīvās attīstības iespējas nozarē

Pārtikas nozare ir jūtīga pret ārējo ekonomisko faktoru ietekmi, un tās izaugsme nākotnē ir atkarīga no darbaspēka kompetences līmeņa paaugstināšanās. Kā Latvijas pārtikas nozares stiprās puses minamas Latvijas vārda atpazīstamība starptautiskajā tirgū, turklāt arī vēsturiskajā perspektīvā, tradīcijas un zināšanas produkcijas izstrādē, iespējas nodarbināt zemākas kvalifikācijas darbiniekus un

ES fondu pieejamība ražošanas iekārtu modernizācijai. Nozares vājās puses, saskaņā ar pētījumu rezultātiem, ir zems nozares prestižs, kā rezultātā ir novērojams atbilstošas kvalifikācijas darbaspēka trūkums – jaunieši nelabprāt izvēlas studēt ar pārtikas nozari saistītās izglītības programmas, kaut arī nozares uzņēmumi pieprasa šādas profesijas ieguvušus speciālistus. Tāpat kā nozares kopējā vājā iezīme Latvijas mērogā tiek atzīmēta vāji izteikta kooperācija starp mikro un mazajiem uzņēmumiem, kas var traucēt tiem startēt eksporta tirgos.

Pārtikas nozares tālākās attīstības iespējas Latvijā kopumā ir saistāmas ar jaunu noieta (eksporta) tirgu meklēšanu Eiropas un Āzijas valstīs, uzņēmumu kooperēšanos un turpmāku vertikālu integrāciju, iespējām celt darba ražīgumu, pieejamām vēl neizmantotām ražošanas jaudām un papildu ES fondu līdzekļi jaunu tirgu apgūšanai un mārketingam. Savukārt nozares attīstības draudi ir saistāmi ar darbaspēka izmaksu pieaugumu, dažādu izejvielu sadārdzinājumu, energoresursu cenu pieaugumu starptautiskajos tirgos, kā arī izmaiņām dažādos starptautiskajos regulējumos, pielāgošanās kuriem prasa papildu uzņēmumu resursus (piemēram, izmaiņas pārtikas nekaitīguma normās u.tml.).

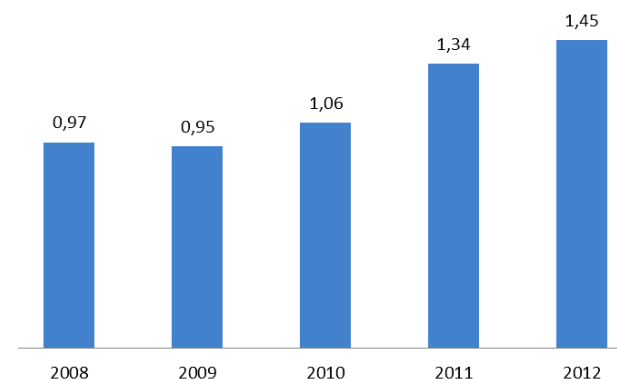
Pārtikas produktu ražošanas uzņēmumu attīstībai Zemgalē ir nepieciešamais intelektuālais un zinātniskais potenciāls, kas veic zinātniskos pētījumus, izstrādā jaunus produktus, tehnoloģijas un sagatavo augstas kvalifikācijas darbaspēku. Ar pārtikas rūpniecībā nepieciešamajiem speciālistiem uzņēmumus reģionā un visā valstī nodrošina Latvijas Lauksaimniecības universitātes Pārtikas tehnoloģijas fakultāte, kuras rīcībā ir modernas iekārtas un tehnoloģijas inovatīvu produktu izstrādei un konkrētu problēmu risinājumiem pārtikas produktu kvalitātes un bioloģiskās vērtības paaugstināšanai.

Nozares izaugsmes potenciāls balstās uz vietējā ražojuma pārtikas preču segmenta pieaugumu kopējā pārtikas preču tirgū Latvijā. Nozares konkurētspējas pieaugums nodrošinās vietējās produkcijas tirgus daļas pieaugumu, samazinot importa segmentu.

MEŽSAIMNIECĪBA UN KOKAPSTRĀDE

Mežsaimniecības nozare ir attīstītāka Zemgales plānošanas reģiona austrumu daļā, kur ir augstākais meža zemju izvietojums, proti, Jaunjelgavas, Vecumnieku, Neretas, Viesītes un Pļaviņu novados. Saskaņā ar CSP datiem 2012.gadā Zemgalē mežsaimniecības un mežizstrādes nozarē bija nodarbināti 1,4 tūkstoši personu jeb

2,8% reģionā strādājošo. Salīdzinot ar 2008. gadu, nodarbināto skaits nozarē ir pieaudzis par 48,9%.

1.118.attēls. **Nodarbināto skaits mežsaimniecības un mežizstrādes nozarē Zemgalē, tūkst., 2008.-2012.gads**

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā Zemgalē vislielākais nodarbināto skaits bijis šādos mežsaimniecības un mežizstrādes nozares uzņēmumos.

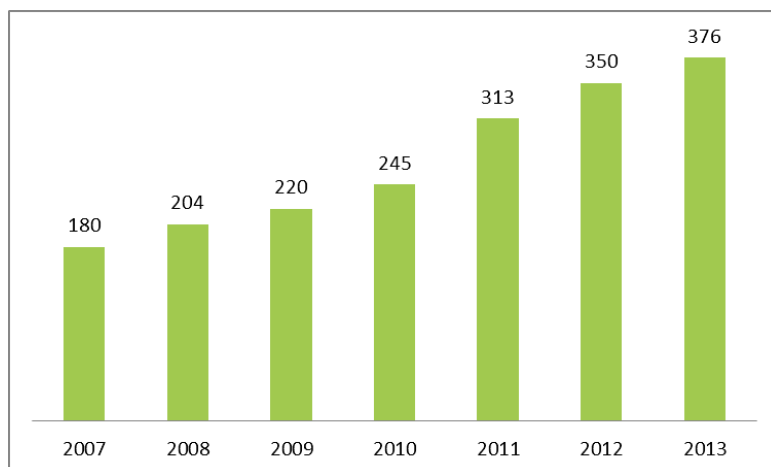
Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Nodarbināto skaits
1	SIA "BILLERUDKORSNAS LATVIA"	Jaunjelgavas nov.	122
2	SIA "ASP PLUSS"	Jaunjelgavas nov.	105
3	SIA "INDĀRES"	Aknīstes nov.	53
4	SIA "JUBERGS"	Krustpils nov.	50
5	Aizkraukles rajona Daudzeses pagasta zemnieku saimniecība "VAIROGI"	Jaunjelgavas nov.	47
6	SIA "PAEGLĪŠI UN PARTNERI"	Salas nov.	47
7	Latvijas-Zviedrijas firma "Bērzkalni" SIA	Bauskas nov.	34
8	SIA "Zemzariši AB"	Jēkabpils	29
9	SIA "JARB"	Jaunjelgavas nov.	24

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Nodarbināto skaits
10	SIA "Selko Energy"	Jēkabpils nov.	21

1.39.tabula. Lielākie Zemgales mežsaimniecības un mežizstrādes nozares uzņēmumi pēc nodarbināto skaita 2013.gadā

Avots: Lursoft

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā nozarē darbojās 376 uzņēmumi. Laika periodā no 2007. līdz 2013.gadam nozarē vērojams uzņēmumu skaita pieaugums, īpaši pēdējo trīs gadu laikā.

1.119.attēls. Mežsaimniecības un mežizstrādes nozares uzņēmumu skaits Zemgalē 2007.-2013.gadā

Avots: Lursoft

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā apgrozījuma ziņā 10 lielākie mežsaimniecības un mežizstrādes uzņēmumi reģionā bija:

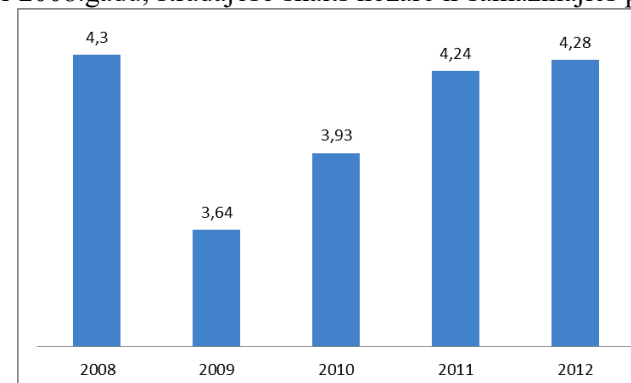
Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Apgrozījums 2013.gadā, EUR
1	"BILLERUDKORSNAS LATVIA" SIA	Jaunjelgavas nov.	69 125 955
2	SIA "JUBERGS"	Krustpils nov.	9 469 539

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Apgrozījums 2013.gadā, EUR
3	SIA "ASP PLUSS"	Jaunjelgavas nov.	7 199 070
4	SIA "INDĀRES"	Aknīstes nov.	4 612 230
5	SIA "Vairogi AB"	Jaunjelgavas nov.	2 786 438
6	Aizkraukles rajona Daudzeses pagasta zemnieku saimniecība "VAIROGI"	Jaunjelgavas nov.	2 540 209
7	Latvijas-Zviedrijas firma "Bērzkalni" SIA	Bauskas nov.	1 745 323
8	SIA "Zemzarīši AB"	Jēkabpils	1 709 154
9	SIA "Latgales Mežu Mežsaimnieks"	Jēkabpils	1 559 021
10	SIA "Krīči"	Vecumnieku nov.	1 357 477

1.140.tabula. Lielākie Zemgales mežsaimniecības un mežizstrādes nozares uzņēmumi pēc apgrozījuma 2013.gadā

Avots: Lursoft

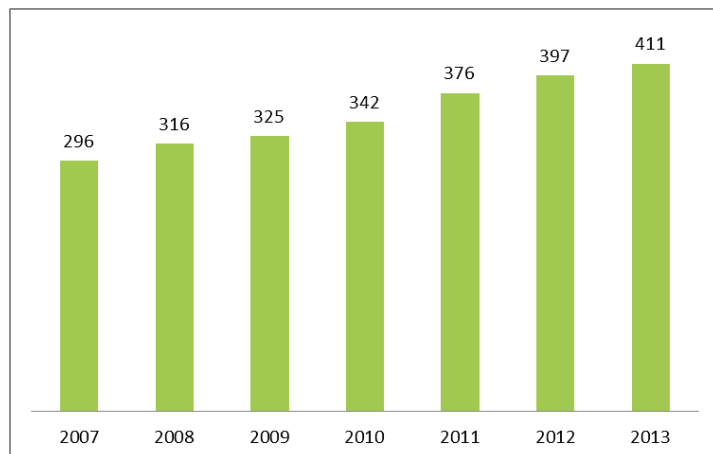
Savukārt kokapstrādē Zemgalē 2012.gadā bija nodarbināti 4,3 tūkstoši jeb 8,5% no visiem reģionā strādājošajiem, no tiem lielākā daļa – 3,7 tūkstoši strādājošo ir koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošanā un 0,6 tūkstoši – mēbeļu ražošanā. Salīdzinot ar 2008.gadu, strādājošo skaits nozarē ir samazinājies par 0,4%.

1.120.attēls. Nodarbināto skaits kokapstrādes nozarē Zemgalē, tūkst., 2008.-2012.gads

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Kokapstrādes nozarēs 2013.gadā Zemgales reģionā bija reģistrēti 411 uzņēmumi, no tiem 318 – koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošanas un 93 – mēbeļu ražošanas uzņēmumi. Laikā no 2007. līdz 2013.gadam nozarē vērojams stabils uzņēmumu skaita pieaugums Zemgalē.

1.121.attēls. Kokapstrādes nozares uzņēmumu skaits Zemgalē 2007.-2013.gadā

Avots: Lursoft

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā Zemgalē vislielākais nodarbināto skaits bijis šādos kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares uzņēmumos:

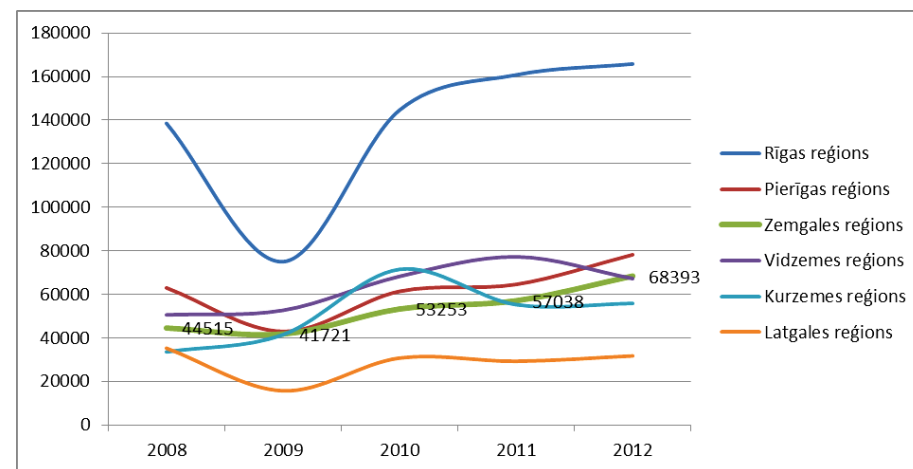
Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Nodarbināto skaits
Koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana			
1	SIA "OŠUKALNS"	Viesītes nov.	275
2	SIA "JELD-WEN LATVIJA"	Aizkraukles nov.	196
3	"E WOOD" SIA	Dobele nov.	133
4	SIA "DLLA"	Krustpils nov.	100
5	SIA "FLORA"	Jelgava	98
6	"LATGRAN" SIA	Jaunjelgavas nov.	91
7	SIA "Piebalgas"	Vecumnieku nov.	79
8	SIA "DĪŽMEŽS"	Krustpils nov.	77

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Nodarbināto skaits
9	SIA "DUGLĀZIJA"	Kokneses nov.	77
10	SIA "MV Tara"	Jaunjelgavas nov.	74
Mēbeļu ražošana			
1	SIA "EIBE-L"	Jelgava	170
2	SIA "OAK"	Jelgava	32
3	SIA "SPALS"	Iecavas nov.	22
4	SIA "VALTERA GRUPA"	Jelgava	10
5	SIA "MĒBEĻU STILS"	Salas nov.	8

1.41.tabula. Lielākie Zemgales kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumi pēc nodarbināto skaita 2013.gadā

Avots: Lursoft

Saskaņā ar CSP datiem, 2012. gadā kokapstrādes nozare kopumā veidoja 68393 tūkstošus eiro jeb 27,1% no kopējās pievienotās vērtības rūpniecībā Zemgalē. Kopš 2008.gada kokapstrādes pievienotā vērtība Zemgalē ir stabili pieaugusi (par 35%). Salīdzinot ar citiem reģioniem, Zemgalē kokapstrādes nozares pievienotā vērtība ir trešā lielākā aiz Rīgas un Pierīgas reģiona, nedaudz pārsniedzot Vidzemes reģiona nozares pievienoto vērtību.

1.122.attēls. Pievienotā vērtība kokapstrādē reģionos, tūkst. euro, 2008.-2012.gads.

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā apgrozījuma ziņā nozīmīgākie kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumi.

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Apgrozījums 2013.gadā, EUR
Koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana			
1	SIA "LATGRAN"	Jaunjelgavas nov.	59 399 574
2	SIA "JELD-WEN LATVIJA"	Aizkraukles nov.	34 754 939
3	SIA "OŠUKALNS"	Viesītes nov.	20 377 993
4	SIA "Jēkabpils mežrūpniecība"	Jēkabpils	9 930 985
5	SIA "Piebalgas"	Vecumnieku nov.	8 773 856
6	SIA "E WOOD"	Dobeles nov.	7 072 498
7	SIA "DLLA"	Krustpils nov.	6 189 253
8	SIA "Kontekss"	Salas nov.	3 746 133
9	SIA "DIŽMEŽS"	Krustpils nov.	3 108 285
10	SIA "KARA V"	Jēkabpils	2 863 568
Mēbeļu ražošana			
1	SIA "EIBE-L"	Jelgava	5 002 338
2	SIA "SPALS"	Iecavas nov.	1 084 362
3	SIA "OAK"	Jelgava	600 937
4	SIA "VALTERA GRUPA"	Jelgava	281 958
5	SIA "JELGAVAS MĒBELES"	Jelgava	181 971
6	SIA "ASNOVA"	Jelgava	170 161
7	SIA "MĒBEĻU STILS"	Salas nov.	140 711
8	SIA "Urbiks"	Jelgava	96 963
9	Jēkabpils rajona Vīpes pagasta zemnieku saimniecība "KALNVIDI"	Krustpils nov.	93 200
10	SIA "VOG"	Jelgava	90 394

1.42.tabula. Lielākie Zemgales kokapstrādes nozares uzņēmumi pēc apgrozījuma 2013.gadā

Avots: Lursoft

Kokapstrāde ir nozare ar potenciālu izaugsmei uz zināšanām balstītā ekonomikā. Patlaban daļa kokapstrādes produkcijas vēl ir ar salīdzinoši zemu pievienoto vērtību, piemēram, ir baļķi, kokmateriāli un zemas vērtības mēbeļu izstrādājumi. Kokapstrādes produkcijas noiets šobrīd ir galvenokārt ārējie tirgi – vidēji Latvijā eksporta īpatsvars nozares kopējā realizācijā, saskaņā ar Ekominikas ministrijas aprēķiniem, 2013.gadā bija 73%. Lielākais eksporta tirgus ir ES-15 valstis (65%), kā arī Lietuva un Igaunija (13%).

Tendences un perspektīvās attīstības iespējas nozarē

Saskaņā ar nozaru struktūru pētījumu, Latvijas mērogā mežizstrādes un kokapstrādes nozares stiprās puses ir saistāmas ar lieliem koksnes un zemju resursiem mežsaimniecības attīstībai un komercdarbības veikšanai, Latvijas labvēlīgajiem klimatiskajiem apstākļiem un izejai uz Baltijas jūru, kas rada labvēlīgu vidi meža nozares un meža produkcijas eksporta attīstībai un veiktās investīcijas modernās tehnoloģijās koksnes pirmapstrādē un mežizstrādē. Nozares vājās puses ir saistāmas ar apdraudētu meža apsaimniekošanas ekonomisko dzīvotspēju, jo šobrīd nav izveidota pietiekami efektīva sabiedrības apspriešanas un pārskatāma lēmumu pieņemšanas procedūra par meža ekoloģisko, ekonomisko, sociālo un kultūrvēsturisko vērtību līdzsvarotu izmantošanu.

Mežizstrādes un kokapstrādes nozares iespējas Latvijas mērogā ir saistāmas ar pieejamajiem lauksaimniecībā neizmantotās zemes resursiem, kurus iespējams izmantot meža platību palielināšanai, eksportu uz Skandināvijas valstīm, kur Latvijas ražotāji var konkurēt ar cenu un kvalitāti un patērētāju orientēšanos uz videi draudzīgu materiālu izmantošanu un enerģijas taupīšanu, kas rada priekšnosacījumus plašākai koksnes izmantošanai būvniecībā arī Latvijā. Savukārt nozares draudi Latvijā kopumā ir saistāmi ar zemas ražošanas produktivitāti un nelielu inovatīvo tehnoloģiju un jaunu produktu īpatsvaru daļā nozares uzņēmumu un vāju un nepietiekami koordinētu meža nozares attīstības sadarbību ar saistītajām nozarēm kopējā valsts ilgtspējīgas attīstības kontekstā, t.sk., meža īpašumu sadrumstaloto struktūru un reālas privāto meža īpašnieku kooperācijas trūkumu, kas būtiski ierobežo ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas īstenošanas iespējas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Kokrūpniecības un mēbeļu ražošanas salīdzinošās priekšrocības Zemgales reģionā ir vietējo resursu nodrošinājums un tai ir stabils eksporta tirgus. Izaugsme

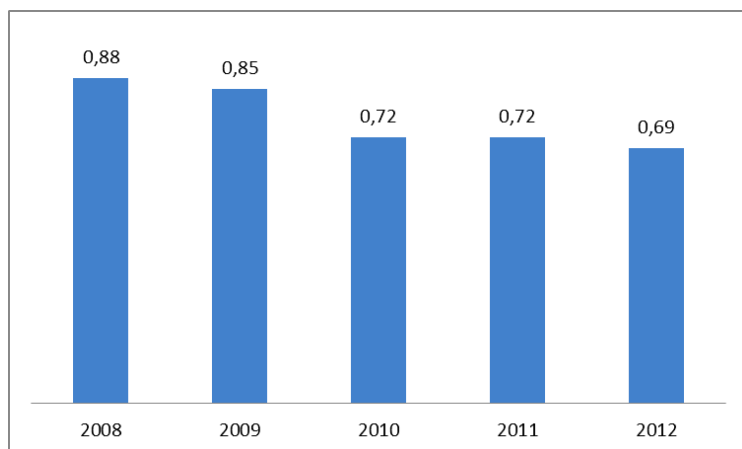
kokrūpniecībā veicina pieprasījuma pieaugumu gan mežsaimniecības nozarē – kā izejmateriālu piegādātājam, gan pakalpojumu nozarēm, īpaši transportam.

Kokapstrādes uzņēmumu attīstībai Zemgalē ir nepieciešamais intelektuālais un zinātniskais potenciāls, kas var veikt zinātniskos pētījumus, izstrādāt jaunus produktus, tehnoloģijas un sagatavot augstas kvalifikācijas speciālistus. Kokapstrādes nozarē speciālistus nodrošina Latvijas Lauksaimniecības universitātes Meža fakultāte. Arodizglītību var iegūt Viesītes arodvidusskolā un Jelgavas Amatniecības vidusskolā, Aizkraukles arodvidusskolā.

IEGUVES RŪPNIECĪBA UN KARJERU IZSTRĀDE

Zemgales reģions ir bagāts ar daudzveidīgiem minerālu izcelsmes dabas resursiem, no tiem nozīmīgākie ir ģipsakmens, kaļķakmens dolomīts, smilts, grants, un māls. Zinātnieki ir aprēķinājuši, ka ZPR pieejamie derīgo izrakteņu krājumi ļaus nodrošināt šo nozari vēl vismaz 80 gadus.

Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem, 2012.gadā ieguves rūpniecības nozarēs tika nodarbināti 0,7 tūkstoši jeb 1,3% reģionā strādājošo. Salīdzinot ar 2008.gadu, strādājošo skaits nozarē ir samazinājies par 22,3%.

1.123.attēls. Nodarbināto skaits ieguves rūpniecības nozarē Zemgalē, tūkst., 2008.-2012.gads

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

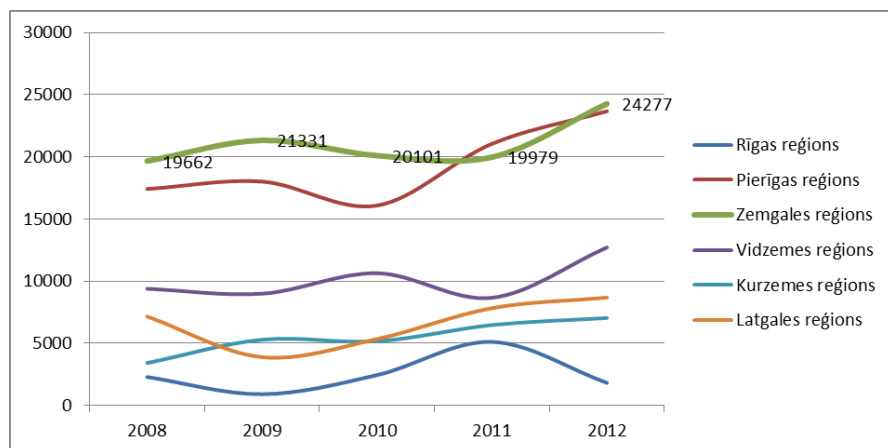
Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013. G. Zemgalē vislielākais nodarbināto sk. bijis 1.43. tabulā iekļautajos ieguves rūpniecības nozares uzņēmumos.

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Nodarbināto skaits
1	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Laflora"	Jelgavas nov.	237
2	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "NORDTORF"	Aknīstes nov.	157
3	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "PĻAVIŅU DM"	Pļaviņu nov.	65
4	AS "MISAS KŪDRA"	Vecumnieku nov.	56
5	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "FLORABALT SIA"	Vecumnieku nov.	48
6	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "CESVAINES KŪDRA"	Aknīstes nov.	45
7	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "KŪDRAS ENERĢIJA"	Kokneses nov.	42
8	SIA "ĒNAVAS"	Vecumnieku nov.	42
9	SIA "LTL"	Aknīstes nov.	35
10	SIA "JĒKABPILS DOLOMĪTS"	Jēkabpils	31

1.43.tabula. Lielākie Zemgales ieguves rūpniecības nozares uzņēmumi pēc nodarbināto skaita 2013.gadā

Avots: Lursoft

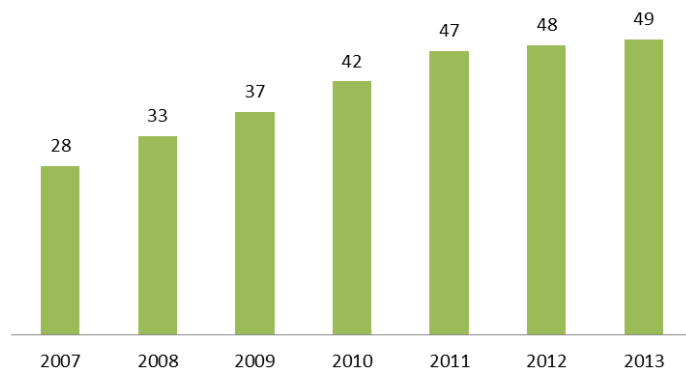
2012. gadā ieguves rūpniecība nozare kopumā veidoja 24277 tūkstošus *euro* jeb 9,6% no kopējās pievienotās vērtības rūpniecībā Zemgalē. Kopš 2008.gada nozares pievienotā vērtība Zemgalē uzrādījusi ievērojamu pieaugumu, turklāt 2012.gadā Zemgale sasniegusi pirmo vietu starp reģioniem ieguves rūpniecības pievienotās vērtības rādītāju ziņā, apsteidzot Pierīgas reģionu.

1.124.attēls. Pievienotā vērtība ieguves rūpniecībā reģionos, tūkst. euro, 2008.-2012.gads

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013. gadā ieguves rūpniecības nozarē Zemgalē bija reģistrēti 49 uzņēmumi. Laikā no 2007. līdz 2013.gadam nozarē vērojams stabils uzņēmumu skaita pieaugums reģionā.

1.125.attēls. Ieguves rūpniecības nozares uzņēmumu skaits Zemgalē 2007.-2013.gadā

Avots: Lursoft

Apgrozījuma ziņā lielākie uzņēmumi 2013.gadā attēloti 1.44. tabulā.

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Apgrozījums 2013.gadā, EUR
1	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "NORDTORF"	Aknīstes nov.	13 408 892
2	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Laflora"	Jelgavas nov.	12 986 175
3	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "FLORABALT SIA"	Vecumnieku nov.	6 799 819
4	AS "MISAS KŪDRA"	Vecumnieku nov.	5 115 708
5	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "KŪDRAS ENERĢIJA"	Kokneses nov.	3 342 044
6	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "PĻAVIŅU DM"	Pļaviņu nov.	3 237 443
7	SIA "JĒKABPILS DOLOMĪTS"	Jēkabpils	1 433 286
8	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "CESVAINES KŪDRA"	Aknīstes nov.	1 309 977
9	SIA "GNEISS"	Jelgavas nov.	1 256 907
10	SIA "LTL"	Aknīstes nov.	946 225

1.44.tabula. Lielākie Zemgales ieguves rūpniecības nozares uzņēmumi pēc apgrozījuma 2013.gadā

Avots: Lursoft

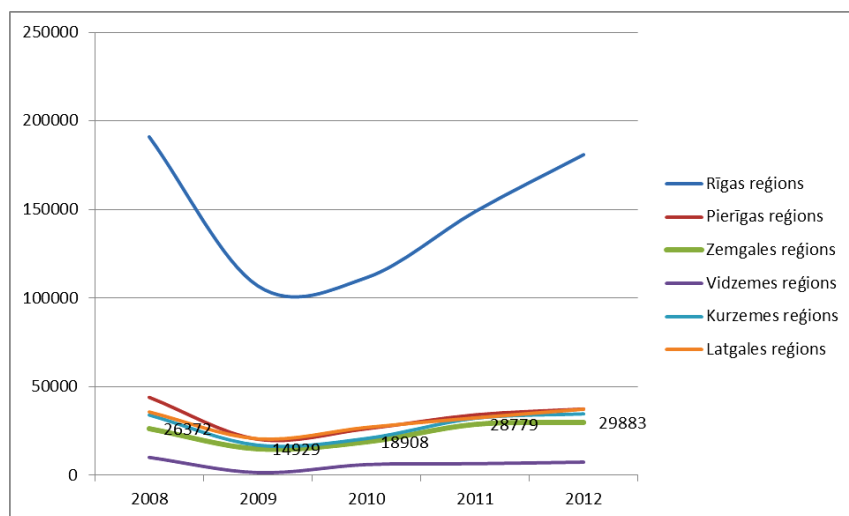
Tendences un perspektīvās attīstības iespējas nozarē

Ieguves rūpniecības nozare Zemgales reģionā diferencējas. Vērtīgākie minerālu veida derīgie izrakteņi – dolomīts, kaļķakmens un ģipsakmens koncentrējusies tikai dažos novados (dolomīta atradnes visvairāk izvietotas – Jēkabpils apkārtnē, kaļķakmens – Auces novadā, ģipsakmens – Bauskas novadā). Savukārt ceļu būvei nozīmīgais būvmateriāls – smiltis kopā ar granti un smiltis tūrā veidā sastopams gandrīz visos novados.

Papildus tam Zemgalē ir ievērojamas kūdras atradnes, kas ir priekšnoteikums augstvērtīgu bioloģisko produktu ražošanai.

METĀLAPSTRĀDE UN MAŠĪNBŪVE

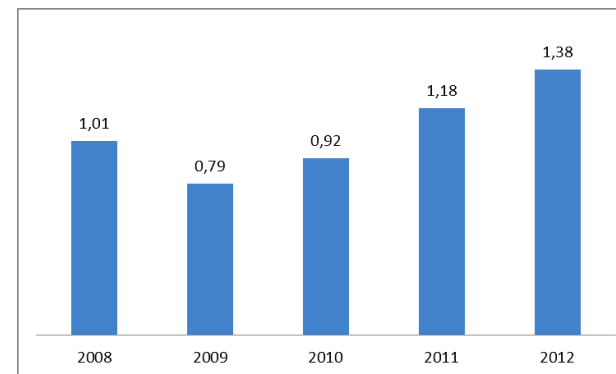
Metālapstrādes un mašīnbūves nozares nozīmīgs centrs ir Jelgavas pilsēta un tās apkārtējie – Dobeles, Jelgavas un Ozolnieku – novadi. Tā 2012.gadā veidoja 29883 tūkstošus euro jeb 11,9% no rūpniecības nozaru pievienotās vērtības. Kopš 2008.gada Zemgalē, līdzīgi kā citos reģionos, notikušas nozares pievienotās vērtības svārstības, ar kritumu 2009.gadā, un nelielu pieaugumu pēc tam līdz 2012.gadam. Tomēr Rīgas reģions ir vienīgais, kas izceļas ar salīdzinoši vislielāko saražoto pievienoto vērtību metālapstrādes un mašīnbūves nozarē (2012.gadā Rīgas reģionā saražotā pievienotā vērtība šajā nozarē bija par 83% lielāka nekā Zemgales reģionā), Zemgale starp reģioniem ieņem 5.vietu, apsteidzot vienīgi Vidzemes reģionu.

1.126.attēls. Pievienotā vērtība metālapstrādē un mašīnbūvē reģionos, tūkst. euro, 2008.-2012.gads

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

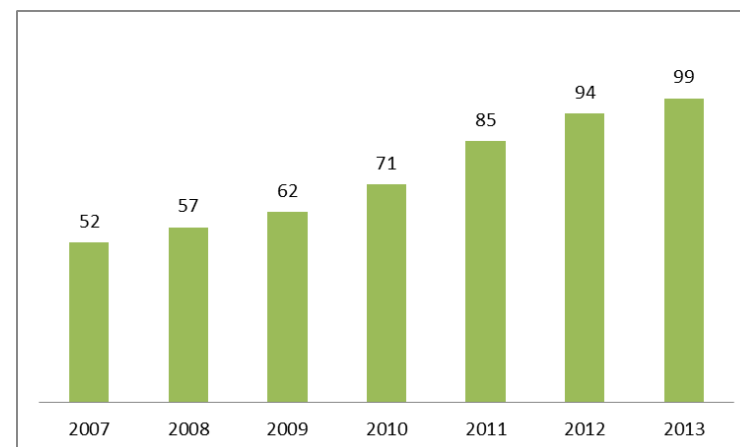
Metālu ražošanas un metālapstrādes nozarē reģionā 2012.gadā bija nodarbināti 1,4 tūkstoši jeb 2,7% no kopējā strādājošo skaita Zemgalē. Salīdzinot ar 2008. gadu, nodarbināto skaits nozarē ir pieaudzis par 36,8%.

1.127.attēls. Nodarbināto skaits metālapstrādes nozarē Zemgalē, tūkst., 2008.-2012.gads

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā reģionā nozarē darbojās 99 uzņēmumi, no kuriem 9 – metālu ražošanā un 90 – gatavo metālizstrādājumu ražošanā. Laikā no 2007. līdz 2013.gadam nozarē vērojams stabils uzņēmumu skaita pieaugums reģionā.

1.128.attēls. Metālapstrādes nozares uzņēmumu skaits Zemgalē 2007.-2013.gadā

Avots: Lursoft

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā Zemgalē vislielākais nodarbināto skaits bijis šādos metālapstrādes nozares uzņēmumos:

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Nodarbināto skaits
1	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "EAST METAL"	Dobeles nov.	601
2	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "TORGY BALTIC"	Ozolnieku nov.	107
3	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "POLIURS"	Ozolnieku nov.	75
4	SIA "GEOR"	Ozolnieku nov.	58
5	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "BAC METAL"	Ozolnieku nov.	45
6	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "MADARA"	Jelgava	42
7	SIA "SIGNUM"	Jelgava	41
8	SIA "JS Products"	Aizkraukles nov.	41
9	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "TS RĪGA"	Jelgava	35
10	SIA "LYKKEGAARD"	Jelgavas nov.	26

1.45.tabula. Lielākie Zemgales metālapstrādes nozares uzņēmumi pēc nodarbināto skaita 2013.gadā

Avots: Lursoft

Apgrozījuma ziņā lielākie uzņēmumi 2013.gadā bija:

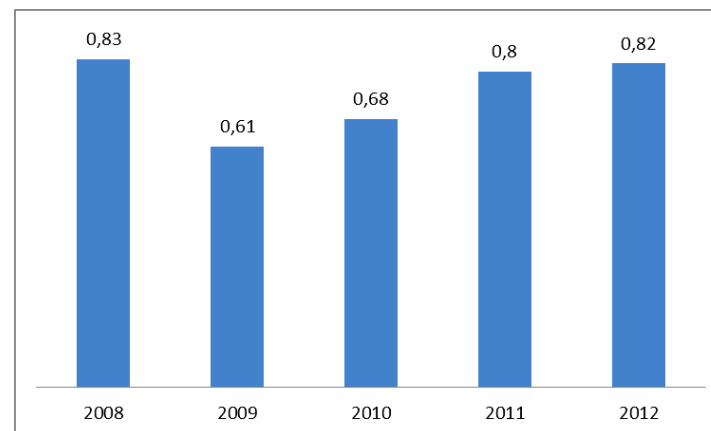
Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Apgrozījums 2013.gadā, EUR
1	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "EAST METAL"	Dobeles nov.	42 432 664
2	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "POLIURS"	Ozolnieku nov.	7 805 846
3	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "TORGY BALTIC"	Ozolnieku nov.	7 096 472
4	SIA "SIGNUM"	Jelgava	2 015 230
5	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "TS RĪGA"	Jelgava	1 934 421

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Apgrozījums 2013.gadā, EUR
6	SIA "GEOR"	Ozolnieku nov.	1 925 190
7	SIA "JS Products"	Aizkraukles nov.	1 866 052
8	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "BAC METAL"	Ozolnieku nov.	1 850 472
9	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "VT East"	Jelgava	1 781 199
10	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "AUTO CARDAN"	Aizkraukles nov.	1 480 756

1.46.tabula. Lielākie Zemgales metālapstrādes nozares uzņēmumi pēc apgrozījuma 2013.gadā

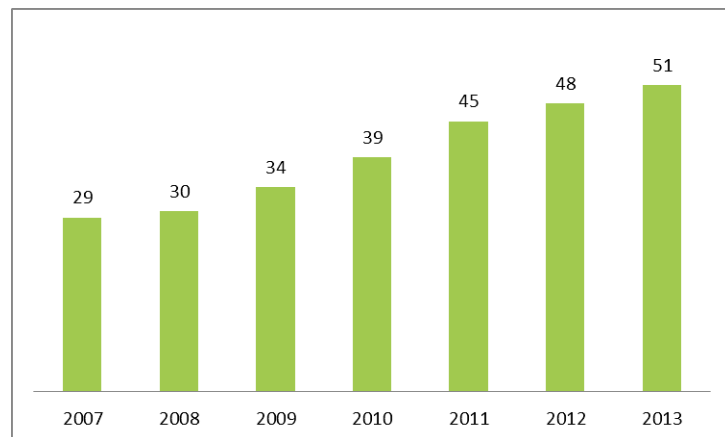
Avots: Lursoft

Mašīnbūves – mašīnu, iekārtu un transportlīdzekļu ražošanas – nozarē 2012.gadā bija nodarbināti 0,8 tūkstoši jeb 1,6% visu reģiona strādājošo. Salīdzinot ar 2008.gadu, strādājošo skaits nozarē ir samazinājies par 1,1%.

1.129.attēls. Nodarbināto skaits mašīnbūves nozarē Zemgalē, tūkst., 2008.-2012.gads

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

1.130.attēls. Mašīnbūves nozares uzņēmumu skaits Zemgalē 2007.-2013.gadā

Avots: Lursoft

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā Zemgalē bija reģistrēti 51 uzņēmums, t.sk.: 10 uzņēmumi – datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošanā, 7 – elektrisko iekārtu ražošanā, 21 – citu iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošanā, 8 – automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošanā un 5 – citu transportlīdzekļu ražošanā. Laikā no 2007. līdz 2013.gadam nozarē vērojams mērens uzņēmumu skaita pieaugums reģionā.

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā Zemgalē vislielākais nodarbināto skaits bijis šādos mašīnbūves nozares uzņēmumos:

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Nodarbināto skaits
1	"DINEX LATVIA" SIA	Ozolnieku nov.	251
2	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "AKG THERMOTECHNIK LETTLAND"	Jelgava	204
3	Akciju sabiedrība "JELGAVAS MAŠĪNBŪVES RŪPNĪCA"	Jelgava	92
4	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "TEHNIKA AUCE"	Auces nov.	59
5	AS "AMO PLANT"	Jelgava	56
6	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "AMO BUS"	Jelgava	54

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Nodarbināto skaits
7	SIA "UAVFACTORY"	Jelgava	24
8	SIA "ISTRA-A"	Jelgava	17
9	SIA "Mebelier"	Ozolnieku nov.	14
10	SIA "BĒNES TEHNISKAIS SERVISS"	Auces nov.	10

1.47.tabula. Lielākie Zemgales mašīnbūves nozares uzņēmumi pēc nodarbināto skaita 2013.gadā

Avots: Lursoft

Apgrozījuma ziņā lielākie mašīnbūves nozares uzņēmumi 2013.gadā bija:

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Apgrozījums 2013.gadā, EUR
1	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "AKG THERMOTECHNIK LETTLAND"	Jelgava	29 246 494
2	"DINEX LATVIA" SIA	Ozolnieku nov.	24 035 683
3	AS "AMO PLANT"	Jelgava	3 240 630
4	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "TEHNIKA AUCE"	Auces nov.	3 216 193
5	Akciju sabiedrība "JELGAVAS MAŠĪNBŪVES RŪPNĪCA"	Jelgava	1 182 342
6	SIA "Mebelier"	Ozolnieku nov.	1 129 449
7	SIA "ISTRA-A"	Jelgava	913 437
8	SIA "UAVFACTORY"	Jelgava	802 447
9	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "AMO BUS"	Jelgava	608 586
10	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "SAUBAG"	Jēkabpils	235 996

1.48.tabula. Lielākie Zemgales mašīnbūves nozares uzņēmumi pēc apgrozījuma 2013.gadā

Avots: Lursoft

Nozarei kopumā ir augsts eksporta īpatsvars nozares struktūrā. Saskaņā ar Ekonomikas ministrijas datiem, 2013.gadā vidēji Latvijā metālu un metālu

izstrādājumu ražošanā eksportēja 65%, savukārt dažādās mašīnbūves apakšnozarēs – no 75% līdz 92% saražotās produkcijas. Ņemot vērā lielo eksporta īpatsvaru produkcijas realizācijā, pasaules ekonomikas izmaiņas būtiski ietekmē nozares attīstību. Vienlaikus nozares eksporta tirgi ir diferencēti – salīdzinoši liela produkcijas daļa tiek realizēta ārpus ES un NVS valstu robežām, kas ļauj mazināt ārējo spēku radīto negatīvo ietekmi.

Tendences un perspektīvās attīstības iespējas nozarē

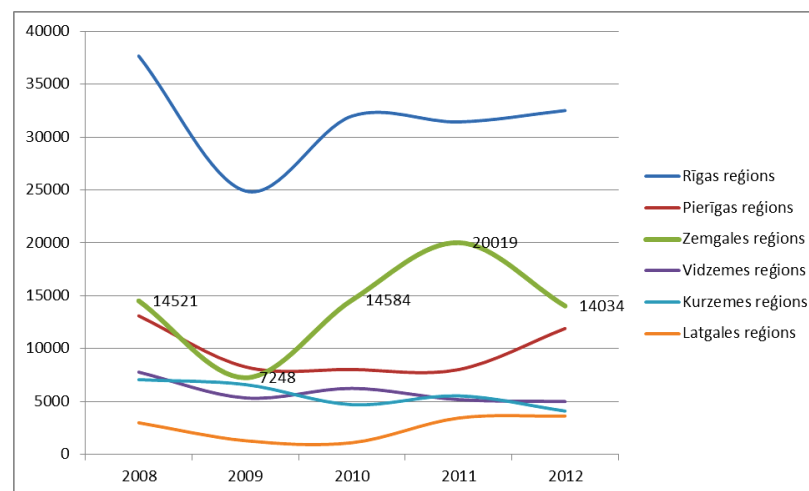
Mašīnbūves un metālapstrādes nozare vidējā termiņā dos lielu ieguldījumu apstrādes rūpniecības kopējā eksporta pieaugumā. Nozarei ir liels importa aizstāšanas potenciāls, jo saražotās iekārtas un izstrādājumus var ne tikai realizēt ārējos tirgos, bet arī izmantot vietējos uzņēmumos. Tādējādi nozarei ir liels pakārtotais efekts arī uz citu nozaru ražošanas attīstības potenciālu.

Saskaņā ar nozaru struktūru pētījumu metālapstrādes un mašīnbūves nozares kopējās stiprās puses Latvijas līmenī, kas raksturīgas arī Zemgales uzņēmumiem, ir tehnoloģiskā intensitāte un koncentrēšanās uz inovācijām. Tai ir izaugsmes potenciāls, salīdzinot Latvijā un citās Eiropas valstīs šajā nozarē nodarbināto skaitu. Nozares vājās puses Latvijas līmenī ir saistāmas ar to, ka ES valstīs metālapstrāde patērē 2/3 no ES neapstrādātā tērauda, mazo un vidējo uzņēmumu ierobežoto piekļuvi tērauda piegādātājiem, nozares darbietilpīgumu un augstākajām darbaspēka izmaksām, salīdzinot ar Ķīnu un Indiju.

Savukārt nozares iespējas Latvijā kopumā saistāmas ar iespēju palielināt konkurētspēju, uzlabojot intelektuālā īpašuma aizsardzību, labāku energoefektivitāti, labākiem produktiem un pakalpojumiem ar jaunu tehnoloģiju palīdzību un spēju apgūt specializētu nišu tirgu ar augstāku tehnoloģisko ievadi. Nozares draudi saistāmi ar konkurenci ar valstīm ar zemāku izmaksu līmeni un pastāvīgi pieaugošu produkcijas apjomu, intelektuālo resursu nepietiekamu aizsardzību, pieprasījuma samazināšanos un neapstrādāto materiālu cenu pieaugumu.

Ķīmiskās rūpniecības nozarē ietilpst ķīmisko vielu un ķīmisko produktu ražošana, farmaceitisko pamatvielu un farmaceitisko preparātu ražošana, kā arī gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana.

Saskaņā ar CSP datiem, 2012.gadā ķīmijas rūpniecības pievienotā vērtība bija 14034 tūkstoši euro jeb 5,6% no visu rūpniecības nozaru pievienotās vērtības Zemgalē. Saražotās pievienotās vērtības rādītāju ziņā Zemgale ir 2.vietā starp reģioniem, uzreiz aiz Rīgas reģiona, lai gan gada laikā (no 2011.gada līdz 2012.gadam) ķīmijas nozare piedzīvojusi pievienotās vērtības kritumu par 30%. Tajā pašā laikā 2012.gadā nozares pievienotā vērtība gandrīz divas reizes pārsniedza 2009.gada rādītājus, kad saražotā pievienotā vērtība bija tikai 7248 tūkstoši euro.

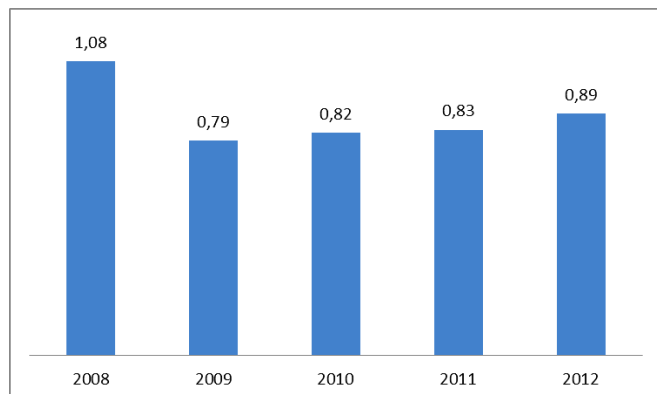

1.131.attēls. Pievienotā vērtība ķīmijas rūpniecībā reģionos, tūkst. euro, 2008.-2012.gads

Avots: Centrālā statistikas pārvalde

Zemgales reģionā ķīmijas nozarē nodarbināti 0,9 tūkstoši jeb 1,8% no kopējā strādājošo skaita. Salīdzinot ar 2008.gadu, strādājošo skaits nozarē ir samazinājies par 17,8%.

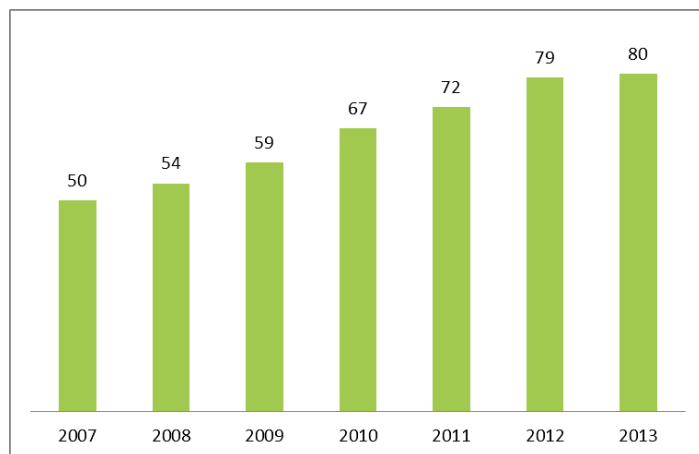
ĶĪMIJAS RŪPNIECĪBA

1.132.attēls. **Nodarbināto skaits ķīmijas rūpniecības nozarē Zemgalē, tūkst., 2008.-2012.gads**

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā nozarē darbojās 80 uzņēmumi, no tiem 35 – ķīmisko vielu un ķīmisko produktu ražošanā, 2 – farmaceitisko pamatvielu un farmaceitisko preparātu ražošanā un 43 – gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošanā. Laikā no 2007. līdz 2013.gadam nozarē vērojams uzņēmumu skaita pieaugums, tomēr pēdējos gados tas ir bijis neliels.

1.133.attēls. **Ķīmijas rūpniecības nozares uzņēmumu skaits Zemgalē 2007.-2013.gadā**

Avots: Lursoft

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā Zemgalē vislielākais nodarbināto skaits bijis šādos ķīmijas rūpniecības nozares uzņēmumos:

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Nodarbināto skaits
Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu ražošana			
1	SIA "TENACHEM"	Dobeles nov.	78
2	AS "SPODRĪBA"	Dobeles nov.	65
3	SIA "ELK PLUS"	Ozolnieku nov.	39
4	SIA "TILIA-A"	Aizkraukles nov.	16
5	SIA "LINUM COLOR"	Iecavas nov.	16
6	SIA "AUTOHIM"	Jelgava	13
7	SIA "L.Ē.V." (EKSTRAKTU RŪPNĪCA)	Jelgavas nov.	12
8	SIA "Servus eco"	Jelgava	7
9	SIA "MAK Būve"	Bauskas nov.	5
10	SIA "Gusto"	Bauskas nov.	4
Gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana			
1	SIA "Evopipes"	Jelgava	106
2	SIA "TENAPORS"	Dobeles nov.	83
3	SIA "GREEN WORLD"	Jelgava	30
4	SIA Firma "MAIGA A"	Jelgavas nov.	24
5	SIA "Jelgavas Logi L"	Jelgava	15
6	SIA "POLITEMPO"	Ozolnieku nov.	11
7	SIA "MĪTAVAS LOGI M"	Jelgava	11
8	SIA "OXYTABS"	Jelgava	11
9	SIA "A.V.U."	Bauskas nov.	9
10	SIA "POLIKARS"	Jelgava	6

1.49.tabula. **Lielākie Zemgales ķīmijas rūpniecības nozares uzņēmumi pēc nodarbināto skaita 2013.gadā**

Avots: Lursoft

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Apgrozījums 2013.gadā, EUR
Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu ražošana			
1	SIA "TENACHEM"	Dobeles nov.	19 147 314
2	AS "SPODRĪBA"	Dobeles nov.	2 469 346
3	SIA "ELK PLUS"	Ozolnieku nov.	2 204 307
4	SIA "TILIA-A"	Aizkraukles nov.	1 248 351
5	SIA "AUTOHIM"	Jelgava	818 618
6	SIA "LINUM COLOR"	Iecavas nov.	395 622
7	SIA "L.Ē.V." (EKSTRAKTU RŪPNĪCA)	Jelgavas nov.	378 596
8	SIA "MAK Būve"	Bauskas nov.	115 936
9	SIA "MEŽROŽĪTE"	Ozolnieku nov.	75 550
10	SIA "Gusto"	Bauskas nov.	28 089
Gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana			
1	SIA "Evopipes"	Jelgava	21 865 220
2	SIA "GREEN WORLD"	Jelgava	2 202 140
3	SIA Firma "MAIGA A"	Jelgavas nov.	876 317
4	SIA "POLITEMPO"	Ozolnieku nov.	605 991
5	SIA "A.V.U."	Bauskas nov.	519 583
6	SIA "MĪTAVAS LOGI M"	Jelgava	304 240
7	SIA "OXYTABS"	Jelgava	239 420
8	SIA "MeLRos"	Jelgava	225 195
9	SIA "Jelgavas Logi L"	Jelgava	209 717
10	SIA "SKANTE"	Jelgava	167 742

1.50.tabula. Lielākie Zemgales ķīmijas rūpniecības nozares uzņēmumi pēc apgrozījuma 2013.gadā

Avots: Lursoft

Ķīmiskajai rūpniecībai ir augsts izaugsmes un eksporta potenciāls. Saskaņā ar Ekonomikas ministrijas datiem, vidēji Latvijā 2013.gadā tika eksportēti 75% ķīmijas rūpniecības produkcijas, līdz ar to nozares izaugsme ir cieši saistīta ar tendencēm ārējos tirgos. Galvenie produkcijas niecētāji ir ES-15 valstis (21%), Lietuva (22%), Igaunija (15%) un NVS valstis (30%).

Tendences un perspektīvās attīstības iespējas nozarē

Galvenās nozares attīstības iespējas ir saistītas ar ārējiem tirgiem. Ķīmiskajai rūpniecībai Zemgalē ir stabilas tradīcijas, augsti kvalificēti speciālisti, ilgstoši ir ražota plaša spektra produkcija gan gala patēriņam, gan starppatēriņam, ir laba zinātniskās pētniecības bāze.

Viens no tradīciju glabātājiem – Dobeles novads, kam ir noteiktas iestrādes un speciālistu potenciāls, tostarp specifiskās ķīmijas un farmācijas apakšnozarēs.

Saskaņā ar nozaru struktūru pētījumu ķīmiskās rūpniecības nozares stiprās puses Latvijā kopumā, kas attiecināmas arī uz Zemgales reģionu, ir labas ražošanas un pētniecības tradīcijas un pieredze, augsts zinātnisko pētījumu līmenis jau esošajā infrastruktūrā, augsta produkcijas kvalitāte, atbilstoša ES standartiem, plaša starptautiskā sadarbība to uzņēmumu starpā, kuri eksportē savu produkciju, un nozīmīgas investīcijas, kas ieguldītas nozarē salīdzinoši nesenā pagātnē.

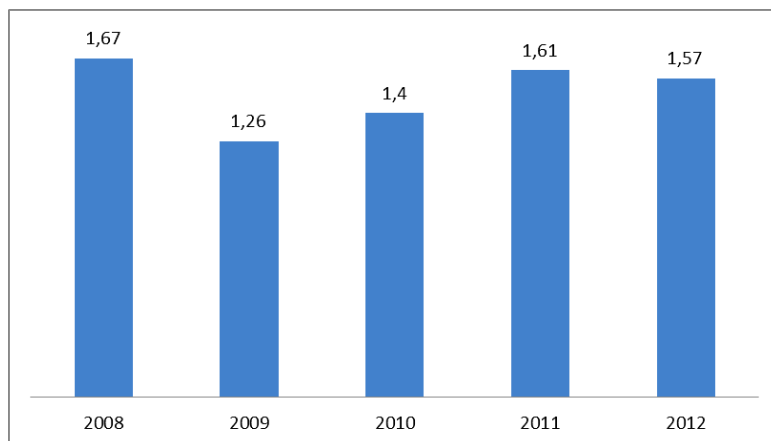
Nozares vājās puses Latvijā kopumā ir saistāmi ar ierobežotiem finansiālajiem resursiem nozares uzņēmumiem, lai ieguldītu uzņēmumu attīstībā, nepietiekamu jauno tehnoloģiju ieviešanu ražošanā, spējīgu nozares zinātnieku aizplūšanu uz ārvalstīm, nesakārtotu atkritumu šķirošanas jomu un neattīstītu pārstrādes rūpniecību no otrreiz pārstrādājamiem materiāliem, izejvielu eksportu pārstrādei un citām valstīm (piemēram, uz Ķīnu, Ukrainu), kas būtiski sadārdzina pārstrādes izmaksas, darbaspēka novecošanos un kvalificēta darbaspēka trūkumu.

Savukārt nozares iespējas Latvijas mērogā ir saistāmas ar pētniecības un inovāciju veicināšanu (attīstot zinātnes un uzņēmējdarbības saikni, kas ļautu izstrādāt inovatīvus oriģinālproduktus) un pārstrādes rūpniecības punkta izveidošanu Baltijas reģionā. Nozares draudi ir saistāmi ar kvalificēta darbaspēka aizplūšanu uz ārzemēm, nozares ražotāju cenu izmaiņām (ražošanas izmaksu cenu kāpumu) un zemo jauniešu interesi par nozares profesijām.

TEKSTILRŪPniecība

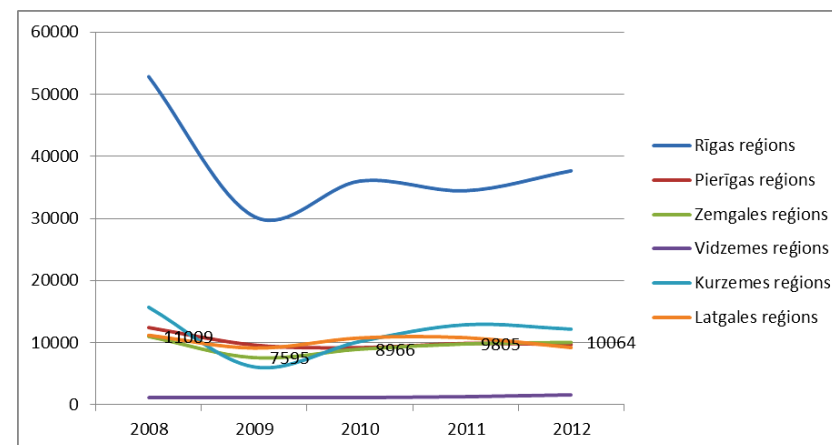
Tekstilrūpniecības un apģērbu ražošanas nozare Zemgalē ir būtiska, īpaši Jelgavas, Jēkabpils, Dobeles un Auces pilsētās un novados. Zemgales tekstilindustrijā nodarbināti 1,6 tūkstoši jeb 3,1% no visiem reģionā strādājošiem. Salīdzinot ar 2008.gadu, strādājošo skaits ir samazinājies par 6%.

Saskaņā ar CSP datiem, 2012.gadā tekstilrūpniecības pievienotā vērtība bija 10064 tūkstoši *euro* jeb 4% no visu rūpniecības nozaru pievienotās vērtības Zemgalē. Laikā no 2008.gada līdz 2012.gadam nozares pievienotās vērtības rādītāji ir nedaudz samazinājušies (par 8,5%), un Zemgale 2012.gadā ierindojās 3.vietā starp citiem reģioniem tekstilrūpniecībā saražotās pievienotās vērtības ziņā – aiz Rīgas un Kurzemes reģiona.

1.134.attēls. Nodarbināto skaits tekstilrūpniecības nozarē Zemgalē, tūkst., 2008.-2012.gads

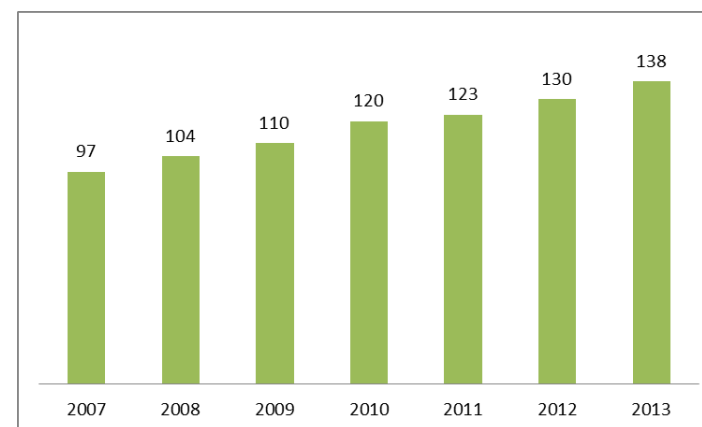
Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

1.135.attēls. Pievienotā vērtība tekstilrūpniecībā reģionos, tūkst. euro, 2008.-2012.gads

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā Zemgalē šajā nozarē bija reģistrēti 138 uzņēmumi, no kuriem 37 darbojās tekstilizstrādājumu ražošanā, 93 – apģērbu ražošanā un 8 – ādas un ādas izstrādājumu ražošanā. Laikā no 2007. līdz 2013.gadam nozarē vērojams mērens uzņēmumu skaita pieaugums reģionā.

1.136.attēls. Tekstilrūpniecības nozares uzņēmumu skaits Zemgalē 2007.-2013.gadā

Avots: Lursoft

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā Zemgalē vislielākais nodarbināto skaits bijis šādos ķīmijas rūpniecības nozares uzņēmumos:

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Nodarbināto skaits
Tekstilizstrādājumu ražošana			
1	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "TORA PLUS"	Jēkabpils	12
2	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "ATSPULGS LOGIEM"	Jēkabpils	8
3	SIA "NK Studio"	Jelgava	5
4	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "TUNIKA"	Jelgava	5
5	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "AIS druka"	Jelgava	5
6	SIA "NYBO EMBRO"	Dobeles nov.	4
7	SIA "Eco Texture"	Jēkabpils	4
8	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Rabata"	Jaunjelgavas nov.	3
9	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Sunākstes vilnas nams"	Jaunjelgavas nov.	3
10	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Kvalers"	Jelgava	2
Apģērbu ražošana			
1	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Spectre Latvia"	Jelgavas nov.	309
2	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "EK Auce"	Auces nov.	202
3	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "GEFA LATVIJA"	Jēkabpils	172
4	SIA "NYBO DOBELE"	Dobeles nov.	156
5	SIA "WERI SPEZIALS"	Jelgava	89
6	sabiedrība ar ierobežotu atbildību "A.S. & KO"	Jēkabpils	82
7	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "ARES"	Jēkabpils	81
8	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Aprola"	Jēkabpils	40

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Nodarbināto skaits
9	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "MĀRĪTE"	Jelgava	40
10	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "VIOLA-STILS"	Jēkabpils	37
Ādas un ādas izstrādājumu ražošana			
1	Akciju sabiedrība "RITALE"	Jelgava	38
2	SIA "KĀPIŅA"	Kokneses nov.	5
3	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Niks Limited"	Jelgava	4

1.51.tabula. **Lielākie Zemgales tekstilrūpniecības nozares uzņēmumi pēc nodarbināto skaita 2013.gadā**

Avots: Lursoft

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Apgrozījums 2013.gadā, EUR
Tekstilizstrādājumu ražošana			
1	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "ATSPULGS LOGIEM"	Jēkabpils	163 165
2	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Rabata"	Jaunjelgavas nov.	162 492
3	SIA "NYBO EMBRO"	Dobeles nov.	124 695
4	SIA "NK Studio"	Jelgava	82 747
5	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "TUNIKA"	Jelgava	80 397
6	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "AIS druka"	Jelgava	54 479
7	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "TORA PLUS"	Jēkabpils	47 830
8	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Sativa Fibris"	Jelgavas nov.	28 173
9	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "SORELEX"	Iecavas nov.	12 989
10	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Sunākstes vilnas nams"	Jaunjelgavas nov.	8362
Apģērbu ražošana			

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Apgrozījums 2013.gadā, EUR
1	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "GEFA LATVIJA"	Jēkabpils	4 992 198
2	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Spectre Latvia"	Jelgavas nov.	3 781 300
3	SIA "NYBO DOBELE"	Dobeles nov.	2 237 598
4	SIA "WERI SPEZIALS"	Jelgava	2 127 313
5	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "EK Auce"	Auces nov.	1 873 965
6	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "ARES"	Jēkabpils	1 088 860
7	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "VIOLA-STILS"	Jēkabpils	626 296
8	sabiedrība ar ierobežotu atbildību "A.S. & KO"	Jēkabpils	440 057
9	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Aprola"	Jēkabpils	307 399
10	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "MĀRĪTE"	Jelgava	294 482
Ādas un ādas izstrādājumu ražošana			
1	Akciju sabiedrība "RITALE"	Jelgava	2 057 411
2	SIA "KĀPIŅA"	Kokneses nov.	45 017
3	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Niks Limited"	Jelgava	20 421

1.52.tabula. Lielākie Zemgales tekstilrūpniecības nozares uzņēmumi pēc apgrozījuma 2013.gadā

Avots: Lursoft

Tekstilrūpniecība arī ir viena no nozarēm, kas pamatā ir orientēta uz ārējiem tirgiem. 2013.gadā vidēji Latvijā gandrīz 85% no saražotās produkcijas tika eksportēta, galvenokārt uz ES valstīm, tāpēc nozares attīstība ir cieši saistīta ar pieprasījuma izmaiņām lielākajos noietā tirgos.

Tendences un perspektīvās attīstības iespējas nozarē

Saskaņā ar nozaru struktūru pētījumu Latvijas mērogā, kas attiecas arī uz Zemgales reģiona uzņēmumiem, tekstilrūpniecības nozares stiprās puses ir

saistāmas ar salīdzinoši īsu pasūtījumu izpildes laiku un drošām piegādēm, kvalificētu, elastīgu un salīdzinoši lētu darbaspēku, mūsdienīgu ražošanas iekārtu izmantošanu elastīgu ražošanu, iespējām ražot mazas produkcijas partijas, dažādot dizainu, izmantojamos materiālus un izpildīt specifiskas patērētāju vēlmes.

Nozares vājās puses ir saistāmas ar zemu Latvijas zīmolu atpazīstamību ES valstīs, zemu IT izmantošanu ražošanā, ierobežotu klientu daudzveidību, jo bieži vērojama uzņēmumu atkarība no viena vai dažiem ilgtermiņa pasūtītājiem, nekonkurētspējīgu atalgojumu nozarē nodarbinātajiem un pastāvīgu darbinieku trūkumu. Tāpat nozares profesijās vērojams salīdzinoši nogurdinošs darbs, turklāt pastāv būtisks arodslimību risks, ir salīdzinoši vāja izglītības iestāžu un darba devēju sadarbība, visu ražošanā nepieciešamo resursu, it īpaši, energoresursu, cenu pieaugums, kas varētu palielināt ražošanas pašizmaksu, mazinot nozares uzņēmumu konkurētspēju.

Nozares iespējas ir saistāmas ar rūpnieciskā dizaina attīstīšanu, kas nodrošinātu iespēju saražoto produkciju tirgū pozicionēt kā atšķirīgu un jaunu, paaugstinot gan produkta pievienoto vērtību, gan pieprasījumu un starptautisko konkurētspēju, klasteru attīstību nozarē, lai veicinātu savstarpēji nesaistītu nozaru komersantu un saistīto institūciju (izglītības, pētniecības institūciju) sadarbību, piemēram, kopīgu projektu īstenošanu, veicinot nozares un uzņēmēju konkurētspēju, palielinot eksporta apjomu ieviešot ražošanā inovatīvus produktus, tehniskā tekstila ražošanas attīstīšanu, piemēram, agro, mājas, apģērbus, industriālo tekstilu, ģeotekstilu, tekstilu medicīnai, celtniecībai, transportam, iepakojumam, drošībai, sportam un ekoloģijai u.tml.

Nozares attīstības draudi ir saistāmi ar konkurenci ar ārvalstu zīmoliem, kas parādās Latvijas tirgū, konkurenci ar valstīm, kurās ir zemākas darbaspēka izmaksas, visu ražošanā nepieciešamo resursu, it īpaši, energoresursu, cenu pieaugumu, kas varētu palielināt ražošanas pašizmaksu, mazinot nozares uzņēmumu konkurētspēju.

TŪRISMS

Izvērtējot Zemgales reģiona kultūras un dabas resursus un uz to bāzes veidoto tūrisma piedāvājumu, var izdalīt šādas Zemgales reģiona vērtības:

- Dabas parki kā teritorijas atpūtai dabā un izziņai;
- Daugavas un Lielupes kultūrainava;
- 17.-19.gs.pilis un muižas;
- Zemgaļu un sēļu kultūras mantojums;
- Lauksaimniecības kultūrvēsturiskais mantojums un tradīcijas.

Tāpat kā Zemgales tūrisma vērtības, pamatojoties uz Zemgales Tūrisma koordinācijas darba grupas viedokli, tika definētas:

- Zemgale kā bagāts un dižs kultūrvēsturiskais reģions
- Ar tradicionālo Zemgales lauku sētu (maizes klēts)
- Dabas vērtības Zemgalē (meži (takas), putnu vērošana, palienas, dižkoki, Zemgales ainavas (līdzenums), Sēlijas pakalni)
- Dižie Zemgalieši: (Namejs, Brigadere, Plūdonis, Ulmanis, Jaunsudrabiņš Rainis u.c.)
- Atpūta nēstaidzoties Zemgales ūdeņos (Lielupe, Daugava)
- Ražots Zemgalē – (Dobeles dzirnavnieks, Tērvetes alus, Nākotne, Keramikā, Bauskas alus, u.c.)
- Kulīnārijas mantojums, amatniecība – virtēni, maize, alus, putas
- Zemgales „rozīšu” raksts, tautiskie raksti, tradīcijas (kāzas)
- Pils un muižas
- Lielie pasākumi – Kantrī festivāls, Zemgaļu svētki, Ledus skulptūru festivāls u.c.

Nozīmīgākās tūrisma piesaistes vietas un objekti

Latvijas oficiālajā tūrisma portālā - Visitatlatvia kā Zemgales nozīmīgākās apskates vietas tiek nosauktas: Rundāles, Bauskas, Jelgavas un Mežotnes pils, kas ir klasiski 15.-18. gs. arhitektūras pieminekļi, kā arī Krustpils pils un Kokneses pils pilsdrupas. Tērvetes dabas parks, netālu no Dobeles esošais Baltijā lielākais ceriņu dārzs, Pokaiņu mežs, kā arī Tīrelpurvs un Ložmetējkalns.

Zemgales tūrisma asociācija kā TOP 10 objektus, kurus noteikti ir jāapmeklē Zemgalē, min:

1. Rundāles pili;
2. Tērvetes dabas parku;
3. Bauskas pili;
4. Jelgavas Sv. Trīsvienības baznīcas torni;
5. Jelgavas pils un Kurzemes hercogu kapenes;
6. Kokneses pilsdrupas
7. Mežmalas Vikingu - laivu un kamanas;
8. Krustpils pili;
9. P. Upīša dārzu un muzeju Dobelē;
10. Ziemassvētku kauju muzeju (ZTA 2014a, ER).

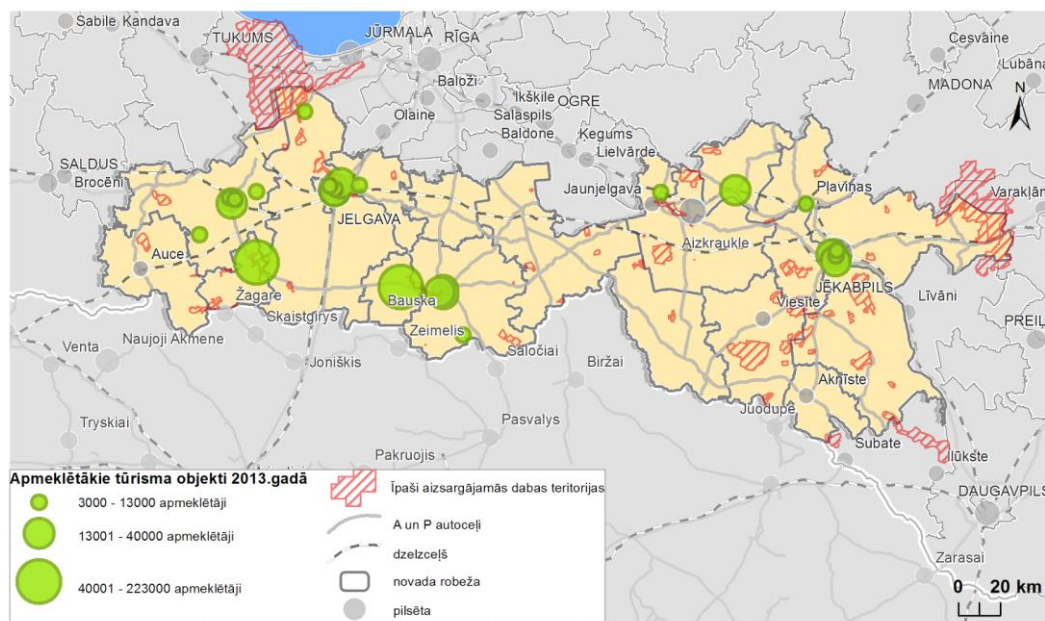
Nr.p.k.	Objekts	Apmeklētāju skaits
1.	Rundāles pils muzejs	222 053
2.	Tērvetes dabas parks	115 000
3.	Jelgavas Sv. Trīsvienības baznīcas tornis	37 659
4.	Bauskas pils muzejs	37 171
5.	P.Upīša muzejs un dārzs	22 000
6.	Ūdens relaksācijas centrs „Citrus” Jēkabpilī	20 926
7.	Bauskas Novadpētniecības un mākslas muzejs	20 613
8.	Kokneses pilsdrupas	19 642
9.	Ģ. Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzejs	16 839
10.	Krustpils pils, Sēļu sēta	15 888
11.	Bauskas Motormuzejs	13 197
12.	LLU muzejs Jelgavas pilī	10 957
13.	Ziemassvētku kauju muzejs (Jelgavas nov.)	10 286
14.	Pokaiņu mežs	9 000
15.	Dobeles Novadpētniecības muzejs	8 380
16.	„Man's” māksla galerija Jēkabpilī	7 000
17.	Skrīveru dendroloģiskais parks	6 621
18.	„AA Mežmalas” Vikingu liellaiva	5 874
19.	Dobeles Amatu māja	5 785
20.	Sv. Gara klosteris Jēkabpilī	5 700
21.	Mini zoo „Zemgales poniji” Ozolnieku novadā	5 000
22.	K. Ulmaņa piemiņas muzejs „Pikšas”	4 634
23.	Rundāles pils filiāle Kurzemes hercogu kapenes	4 180
24.	Ā. Alunāna memoriālais muzejs	3 993
25.	Atpūtas komplekss - viesu nams "Mikēlis" Bauskas novadā	3 000

1.53.tabula. Zemgales reģiona apmeklētākie tūrisma objekti 2013. gadā

Avots: Zemgales pašvaldību dati

Izvērtējot Zemgales pašvaldību sniegtos pieejamos datus par apmeklētāju skaitu to lielākajos tūrisma objektos 2013.gada apmeklētāko Zemgales tūrisma objektu vidū ir Rundāles pils muzejs, Tērvetes dabas parks un Jelgavas Sv. Trīsvienības baznīcas tornis (skat. 1.52. tabulu). Visvairāk apmeklētāko objektu skaits ir Jelgavas pilsētā un Dobeles novadā – katrā pa 5, tālāk seko Jēkabpils pilsēta un Bauskas novads ar 4 objektiem katrā.

Pēc pašvaldību sniegtās informācijas par apmeklētāju sadalījumu pa valstīm tūrisma objektos, teritorijās, kas atrodas tuvāk tuvāk Rīgas areālam, dominē apmeklētāji no kaimiņvalstīm – Lietuvas, Igaunijas un Krievijas. Tāpat RietumZemgali apmeklē tūristi no Vācijas, Īrijas, Zviedrijas, Polijas, Francijas, kā arī mazāk - no Somijas, Baltkrievijas, Itālijas, Spānijas, Lielbritānijas, ASV, Indijas. Savukārt, AustrumZemgalē dominē tūristi no Vācijas, Krievijas, Igaunijas, Austrālijas, Lielbritānijas, Polijas, Lietuvas, Austrijas, kā arī ASV, Somijas, Zviedrijas un Francijas.

1.137.attēls. Zemgales reģiona apmeklētākie tūrisma objekti 2013.gadā

Avots: Zemgales pašvaldību dati

Pasākumi

Zemgales reģionā notiek gan vietējā līmeņa, gan Latvijas, gan starptautiska mēroga pasākumi, kuri pulcē līdz pat 47 000 viesu. Analizējot Zemgales pašvaldību sniegto informāciju par apmeklētākajiem pasākumiem, visvairāk apmeklētāju dominē Jelgavas pilsētas pasākumos – Starptautiskajā Ledus skulptūru festivālā (2010. gadā – 47 000 apmeklētāju, 2013.gadā – 41 000), Starptautiskajā Smilšu skulptūru festivālā (2011.gadā – 26 000 apmeklētāju, 2013.gadā – 25 400), kā arī Jelgavas pilsētas svētkos, Vispārējos Latvijas Piena, Maizes un Medus svētkos, pulcējot vismaz 22 000 apmeklētājus katrā pasākumā. Zemgales Olimpiskajā centrā regulāri notiek dažādi Latvijas mēroga sporta pasākumi un čempionāti, kā arī starptautiskas nozīmes pasākumi. Plaši apmeklēti pasākumi ir arī Auces novada svētki un G.Ordelovska pūtēju orķestra festivāls kur? ar 10 000 apmeklētāju skaitu 2013.gadā, kā arī Daugavas svētki Zvejnieklīcī Salas novadā, pulcējot 7000 apmeklētājus. Plaši tiek apmeklēti arī ikgadējie novadu svētki un tematiskie pasākumi kā Klasiskās mūzikas koncerts ziedošo ceriņu dārzā Dobelē, Zemgaļu svētki Tērvetē, Sama modināšanas svētki Koknesē, Mazā zingē – mūzikas festivāls Rubeņos, Jēkabpils novadā, Biškopju vasaras saiets Jaunjelgavas novadā u.c. pasākumi. Jēkabpilī pāris reizes gadā viesojas baleta un operas izrādes, piemēram, 2013.gadā tā bija „Sanktpēterburgas opera” ar brīvdabas izrādi: G.Doniceti „Pēteris Pirmais”. Rundāles pilī regulāri notiek Dārza svētki, Senās mūzikas festivāls, Bauskā - Kantrī mūzikas festivāls (2013.gadā - 5000 apmeklētāju), Bauskas vecpilsētas pagalmiņa svētki. Sporta kompleksā „Mūsa” katru gadu norisinās Eiropas čempionāts autokrosā, Baltijas čempionāta posmi autokrosā.

Aktīvās atpūtas un izklaides iespējas

Izvērtējot pieejamo informāciju par piedāvājumu aktīvās atpūtas un izklaides jomā, Zemgales reģionā ir daudzveidīgs aktīvās atpūtas un izklaides piedāvājuma klāsts. Kopā Zemgalē tiek piedāvāti 150 dažāda veida aktīvās atpūtas piedāvājumi. Visvairāk aktīvās atpūtas iespējas tiek piedāvātas Jelgavas pilsētā (16), Kokneses novadā (16), kā arī Vecumnieku novadā (13). Atpūtas iespējas Zemgalē galvenokārt ir saistītas ar atpūtu pie ūdeņiem, sporta aktivitātēm un aktīvo atpūtu. Gandrīz katrā novadā tiek piedāvāta makšķerēšana (upē, ezerā vai dīķī), bieži piedāvājumos parādās izjādes ar zirgiem, paintbols, laivu nomas iespējas pie ezeriem, kā arī dzīvnieku apskate – saimniecībās un minizoodārzos. Ir piedāvājums arī ekstrēmākas atpūtas cienītājiem, piemēram, niršana Jēkabpilī,

lidojumi ar deltaplānu, gaisa balonu Jelgavā, izbraucieni ar ūdensmotociklu, kalnu slēpošana Pļaviņās, ūdensslēpošana Ozolniekos u.c. Aktīvās atpūtas nodrošināšanā tiek izmantoti reģionā pieejamie resursi. Daugavā, Lielupē un citās upes iespējama makšķerēšana, laivošana, peldēšana labiekārtotās peldvietas. Tūristu iecienīts laika pavadīšanas veids ir vizināšanās ar kuģīšiem, ko var darīt Jelgavā un Pļaviņās Vikingu liellaivā un Jaunjelgavas pusē kuterītī "Vīgante". Netipiskas Zemgales līdzenumam Jēkabpils pusē ir kalnu slēpošanas iespējas.

Pilis un muižas, muižu parki

Vieni no tūristiem saistošākajiem kultūras pieminekļiem ir pilis, muižas un pilskalni. To apliecina arī lielais apmeklētāju skaits Zemgales tūrisma piedāvājumā esošajos objektos (Rundāles pils, Bauskas pils, Kokneses pilsdrupas). Vislielākais piļu un muižas kompleksu skaits ir Jelgavas novadā (9 objekti), Auces novadā (7), Kokneses (5) un Bauskas novadā (4).

Baznīcas

Pēc Zemgales pašvaldību sniegtajiem datiem Zemgales reģionā apmeklētājiem pieejamas un tūrisma aprītē ir 78 baznīcas. Visvairāk baznīcu ir Jēkabpils pilsētā – 9, tālāk seko Neretas novads ar 8 baznīcām, Jelgavas novads ar 6, Jelgavas pilsēta un Jaunjelgavas novads ar 5 baznīcām. Visvairāk pārstāvētā konfesija reģionā ir luterāņu (42 baznīcas), tālāk seko katoļu (19), pareizticīgo (8) un ir arī baptistu un vecticībnieku baznīcas.

Saimniecības un uzņēmumi

Ņemot vērā reģiona īpašo lauksaimniecības kultūrvēsturisko mantojumu un tradīcijas, Zemgalē tiek plaši piedāvāts apmeklēt zemnieku saimniecības un dažādu ražojošu uzņēmumus. Kopumā Zemgales reģionā ir 26 uzņēmumi, kas piedāvā šādas ekskursijas. Uzņēmumu darbības jomas ir ļoti dažādas, no saldumu ražošanas (Skrīveru saldējums, SIA "Poļu nams" Bauskā), līdz autobūves ražotnēm („AMO Plant” Jelgavā). Ekskursijas piedāvā arī kūdras ieguves uzņēmumā „Laflora”, sveču ražošanas uzņēmumā SIA "Baltic candles Ltd.", biomasas koģenerācijas stacijā „Fortum”, SIA „Latvijas Piens”, plastmasas cauruļu ražotnē SIA „Evopipes” u.c. Vislielākais piedāvājums ražojošo uzņēmumu apskatei ir Jelgavas pilsētā (8), kā arī Dobeles novadā un Bauskas novadā (4).

Plašs piedāvājums ir arī saimniecību apskatei, kurās var gan degustēt dažādus produktus – sieru, vīnu, gaļas izstrādājumus, smiltsērķškus u.c., gan iepazīties ar

to tapšanas procesu, apskatīt daiļdārzus, kuri ieguvuši novadu un Latvijas atzinību. Vairākās saimniecībās var uzzināt par biškopību, dažādu dārzeņu kultūru audzēšanu, ārstniecisko augu tējām, vietējiem un eksotiskiem dzīvniekiem, kā arī iemēģināt savu roku lauku darbos. Visvairāk apskates saimniecību ir Dobeles novadā – 8, Bauskas un Jelgavas novados – 6, Vecumnieku novadā – 5 un Aknīstes, Pļaviņu un Tērvetes novados – 4 saimniecības. Saskaņā ar Zemgales pašvaldību sniegto informāciju, 2014.gadā reģionā kopā ir 60 saimniecības, kuras piedāvā ekskursijas savā sētā ir.

Zemgales reģionā tūrisma nozarē plaši pārstāvēts ir arī amatniecības sektors, piemēram, Dobeles Amatu māja, kas piedāvā ekskursijas tūristiem un Zasas amatniecības centrs „Rūme” (plašāka informācija Amatniecības un mājražošanas sadaļā).

Telpas konferencēm un semināriem

2014.gadā Zemgales reģionā telpas konferencēm un semināriem tiek piedāvātas 98 objektos, t.sk. 47 tūristu mītnēs un kafejnīcās, 17 pašvaldību iestādēs, 13 atpūtas un citās iestādēs, 13 kultūras namos, 8 pilis un muižas – ar kopējo ietilpību 10 908 apmeklētājiem. Vislielākais šādu telpu skaits un apmeklētāju ietilpība ir Jēkabpilī (11 objekti 1260 apmeklētājiem), arī Jelgavā (7 objekti 1005 apmeklētājiem), kā arī Vecumnieku novadā ir lielākais telpu skaits (9).

Tūrisma pakalpojumu sniedzēji

2014.gadā Zemgalē darbojas 11 tūrisma aģentūras, kas izvietojušās lielākajās reģiona pilsētās – Jelgavā – 4, Jēkabpilī -3, Bauskā -2 un pa 1 aģentūrai Dobelē un Aizkrauklē. Auto nomas iespējas tiek nodrošināta Jelgavā un Jēkabpilī, velo inventāra noma – Jelgavā un Jēkabpilī, kā arī Bauskas, Pļaviņu, Aizkraukles un Aknīstes novados. Laivu noma tiek piedāvāta Auces, Pļaviņu, Bauskas novados un Jēkabpilī. Slēpošanas inventāra noma tiek piedāvāta Jēkabpilī un Pļaviņu novadā.

Zemgales reģionā 2014.gadā darbojas 8 Tūrisma informācijas centri un 6 Tūrisma informācijas punkti, kuru galvenie darbības virzieni ir nodrošināt pieeju un informāciju par tūrisma piedāvājumiem savā apkārtnē un citur, sniegt konsultācijas par tūrisma un atpūtas iespējām, tūrisma maršrutiem, ekskursijām un gidu, nomas pakalpojumiem, kā arī sniegt atbildes uz citiem interesējošiem jautājumiem.

Daudzas Zemgales reģiona pašvaldības tūrisma jautājumu kopīgai risināšanai ir apvienojušās pašvaldību apvienībās, piemēram, Jelgavas reģionālais tūrisma centrs sniedz informāciju par tūrisma iespējām Jelgavā, Jelgavas novadā un Ozolnieku novadā, Bauskas novads sniedz informāciju par Iecavas, Vecumnieku un Rundāles novadu tūrisma piedāvājumiem. Ir izveidoti kopīgi maršruti un informatīvie materiāli arī Dobeles, Tērvetes un Auces novadam, Skrīveru, Aizkraukles, Pļaviņu un Kokneses novadam, kā arī jaundibinātai Sēlijas apvienībai – Aknīstes, Salas, Jaunjelgavas, Viesītes, Jēkabpils, Ilūkstes, Neretas novadam un Jēkabpils pilsēta.

Gidi

2014.gadā Zemgales reģionā kopumā darbojās 81 gids, lielākais skaits no tiem - Jelgavā, Jelgavas un Ozolnieku novados - 17, Dobeles novadā - 11, Tērvetes novadā - 8, Viesītes novadā - 7, Jēkabpilī un Bauskas novadā - pa 5 gidiem. Gid nav pieejami tikai Krustpils un Salas novadā.

Tūrisma izglītība

Šobrīd Zemgalē ar tūrisma izglītību saistītas profesijas piedāvā 5 profesionālas izglītības iestādes – Jelgavas Tehnikums (viesmīlības pakalpojumu speciālists, bārmenis), Jelgavas Amatu vidusskola (pavārs, pavāra palīgs, konditors, maizes un miltu konditorejas izstrādājumu speciālists), Saulaines Profesionālā vidusskola Rundāles novadā (viesnīcu, ēdināšanas pakalpojumi, pavāra palīgs), Dobeles Amatniecības un vispārizglītojošā vidusskola (viesnīcu, ēdināšanas pakalpojumi), Vecbebru Profesionālā vidusskola (restorānu, ēdināšanas pakalpojumi) un Zaļenieku arodvidusskola (ēdināšanas pakalpojumi).

Dabas resursi tūrismā

Zemgalē ir daudzveidīgi dabas resursi – pļavas, meži, purvi, ūdens resursi (ezeri, upes, dīķi), kā arī tādas retas parādības kā karsta kritene Skaistkalnē. Reģionā atrodas 52 dabas liegumi, kuru lielākais skaits ir Jēkabpils novadā - 9 dabas liegumi. Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju skaita ziņā bagātākais novads ir Jelgavas, kurā atrodas daļa no Ķemeru nacionālā parka - 5500 ha, 3 dabas parki un 5 dabas liegumi. Ķemeru Nacionālajā parkā tiek saglabātas dabas vērtības, ainaviskās vērtības un kultūrvēsturiskais mantojums, vienlaicīgi veicot zinātnisko izpēti, izglītošanu un atpūtas organizēšanu. Krustpils novadā atrodas daļa Teiču dabas rezervāta.

Zemgales reģionā atrodas 8 dabas parki. Tie ir piemēroti raksturīgās ainavas saglabāšanai, sabiedrības izglītošanai un atpūtai, bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai un pēdējos gados aizvien vairāk tiek izmantoti tūrismā. Viena no labākajām un draudzīgākajām atpūtas vietām ģimenei ar bērniem Zemgalē ir Tērvetes dabas parks, ko apsaimnieko AS „Latvijas valsts meži”. Parkā ir vairāk nekā simts koka skulptūras un veidojumu, atrakciju laukums, kur ir labiekārtota atpūtas vieta. Parkā var braukt ar Pasaku bānīti, velosipēdu, nūjot vai Veco priežu parkā ļauties nesteidzīgai atpūtai. Katru gadu parks tiek uzlabots, tā piedāvājums papildināts, kas ļauj Tērvetes dabas parkam būt par vienu no apmeklētākajiem tūrisma objektiem Zemgales reģionā.

Muzeji

Zemgales reģionā kopā ir 19 akreditēti muzeji, visvairāk muzeju atrodas Jelgavā, Dobeles un Bauskas novados – katrā pa trim. Visvairāk neakreditēto muzeju atrodas Ozolnieku novadā.

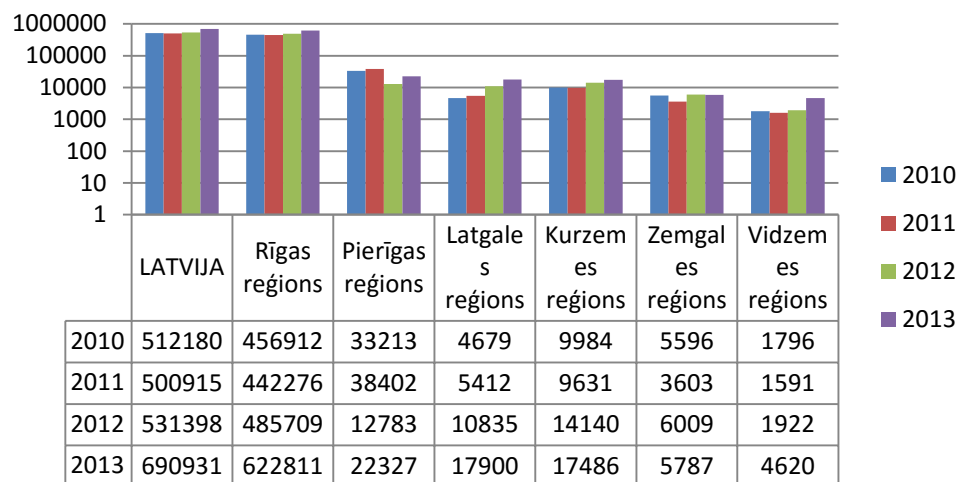
Valsts un vietējas nozīmes kultūras pieminekļi

2013.gadā Zemgalē bija 500 valsts nozīmes kultūras pieminekļi. Pašvaldības, muzeji, uzņēmēji – kultūras pieminekļu īpašnieki, kas rūpējas par savu objektu iekļaušanu tūrisma aprītē, lielā mērā ir tie, kas rūpējas par kultūras mantojuma saglabāšanu, attīstību, vides kvalitāti un pieejamību sabiedrībai. Pēdējos gados Zemgales reģionā realizēti ievērojami kultūras pieminekļu restaurācijas un rekonstrukcijas projekti, kas tieši saistīti ar tūrismu – Bauskas rātsnama rekonstrukcija un Jelgavas Trīsvienības torņa rekonstrukcija u.c.

Tūrisma rādītāji Zemgalē salīdzinājumā ar citiem reģioniem

Visos statistikas reģionos pēdējos gados tūrisma komersantu apkalpoto personu skaits pieaug. Vislielākais tūrisma komersantu apkalpoto personu skaits ir Rīgas reģionā, vismazākais Vidzemes reģionā. 2013.gadā Zemgalē kā vienīgajā reģionā ir apkalpots mazāks personu skaits, bet skaita samazinājums nav tik liels.

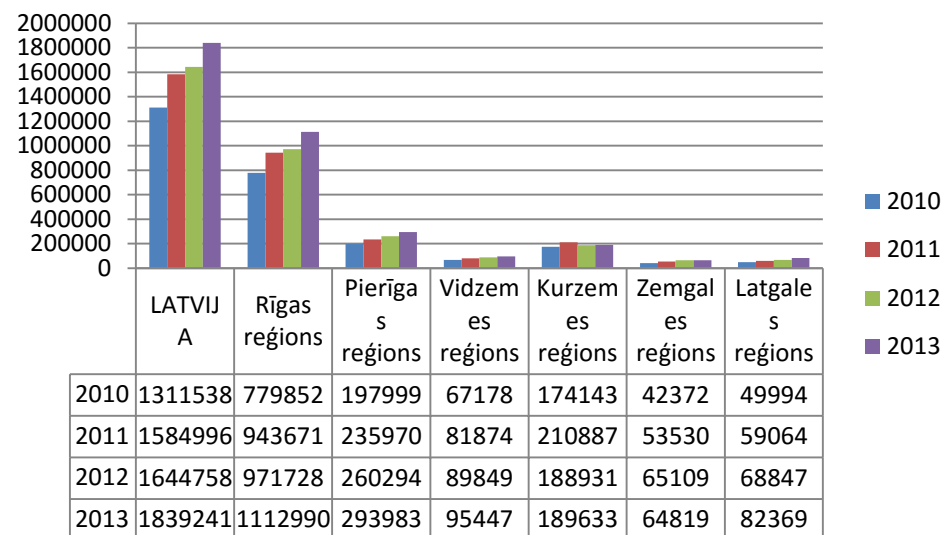
Atpūtas un citu personisko braucienu vairāk dienu skaits Zemgales reģionā ir uz pusi zemāks - 361,8 - nekā citiem reģioniem, tāpat Rīgas reģionā – 329,2. Visaugstākais vairāk dienu skaits ir Pierīgas reģionā – 995,2. Pozitīvi vērtējams ir fakts, ka vienas dienas braucienu skaits ir jau augstāks salīdzinājumā ar citiem reģioniem, attiecīgi Zemgales reģionā 2012.gadā vienas dienas braucieni sastādīja 950, kas ir pārsniedz Latgales un Kurzemes reģionu.

1.138.attēls. Tūrisma komersantu apkalpoto personu skaits Latvijas statistiskajos reģionos, 2010-2013.

Avots: LR Centrālās statistikas pārvaldes dati

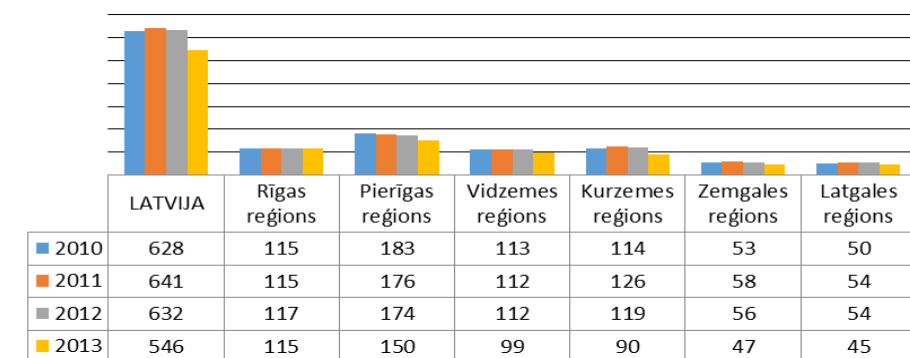
viszemākais skaits un arī skaita samazinājums vienīgajam no reģioniem bija tieši Zemgalei, sasniedzot 64 819 apkalpotās personas.

1.140.attēls. Viesnīcu un citu tūristu mītņu apkalpotās personas sadalījumā pa Latvijas reģioniem, 2010-2013

Avots: LR Centrālās statistikas pārvaldes dati

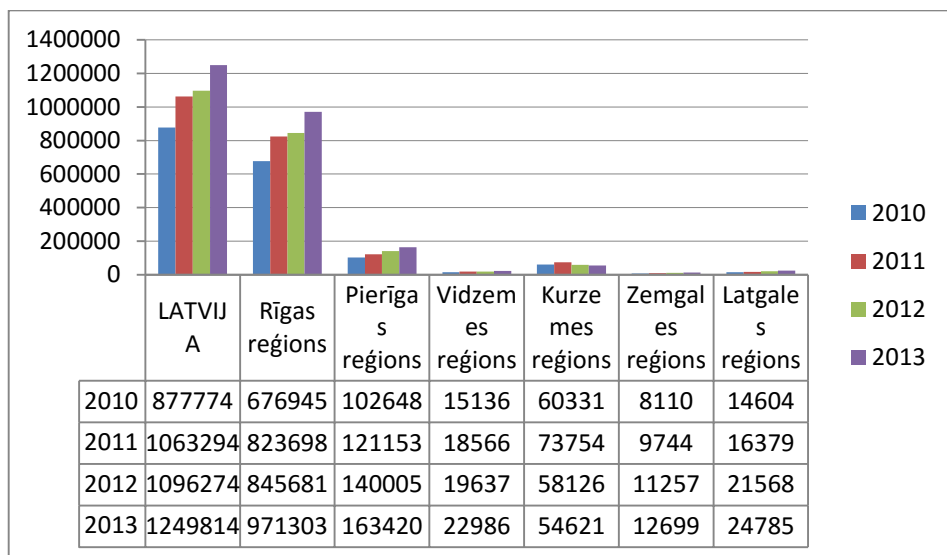
Savukārt, vērtējot tūristu mītņu apkalpoto ārvastu viesu skaitu, Zemgales reģionā 2013.gadā tas ir pieaudzis līdz 12 699 viesiem, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem. Līdzīga tendence ir arī citos Latvijas reģionos, izņemot Kurzemes reģionu. Viszemākais apkalpoto ārvastu viesu skaits statistikas reģionu vidē ir tieši Zemgales reģionā.

1.139.attēls. Viesnīcu un citu tūristu mītņu skaits, gada beigās sadalījumā pa Latvijas reģioniem, 2010-2013

Avots: LR Centrālās statistikas pārvaldes dati

Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem Zemgalē 2013.gadā bija 47 viesnīcu un citas tūristu mītnes ar 1873 vietām, un salīdzinājumā ar citiem reģioniem, Zemgalei šis vietu skaits ir palielinājies. Vislielākais tūristu mītnēs apkalpoto personu skaits 2013.gadā bija Rīgas, Pierīgas un Kurzemes reģionos,

1.141.attēls. Viesnīcu un citu tūristu mītnu apkalpotie ārvalstu viesi sadalījumā pa Latvijas reģioniem, 2010-2013

Avots: LR Centrālās statistikas pārvaldes dati

Vismazāk viesnīcās un citās tūristu mītnēs pavadītās nakts sadalījumā pa Latvijas reģioniem 2013.gadā ir bijis tieši Zemgales reģionā – 105 294, visvairāk - Rīgas reģionā – 2 284 681, Pierīgas reģionā – 730 676 un Kurzemes reģionā – 362 496.

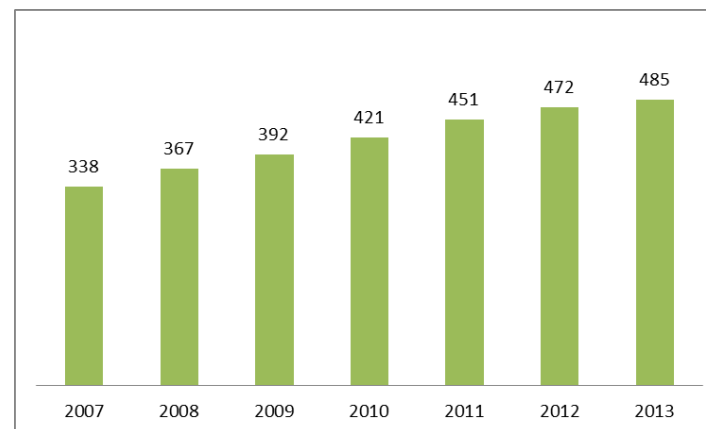
Vērtējot viesnīcās un citās tūristu mītnēs apkalpoto personu skaitu republikas pilsētās, vislielākais apkalpoto personu skaits 2013.gadā ir bijis Rīgā (1 112 990) un Jūrmalā (148 409), tālāk seko Kurzemes reģiona pilsētas – Liepāja (69 070) un Ventspils (53 259). Viszmeākais apkalpoto personu skaits 2013.gadā ir bijis Valmierā – 12 073. Jelgavā 2013.gadā tika apkalpotas 20 170 personas, Jēkabpilī – 15 814.

Vislielākais lauku tūrisma mītnu skaits 2013.gadā ir bijis Kurzemes reģionā – 65 mītnes, viszemākais – Zemgales reģionā - 36 mītnes. Gan Kurzemes, gan Zemgales reģionā ir vērojams mītnu skaita samazinājums, tāpat kā Latvijā kopumā. Arī lauku tūrisma mītnu apkalpoto cilvēku skaits 2013.gadā visaugstākais ir bijis Kurzemes reģionā – 19 444, bet viszemākais – Zemgales reģionā – 5600. Lai gan Kurzemes un Zemgales reģionam lauku tūrisma mītnu

skaits ir samazinājies, apkalpoto cilvēku skaits šajos reģionos ir palielinājies, tāpat kā Vidzemes reģionā.

Tūrisma uzņēmējdarbība

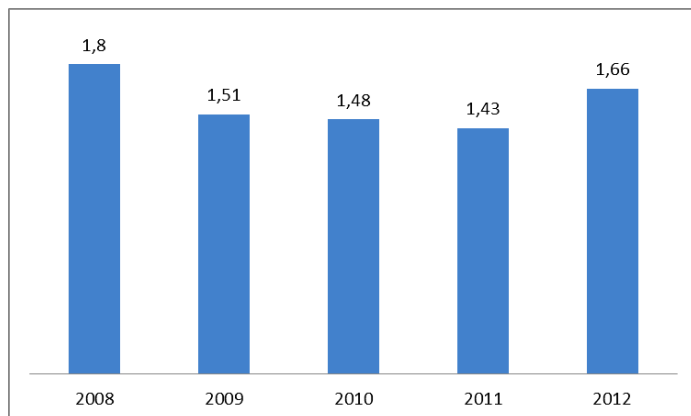
Tūrisma nozari raksturo divas apakšnozares – izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumi un ceļojumu biroju, tūrisma operatoru rezervēšanas pakalpojumi un ar tiem saistīti pasākumi. Saskaņā ar Lursoft datiem, izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarē Zemgales reģionā 2013.gadā bija reģistrēti 439 uzņēmumi, savukārt ceļojuma biroju un saistīto pakalpojumu nozarē – 46 uzņēmumi. Laikā no 2007. līdz 2013.gadam nozarē vērojams uzņēmumu skaita pieaugums reģionā – par 30%.

1.142.attēls. Tūrisma nozares uzņēmumu skaits Zemgalē 2007.-2013.gadā

Avots: Lursoft

Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem, 2012.gadā nozarē kopumā bija nodarbināti 1,6 tūkstoši jeb 3,2% no kopējo reģionā strādājošo skaita. Salīdzinot ar 2008.gadu, strādājošo skaits nozarē ir samazinājies par 7,4%, kas daļēji skaidrojams ar ievērojamu nozares darbības samazinājumu ekonomiskās krīzes laikā 2009.gadā. Tomēr pēdējo gadu laikā (salīdzinot nodarbināto skaitu tūrisma nozarē Zemgales reģionā 2011.gadā ar 2012.gadu) vērojams nodarbināto skaita pieaugums – par 14%.

1.143.attēls. Nodarbināto skaits tūrisma nozarē Zemgalē, tūkst., 2008.-2012.gads

Avots: Centrālā statistikas pārvalde

Saskaņā ar Lursoft datiem, 2013.gadā Zemgalē vislielākais nodarbināto skaits bijis šādos tūrisma nozares uzņēmumos:

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Nodarbināto skaits
Izmitināšanas pakalpojumi			
1	SIA „Sporta komplekss „Zemgale V””	Jelgava	30
2	SIA „LATAKVA”	Jelgava	16
3	SIA „LUIZE”	Jēkabpils	14
4	SIA „Dobeles biznesa centrs Pils”	Dobeles nov.	13
5	SIA „Reāls”	Jēkabpils	13
6	SIA „Daugavkrasti”	Jēkabpils	11
7	SIA „Hotel Dobeles”	Dobeles nov.	10
8	SIA „MI”	Rundāles nov.	10
Ēdināšanas pakalpojumi			
1	SIA "MARGRET"	Jēkabpils	77
2	SIA "VIKTORIJA B"	Jelgava	63
3	SIA "Alis-B"	Jelgava	51
4	SIA "BĀRS "MEKA""	Ozolnieku n.	25
5	SIA "ČILLI"	Jelgava	25
6	SIA "RESTOS"	Dobeles nov.	23

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Nodarbināto skaits
7	SIA "FIRMA ORIONS"	Dobeles nov.	22
8	SIA "Krustpils ceļavējš"	Jēkabpils	22
9	SIA "IMULA V"	Jēkabpils	22
10	SIA "Viesu Līči"	Jelgavas nov.	21
Izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumi			
1	SIA "VNĪ pils"	Bauskas nov.	41
2	Kūku pagasta D.Katīnas zemnieku saimniecība "AVOTIŅI"	Krustpils nov.	26
3	SIA "Sorella"	Skrīveru nov.	26
4	SIA "AITIŅLAUVAS DIVI"	Jelgava	11
Ceļojumu biroju, tūrisma operatoru rezervēšanas pakalpojumi			
1	SIA "AUTO STARTS TŪRE"	Jelgava	14
2	SIA "Remiro travel"	Aizkraukles n.	9
3	SIA "STAR TOURS"	Jelgava	3
4	SIA "DIGITOURS"	Iecavas nov.	3
5	AS Baltic Tours filiāle "Baltic Tours"	Jelgava	3
6	SIA "NOA-TOUR"	Jelgava	3
7	SIA „Tūrisma aģentūra EksoTours”	Jēkabpils	3
8	SIA "Lindatravel"	Vecumnieku nov.	3
9	SIA "N-TRAVEL"	Jelgava	2
10	SIA "ELTUR"	Bauskas nov.	2

1.54.tabula. Lielākie Zemgales tūrisma nozares uzņēmumi pēc nodarbināto skaita 2013.gadā

Avots: Lursoft

Apgrozījuma ziņā lielākie tūrisma nozares uzņēmumi 2013.gadā bija:

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Apgrozījums 2013.gadā, EUR
Izmitināšanas pakalpojumi			
1	SIA "Sporta komplekss "Zemgale V””	Jelgava	426 780

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Apgrozījums 2013.gadā, EUR
2	SIA "Dobeles biznesa centrs Pils"	Dobeles nov.	287 266
3	SIA "LUIZE"	Jēkabpils	283 408
4	SIA "Reāls"	Jēkabpils	204 541
5	SIA "LATAKVA"	Jelgava	174 347
6	SIA "ZAĻIE ATVARI"	Jelgavas nov.	146 361
7	SIA "Hotel Dobeles"	Dobeles nov.	125 284
8	SIA "MI"	Rundāles nov.	91 370
9	SIA "Daugavkrasti"	Jēkabpils	91 122
10	SIA "Ursula M"	Skrīveru nov.	90 751
Ēdināšanas pakalpojumi			
1	SIA "MARGRET"	Jēkabpils	1 546 652
2	SIA "Alis-B"	Jelgava	1 367 097
3	SIA "VIKTORIJA B"	Jelgava	998 489
4	SIA "RESTOS"	Dobeles nov.	635 558
5	SIA "FIRMA ORIONS"	Dobeles nov.	436 514
6	SIA "Liepze"	Plaviņu nov.	433 730
7	SIA "Krustpils ceļavējš"	Jēkabpils	398 498
8	SIA "BĀRS "MEKA""	Ozolnieku nov.	313 526
9	SIA "VIRA V"	Jelgava	312 639
Izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumi			
1	Kūku pagasta D.Katinas zemnieku saimniecība "AVOTIŅI"	Krustpils nov.	927 489
2	SIA "Resort Marketing Russia"	Jelgava	797 096
3	SIA "VNĪ pilis"	Bauskas nov.	555 755
4	SIA "Sorella"	Skrīveru nov.	392 614
5	SIA "AITIŅLAUVAS DIVI"	Jelgava	165 473
Ceļojumu biroju, tūrisma operatoru rezervēšanas pakalpojumi			
1	SIA "STAR TOURS"	Jelgava	278 960
2	SIA "DIGITOURS"	Iecavas nov.	273 368
3	SIA "AUTO STARTS TŪRE"	Jelgava	231 086
4	AS Baltic Tours filiāle "Baltic Tours"	Jelgava	76 893
5	SIA "NOA-TOUR"	Jelgava	41 881
6	SIA "Remiro travel"	Aizkraukles nov.	40 441

Vieta ZPR	Uzņēmuma nosaukums	Pašvaldība	Apgrozījums 2013.gadā, EUR
7	SIA "N-TRAVEL"	Jelgava	15 525
8	SIA "ELTUR"	Bauskas nov.	15 492
9	SIA "SANITA G"	Dobeles nov.	13 015
10	SIA "BALTIC INCASSO"	Jelgava	12 607

1.55.tabula. Lielākie Zemgales tūrisma nozares uzņēmumi pēc apgrozījuma 2013.gadā

Avots: Lursoft

Tendences un perspektīvās attīstības iespējas nozarē

Vērtējot Zemgales pašvaldību attīstības programmas un pašvaldību sniegto informāciju par attīstāmajiem tūrisma viediem, visas pašvaldības ir noteikušas tūrisma kā specializācijas nozari. Visvairāk pašvaldību attīstības dokumentos dominē kultūrvēsturiskais tūrisms (t.sk., amatniecība, kulinārijas mantojums), dabas tūrisms, aktīvais tūrisms (t.sk. ūdens, velo, piedzīvojumu tūrisms), lauku tūrisms. Tāpat pie esošiem un attīstāmajiem tūrisma veidiem tiek minēti arī sporta, ekoloģiskais, medību, sakrālais, industriālais, darījumu, rekreatīvais un veselības tūrisms.

Saskaņā ar nozaru struktūru pētījumu tūrisma nozares stiprās puses Latvijas mērogā, kas attiecas arī uz Zemgales reģionu, ir saistāmas ar daudzveidīgu un bagātu kultūrvēsturisko (materiālo un nemateriālo) mantojumu un laikmetīgās kultūras izpausmēm, pievilcīgiem dabas resursiem un augstu potenciālu attīstīt tūrisma produktus ar augstu pievienoto vērtību un inovatīvus tūrisma produktus.

Tūrisma nozares vājās puses saistāmas esošā tūrisma piedāvājuma nespēju veicināt uzturēšanās laika palielināšanos Latvijā, nepilnīgi izmantotu tūrisma resursu (kultūrvēsturiskā mantojuma, neskartās dabas, cilvēku) potenciālu, tūristu vēlmēm neatbilstošas kvalitātes tūrisma piedāvājumu un infrastruktūru atsevišķos reģionos, valodu barjeru, īpaši Latvijas reģionos, salīdzinoši zemu tūrisma strādājošo darba produktivitāti.

Nozares attīstības iespējas saistāmas ar sadarbības iespējām mārketinga komunikācijā un uzņēmējdarbībā: gan starp tūrisma iesaistītiem Latvijas uzņēmumiem; gan starptautiskā mērogā (piemēram, Baltijas kā vienota tūrisma galamērķa popularizēšana); gan informējot potenciālos viesus, gan piedāvājot tiem kopīgi veidotus produktus, tūrisma piedāvājumu polarizāciju: gan augstas

kvalitātes (luksus) pakalpojumu, gan pakalpojumu, kuru izvēlē noteicošais ir zemā cena, veidošana un Āzijas izejošā tūrisma tirgus potenciāla palielināšanos.

Draudi tūrisma nozares attīstībai saistāmi ar citu valstu (īpaši Igaunijas un Lietuvas) līdzīgo tūrisma piedāvājumu un aktīvāku mārketingu, izteiktu tūrisma sezonalitāti, kas rada tūrisma komercdarbības apgrozījuma svārstības, kā arī pastāvošu ekonomikas un arī tūrisma pieprasījuma recesijas risku, terorisma un slimību draudiem.

Tūrisma klientu skaits Zemgalē pēdējos gados neuzrāda pieaugumu atšķirībā no ārējiem Latvijas reģioniem (izņemot Pierīgas).

Atpūtas un citu personisko braucienu vairāk dienu skaits Zemgales reģionā ir uz pusi zemāks nekā citiem reģioniem, savukārt vienas dienas braucienu skaits ir augstāks salīdzinājumā ar citiem reģioniem. Zemgalei 2013.gadā tūrisma mītņu skaits ir samazinājies, tāpat kā citos reģionos, bet tikai Zemgalē ir samazinājies apkalpoto personu skaits, turklāt ir vismazākais starp reģioniem. Zemgalē ir vismazākais lauku tūrisma mītņu skaits.

Iepriekš minētie fakti ir loģiski – reģions atrodas tuvu Rīgai, tas nozīmē, ka ir lielas iespējas piesaistīt ārzemniekus un Rīgas iedzīvotājus, nodrošinot vienas dienas tūrisma braucienus. Iespējams, ir jādoma, kā attīstīt kombinētos tūrisma maršrutus ar Kurzemi, piemēram, pa Kurzemes hercogistes vietām, sasaistot Bausku, Rundāli, Jelgavu un Kuldīgu; vai kombinētos maršrutus ar Latgali – saistot tos ar Daugavu un tās apkārtni.

Padomju industriālo mantojumu, varētu attīstīt kā inovatīvu tūrisma nišu. Nav nepieciešamība pēc lieliem ieguldījumiem infrastruktūrā, tikai objektu apzināšana un popularizēšana reklāmas bukletos.

AMATNIECĪBA UN MĀJRAŽOŠANA

Amatniecība un mājrāžošana ir nozares, kurām Zemgales reģionā ir nozīmīga loma un attīstības potenciāls pakalpojumu un individuālās ražošanas jomās, kā arī iedzīvotāju nodarbinātības nodrošināšanā, ekonomikas dažādošanā un Zemgales kultūrvides un identitātes attīstīšanā.

Amatniecība

Amatniecība ir unikāla nozare, kurā apvienota mākslinieciskā un dizaina jaunrade, ražošanas prasmju (metožu un tehnoloģiju) attīstīšana un patstāvīga uzņēmējdarbības organizēšana.

Par nodarbošanos ar amatniecību likuma *Par amatniecību* izpratnē uzskatāma ikvienas personas profesionāla darbība, pieņemot pasūtījumus vai izpildot darbus amatos, kuru saraksts ir apstiprināts ar 14.07.2009. MK noteikumiem Nr. 762 „Noteikumi par amatiem, kuros personas profesionālā darbība ir uzskatāma par amatniecību”. Saskaņā ar šiem noteikumiem, amatniecība ietver septiņas arodu grupas: būvniecības un izbūves; metālapstrādes un tehnisko iekārtu meistarību; kokamatniecības, apģērbi, tekstiliju un ādas apstrādes; pārtikas produktu apstrādes; veselības un ķermeņa kopšanas un stikla, papīra, keramikas, mūzikas instrumentu un citu arodu grupa.

Amatniecība netiek definēta kā atsevišķa tautsaimniecības nozare, jo, kā norāda Ekonomikas ministrija, amatnieki jau pārstāv vairākas tautsaimniecības nozares, piemērojot vispārpieņemto Nacionālo kontu sistēmu, t.sk. NACE klasifikatoru, kas ir starptautiski atzīta saimniecisko darbību (nozaru) statistiskā klasifikācija. NACE klasifikatorā ir vismaz 39 kodi, galvenokārt apstrādes rūpniecības un būvniecības nozarēs, kuru ietvaros ir iespējama amatnieciskā darbība.

Ņemot vērā, ka amatniecība kā kategorija Latvijā apkopotajā oficiālajā statistikā netiek atsevišķi izdalīta, no CSP pieejamajiem statistikas datiem par ekonomiski aktīvajām tirgus sektora vienībām nozarēs pēc NACE klasifikatora nav iespējams viennozīmīgi izdalīt tos uzņēmumus, individuālos komersantus un pašnodarbinātās personas, kas nodarbojas ar amatniecību. Amatniecības uzņēmumu identificēšanas, apzināšanas un analīzes grūtības pētījumu ietvaros nosaka arī tas, ka Latvijas kopējā uzņēmumu struktūrā ir ļoti liels mikrouzņēmumu un individuāli nodarbināto skaits, tai skaitā apstrādes rūpniecības un būvniecības nozarēs. Tie amatnieki, kuri ir reģistrējuši savu saimniecisko darbību, lielākoties ir pašnodarbinātās personas, individuālā komersanta vai mikrouzņēmuma statusā. Tāpēc ir grūtības konkrēti noteikt, cik tieši individuālie darba veicēji, vai mikrouzņēmumi ir saistīti ar amatniecības izstrādājumu ražošanu. Bez tam nav arī skaidrības par saražoto izstrādājumu apjomu un veidu, kā arī par nomaksājamiem nodokļiem.

Saskaņā ar CSP datiem, Zemgalē 2012.gadā bija reģistrētas 818 ekonomiski aktīvās vienības apstrādes rūpniecības nozarē un 655 – būvniecības nozarē. No tām apstrādes rūpniecības nozarē 88 jeb 11% bija mikrouzņēmumi (reģistrējušies kā pašnodarbinātās personas) un 70 (jeb 8,5%) – individuālie komersanti, no

kuriem gandrīz visi bija mikro uzņēmumi. Savukārt būvniecības nozarē pašnodarbinātas personas un vienlaicīgi mikrouzņēmuma statusā 2012.gadā bija 87 jeb 12% Zemgales ekonomiski aktīvo nozares vienību, un kā individuālie komersanti bija reģistrēti 44 jeb 7%.

Tomēr, saskaņā ar pētījumu par tradicionālās amatniecības un mākslas industrijas attīstību un LAK datiem, 2010.gadā tikai 9 uzņēmumi Zemgalē bija reģistrēti kā amatniecības uzņēmumi saskaņā ar normatīvajiem aktiem.

Pētījumā atspoguļoti kritēriji, kuriem uzņēmumam jāatbilst, lai saņemtu amatniecības uzņēmuma statusu:

- profilam jāatbilst kādam no MK „Noteikumi par amatiem, kuros personas profesionālā darbība ir uzskatāma par amatniecību” minētajiem amatiem;
- jāatbilst individuālā komersanta vai mazā un vidējā uzņēmuma kritērijiem;
- uzņēmums savus izstrādājumus gatavo pēc individuāla pasūtījuma vai nelielos daudzumos (nav „masu produkcija”);
- jābūt atbilstošai videi (telpas, instrumenti, darba kārtība);
- uzņēmumu vada LAK kvalifikāciju ieguvusi persona vai viens no uzņēmuma mērķiem ir kvalifikācijas iegūšana uzņēmuma darbiniekiem.

Katrā Zemgales reģiona pašvaldībā darbojas amatnieku sētas, darbnīcas vai amatu mājas, kā arī individuālie amatnieki. Piemēram, Aizkraukles, Jēkabpils un Jelgavas novados ir koka tēlniecības darbnīcas, kurās tiek piedāvāta koka tēlniecības apstrādes procesa vērošana, koka izstrādājumu izstāde, iespējama piedalīšanās izgatavošanas procesā un arī iegāde. Bauskas, Dobeles, Auces un Jelgavas un citos novados aktīvi darbojas aušanas studijas. Aušanas studiju piedāvājums sastāv no aušanas procesa iepazīšanas, profesionālu audēju darba vērošanas, iespējas piedalīties aušanas procesā, izstrādājumu pasūtīšanas un iegādes.

Pēc Zemgales reģiona pašvaldību sniegtās informācijas, amatnieki darbojas vēl tādās jomās kā apģērbi un aksesuāru izgatavošana, dažāda veida rokdarbi, māla izstrādājumu izgatavošana, ādas apstrāde, metālapstrāde, mēbeļu izgatavošana, floristika, apmācību, radošo darbnīcu un citu pasākumu organizēšana amatniecības un mākslas jomās u.c. Tāpat ievērojama daļa reģiona amatnieku iesaistījušies tūrisma aktivitātēs.

Mājražošana

Mājražošana jeb pārtikas produktu ražošana mājas apstākļos ir vēl viena Zemgales reģiona perspektīvā nozare, kas, līdzīgi kā amatniecība, ir nozīmīga

vietējo iedzīvotāju nodarbinātības un reģiona ekonomikas attīstībā, vienlaikus veidojot tūrisma, tradīciju un kultūrvides piedāvājumu.

Latvijā mājražotājiem nav atsevišķa normatīvā regulējuma, kurā būtu reglamentēts šis uzņēmējdarbības veids, un, līdzīgi kā amatnieki, mājas apstākļos pārtiku var ražot SIA, zemnieku saimniecība, individuālais komersants, piemājas saimniecība, un mājražotājs var reģistrēties kā pašnodarbinātais vai individuālais komersants.

Mājražošana ir cieši saistīta ar zemnieku saimniecību, īpaši apskates saimniecību darbību, jo nereti mājražotāji savu produkciju ražo saimniecībās, kurās piedāvā arī demonstrāciju, līdzdalības un produkcijas iegādes iespējas.

Pēc PVD datiem, uz 2014.gada novembri Latvijā reģistrēts 1091 mājražošanas uzņēmums. Zemgales plānošanas reģiona novados atrodas 176 pārtikas ražotāji mājas apstākļos (16% no visiem reģistrētajiem). Visvairāk reģistrētu mājražotāju ir Bauskas novadā (34), Jelgavas novadā (28) un Dobeles novadā (19).

Pēc Zemgales plānošanas reģiona pašvaldību sniegtās informācijas, mājražotāji nodarbojas ar ļoti dažādu produktu ražošanu: gaļas izstrādājumi, piena produkti, maize, konditorejas izstrādājumi, augu izcelsmes produkti, medus un biškopības produkti, alus un vīna mājražošana u.c. Mājražotāji vienlaikus iesaistās arī tūrisma pakalpojumos, bioloģiskās pārtikas audzēšanā un citās aktivitātēs.

Zemgalē ir vairāk nekā 30 dažāda veida uzņēmumi, kas piedāvā t.s. „lauku labumus” – apskates saimniecības, ražotnes, degustācijas, dāļdarzi, bioloģiskās lauksaimniecības apskates saimniecības, piedāvājot iespēju arī iegādāties saražoto produkciju – tējas, ārstniecības augi, garšvielas, ekoloģiski audzēti dārzeņi, augļi, ogas, strausu gaļa, bišu produkti, rapšu eļļa, kā arī stādus, dekoratīvos augus, augļkokus, ogulājus.

Dažādu eksotisko un mājdzīvnieku apskate tiek piedāvāta vismaz 9 saimniecībās – strausi, truši, savvaļā dzīvojoši gaļas lopi, brieži, stirnas, mufloni, dambrieži, poniji, fazāni, paipalas u.c. Vairāk nekā 15 saimniecībās un ražotnēs tiek piedāvātas degustācijas – alus, biškopības produkti, smiltšērķšķu ogas, piena produkti, strausu gaļa, vīnogas, sezonas dārzeņi, ogas, augļi, vīns, maize u.c.

Tendences un rīcības amatniecības un mājražošanas jomā

Amatniecībai un mājražošanai ir būtiska loma Latvijas un Zemgales reģiona tautsaimniecības konkurētspējas celšanā.

Kopumā amatniecības devums Latvijas tautsaimniecībā nav augsts, jo spēcīgā konkurence izstrādājumu tirgū prasa lielus ieguldījumus, ko pašlaik visi amatnieki nevar nodrošināt (tirgus izpēte, reklāma, jaunas modernas iekārtas). Tāpat amatniecības specifiku globālās tirgus ekonomikas kontekstā veido tas, ka amatnieku izstrādājumi netiek ražoti lielos apjomos un tādēļ ir grūtības ar to izplatīšanu, jo lielveikali un tamlīdzīgi izplatītāji nelabprāt pieņem amatnieku nelielos produkcijas apjomus savos izplatīšanas tīklos.

Tomēr pēdējos gados situācija šajā jomā uzlabojas, arī Zemgales reģionā, iesaistot amatniekus un mājražotājus dažādās reģiona mārketinga, tūrisma un projektu aktivitātēs (piemēram, dalība izstādē *Riga Food*, iesaiste tūrisma maršrutos un pakalpojumos, amatniecības centru izveide nozares attīstības veicināšanai, pārtikas amatnieku biedrības izveide u.c.).

Amatniecība un mājražošana spēj palielināt konkurētspēju, ražojot augstas kvalitātes preces, kā arī piemērojot sekmīgus pasākumus produktu virzīšanai tirgū. Lai veicinātu tautsaimniecības izaugsmi, uzņēmējiem ir nepieciešami inovatīvi risinājumi. Amatniecības un mājražošanas uzņēmumiem, kas neražo sērijveida produkciju, taču izmanto Latvijas vēsturiskās rūpniecības tradīcijas un uzkrāto kompetenci šaurāku nišu produktu ražošanā, ir liela nozīme inovatīvu produktu izstrādē, eksporta veicināšanā un vienlaikus Latvijas kultūras mantojuma saglabāšanā.

Reģionam un pašvaldībām iespējams palielināt atbalsta un konsultāciju pasākumus mikrouzņēmumiem, īpaši informējot par uzņēmējdarbības uzsākšanas iespējām un potenciālu lauku teritorijās.

Amatniecība un mājražošana ir reģiona perspektīvās ekonomikas nozares, kuru attīstību un virzību uz uzņēmējdarbību vēlams stiprināt nākotnē, veidojot vienotu reģiona amatnieku un mājražotāju sadarbības tīklu, veicināt vietējo produktu konkurētspēju dažāda mēroga tirgos un paplašinot reģiona tūrisma piedāvājumu tieši amatniecības, mājražošanas, kultūras un tūrisma jomā.

RADOŠĀS INDUSTRIJAS

LR Kultūras ministrija Kultūrpolitikas pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam „Radošā Latvija” definējusi, ka **radošās industrijas** balstās uz individuālo vai kolektīvo radošumu, prasmēm un talantu un kuras, izveidojot un izmantojot intelektuālo īpašumu, spēj celt labklājību un radīt darba vietas. Tās rada, attīsta, ražo produktus un pakalpojumus, kam ir vērtība ekonomikas attīstībā.

Radošās industrijas Latvijā pārstāv šādas nozares:

- arhitektūra,
- dizains (produktu, pakalpojumu un procesu dizains, ietverot dažādas dizaina disciplīnas – grafiskais dizains, interjera dizains, mēbeļu dizains, industriālais dizains, vides dizains, modes un aksesuāru dizains u.c.),
- filmu industrija,
- interaktīvās spēles, interaktīvās programmatūras, multimediju produkti,
- mūzika un skaņu ierakstu industrija,
- deja,
- vizuālā māksla (izstāžu zāļu, galeriju darbība),
- skatuves māksla,
- izdevējdarbība (preses izdevumi, grāmatas),
- reklāma, komunikācijas, mārketinga komunikācijas,
- izklaides industrija,
- plašsaziņas līdzekļi (TV, radio, interneta portāli).

Amatniecība tiek uzskatīta kā nozīmīga radošo industriju atbalstošā nozare.

Radošās industrijas ir stratēģiski svarīgā pozīcijā, jo tās veicina gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi visos Eiropas Savienības reģionos un pilsētās, tādējādi sniedzot ieguldījumu Eiropas Savienības izaugsmes stratēģijas Eiropa 2020 mērķu sasniegšanā.

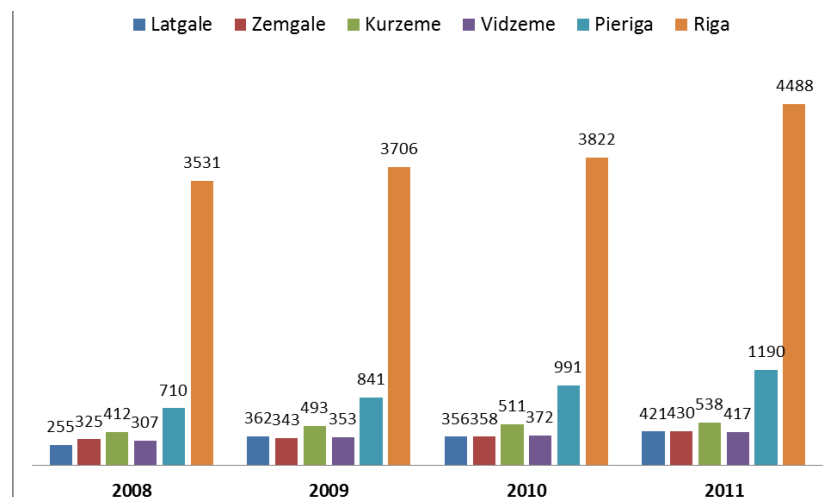
Saskaņā ar Viedās attīstības stratēģiju un politikas dokumentu „Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam” netehnoloģiskās inovācijas un radošās industrijas ir horizontāls segments, kura attīstība dod pievienoto vērtību gan tradicionālajām tautsaimniecības nozarēm, gan strauji augošajām nozarēm, īpaši IKT.

Kultūrpolitikas pamatnostādņēs 2014.–2020.gadam „Radošā Latvija” radoša uzņēmējdarbība noteikta kā minimālā kultūras pakalpojuma groza sastāvdaļa visos attīstības centru līmeņos, sākot no pagasta centra līdz nacionāla un starptautiska līmeņa centriem.

Radošo industriju īpatsvars Latvijas uzņēmumu kopskaitā laikā no 2008.-2011.gadam saglabājies 5%-6% apjomā. Vēl 4% sastāda ar radošajām industrijām saistīto nozaru uzņēmumi. Sekojoši – kopējais ar radošajām industrijām saistīto uzņēmumu īpatsvars Latvijā ir aptuveni 10% no uzņēmumu kopskaita. Lai gan radošo industriju un ar tām saistīto nozaru uzņēmumu skaits pēdējo četru gadu laikā pieaudzis kopumā par 22%, to īpatsvars kopējā Latvijas uzņēmumu kopskaitā nav mainījies. Tai pat laikā uzņēmumu skaita pieaugums

radošajās industrijās bijis ievērojami lielāks kā kopējā Latvijas uzņēmumu skaita pieaugums (attiecīgi – 35% un 11%).

Absolūtais vairākums radošo industriju un ar tām saistīto nozaru uzņēmumu atrodas Rīgā un Pierīgā – reģionos izvietoti tikai aptuveni 1/4 radošo industriju un 1/3 saistīto nozaru uzņēmumu.

1.144.attēls Ekonomiski aktīvo statistikas vienību pieaugums radošajās industrijās 2008.-2011. gadā sadalījumā pa reģioniem (skaits)

Avots: CSP, Pētījums "Latvijas radošo industriju darbība un priekšnoteikumi nozares mērķtiecīgai attīstībai" 2013.g.

Radošās industrijas Zemgalē

Zemgales reģiona iekšzemes kopproduktā radošā sektora pienesums pārspēj pārtikas un tekstilrūpniecību, ķīmisko produktu ražošanu un pat operācijas ar nekustāmo īpašumu. Zemgalē radošās industrijas pārstāv ap 2% no kopējā ekonomiski aktīvo statistikas vienību skaita, kas norāda uz to, ka pastāv noteikts radošuma līmenis reģionā, ir liels potenciāls radošo industriju attīstībai un pastāv arī liels pieprasījums pēc inovatīviem risinājumiem, kas dod iespējas jaunajiem uzņēmējiem uzsākt biznesu ar minimālo sākuma kapitālu, pārdodot savas idejas vai izstrādājot unikālus un savdabīgus risinājumus.

Zemgales reģionā ir salīdzinoši augsts radošuma līmenis un radošo darbinieku īpatsvars nodarbinātībā lielajās pilsētās ir - Jelgavā 29%, Jēkabpilī 28%. Zemgalē latviešu tradicionālajai kultūrai – dziedāšanai, muzicēšanai, teātra spēlēšanai un dejošanai – ir stabili pamati. Zemgalē, tāpat kā visā Latvijā, tradicionālās kultūras un amatiermākslas procesa nepārtrauktības nodrošināšana organizatoriski saistīta ar kultūras un tautas namiem. Zemgalē ir 81 kultūras centrs, 478 mākslinieciskie kolektīvi, kuros darbojas vairāk kā 7463 dalībnieki.

Radošo industriju uzņēmumi

Zemgales plānošanas reģionā radošo industriju uzņēmumi lielākoties darbojas tekstila nozarē, vizuālās mākslas nozarē, mēbeļu ražošanas nozarē un sporta, atpūtas un izklaides nozarē. Zemgales reģiona radošo industriju raksturojums ir līdzīgs situācijai radošo nozaru sektorā Kurzemes un Latgales reģionos: Kurzēmē un Zemgalē lielākā ir tekstila nozare. Visos trijos reģionos līdzīgu daļu aizņem mēbeļu ražošanas sektors, savukārt literatūras nozares atbalstošais sektors (poligrāfija un ierakstu reproducēšana) aptuveni vienādas pozīcijas ieņem Latgalē un Zemgalē.

Radošo uzņēmumu skaits 2012.gadā Zemgales plānošanas reģiona novados:

- 1-5 uzņēmumi: Rundāles Aknīstes Auces Iecavas Jaunjelgavas Jelgavas Kokneses Krustpils Pļaviņu Skrīveru Vecumnieku novados;
- 6-10 uzņēmumi: Aizkraukles Bauskas Dobeles Ozolnieku novados;
- 21 un vairāk uzņēmumi: Jelgavas pilsētā, Jēkabpils pilsētā.

Absolūtais vairākums - aptuveni 90% - radošo industriju un ar tām saistīto nozaru uzņēmumu pieskaitāmi mikro uzņēmumu kategorijai - ar nodarbināto skaitu 9 un mazāk. Pie tam - pēdējo gadu laikā mikro uzņēmumu skaits ir ievērojami pieaudzis (par 2159 vienībām jeb 45%), vienlaikus samazinoties mazo un vidējo uzņēmumu īpatsvaram.

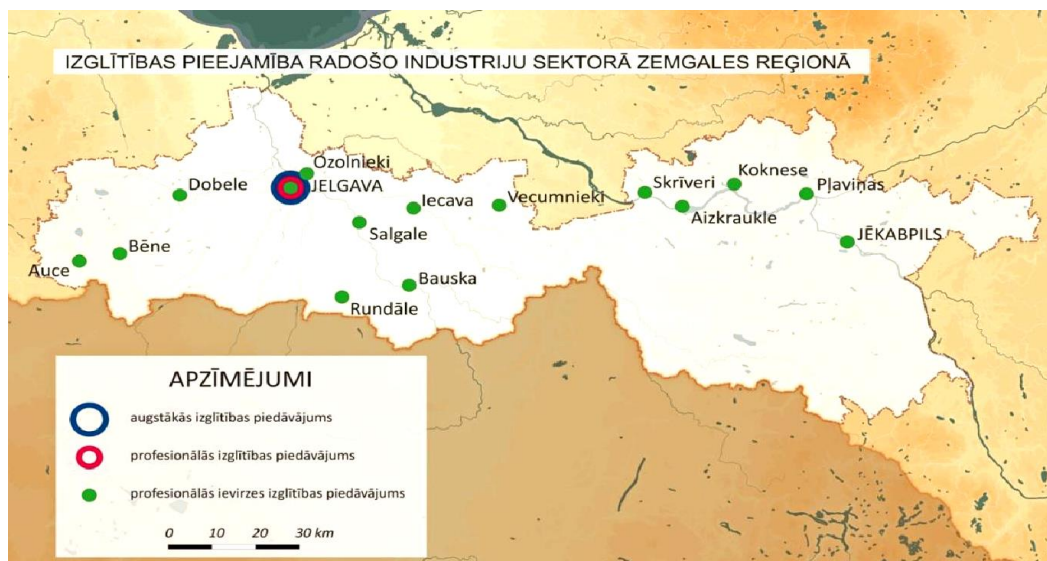
Nodarbinātības rādītāji

Kopumā radošo industriju un ar tām saistītajās nozarēs ir Latvijā nodarbināti vairāk nekā 70 000 darbinieku. Aptuveni 55% radošajās industrijās un ar tām saistītajās nozarēs nodarbināto strādā uzņēmumos Rīgā (ap 22 tūkst.), vēl aptuveni 10% - Pierīgā, un tikai ap 1/3 - reģionos. Radošo industriju nodarbināto īpatsvars reģionos ir aptuveni vienāds (ap 2,5 - 2,9 tūkst.).

Zemgales plānošanas reģionā visvairāk darbiniekus nodarbina šādās radošo industriju nozarēs: mākslas, izglītības un kultūras atbalsta nozare, vizuālā māksla un literatūras sektors

Izglītības radošo industriju jomā

Labākās izglītības iegūšanas iespējas radošo industriju jomā ir koncentrētas lielākajās reģionu pilsētās, Zemgalē – Jelgavā, citos reģionos – Rīgā, Valmierā, Rēzeknē, Daugavpilī un Liepājā, taču šīm specialitātēm pietuvinātas izglītības programmas netiek piedāvātas samērā plašajā mākslas skolu tīklā profesionālās ievirzes izglītības līmenī.

1.145.attēls. Izglītības pieejamība radošo industriju sektorā Zemgales reģionā

Avots: Pētījums “Radošo industriju nozares attīstība”, 2012.g.

Tendences un rīcības radošo industriju jomā

Radošās industrijas ir viens no ekonomikas sektoriem, kurā vērojamas visdinamiskākās pārmaiņas, tādēļ, lai uzņēmēji spētu reaģēt atbilstoši mainīgajai tirgus situācijai, nepieciešams nodrošināt pastāvīgas izglītības un profesionālās pilnveides iespējas gan jaunajiem uzņēmējiem, gan jau esošajiem nozares profesionāļiem.

Nepieciešama radošo industriju sekmēšana, balstoties uz trim prioritātēm: izglītības kvalitātes paaugstināšana; uzņēmējdarbības vides uzlabošanas un

atbalsta pasākumu īstenošana; mārketinga un komunikāciju pasākumu īstenošana.

Reģioniem, ņemot vērā to funkcijas, galvenokārt tiek rekomendēts būt par starpniekiem un dažādu projektu, ideju un pasākumu iniciatoriem, uzturēt tīklojumus, kas noderīgi gan radošo industriju uzņēmējiem, gan izglītības iestādēm, gan iedzīvotājiem.

Pašvaldību līmenī rekomendācijas galvenokārt saistītas ar radošajām industrijām labvēlīgas vides veidošanu, stimulēšanu radošas personības uzsākt uzņēmējdarbību un iesaistīties dažādos plānošanas procesos.

Radošo industriju attīstības veicināšanas pasākumi reģionālā līmenī: prakses vietu informatīvās platformas izveide radošo industriju jomas studentiem; administratīvā sloga mazināšana radošo industriju uzņēmumiem; reģionu atbalsta fonda izveidošana radošo industriju attīstībai; radošajās industrijas uzņēmējdarbības uzsākšanas konsultatīvās atbalsta sistēmas izveide (balstoties uz vienas pieturas aģentūras principa, kur konsultācijas sniedz atbildīgo institūciju pārstāvji); popularizēt radošo industriju produktus ārvalstīs u.c.

1.6. REĢIONA KAPACITĀTE

Kapacitātes stiprināšana ir svarīgs priekšnoteikums publiskās pārvaldes un sociālo partneru stabilitā, līdzsvarotai un mērķtiecīgai attīstībai.

Valsts un pašvaldību iestādes, to komercsabiedrības un nevalstiskās organizācijas reģionā nodrošina aptuveni 40% no visām darbavietām. Ekonomiskās krīzes rezultātā darbavietu skaits strauji samazinājās gan privātajā sektorā, gan sabiedriskajā sektorā. Strauji pieaugot bezdarbnieku skaitam reģionā, palielinājās darba slodze un pienākumi valsts un pašvaldību iestāžu esošajiem darbiniekiem.

Ar ES fondu atbalstu 2007.-2013.gada periodā valsts un pašvaldību iestādēm, un nevalstiskajām organizācijām tika nodrošinātas jaunas zināšanas, pieredze, lai veidotu sadarbību starp valsti – pašvaldībām – NVO – uzņēmējiem. Šāda sadarbība veicina teritorijas attīstību un ir instruments pārvaldības uzlabošanai.

Zemgales plānošanas reģiona administrācijas, pašvaldību, nevalstisko organizāciju un uzņēmēju finanšu kapacitāti atspoguļo budžets. Pašvaldību finansiālā situācija ir dažāda, pēdējos gados pašvaldību ieņēmumi ir mazāki nekā izdevumi, dotācijas no pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda saņem 19 pašvaldības un aizņēmumu saistības ir visām Zemgales plānošanas reģiona pašvaldībām.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa (turpmāk - IIN) ieņēmumi ir apjoma ziņā lielākie no nodokļu ieņēmumiem pašvaldību budžetos, un 2013.gadā Zemgales pašvaldības, kurās bija vislielākie IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju, bija Ozolnieku un Aizkraukles novadi, Jelgavas pilsēta un Skrīveru novads, savukārt vismazākie IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju bija Jēkabpils, Krustpils, Rundāles novados. Savukārt, vislielākie nekustamā īpašuma nodokļa ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju 2013.gadā bija Rundāles, Tērvetes, Jelgavas, Dobeles un Bauskas novados – Zemgales auglīgākajās teritorijās, bet vismazākie – Kokneses, Pļaviņu, Skrīveru novados.

Ārējais finansējums veido lielu daļu no pašvaldību ieņēmumiem, un tas ir nozīmīgs finansējums teritorijas attīstībai. Kopīgas intereses un vienots skatījums uz attīstību veicinātu ārējā finansējuma piesaisti jaunajā 2014.-2020.gada periodā.

Lai nodrošinātu kvalitatīvu teritoriju attīstības plānošanu, ir jāstiprina cilvēkresursu kapacitāte visos pārvaldes līmeņos, t.sk. reģionālajā, un vietējā, savukārt tās

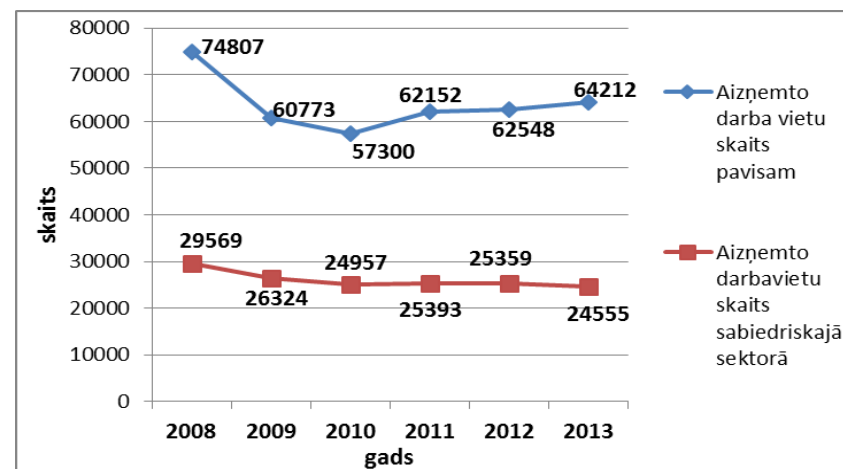
īstenošanai būtiski ir nodrošināt plašākas un daudzveidīgākas iespējas reģionu un pašvaldību attīstības plānošanas dokumentu ieviešanai.

1.6.1. ADMINISTRATĪVĀ KAPACITĀTE

Administratīvās kapacitātes stiprināšana ir svarīgs priekšnoteikums publiskās pārvaldes un sociālo partneru stabilitā, līdzsvarotai un mērķtiecīgai attīstībai.

Reģiona administratīvo kapacitāti veido valsts un pašvaldību iestādes, to komercsabiedrības un nevalstiskās organizācijas. Saskaņā ar Lursoft datiem, Zemgales plānošanas reģionā ietilpst 22 pašvaldības, t.sk. 2 nacionālās nozīmes pilsētas un 20 novada pašvaldības, 1530 biedrības un nodibinājumi, kā arī valsts iestāžu reģionālās struktūrvienības, filiāles un nodaļas, kas nodrošina aptuveni 40% no visām darbavietām reģionā.

Laika posmā no 2010.-2013.gadam aizņemto darbavietu skaits Zemgales plānošanas reģionā visos sektoros ir palielinājies par 6912 vietām jeb 12%, bet aizņemto darbavietu skaits sabiedriskajā sektorā (valsts un pašvaldību iestādes un to komercsabiedrības, komercsabiedrības ar valsts vai pašvaldību kapitāla daļu 50% un vairāk, kā arī nodibinājumi, biedrības, fondi un to komercsabiedrības), ir samazinājies par 402 vietām jeb 1,6 %.

1.146.attēls. Aizņemto darbavietu skaits Zemgales plānošanas reģionā

Avots: LR Centrālās statistikas pārvaldes dati

Ekonomiskās krīzes rezultātā darba vietu skaits strauji samazinājās gan privātajā sektorā, gan sabiedriskajā sektorā. Strauji pieauga bezdarbnieku skaits reģionā, palielinājās darba slodze un pienākumi valsts un pašvaldību iestāžu esošajiem darbiniekiem.

2007.-2013.gada plānošanas periodā plānošanas reģioniem un pašvaldībām kapacitātes stiprināšanai bija iespēja saņemt Eiropas Savienības fondu atbalstu trīs dažādās aktivitātēs:

- aktivitātes „Speciālistu piesaiste plānošanas reģioniem, pilsētām un novadiem” finansējumu saņēma visas Zemgales pašvaldības un plānošanas reģions, piesaistot 43 nepieciešamos speciālistus – projektu vadītājus/koordinatorus, būvinženierus, grāmatvežus/finansistus, sociālos darbiniekus, ģeogrāfiskās informācijas sistēmas speciālistus, juristus, datorspeciālistus, teritorijas plānotājus u.c.
- aktivitātē „Atbalsts pašvaldībām kapacitātes stiprināšanā Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošanai” Zemgales plānošanas reģiona administrācija, Jelgavas un Jēkabpils pilsētas, Aknīstes, Auces, Dobeles, Iecavas, Jaunjelgavas, Jēkabpils Jelgavas, Krustpils, Neretas, Pļaviņu, Rundāles, Salas novadu pašvaldības aktivitātē īstenoja 20 projektus, kuru ietvaros tika apmācīti 696 darbinieki projektu vadības (plānošana, administrēšana, rezultātu uzturēšana), projektu budžeta izstrādes un finanšu administrēšanas, specializētās angļu valodas pielietošanas starptautisko projektu sagatavošanā, projektu ārzemju partneru meklēšanas, u.c. tēmām.
- aktivitātes „Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšana” ietvaros Zemgales plānošanas reģiona Auces, Bauskas, Dobeles, Jaunjelgavas, Kokneses, Krustpils, Ozolnieku, Pļaviņu, Rundāles novadu un Jelgavas un Jēkabpils pilsētu pašvaldībās tika īstenoti 12 projekti, kurus īstenojot tika izstrādātas pašvaldību teritoriju attīstības programmas, teritorijas plānojumi, ilgtspējīgas attīstības stratēģijas.

2007.-2013.gada plānošanas perioda Eiropas Sociālā fonda finansējums būtisku atbalstu sniedza arī biedrību un nodibinājumu kapacitātes stiprināšanai - sadarbības veicināšanai ar valsts un pašvaldības iestādēm, lēmumu pieņemšanas jautājumos, projektu rakstīšanas un vadības jautājumos un ārzemju pieredzes iegūšanai. Šajā aktivitātē Zemgales plānošanas reģionā tika ieviesti 13 projekti, kas ir nozīmīgi pilsoniskas sabiedrības stiprināšanai.

Stiprinot pašvaldību, biedrību un nodibinājumu administratīvo kapacitāti, nozīmīga loma ir arī Zemgales plānošanas reģionam, kas organizē seminārus un apmācības par aktuālām tēmām (ES fondu un programmu izsludināto konkursu aktivitātēm, veidlapas aizpildīšanu, kā arī praktiskajām apmācībām ar projektu ieviešanu saistītiem jautājumiem, lietvedības, iepirkumu organizēšanu, publicitātes un komunikāciju jautājumi utt.) un koordinē nozaru darba grupas, kurās reģiona pašvaldībām, NVO un uzņēmējiem ir iespējas tikties, dalīties pieredzē un izstrādāt sadarbības projektu idejas. Sadarbības veidošanai un stiprināšanai starp valsti – pašvaldībām – NVO – uzņēmējiem ir jāiegulda darbs un resursi, taču šāda veida partnerība veicina teritoriju attīstību un ir instruments pārvaldību darbības uzlabošanai. Dažādu ieinteresēto pušu sadarbība var palīdzēt identificēt jaunas ekonomiskās attīstības iespējas, kas balstās uz vietējām zināšanām un prasmēm.

Ņemot vērā līdzšinējo pieredzi, ir jāturpina stiprināt reģionu kapacitāti, lai nostiprinātu plānošanas reģiona lomu valsts pārvaldē un vietējā līmeņa pārvaldes institūciju kapacitāte, paaugstinot to efektivitāti un pienesumu reģiona un vietējo pašvaldību teritoriju ekonomiskajai un sociālajai izaugsmei. Tomēr īpaša uzmanība jāvelta administratīvās kapacitātes stiprināšanai sociālajiem partneriem un NVO, lai uzlabotu politikas veidošanas kvalitāti, kā arī, lai palielinātu pilsoņu ieguvumu un stiprinātu administratīvo efektivitāti nacionālā, reģionālā un vietējā līmenī un uz sabiedrības vajadzībām vērstas politikas veidošanā un ieviešanā.

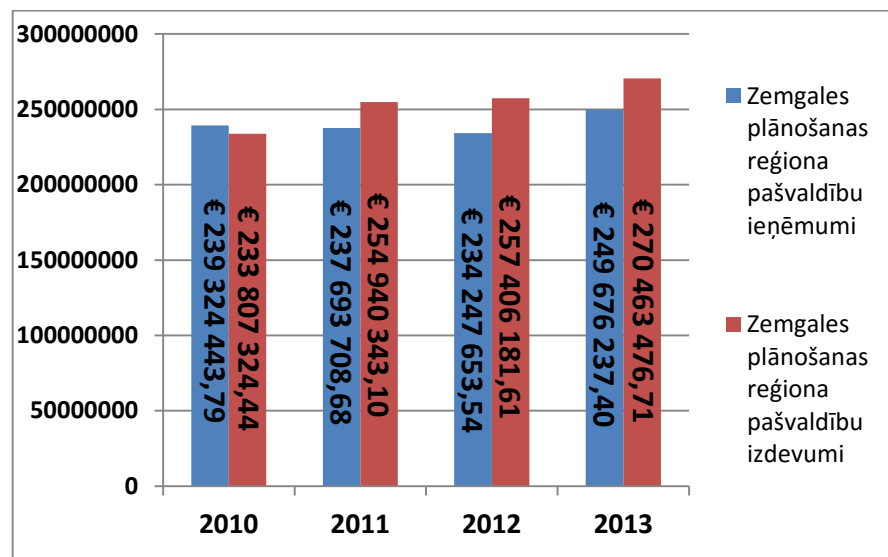
1.6.2. FINANŠU KAPACITĀTE

Zemgales plānošanas reģiona administrācijas, pašvaldību, nevalstisko organizāciju un uzņēmēju finanšu kapacitāti atspoguļo to budžeti.

Pašvaldības savus budžetus izstrādā, apstiprina un izpilda patstāvīgi, ievērojot "Likumu par budžetu un finanšu vadību" un likumus "Par pašvaldībām" un „Par pašvaldību budžetiem”, kā arī citus saistošos normatīvos aktus. Pašvaldību budžeti sastāv no pamatbudžeta un speciālā budžeta, kuri veido ieņēmumu daļu, izdevumu daļu un finansēšanas daļu.

Pēdējos gados pašvaldību ieņēmumi ir mazāki nekā izdevumi - 2013.gadā izdevumi pārsniedza ieņēmumus par 20 787 239 EUR.

Zemgales pašvaldību finanšu kapacitāte ar normatīvajiem aktiem noteikto pašvaldības funkciju izpildei ir ļoti atšķirīga, liela daļa pašvaldību ar saviem budžeta ieņēmumiem nevar nodrošināt savu funkciju izpildi.

1.147.attēls. Zemgales plānošanas reģiona pašvaldību ieņēmumi un izdevumi

Avots: RAIM

Katras pašvaldības finanšu autonomijas, stabilitātes un rīcībspējas līmeni raksturo nodokļu ieņēmumi, kas veido lielāko daļu no pašvaldību pamatbudžeta kopapjoma. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa (turpmāk - IIN) ieņēmumi ir apjoma ziņā lielākie no nodokļu ieņēmumiem pašvaldību budžetos, un 2013.gadā Zemgales pašvaldības, kurās bija vislielākie IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju, bija Ozolnieku un Aizkraukles novadi, Jelgavas pilsēta un Skrīveru novads, savukārt vismazākie IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju bija Jēkabpils, Krustpils, Rundāles novados. Savukārt, vislielākie nekustamā īpašuma nodokļa ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju 2013.gadā bija Rundāles, Tērvetes, Jelgavas, Dobeles un Bauskas novados – Zemgales auglīgākajās teritorijās, bet vismazākie – Kokneses, Pļaviņu, Skrīveru novados.

Pašvaldība	Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju (EUR)	Pašvaldības budžeta NĪN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju (EUR)
------------	---	---

Jelgava	520,07	53,64
Jēkabpils	414,53	26,86
Aizkraukles novads	527,27	47,77
Aknīstes novads	371,36	37,52
Auces novads	343,57	53,17
Bauskas novads	381,55	65,43
Dobeles novads	442,23	66,63
Iecavas novads	448,58	56,36
Jaunjelgavas novads	367,45	41,63
Jēkabpils novads	271,66	57,05
Jelgavas novads	356,62	75,60
Kokneses novads	402,00	33,90
Krustpils novads	294,68	58,74
Neretas novads	330,72	57,34
Ozolnieku novads	541,30	63,05
Pļaviņu novads	372,97	34,07
Rundāles novads	299,90	96,85
Salas novads	338,94	36,64
Skrīveru novads	472,53	34,63
Tērvetes novads	355,83	88,49
Vecumnieku novads	379,11	54,85
Viesītes novads	334,66	49,08

1.56.tabula. Zemgales pašvaldību budžeta – iedzīvotāju ienākuma nodokļa un nekustamā īpašuma nodokļa ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju 2013.gadā

Avots: RAIM

Ar mērķi radīt pašvaldībām līdzīgas iespējas ar likumu noteikto funkciju izpildē, ņemot vērā pašvaldību sociālekonomiskās atšķirības, Latvijā ir izveidota un darbojas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēma. Dotācijas no pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda Zemgalē saņem 19 pašvaldības, t.sk. republikas pilsēta Jēkabpils. Ozolnieku un Aizkraukles novadi ne iemaksā, ne saņem dotācijas, iemaksas izlīdzināšanas fondā Zemgalē veic tikai Jelgavas pilsēta.

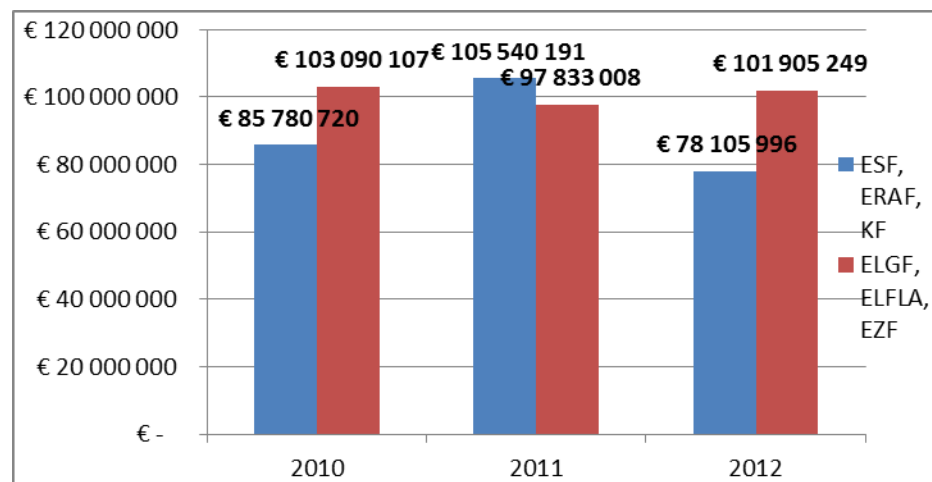
Pašvaldību finanšu kapacitāti atspoguļo arī uzņemtais aizņēmumu saistības. Pašvaldībām ir tiesības ņemt ilgtermiņa aizņēmumus, kā arī sniegt galvojumus. Iespējas piesaistīt kredītresursus pašvaldībām ir ierobežotas, jo parādsaistības, kurām iestāties atmaksāšanas termiņš kārtējā saimnieciskajā gadā kopā ar iepriekšējo gadu parādu saistībām, kurām iestāties atmaksāšanas termiņš, nedrīkst pārsniegt 20% no pašvaldības kārtējā saimnieciskā gada budžeta kopapjoma. Ilgtermiņa aizņēmumus pašvaldības drīkst ņemt Eiropas struktūrfondu un citu finanšu instrumentu līdzfinansētu projektu priekšfinansējuma un pašvaldības līdzfinansējuma nodrošināšanai, kā arī izglītības infrastruktūras attīstībai.

Aizņēmumu saistības ir visām Zemgales plānošanas reģiona pašvaldībām - uz 2013.gada beigām Zemgales plānošanas reģiona pašvaldību aizņēmumu saistības kopā veidoja 138 521 426 euro. Vislielākās aizņēmumu saistības bija Jelgavas pilsētas pašvaldībai – 55 348 316 euro un mazākās - Viesītes novada pašvaldībai – 238 622 euro.

1.6.3. ĀRĒJĀ FINANSĒJUMA PIESAISTE

Valsts un pašvaldību iestādēm, nevalstiskajām organizācijām un uzņēmējiem nozīmīgi ieņēmumi, ko var novirzīt attīstībai, ir Eiropas Savienības fondu un programmu finansējums.

2007.-2013.gada plānošanas periodā pašvaldībām, NVO un uzņēmējiem bija iespējas saņemt finansējumu no Eiropas Sociālā fonda (ESF), Eiropas reģionālās attīstības fonda (ERAF), Kohēzijas fonda (KF), Eiropas Lauksaimniecības fonda Lauku attīstībai (ELFLA), Eiropas Zivsaimniecības fonda (EZF), Teritoriālās sadarbības programmām, Eiropas Ekonomiskās zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas finanšu instrumenta, Latvijas – Šveices sadarbības programma, Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta u.c. programmām.

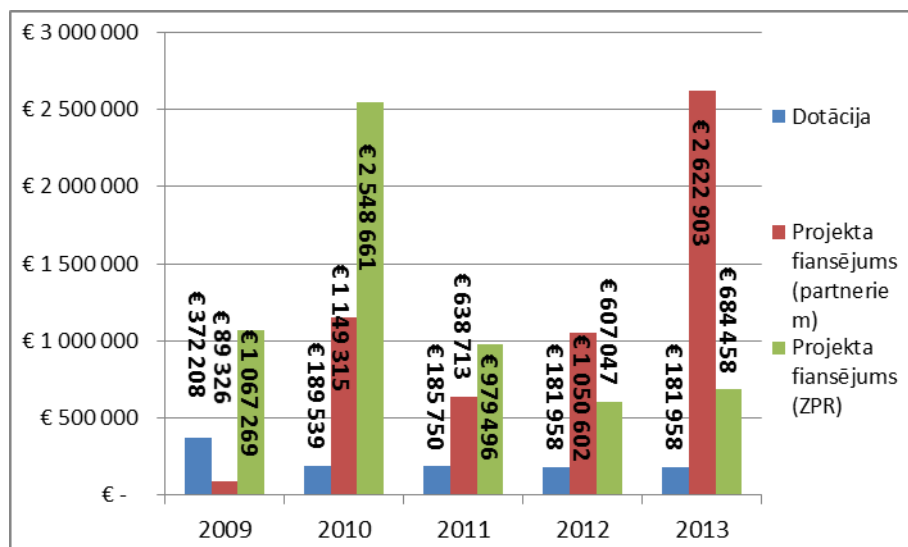

1.148.attēls. Zemgales plānošanas reģiona pašvaldību projektu finansējumu summas

Avots: RAIM

Zemgales plānošanas reģiona teritorijā lielākās summas tika piesaistītas no ELFLA, ELGF, EZF, ko var skaidrot ar to, ka Zemgalē ļoti attīstīta ir lauksaimniecība. Pašvaldību griezumā lielākās summas piesaistītas Jelgavas, Dobeles un Bauskas novados, kas sniedz lielu ieguldījumu teritorijas attīstībai un uzņēmējdarbības attīstībai. Savukārt analizējot piesaistīto ESF, ERAF un KF finansējumu pašvaldību griezumā, lielākās summas ir piesaistījuši iestādes un uzņēmumi no Jelgavas un Jēkabpils pilsētu pašvaldībām un no Dobeles un Bauskas novadiem.

Nozīmīgu ieguldījumu reģionālajā attīstībā un ārvalstu finansējuma piesaistē ir devusi Zemgales plānošanas reģiona administrācija. Kopējais projektu finansējums 2013.gadā veidoja 3 307 362 euro, t.sk. 2 622 903 euro bija finansējums projektu partneriem, bet 684 458 euro bija finansējums Zemgales plānošanas reģiona projektiem, lai nodrošinātu kopējo pasākumu ieviešanu un realizētu valsts deleģētos projektus. Finansējums galvenokārt piesaistīts no teritoriālās sadarbības programmām un Eiropas Ekonomiskās zonas un Norvēģijas finanšu instrumentiem.

1.149.attēls. Zemgales plānošanas reģiona administrācijas ieņēmumi (valsts dotācijas un projektu finansējums)

Avots: Zemgales plānošanas reģiona administrācija

Zemgales plānošanas reģions projektu ietvaros organizēja seminārus, apmācības, pieredzes apmaiņas vizītes, tika uzlabots Zemgales Ģeoportāls, izstrādāta pārtikas tirgus izpēte Zviedrijā, organizētas amatnieku un dizaineru sadarbības tikšanās, izstrādāti un popularizēti velomaršruti, iegādātas un uzstādītas norādes zīmes, informācijas stendi, velonovietnes, organizēta dalība starptautiskās un vietējās tūrisma izstādēs u.c. aktivitātes.

2. REĢIONA SADARBĪBA UN FUNKCIONĀLĀS SAITES

2.1. IEKŠĒJĀS FUNKCIONĀLĀS SAITES

Saskaņā ar Pilsētu – lauku mijiedarbības pētījumu Zemgales plānošanas reģiona apdzīvotas vietas ir sagrupētas pēc iedzīvotāju skaita.

Apdzīvotas vietas tips	Attīstības centru iedalījums	Apdzīvoto vietu iedalījums		Orientējošais iedzīvotāju skaits
Lauku apdzīvotās vietas	Vietējas nozīmes attīstības centri	Viensētas	Viensētas	nenosaka
			Viensētu grupas	mazāk par 100
		Ciemi	Vēsturiskie lauku centri (mazi ciemi)	mazāk par 200
	Vidējie ciemi		200 - 500	
Lielie ciemi	500 –2000			
Pilsētas tipa apdzīvotās vietas	Novada nozīmes attīstības centri	Pilsētciemati (mazas pilsētas)	2000 – 5000	
			Mazpilsētas	5000 – 15 000
	Nacionālas vai reģionālas nozīmes attīstības centri	Pilsētas	Vidējās pilsētas	15 000 – 50 000
			Lielās pilsētas	50 000 – 150 000

2.1.tabula. Zemgales reģiona apdzīvoto vietu grupējums pēc iedzīvotāju skaita

Avots: Pilsētas – lauku mijiedarbība Zemgales plānošanas reģionā, 2011

Zemgales vietējo pašvaldību teritorijas pēc to pārvaldības tipa attiecībā uz to teritoriju var iedalīt trijās grupās:

- republikas pilsētas – Jelgavas pilsēta un Jēkabpils pilsēta;
- pilsētnovadi – novadi, kuru sastāvā ietilpst viena vai vairākas pilsētas: Dobeles novads, Auces novads, Bauskas novads, Aizkraukles novads, Jaunjelgavas novads, Viesītes novads, Pļaviņu novads un Aknīstes novads;

- lauku novadi – kuru sastāvā ietilpst tikai pagasti: Jelgavas novads, Tērvetes novads, Ozolnieku novads, Iecavas novads, Rundāles novads, Vecumnieku novads, Neretas novads, Skrīveru novads, Kokneses novads, Krustpils novads, Salas novads un Jēkabpils novads.

Pašvaldību pārvaldības tipi attiecībā uz funkcionālo teritoriju, t.i., ietverot starppašvaldību un pārrobežas sadarbību, lai nodrošinātu pakalpojumus atbilstoši reģionālajiem darba tirgiem un tautsaimniecības vajadzībām, atšķiras. Republikas pilsētas veido atsevišķas administratīvās teritorijas, un pastāv ciešas funkcionālās saiknes ar citām to apkaimes administratīvajām teritorijām, lauku un/ vai pilsētas novadiem vai ar citām republikas pilsētām.

Novadi, kas ietver vienu vai vairākas pilsētas, ir klasificēti kā pilsētnovadi. Šīs teritorijas bieži ietekmē arī kaimiņos esošo novadu attīstību, sevišķi tajos gadījumos, kad šādā pilsētnovadā ir bijušā rajona centra pilsēta. Atsevišķi pakalpojumu sniedzēji vēl aizvien izmanto rajonu dalījumu, kur visbiežāk bijušo rajonu centru pilsētas ir šo pakalpojumu nodrošinātājas. Ceļu un komunikācijas sistēma ir lielākoties attīstījusies atbilstoši rajonu robežām. Arī informatīvajā telpā (piemēram, vietējā presei) un iedzīvotāju apziņā bieži vēl aizvien dominē rajonu robežas un piederība, t.i., rajonu, pilsētu un pagastu identitāte var būt stiprāka kā plānošanas reģionu un jauno novadu identitāte.

Pārējo novadu pašvaldību teritorijas veido viens vai vairāki apvienojušies pagasti. No vienas puses šos novadus var dēvēt par lauku novadiem, jo to sastāvā nav pilsētu, bet vienlaikus jāņem vērā, ka šajā grupā ir novadi ar izteiktām piepilsētas teritorijām (piemēram, Ozolnieku vai Jelgavas novads), kurus par lauku teritorijām var dēvēt visai nosacīti, t.i., šo teritoriju pārvaldība un attīstības procesi ir jāveic ciešā sadarbībā ar centrālās pilsētas pašvaldību.

Jo lielāka pēc iedzīvotāju skaita un ekonomikas potenciāla ir pilsēta, jo lielāka pēc platības un daudzveidīgāka ir tās ietekme uz apkārtnējo lauku teritoriju un citām pēc iedzīvotāju skaita un ekonomikas daudzveidības mazākām pilsētām. Apskatot novadus atbilstoši to sasaistei ar lielajām jeb republikas pilsētām un pilsētām, kas ir bijušie rajonu centri, var nošķirt:

- piepilsētas novadus un bijušo rajonu centru novadus – Dobeles novads, Jelgavas novads, Ozolnieku novads, Bauskas novads, Aizkraukles novads, Jaunjelgavas novads, Jēkabpils novads, Krustpils novads un Salas novads;
- Rīgas metropoles areālā ietilpstošos novadus un pilsētas – Jelgavas pilsēta un Jelgavas novads, Iecavas novads, Bauskas novads, Vecumnieku novads, Skrīveru novads, Kokneses novads un Aizkraukles novads;

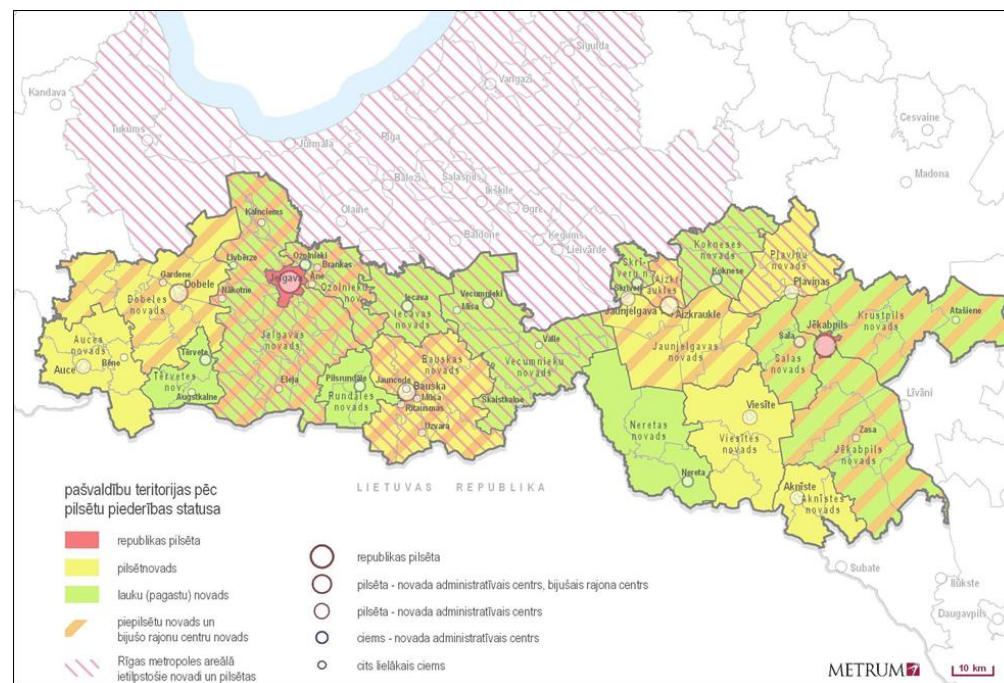
- perifēros novadus – Auces novads, Tērvetes novads, Neretas novads, Viesītes novads un Aknīstes novads.

Pilsētas rada dažādas ietekmes – ekonomisko, sociālo, politisko utt. – uz pietiekoši lielu telpu, veidojot saites. Ap pilsētām veidojas tiešās ietekmes areāli, kuru aptvertā teritorija atkarīga no pilsētas lieluma, saiknēm ar citām pilsētām, sasniedzamības, specializācijas un citiem rādītājiem. Iedzīvotāju darba un pakalpojumu svārstveida migrācijas, lauku apdzīvojumus, kas cieši saistīts ar pilsētu (piepilsētas apbūve, vasarnīcu ciemi) ir šādas ietekmes piemēri.

Pilsētu loma funkcionāli aptver plašāku telpu jeb sniedzas pāri noteiktajām teritoriālajām robežām. Arī pašu pilsētu attīstība ir saistīta ar apkārtnējo lauku teritoriju vitalitāti, kas veido ne tikai lielāku darbaspēka apjomu, bet arī nodrošina lielāku publisko un komercpakalpojumu pieprasījumu un tirgu. Pilsētu un lauku teritoriju saistība ir būtiska arī kā saimnieciski teritoriālo klasteru veidošanās faktors pārtikas, mežsaimniecības, tūrisma un citos sektoros. Tas attiecas uz visām Latvijas pilsētām. Pilsētu lomu atšķirības veido plašu teritoriju attīstības spektrs, veidojot dažādus pilsētu un lauku mijiedarbības areālus.

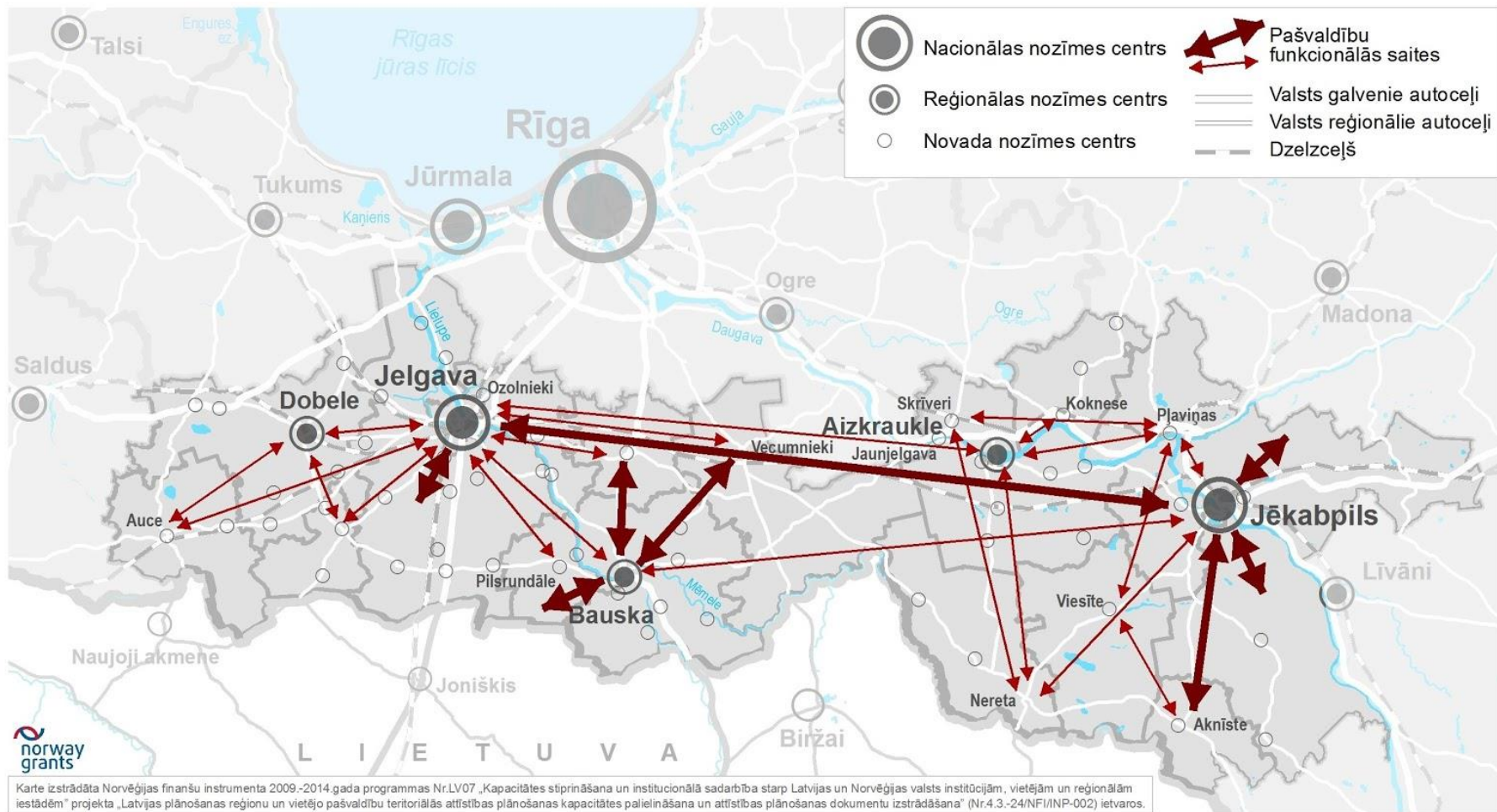
Katra pilsēta ap sevi veido noteiktu, bieži vien specifisku, no citiem atšķirīgu tieces areālu. To ietekmē pilsētas lielums, satiksmes infrastruktūra, apdzīvojuma tīkla īpatnības, dabiskie šķēršļi (ūdensobjekti, purvi, mežu un lauksaimniecībā izmantojamo zemju masīvi) u.c., bet galvenā nozīme ir iedzīvotāju mobilitātei.

Zemgales plānošanas reģiona pašvaldības vistiešāko ietekmi un sadarbību visvairāk izjūt ar nacionālas nozīmes attīstības centriem – Jelgavu (Jelgavas, Auces, Dobeles, Iecavas, Ozolnieku, Tērvetes, Rundāles novadu pašvaldības) un Jēkabpili (Jēkabpils, Pļaviņu, Salas, Viesītes novadu pašvaldības) atkarībā no atrašanās vietas reģionā un attāluma līdz nacionālas nozīmes attīstības centriem. Sadarbību areāli veidojas arī ap reģionālas nozīmes attīstības centriem – Aizkraukli (Aizkraukles, Kokneses, Skrīveru un Jaunjelgavas novadu pašvaldības), Bausku (Bauskas, Rundāles un Iecavas novadu pašvaldības) un Dobeli (Dobeles, Auces un Tērvetes novadu pašvaldības).

2.1.attēls. Zemgales reģiona apdzīvotās vietas un pašvaldību teritorijas pēc pilsētu – lauku pārvaldības tiptiem

Avots: Pilsētas – lauku mijiedarbība Zemgales plānošanas reģionā, 2011

2.2.attēls. Zemgales attīstības centru funkcionālās saites

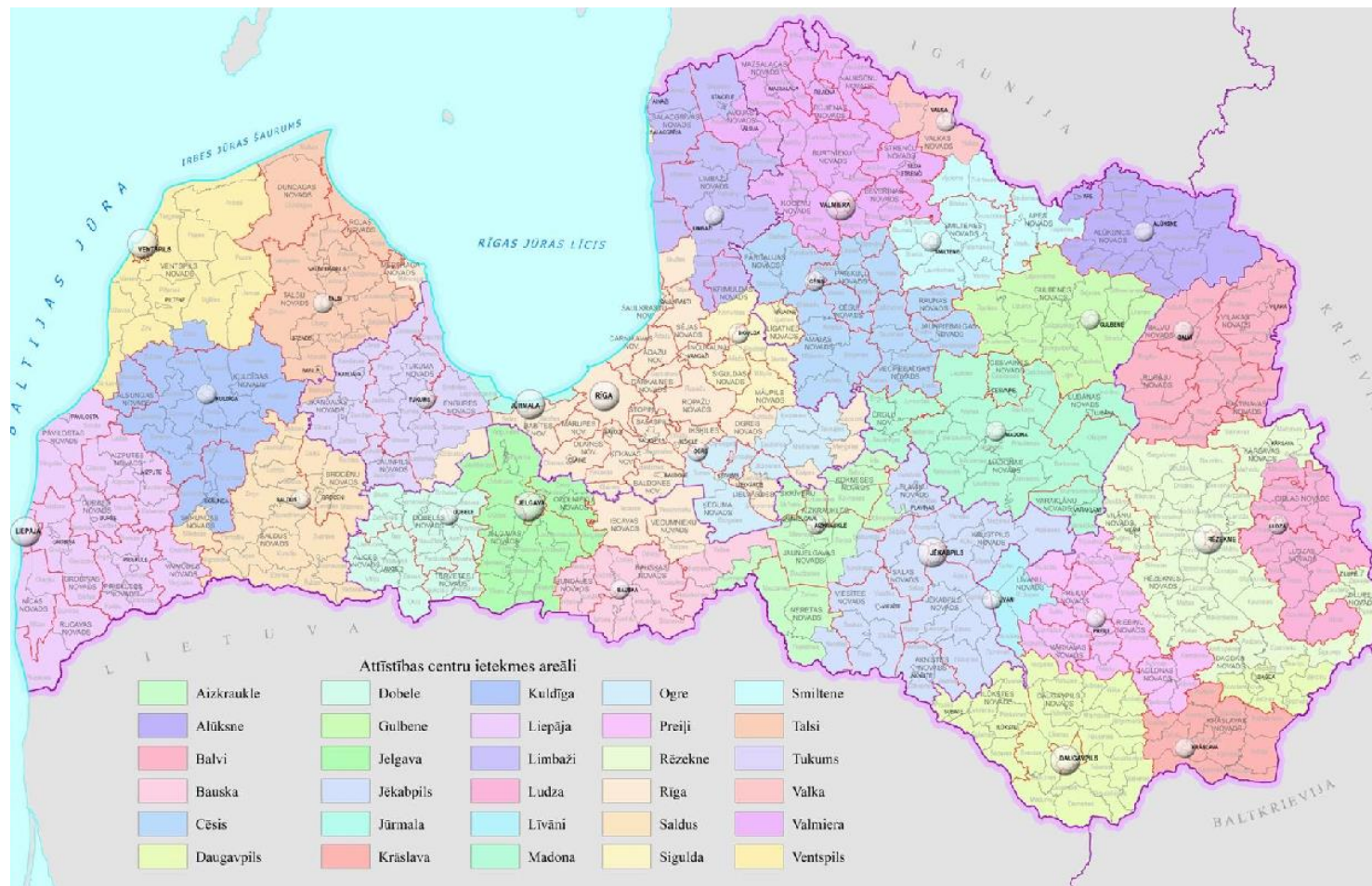
Saskaņā ar Valsts reģionālās attīstības aģentūras pētījumu „Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums” tika identificētas saites starp attīstības centriem un pārējām teritorijām. Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana tika veikta vairākos loģiski secīgos soļos:

1. iedzīvotāju skaita un blīvuma valsts teritorijā pagastu un pilsētu līmenī analīze, vērtējot iedzīvotāju koncentrēšanos kā attīstības centru veidošanās priekšnosacījumu (un vienlaikus arī rezultātu);
2. infrastruktūras kā vēl viena attīstības centru veidošanās priekšnosacījuma analīze trīs aspektos:
 - (a) publisko pakalpojumu pārklājums valsts teritorijā un koncentrēšanās attīstības centros,
 - (b) attīstības centru sasniedzamība 30, 40 un 50 km attālumā no tiem,
 - (c) teritorijas, kas paliek ārpus nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centru sasniedzamības 50 km areālā ap tiem.
3. pašvaldību sadarbības analīze, vērtējot, kādus pašvaldību pakalpojumu (sociālie un izglītības) nodrošināšanas un sadarbības (kopīgas kapitālsabiedrības, sadarbības līgumi, funkciju deleģēšana) tīklojumus veido novadu un pilsētu pašvaldības;
4. iedzīvotāju ienākuma nodokļa pārskaitījumu plūsmu analīze, vērtējot nacionālās nozīmes attīstības centru kā nodarbinātības nodrošinātāju ietekmi uz pagastiem un pilsētām;
5. iedzīvotāju darba un pakalpojumu svārstmigrācijas analīze, nosakot, kuri no attīstības centriem ir pagastu un pilsētu iedzīvotājiem būtiskākie nodarbinātības, izglītības, sociālo pakalpojumu, kultūras aktivitāšu utt. nodrošinātāji.

Saskaņā ar pētījuma datiem secināts, ka iedzīvotāju koncentrēšanās aspektā ir pamats runāt tikai par nedaudzu nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru (9+21) stiprināšanos Latvijā, un Zemgalē tie ir Jelgava un Bauska, savukārt augstāks iedzīvotāju blīvums, nekā ap citiem attīstības centriem Latvijā, Zemgalē novērojams ap Jēkabpili, Aizkraukli, Dobeli. Tas nozīmē, ka visiem Zemgales nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centriem ir attīstības potenciāls Latvijas mērogā.

2.3.attēls. Nacionālās nozīmes attīstības centri un reģionālās nozīmes attīstības centru novadi – būtiskākie nodarbinātības nodrošinātāji
 Avots: Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums, VRAA, 2013

2.4.attēls. Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru ietekmes areāli pēc darba un pakalpojumu svārstmigrācijas

Avots: Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums, VRAA, 2013

2.2. ĀRĒJĀS FUNKCIONĀLĀS SAITES

2.2.1. SAITES AR CITIEM PLĀNOŠANAS REĢIONIEM

Zemgales reģions ir vienīgais Latvijas reģions, kas robežojas ar visiem reģioniem – Rīgas, Latgales, Vidzemes un Kurzemes reģionu, tas ir saistīts ar visiem reģioniem gan telpiski, gan funkcionāli. Reģionus savstarpēji saista noteikti infrastruktūras elementi:

- maģistrāles Via Baltica (E67), VIA Hanseatica, TINA reģionālie un vietējie ceļi;
- valsts nozīmes tranzīta dzelzceļa līnijas, kas savieno Rīgu, Jelgavu, Rēzekni, Daugavpili, Ventspili, Liepāju;
- kultūras, izglītības un sporta infrastruktūra;
- zinātnes centri;
- Teiču rezervāts;
- dienvidu pierobeža – ar Latgales un Kurzemes reģionu;
- naftas, gāzes cauruļvadi;
- elektropārvades līnijas;
- upju baseini u.c.

Zemgale un Rīgas plānošanas reģions

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam ir noteiktas nacionālo interešu telpas – teritorijas ar būtisku nozīmi valsts ilgtspējīgai attīstībai un stratēģiskiem resursiem. Viena no šādām teritorijām ir Rīgas metropoles areāls.

Rīgas reģions ir valsts galvaspilsētas reģions, kas nosaka nacionāla līmeņa administratīvo, sabiedrisko, un saimniecisko pakalpojumu izvietojumu teritorijā, līdz ar to arī saiknes ar visiem Latvijas reģioniem un centriem, tai skaitā Zemgales plānošanas reģionu. Rīgas lielums un ekonomiski dominējošā loma tieši un pastarpināti ietekmē citu pakārtotu apdzīvojuma centru attīstību, iedzīvotāju izvietojumu, to kustību, saimnieciski funkcionālās mijiedarbības plašā tās apkārtnē. Pēdējās desmitgadēs stabila bijusi tendence, ka lielās un vislielākās apdzīvotās vietas straujāk veidojušās Rīgas apkaimē.

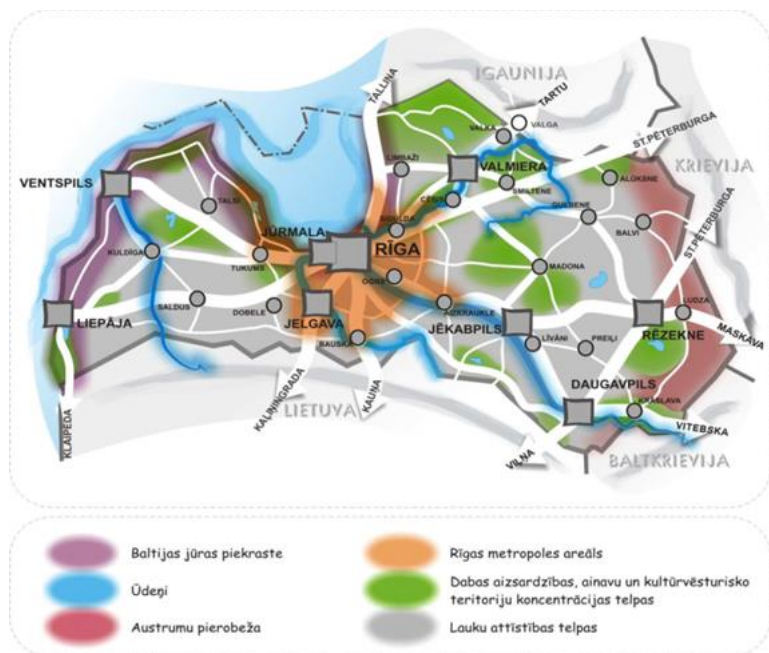
Rīgas metropoles areāls – Pierīga – tiek uzlūkots kā ar galvaspilsētu funkcionāli saistīta ekonomiskās un iedzīvotāju ikdienas darba un izglītības kustības telpa.

Rīgas ietekme uz apkārtējo teritoriju vēsturiski ir lielāka nekā citām Latvijas pilsētām un, tai ilgstoši pastāvēt, ir izveidojusies funkcionāli un telpiski ar Rīgu saistīta apdzīvojuma un satiksmes infrastruktūra un tai atbilstoša iedzīvotāju ikdienas kustība. Pēc salīdzinoši augstas ikdienas svārstmigrācijas intensitātes metropole aptver ne tikai tiešā Rīgas tuvumā esošās teritorijas, bet sniedzas arī, piemēram, līdz Aizkrauklei un Koknesei, ietver Jelgavu un daļu no Jelgavas novada un Bauskas novada, un tajā atrodas nozīmīga Zemgales plānošanas reģiona daļa.

Rīgas metropoles areālu veido Rīgas pilsēta kopā ar tuvējām dažāda lieluma pilsētām – Jūrmalu, Olaini, Jelgavu, Baldoni, Salaspili, Ogrī un Siguldu. Ņemot vērā pilsētu lokveida izvietojumu un ērto Rīgas sasniedzamību, ir izveidojušās spēcīgas funkcionālās saites, ko nosaka Rīgas kā ekonomiskā, finanšu un kultūras centra pievilcība un ko veicina iedzīvotāju ikdienas svārstmigrācija virzienā darbs-mājas. Šīs teritorijas attīstību galvenokārt nosaka trīs lielās pilsētas – Rīga, Jelgava, Jūrmala, kurām ir starptautiskas nozīmes ekonomiskās attīstības potenciāls un kuru ekonomiskā specializācija ļauj tām vienai otru papildināt. Jelgava, gan kā Zemgales plānošanas reģiona centrs, gan arī saimnieciski veido savu ietekmes areālu, taču liela daļa tās iedzīvotāju un uzņēmumu ikdienā ir ciešāk saistīti ar Rīgu.

Lai nodrošinātu Rīgas metropoles areāla vienotu un ilgtspējīgu attīstību, ir jāīsteno koordinēta sadarbība starp vietējām pašvaldībām, plānošanas reģioniem un valsts institūcijām, jāsaskaņo transporta infrastruktūras, sabiedriskā transporta un apbūves attīstības plānošana, kā arī zaļo teritoriju un ekoloģisko koridoru saglabāšana un funkcionēšana starp pilsētām. Jāstiprina areālā esošās pilsētas, ņemot vērā to specializāciju, lomu un vietu, t.sk. atslogojot Rīgu no tai netipiskām funkcijām.

Galvaspilsētas ietekme nosaka to, ka Zemgales plānošanas reģiona līdzsvarota attīstība nav iedomājama bez savstarpējas koordinācijas transporta attīstībā, jo Zemgales reģiona iedzīvotāji ir plaši iesaistīti Rīgas reģiona darbaspēka tirgū. Vērojams arī pretējs process – Rīgas iedzīvotāji brauc strādāt uz apkārtējām teritorijām.

2.5. attēls. Latvijas teritorijas telpiskās attīstības perspektīva 2030. gadam

Avots: Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030

2007.-2013.gada plānošanas periodā Zemgales plānošanas reģions sadarbībā ar Rīgas plānošanas reģionu ir piedalījies dažādu starptautisku projektu īstenošanā, kā rezultātā:

- izstrādāts Zemgales enerģētikas rīcības plāns 2012.-2020.gadam;
- īstenota nacionāla līmeņa sadarbības tīkla izveide, kurā tiek iesaistītas reģionālā un nacionālā līmeņa institūcijas, kuru kompetences ir tieši vai pastarpināti saistītas ar speciālistu sagatavošanu un izmantošanu darbam ēku energoefektivitātes paaugstināšanas un atjaunojamo energoresursu izmantošanas jomās;
- veikta esošās situācijas analīze „Būvniecībā strādājošo kvalifikācijas un prasmju paaugstināšana 2020. gada enerģijas un klimata mērķu sasniegšanai” un izstrādāts ieteicamais Rīcības plāns, kura ieviešana sekmēs Latvijas valsts definētos ilgtspējīgas enerģijas politikas mērķus laika posmā līdz 2020. gadam;

- izstrādātas politikas rekomendācijas, kuras atbilst nacionālajam un ES līmenim, lai veicinātu seno kulta vietu kā nozīmīgu vides un kopēju identitāti veicinošu elementu attīstību Baltijas jūras reģionā.

Zemgale un Kurzemes plānošanas reģions

Kurzemes plānošanas reģiona saiknes ar Zemgales plānošanas reģionu galvenokārt skar iedzīvotāju svārstmigrāciju. Jāveido savstarpēja integrētu infrastruktūras sistēmu veidošana gan vietējo un nacionālo apdzīvojuma sistēmu līmenī, gan starptautiskā līmenī, sadarbojoties reģionam kopumā un atsevišķām pašvaldībām, jo efektīva un konkurētspējīga transporta un sakaru sistēma ir svarīgs priekšnoteikums reģiona ekonomiskās attīstības nodrošināšanai. Transporta sistēmai ir jānodrošina izejmateriālu un gatavo preču transportēšana starp reģiona uzņēmumiem, reģiona uzņēmumiem un pārējo Latviju, kā arī ārvalstīm. Tāpat tai ir jānodrošina reģiona iedzīvotājiem iespēja doties uz darbu ārpus reģiona un citos reģionos dzīvojošajiem iespēju nokļūt darbā Kurzemes reģionā.

2007.-2013.gada plānošanas periodā Zemgales plānošanas reģions sadarbībā ar Kurzemes plānošanas reģionu ir piedalījies dažādu starptautisku projektu īstenošanā, kā rezultātā:

- veiktas uzņēmējdarbības konsultantu apmācības un izveidots “portfolio”, kā arī noorganizētas pārrobežu tikšanās un apmācības vietējiem uzņēmējiem;
- identificēti velomaršrutu tīkli un velotūrisma iespēju potenciāls, izveidots velomaršrutu norādījumu kopējs tīkls, jauni tūrisma produkti un maršruti un popularizēti starptautiskajās tūrisma izstādēs;
- īstenota nacionāla līmeņa sadarbības tīkla izveide, kurā tiek iesaistītas reģionālā un nacionālā līmeņa institūcijas, kuru kompetences ir tieši vai pastarpināti saistītas ar speciālistu sagatavošanu un izmantošanu darbam ēku energoefektivitātes paaugstināšanas un atjaunojamo energoresursu izmantošanas jomās;
- veikta esošās situācijas analīze „Būvniecībā strādājošo kvalifikācijas un prasmju paaugstināšana 2020. gada enerģijas un klimata mērķu sasniegšanai”, kuras rezultātā ir izstrādāts ieteicamais Rīcības plāns, kura ieviešana sekmēs Latvijas valsts definētos ilgtspējīgas enerģijas politikas mērķus laika posmā līdz 2020. gadam;
- sadarbībā ar Kurzemes plānošanas reģionu un tā pašvaldībām (Kuldīga, Talsi) un Ventspils Augstskolu un Liepājas Universitāti veicināta

uzņēmējdarbības attīstība, organizējot mūžizglītības aktivitātes: mūžizglītības centri izremontējuši telpas un saņēmuši aprīkojumu mācību metožu pielietošanai, apmācīti potenciālie un esošie uzņēmēji;

- veikts pētījums par sabiedriskā transporta sistēmu un priekšlikumiem tās attīstībai Zemgales plānošanas reģionā un sabiedriskā transporta sistēmas attīstība Latvijas – Lietuvas pierobežas reģionos;
- radošo industriju jomā ir veikti dažādi sadarbības veicināšanas pasākumi uzņēmējiem un profesionālo izglītības iestāžu skolēniem, kā arī veikts pētījums par radošo industriju nozaru attīstību Latvijas un Lietuvas pierobežu reģionos, lai apzinātu radošo industriju jomā strādājošo uzņēmēju skaitu un izglītības programmu piedāvājumu, kā arī noteiktu nozares ar lielāko attīstības potenciālu;
- izstrādātas politikas rekomendācijas, kuras atbilst nacionālajam un ES līmenim, lai veicinātu seno kulta vietu kā nozīmīgu vides un kopēju identitāti veicinošu elementu attīstību Baltijas jūras reģionā.

Zemgale un Vidzemes plānošanas reģions

Vidzemes plānošanas reģionā ir vājāk attīstītas reģiona radiālās saites, - gan iekšējās – starp reģiona nozīmes centriem, gan ārējās – ar Rīgu un kaimiņu, tai skaitā Zemgales, reģioniem. Līdz ar to būtu jānodrošina kvalitatīvi savienojumi ar kaimiņu reģionu apdzīvojuma centriem. Galvenās saites ar Zemgali ir satiksmes infrastruktūras un pakalpojumu jomā. Sadarbojoties ir jārisina jautājumi saistībā ar kopīgajām īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām.

2007.-2013.gada plānošanas periodā Zemgales plānošanas reģions sadarbībā ar Vidzemes plānošanas reģionu ir piedalījies dažādu starptautisku projektu īstenošanā, kā rezultātā:

- identificēti velomaršrutu tīkli un velotūrisma iespēju potenciāls, izveidots velomaršrutu norādzīmju kopējs tīkls, jauni tūrisma produkti un maršruti un popularizēti starptautiskajās tūrisma izstādēs;
- īstenota nacionāla līmeņa sadarbības tīkla izveide, kurā tiek iesaistītas reģionālā un nacionālā līmeņa institūcijas, kuru kompetences ir tieši vai pastarpināti saistītas ar speciālistu sagatavošanu un izmantošanu darbam ēku energoefektivitātes paaugstināšanas un atjaunojamo energoresursu izmantošanas jomās;
- izstrādātas politikas rekomendācijas, kuras atbilst nacionālajam un ES līmenim, lai veicinātu seno kulta vietu kā nozīmīgu vides un kopēju identitāti veicinošu elementu attīstību Baltijas jūras reģionā.

Zemgale un Latgales plānošanas reģions

Ar Zemgales plānošanas reģionu Latgales plānošanas reģions robežojas rietumos. Kaut arī pastāv saites ar kaimiņu reģionu pilsētām un lauku centriem, Latgales reģiona lielākās pilsētas Daugavpili un Rēzekni valsts galvenie autoceļi nesavieno ar Zemgales attīstības centriem Jelgavu un Bausku. Latgales reģionam ir būtiska sadarbība ar Jēkabpils pilsētu – lielāko centru virzienā uz Rīgu. Jēkabpils novads ir iekļauts Zemgales plānošanas reģionā, taču telpiski tas vairāk piederīgs Latgalei, jo Jēkabpilij nav lielas funkcionālas saistības ar Zemgales pārējiem centriem, bet Latgales reģiona pašvaldībām vēsturiski ir izveidojušās ciešas ekonomiskās un kultūras saites ar Jēkabpili – tas ir nozīmīgs centrs gan iedzīvotājiem izglītības, tirdzniecības un veselības aprūpes jomā, gan arī pašvaldībām un valsts pārvaldes institūcijām.

Zemgales reģionam ir nozīmīgi ņemt vērā Latgales reģiona izvēles sociālo pakalpojumu nodrošināšanā un nepieciešams plānot sadarbību, īpaši Zemgales austrumos esošajām pašvaldībām, to iedzīvotājiem un uzņēmējiem, t.sk. attiecībā uz mobilajām speciālistu brigādēm, specializēto pakalpojumu sniegšanas vietām un piedaloties pašorganizētos palīdzības sadarbības tīklos.

Zemgales plānošanas reģions 2007.-2013.gada plānošanas periodā sadarbībā ar Latgales plānošanas reģionu ir piedalījies dažādu starptautisku projektu īstenošanā, kā rezultātā:

- veikta esošās situācijas analīze „Būvniecībā strādājošo kvalifikācijas un prasmju paaugstināšana 2020. gada enerģijas un klimata mērķu sasniegšanai” un izstrādāts ieteicamais Rīcības plāns, kura ieviešana sekmēs Latvijas valsts definētos ilgtspējīgas enerģijas politikas mērķus laika posmā līdz 2020. gadam;
- veikts pētījums par sabiedriskā transporta sistēmu un priekšlikumiem tās attīstībai Zemgales plānošanas reģionā un sabiedriskā transporta sistēmas attīstību Latvijas–Lietuvas pierobežas reģionos;
- radošo industriju jomā ir veikti dažādi sadarbības veicināšanas pasākumi uzņēmējiem un profesionālo izglītības iestāžu skolēniem, kā arī veikts pētījums par radošo industriju nozaru attīstību Latvijas un Lietuvas pierobežu reģionos, lai apzinātu radošo industriju jomā strādājošo uzņēmēju skaitu un izglītības programmu piedāvājumu, kā arī noteiktu nozares ar lielāko attīstības potenciālu.

2.2.2. PĀRROBEŽU SADARBĪBA

Valsts robeža rada specifiskus, t.sk. ierobežojošus apstākļus, kas vienlaikus veido arī veicinošu faktoru kopumu atšķirīgu ekonomisko, kultūras un sociālo telpu savienošanā un veido funkcionāli atšķirīgu attīstības situāciju plašā teritoriju lokā. Šeit ir priekšnoteikumi tam, ka pierobeža var tikt izmantota kā specifisks attīstības potenciāls, kas gan var izpausties tikai mērķtiecīgas valsts reģionālās politikas gadījumā. Nozīmīgs pierobežas attīstības priekšnoteikums ir pārrobežu starptautiskā sadarbība, kas palielina iespējas īstenot apjomīgus attīstības projektus.

Lauku un pilsētas mijiedarbība pierobežas lauku teritorijās ir atšķirīga atkarībā no pierobežas (ES un NVS). Zemgales reģions robežojas ar Lietuvu, kas ir ES iekšējā robeža. Zemgales reģiona Auces novada, Tērvetes novada, Jelgavas novada, Rundāles novada, Bauskas novada, Vecumnieku novada, Viesītes novada daļa, kā arī Neretas novads un Aknīstes novads ietilpst pierobežas teritorijā. ES pierobežā, kāda tā ir Zemgales reģionā, vietējā līmenī īstenojas pārrobežu sadarbība, pastāv iedzīvotāju brīva kustība un veidojas saimnieciskās un pakalpojumu saiknes.

Pārrobežu sadarbības attīstība ir svarīgs priekšnoteikums pierobežas rajonu ekonomiskajai attīstībai un to politiskajai un sociālajai kohēzijai, jo īpaši tādēļ, ka abpus to robežām dzīvo liels skaits minoritāšu. Bez primārās funkcijas – valsts drošība un robežu aizsardzība – ļoti svarīgs apstāklis ir pierobežas teritorijas līdzvērtīga attīstība un apdzīvotība, nodrošinot pierobežas iedzīvotājiem līdzvērtīgus dzīves un darba apstākļus, transporta un sakaru pieejamību. Nepieciešams maksimāli samazinot izolētību un nomales efektu pierobežas teritorijā. Pierobežas novadu attīstību raksturojošie vidējie rādītāji, salīdzinot gan ar Latvijas, gan novadu vidējiem rādītājiem, kopumā ir jūtami zemāki. Iedzīvotāju skaits pierobežā ir samazinājies ievērojami straujāk, ko ir veicinājusi teritoriju sliktā sasniedzamība, palielinot perifērijas efektu un sekmējot pierobežas teritoriju iztukšošanos.

Zemgales reģiona pierobežas, īpaši lauku teritorijām ir nepieciešams stiprināt sadarbību ar Lietuvas pilsētu pašvaldībām pierobežā Birži, Naujoji Akmene, Žagare, Rokiški, Joniški, Pasvale, Linkuva, Pandēlis, Obeli un reģionālajām pilsētām Paņeveža, Šauļi un Utena.

2.6.attēls. Pierobežas teritorijas Latvijā

Avots: Pārskats par reģionu attīstību Latvijā, 2010

Viena no darbaspēka ģeogrāfiskās mobilitātes formām ir pārrobežu migrācija, kurai raksturīga dažāda intensitāte un ilgums. Ikdienas un iknedēļas pārrobežu darba migrāciju raksturo plūsmas un to virzieni, intensitāte, demogrāfiskais un profesionālais sastāvs, izmantojamā transporta veids, ģimenes sastāvs un mājokļa apstākļi. Ņemot vērā Zemgales plānošanas reģiona salīdzinoši garo robežu ar Lietuvu, pārrobežu darbaspēka migrācija varētu nodrošināt labākus dzīves un darba apstākļus abās robežas pusēs. Pierobežā ikdienas un iknedēļas migrāciju un tās plūsmas virzienu ietekmē tādi faktori kā iedzīvotāju valodu prasmes un ceļu un transporta infrastruktūras pielāgotība iedzīvotāju vajadzībām. Tāpat kā visā valsts teritorijā, arī pierobežā darbaspēka migrācijas plūsma ir izteiktāka sociāli un ekonomiski attīstītākā reģiona virzienā.

Robežteritorijās ar Lietuvu nepieciešama sadarbības uzlabošana gan satiksmes infrastruktūras jomā (ceļu izbūve, sabiedriskā transporta tīkla paplašināšana u.c.), gan pakalpojumu jomā, nodrošinot labāku pierobežas teritoriju sasniedzamību un uzlabojot nepieciešamo pakalpojumu nodrošinājumu. Jāveicina Latvijas-

Lietuvas pārrobežas pilsētu – lauku sadarbība, tādējādi veicinot daudzveidīgo attīstības potenciālu labāku izmantošanu.

Pierobežu teritorijas ir kultūras bagātas teritorijas, kur attīstās abu nāciju tradīcijas, valoda. Nepieciešams stiprināt kultūras apmaiņu gan profesionālajā sfērā, gan brīvā laika un mūžizglītības kontekstā. Nepieciešams stiprināt kaimiņvalsts valodas apguvi. Svarīga lietuviešu un citu tautību (īpaši bērnu un jauniešu) integrācija un savu etnisko saišu saglabāšana šajās teritorijās.

Jau šobrīd pierobežā tiek izmantotas pārrobežu sadarbības sniegtās iespējas, t.sk. Lietuvas tirgus sniegtās iespējas, taču tās būtu vēlamas lielākā apjomā. Arvien intensīvāka iedzīvotāju pārvietošanās starp valstīm radīs jaunas iespējas un arī draudus. Līdz ar to sevišķi nozīmīga būs valsts politika, kas ļautu nodrošināt Latvijas uzņēmējiem labvēlīgus konkurences apstākļus gan preču, gan arī pakalpojumu realizācijai. Valsts līmenī tas visvairāk attiecās uz nodokļu likumdošanu, savukārt reģionam sevišķi lielu uzmanību jāpievērš kvalitatīvu cilvēkresursu izglītošanai un attīstīšanai reģionam perspektīvajās nozarēs.

3. ZEMGALES REĢIONA SVĪD ANALĪZE

STIPRĀS PUSES	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
DABAS RESURSI			
91 īpaši aizsargājamā dabas teritorija, no kurām 69 iekļautas <i>Natura 2000</i> tīklā	x	x	x
Lielupes baseinā 12 no 23 upēm, kas atzīmētas kā riska virszemes ūdens objekti, ir uzlabojusies ūdens kvalitāte	x	x	x
Liels dabas rekreācijas objektu skaits, ieskaitot 415 sporta objektus, 301 kultūras institūciju, vairākus populārus AS „Latvijas Valsts meži” rekreācijas objektus	x	x	
CILVĒKRESURSI			
Salīdzinoši liels latviešu īpatsvars reģionā, nav etnisko konfliktu	x		
Salīdzinoši liels darbaspējīgo iedzīvotāju īpatsvars	x		
Salīdzinoši liels strādājošo īpatsvars	x		
Samazinās bezdarba līmenis	x		
INFRASTRUKTŪRA			
TRANSPORTS			
Blīvs, sabalansēts esošais autoceļu tīkls	x		
Labā satiksme ar Rīgu un tās tuvums nodrošina iespēju izmantot arī lidostas un ostas pakalpojumus	x	x	
No Zemgales ir iespējams nokļūt uz visiem citiem plānošanas reģioniem	x		
Sabiedriskais transports kursē pa 80% valsts nozīmes ceļiem	x		

STIPRĀS PUSES	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
SAKARI, IKT			
Pieaug mājsaimniecību skaits, kur pieejams dators un/ vai internets, turklāt 68,4% mājsaimniecību pieejams platjoslas pieslēgums	x		
Brīvi pieejams internets publiskajās bibliotēkās	x		
Strauji augošs interneta lietotāju skaits, kā arī strauji augošā interneta lietotāju grupa, kas internetu lieto regulāri	x		
Lielākā daļa uzņēmumu aktīvi izmanto IKT	x		
VIDE			
Īstenots 21 projekts ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībai aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000 un 69 projekti apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu zem 2000	x	x	
ENERĢĒTIKA			
Izstrādāts Zemgales reģiona rīcības plāns enerģētikā 2012.-2020. gadam	x		
Izveidota un darbojas Zemgales reģionālā enerģētikas aģentūra	x		
Zemgalei ir potenciāls AER izmantošanai sekojošās resursu grupās: koksnes biomasas, ģeotermālie ūdeņi, vēja un saules enerģija, atkritumu pārstrāde, it īpaši - lauksaimniecības biomasas	x	x	
Pļaviņu HES esamība Zemgalē kā apliecinājums atjaunojamo energoresursu izmantošanai	x	x	
Pieredze energoefektivitātes paaugstināšanā	x		
Reģiona nacionālas nozīmes pilsētās esošās biomasas koģenerācijas stacijas, kas ražo videi draudzīgu enerģiju	x	x	
Salīdzinoši neliels importētās dabasgāzes īpatsvars siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanā	x		
Dobeles pazemes dabasgāzes krātuve	x	x	x
APDZĪVOJUMS UN PAKALPOJUMI			
APDZĪVOJUMS			
Spēcīgi nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centri ar izaugsmes potenciālu	x	x	

STIPRĀS PUSES	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
Rīgas tuvums un tās resursu pieejamība (pakalpojumi, darba vietas, lidosta, osta u.tml.)	x	x	
VESELĪBAS APRŪPE UN VESELĪBAS VEICINĀŠANA			
Reģionā ir izveidojies optimāls ģimenes ārstu tīkls	x		
Stacionārā un ambulatorā aprūpe pieejama pilsētu centros	x		
Zīdaiņu mirstībai reģionā ir tendence samazināties	x		
SOCIĀLIE PAKALPOJUMI UN SOCIĀLĀ PALĪDZĪBA			
Reģionā izveidota sociālo pakalpojumu koordinācijas darba grupa, kas veic esošās situācijas izvērtējumu un nodrošina pieredzes apmaiņu	x		
Sociālo dienestu speciālistu kvalifikācija un izglītības līmenis ik gadus pieaug	x		
Sociālo pakalpojumu klāstam ir tendence pieaugt	x		
Pašvaldības sniedz ne tikai valsts noteikto sociālo palīdzību, bet arī papildus sociālo palīdzību	x		
IZGLĪTĪBA			
Kvalitatīvs un daudzpusīgs visu līmeņu izglītības piedāvājums	x	x	
LLU – nozīmīgs valsts un reģiona izglītības un zinātnes centrs, piedāvā izglītības programmas, kuras tieši saistītas ar Zemgales prioritārajām nozarēm	x	x	
Augstskolu filiāļu tīkls, kas piedāvā horizontālo prasmju izglītības programmas	x	x	
Attīstīts profesionālās izglītības iestāžu tīkls	x	x	
Attīstīts mūžizglītības iestāžu tīkls	x	x	
KULTŪRA			
Bagāts un daudzveidīgs materiālais un nemateriālais kultūras mantojums	x	x	
Līdzsvarots kultūras iestāžu teritoriālais pārklājums	x		
Sabiedrībai teritoriāli pieejama profesionālās ievirzes kultūrizglītība	x	x	
Stabils kultūras pieprasījums daļā sabiedrības	x	x	

STIPRĀS PUSES	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
1107 valsts un vietējās nozīmes kultūras pieminekļi	x	x	
SPORTS			
Plašas iespējas nodarboties ar sportu gan profesionālā, gan amatieru līmenī	x	x	
RISKU VADĪBA UN CIVILĀ AIZSARDZĪBA			
Veikti vairāki Plūdu riska un pārvaldības nacionālā programmā 2008.-2015.gadam iekļautie pretplūdu pasākumi	x	x	
Realizētas aktivitātes glābšanas dienestu kapacitātes celšanai un pārrobežu sadarbībai, uzsāktas iniciatīvas arī pārrobežu sadarbībai ekoloģisko avāriju gadījumos, ievērtējot pārrobežu upju baseinus	x	x	x
EKONOMIKA			
Zemgales plānošanas reģiona daļa Latvijas IKP kopš 2007. gada ir pieaugusi par 0,9 procentu punktiem	x	x	
Pēc apgrozījuma lielākie Zemgales uzņēmumi atrodas dažādos novados, tātad tie ir samērā vienmērīgi sastopami visā reģiona teritorijā	x		
Uzņēmumu skaits perspektīvajās nozarēs pieaug	x		
Zemgales prioritārajās nozarēs Latvijas mērogā ir vērojama pievienotās vērtības faktiskajās cenās izaugsme	x		
Prioritāro nozaru starpā četrām (tekstilrūpniecība, kokapstrāde, ķīmiskā rūpniecība, metālapstrāde un mašīnbūve) ir raksturīgs augsts eksporta īpatsvars nozares realizācijā Latvijā kopumā	x	x	
Dabas resursi (mežainums un lauksaimniecībā izmantojamās zemes u.tml.) ļauj reģionam specializēties lauksaimniecības, mežsaimniecības, pārtikas un kokrūpniecības nozarēs, kā arī lauku un atpūtas tūrismā	x	x	
Bagātais kultūrvēsturiskais mantojums padara Zemgales plānošanas reģionu pievilcīgu kultūrvēsturiskajam tūrismam	x	x	
Produktīvs biznesa inkubatoru lielo filiāļu tīkls	x	x	

STIPRĀS PUSES	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
Konkurētspējīgajai nozarei – lauksaimniecībai atbilstoša izglītības un pētnieciskā bāze un zinātniskais potenciāls	x	x	x
Stabils zinātniskais ražīgums – LLU uzrāda stabilu patentēto izgudrojumu ražīgumu – virs 10 patentiem gadā	x	x	
Aktīvs atbalsts uzņēmējdarbībai Dobelē, Jelgavā un Aizkrauklē (izglītības un konsultāciju centri, pašvaldības)	x		
Aktīvie tehnoloģiskie parki – NP Jelgavas Biznesa parks un Eirkl Biznesa parks –attīstās un paplašinās	x	x	x
Plašs un aktīvs lauksaimniecības atbalsta organizāciju tīkls	x	x	
REĢIONA KAPACITĀTE			
Palielinās kopējo darbavietu skaits Zemgalē	x	x	
Pašvaldības un NVO aktīvi iesaistās finansējuma piesaistē administratīvās kapacitātes stiprināšanai	x	x	
Zemgales plānošanas reģiona administrācijas kapacitāte un pieredze ES fondu un projektu rakstīšanā un īstenošanā	x		

VĀJĀS PUSES	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
DABAS RESURSI			
33 dabas liegumiem nav izstrādāti dabas aizsardzības plāni	x	x	
Pilnvērtīga un visaptveroša gaisa kvalitātes novērtējuma neesamība apgrūtina gaisa kvalitātes izvērtējumu – reģionā nav nevienas pastāvīgas gaisa monitoringa stacijas	x	x	
Reģiona teritorija ir definēta kā minerālā slāpekļa īpaši jutīgā (nitrātu jutīgā) teritorija	x	x	
Reģionā ir fiksētas 22 piesārņotas vietas un 551 potenciāli piesārņota vieta	x	x	
28 upēm un 8 ezeriem reģionā ir risks nesasniegt labo virszemes ūdeņu stāvokli	x	x	
Vairāki dabas rekreācijas objekti un pilsētu zaļās teritorijas ir neapmierinošā stāvoklī	x		

VĀJĀS PUSES	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
Ainavu kvalitāti gan laukos, gan apdzīvotajās vietās pazemina degradētas teritorijas un objekti	x	x	
Aizaugot LIZ, samazinās atklāto lauku ainavu īpatsvars, kas negatīvi ietekmē gan cilvēka dzīves, gan saimniecisko vidi, gan bioloģisko daudzveidību	x	x	
Aizaugot upju un ezeru krastiem, samazinās to ainaviskā vērtība	x	x	
Trūkst informācijas par reģiona ainavām – ainavu struktūru un elementiem, kā arī to kvalitāti gan reģiona griezumā, gan atsevišķiem novadiem un lokālām ainavu telpām	x	x	
Rekreācijas un zaļajās teritorijās atpūtas infrastruktūra nav līdzvērtīgi pieejama un attīstīta visām apdzīvotām vietām	x	x	
CILVĒKRESURSI			
Iedzīvotāju skaita samazinājums	x	x	
Pieaug demogrāfiskās slodzes līmenis	x	x	
Negatīvs iedzīvotāju dabiskās kustības rādītājs, samazinās dzimušo skaits reģionā	x	x	
Nevienmērīgs iedzīvotāju izvietojums	x		
Salīdzinoši mazs iedzīvotāju skaits ar augstāko izglītību	x		
INFRASTRUKTŪRA			
TRANSPORTS			
Vāja sasaiste ar dažādas nozīmes centriem, starppilsētu reisiem un iedzīvotāju nepieciešamību nokļūt uz darbu, jo ir reisi, kas ir pakārtoti tikai skolēnu vajadzībām	x	x	
Nepiemēroti pārvadājumi mūsdienu vajadzībām: ilga laiks, kas jāpavada ceļā, veci autobusi un to nepiemērotība cilvēkiem ar īpašām vajadzībām	x	x	
Transports vāji sasaistīts ar tūrisma objektiem	x	x	
Esošā autoceļu tīkla stiprs nolietojums un neatbilstība satiksmes drošības prasībām	x	x	
Nepietiekošs nozarei piešķirtā finansējuma apjoms		x	
SAKARI, IKT			
Tikai 23% mājsaimniecību ir platjoslas pieslēgums ar ātrumu 30 Mbit/s un vairāk	x		

VĀJĀS PUSES	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
Nevienlīdzīgs optiskās šķiedras pieslēguma pieejamības izvietojums reģionā (koncentrējas pilsētās un to tuvumā)	x	x	
VIDE			
Ir ievērojams apdzīvoto vietu skaits, kur nav sakārtotas sadzīves un lietus notekūdeņu sistēmas	x		
Sliktā dzeramā ūdens kvalitāte reģionā ir viena no prioritārām problēmām – 2013. gadā tikai 42,5% no iedzīvotājiem saņēma normatīviem atbilstošas kvalitātes dzeramo ūdeni	x		
Vāji attīstīta dalītās atkritumu savākšanas sistēma – nav sakārtota atkritumu šķirošanas infrastruktūra	x	x	
Nepilnīga bioloģiski noārdāmo atkritumu dalītās savākšanas sistēma pilsētās	x	x	
ENERĢĒTIKA			
Nav motivējošas likumdošanas enerģijas ražošanai no AER		x	
Nesakārtotā un sarežģītā sistēma valstī daudzdzīvokļu māju siltināšanai	x	x	
Mazajiem siltumenerģijas ražotājiem / piegādātājiem zema finansiāla kapacitāte jaunu tehnoloģiju ieviešanā	x	x	
AER nelielais īpatsvars nenodrošina pietiekamu siltumnīcefekta gāzu samazinājumu	x	x	
Nekvalitatīvas un energonefektīvas ēkas, kā rezultātā tiek pārmaksāts par enerģiju	x		
Neefektīva ēku energoapgāde un siltumenerģijas zudumi pārvades un sadales sistēmās Zemgales mazajās pilsētās un lauku teritorijās	x		
Salīdzinoši augsts elektroenerģijas patēriņš publisko teritoriju apgaismošanā	x		
AER izmantošanā un energoefektivitātes paaugstināšanā iesaistīto pušu zemā maksātspeja	x		
Ļoti lēna videi draudzīga transporta ieviešana	x	x	
APDZĪVOJUMS UN PAKALPOJUMI			
APDZĪVOJUMS			
Daudziem vietējas nozīmes attīstības centriem nav nodrošināta ātra pakalpojumu sasniedzamība	x		

VĀJĀS PUSES	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
VESELĪBAS APRŪPE UN VESELĪBAS VEICINĀŠANA			
Nav nodrošināta pietiekama primārā veselības aprūpe un neatliekamās medicīniskās palīdzības pieejamība reģiona attālāko un pierobežas novadu iedzīvotājiem	x	x	
Aptuveni 40% bērnu ir II un III veselības grupa	x		
Pieaug saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem, psihiskām slimībām un psihiskiem traucējumiem narkotisko vielu ietekmē	x		
Nepietiekams ārstu-speciālistu nodrošinājums ārstniecības iestādēs reģionu centros	x		
SOCIĀLIE PAKALPOJUMI UN SOCIĀLĀ PALĪDZĪBA			
Joprojām liels sociālās aprūpes institūcijās esošo cilvēku skaits	x	x	
Vāja nevalstisko organizāciju iesaiste sociālo pakalpojumu sniegšanā	x	x	
Nepietiekams sociālā daba speciālistu skaits uz 1000 iedzīvotājiem lielākajā daļā pašvaldību	x	x	
Mazākajām pašvaldībām ir grūtības piesaistīt kvalificētus speciālistus	x	x	
Ierobežota finanšu resursu pieejamība sociālo pakalpojumu infrastruktūras attīstībai.	x	x	
Alternatīvo sociālo pakalpojumu nepietiekama attīstība	x	x	
Bērnu aprūpes iestādēs esošo bērnu zemā integrācija sabiedrībā pēc pilngadības iegūšanas	x	x	
IZGLĪTĪBA			
Profesionālās izglītības audzēkņu skaits ir viens no mazākajiem Latvijā	x		
Vāja profesionālās orientācijas sistēma	x	x	
Pieaugušo izglītības iestāžu izpratne par uzņēmēju vajadzībām izglītības jomā ir vāja	x		
Mūžizglītības piedāvājums atbilst cilvēku interesēm, nevis darba tirgum	x	x	
Izglītības iestāžu infrastruktūra un materiāli tehniskā bāze pilnībā nenodrošina mūsdienu prasībām atbilstošu izglītības procesu	x	x	

VĀJĀS PUSES	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
Nepietiekama izglītības iestāžu un darba devēju sadarbība darbaspēka sagatavošanai atbilstoši mūsdienu darba tirgus prasībām	x	x	
KULTŪRA			
Kultūras darba zema prestiža un atalgojums	x	x	
Iedzīvotāju aizplūšana (gan kā kultūras patērētāja, gan dalībnieka amatierkustībā)	x	x	
Daudzu nozīmīgu kultūras pieminekļu sliktais stāvoklis	x	x	
SPORTS			
Nepietiekama iedzīvotāju fiziskā aktivitāte un izpratne par fizisko aktivitāšu nozīmi veselības saglabāšanā un nostiprināšanā	x	x	
Nepietiekams sporta objektu, t.sk. brīvpieejas, skaits un pieejamība	x		
RISKU VADĪBA UN CIVILĀ AIZSARDZĪBA			
Nav izstrādātas detalizētas plūdu riska pārvaldības stratēģijas visām apdraudētām teritorijām	x	x	
Nepietiekama sadarbība starp pašvaldībām, it īpaši pārrobežā, ārkārtas situāciju risināšanai	x	x	x
Nepietiekama sabiedrības informētība par nepieciešamo rīcību ārkārtas situācijās	x	x	
EKONOMIKA			
Uzņēmumu vidējais apgrozījums 2013.gadā vēl nav sasniedzis 2008.gada līmeni	x		
Nevienmērīga bruto darba samaksas konkurētspēja prioritārajās nozarēs, salīdzinot ar valsts vidējo rādītāju	x		
Salīdzinoši zems kopējais ekonomiski aktīvo vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem	x		
Daļu lauksaimniecībā izmantojamo zemju nav iespējams izmantot racionāli (platības neatrodas vienkopus, ir sadrumstalotas u.tml.)	x		
Viena no perspektīvajām nozarēm – lauksaimniecība, ir grūti pārorientējama strauju ekonomisko izmaiņu apstākļos	x	x	
Doktorantu un citu LLU absolventu skaits samazinās	x	x	
Zema uzņēmēju sadarbība ar LLU ražošanas procesa modernizācijā	x	x	

VĀJĀS PUSES	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
Pastāv psiholoģiskās barjeras uzņēmēju – zinātnieku savstarpējā komunikācijā	x	x	
Zems izgudrojumu komercializācijas līmenis	x	x	
Reģionā ir neveiksmīgu biznesa inkubatoru un tehnoloģisko parku attīstības piemēri (LLU inkubators un Jēkabpils kokapstrādes uzņēmējdarbības parks beiguši savu darbību, Zemgales zinātnes un tehnoloģiskais parka teritorijā samazinātas plānotās aktivitātes)	x		
Vājš reģiona mārketingu un komplekso piedāvājumu risinājumi	x		
Vairāku prioritāro nozaru zema prestižs (piemēram, pārtikas rūpniecības, metālapstrādes, ķīmijas un tekstilrūpniecības), kā rezultātā novērojams atbilstošas kvalifikācijas darbaspēka trūkums	x		
Vāji izteikta kooperācija starp mikro un mazajiem uzņēmumiem (piemēram, pārtikas rūpniecības un tūrisma nozarēs), kas var traucēt tiem startēt eksporta tirgos, veidot atpazīstamus produktus un samazināt ražošanas un loģistikas izmaksas	x		
Vairākas prioritārās nozares (piemēram, tekstilrūpniecība, metālapstrāde un mašīnbūve) spiestas konkurēt ar ārvalstu, it īpaši, Āzijas valstu lētāko darbaspēku	x		
Apdraudēta meža apsaimniekošanas ekonomiskā dzīvotspēja, jo šobrīd nav izveidota pietiekami efektīva sabiedrības apspriešanas un pārskatāma lēmumu pieņemšanas procedūra par meža ekoloģisko, ekonomisko, sociālo un kultūrvēsturisko vērtību līdzsvarotu izmantošanu	x	x	
Tekstilrūpniecības nozares zema Latvijas zīmolu atpazīstamība un ierobežota klientu daudzveidība, jo bieži vērojama uzņēmumu atkarība no viena vai dažiem ilgtermiņa pasūtītājiem	x	x	
Lielākā daļa lauksaimniecības nozares saimniecību ir mazās vai mikro saimniecības, kuras ir īpaši jutīgas pret straujām pārmaiņām nozarē un kuras mazā apgrozījuma dēļ var pārtraukt saimniecisko darbību pat pie īslaicīgiem negatīviem apstākļiem	x		
Vāja un sadrumstalota tūrisma mārketinga koncepcija valsts mērogā, Latvijas kā tūrisma galamērķa nepietiekama atpazīstamība un konkurētspēja starptautiskajā tirgū	x	x	
Tūristu vēlmēm neatbilstošas kvalitātes tūrisma piedāvājums, valodu barjeras, un salīdzinoši zema tūrisma strādājošo darba produktivitāte	x	x	
REĢIONA KAPACITĀTE			

VĀJĀS PUSES	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
86% Zemgales plānošanas reģiona pašvaldību saņem finansējumu no pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda	x		
Nav ieviesta vienota sistēma valsts pārvaldes un pašvaldību cilvēkresursu attīstībai, personāla vadībai	x	x	
Nepietiekama sabiedrības iesaiste publiskās pārvaldes procesos	x	x	
Nepietiekama sadarbība starp plānošanas reģionu, pašvaldībām, izglītības institūcijām, NVO, uzņēmējiem teritoriju attīstības sekmēšanai	x	x	

IESPĒJAS	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
DABAS RESURSI			
Liels gaisa piesārņojošo vielu, SEG emisiju un ūdens piesārņojuma samazināšanas potenciāls lauksaimniecības sektorā	x	x	
Dabas aizsardzības plānu izstrāde, kas veicinās antropogēnās slodzes mazināšanu un tūrisma infrastruktūru attīstību ĪADT	x	x	
Attīstīt ainavu integrēto pārvaldību	x	x	
Nodrošināt labu ekoloģisko kvalitāti visos reģiona ūdensobjektos	x	x	
Nodrošināt piesārņoto vietu sanāciju	x	x	
Samazināt lauksaimniecības negatīvo ietekmi uz augsnes un ūdens kvalitāti	x	x	
Ieviest un attīstīt dalītās atkritumu savākšanas sistēmu	x	x	
Nodrošināt gaisa kvalitātes monitoringu un pārvaldību	x	x	
CILVĒKRESURSI			
Veidot dzimstību veicinošu politiku		x	
Veidot pievilcīgu vidi dzīvošanai	x	x	
Jaunu darbavietu radīšana	x		

IESPĒJAS	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
Darbspēka piesaiste no citiem reģioniem	x		
Atbalsts jaunajām ģimenēm	x	x	
LLU studējošo un citu jauniešu piesaiste ģimenes un mājokļa veidošanai novadā	x		
INFRASTRUKTŪRA			
TRANSPORTS			
Popularizēt sabiedrisko transportu kā pārvietošanās veidu un uzlabot maršrutu plānošanu starp dažādiem maršrutu tīkliem un pārvadājumu veidiem.	x	x	
Veicināt infrastruktūras sakārtošanu un autobusu parka atjaunošana, piemērojot to mūsdienu prasībām	x	x	
Ieviest citus pārvadājuma veidus, kas būs vairāk individualizēti katra pasažiera vēlmēm, veidojot transportu pēc pasūtījuma.	x	x	
ERAF un valsts budžeta finansējuma piesaistes iespējas autoceļu sakārtošanai		x	
Valsts un privātās partnerības projektu attīstība	x	x	
Pētījumu izstrāde par prioritāšu secību veicamajiem autoceļu remontiem	x		
SAKARI, IKT			
E-pārvaldes attīstība	x	x	
Ātras datu pārraides tīklu pieejamības nodrošināšana		x	
Iedzīvotāju, uzņēmēju un publiskajā pārvaldē nodarbināto e-prasmju pilnveide	x	x	
VIDE			
Attīstīt reģiona ūdenstransporta, autotransporta un velotransporta tīklu sasaisti un ūdenstūrisma reģionā	x	x	
Attīstīt dabas un rekreācijas infrastruktūru un nodrošināt piekļuvi tiem ar mērķi uzlabot vietējo iedzīvotāju dzīves kvalitāti un veicināt tūrisma attīstību	x	x	
Labiekārtot dabas objektus	x	x	
Pilnveidot notekūdeņu apsaimniekošanas infrastruktūru	x		

IESPĒJAS	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
ENERĢĒTIKA			
Videi draudzīga transporta (elektromobiļi, velotransports) izmantošana	x	x	
Energoefektivitātes paaugstināšana mājokļiem, sabiedriskās un ražošanas ēkās	x		
Efektīvas apgaismojuma infrastruktūras ieviešana pašvaldību publiskajās teritorijās	x		
Energoefektivitātes paaugstināšana siltumenerģijas ražošanā un piegādē	x		
Iedzīvotāju izglītošana un izpratnes veicināšana par energoresursu izmantošanu un enerģijas taupīšanas iespējām	x	x	
Zemgales kā lauksaimniecības reģiona iespējas ražot lauksaimniecības biomasu	x	x	
No AER saražotās enerģijas īpatsvara palielināšana	x	x	
LLU pētnieciskais potenciāls AER izmantošanai un energoefektivitātes paaugstināšanai	x	x	
Zemgales reģionālās enerģētikas aģentūras institucionālās kapacitātes paaugstināšana	x		
Valsts atbalsta palielināšana AER izmantošanai		x	
Dobeles pazemes dabasgāzes krātuve	x	x	x
APDZĪVOJUMS UN PAKALPOJUMI			
APDZĪVOJUMS			
Pieejami, kvalitatīvi pakalpojumi katrā attīstības centrā	x	x	
VESELĪBAS APRŪPE UN VESELĪBAS VEICINĀŠANA			
Attīstīt veselības veicināšanas pasākumus uz pašvaldībās esošās sporta infrastruktūras bāzes	x	x	
Veselības aprūpes institūciju materiāli tehniskās bāzes, infrastruktūras uzlabošana, cilvēkresursu kapacitātes paaugstināšana	x	x	
SOCIĀLIE PAKALPOJUMI UN SOCIĀLĀ PALĪDZĪBA			
Iedzīvotāju vajadzībām atbilstošu alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstība	x		
Grupu darba formas attīstība sociālo pakalpojumu sniegšanā	x		

IESPĒJAS	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
Sociālo pakalpojumu attīstīšana, kas veicina indivīdu (re)integrāciju darba tirgū	x	x	
Rehabilitācijas pakalpojumu izveide personām, kas atbrīvotas no ieslodzījuma	x	x	
Rehabilitācijas pakalpojuma attīstīšana personām, kas cieš no smagām slimībām	x		
Atelpas brīža pakalpojuma attīstība reģionā	x		
Sociālā darba speciālistu izglītošanās un kvalifikācijas paaugstināšana	x		
IZGLĪTĪBA			
Izglītības kvalitātes, piedāvājuma un pieejamības uzlabošana	x	x	
Izglītības iestāžu infrastruktūras sakārtošana un materiāli tehniskās bāzes pilnveidošana	x	x	
Izglītības iestāžu tīkla optimizācija	x		
Profesionālās izglītības prestiža celšana un profesionālo kompetenču attīstība, darba tirgum aktuālu profesionālās tālākizglītības programmu un profesionālās kvalifikācijas piedāvājuma veidošana	x	x	
Sadarbības uzlabošana starp izglītības iestādēm un darba devējiem: prakšu organizēšanas sistēmas izveide, duālās izglītības sistēmas attīstība	x	x	
Karjeras izglītības attīstība vispārējās izglītības iestādēs, karjeras konsultantu pakalpojumi pieaugušajiem, profesionālās izglītības pievilcības veicināšana, sabiedrības attieksmes maiņa	x	x	
Modulāro izglītības programmu izstrāde un īstenošana, tādējādi nodrošinot elastīgu pieeju profesionālās izglītības procesam un operatīvu pārkvalificēšanos atbilstoši tirgus prasībām	x	x	
Mūžizglītības iestāžu sadarbības uzlabošana	x	x	
KULTŪRA			
Materiālo un nemateriālo kultūras vērtību saglabāšana un izmantošana kvalitatīvas dzīves vides veidošanā, nacionālās piederības akcentēšanā un atpazīstamības veidošanā caur izglītību, radošajām industrijām u.c.	x	x	
Radošuma kā galvenā konkurētspējas faktora veicināšana	x	x	
Kultūras institūciju informatizācija un kultūras produktu digitalizācija	x	x	

IESPĒJAS	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
Kulturālās piederības stiprināšana un radošas sabiedrības veidošana, t.sk. vienotas identitātes, valodas, vērtību sistēmas un dzīvesveida veidošana	x	x	
SPORTS			
Veicināt nodarbošanos ar sportu un aktīvo atpūtu	x	x	
Bērnu un jauniešu pilnvērtīgas fiziskās attīstības nodrošināšana, veicinot sporta infrastruktūras attīstību un jaunu aktīvā sporta objektu būvniecību	x	x	
RISKU VADĪBA UN CIVILĀ AIZSARDZĪBA			
Izstrādāt risku novērtējumu	x	x	x
Nodrošināt veiksmīgu reģiona adaptāciju klimata pārmaiņu radītajiem riskiem	x	x	x
Īstenot pretplūdu pasākumus	x	x	
Veikt upju attīrīšanu un esošo dambju rekonstrukciju	x	x	
Paaugstināt civilās aizsardzības pasākumos iesaistītā personāla kapacitāti un uzlabot civilās aizsardzības pasākumos iesaistīto institūciju materiāli tehnisko bāzi	x	x	x
Īpaša uzmanība jāvērs uz glābšanas dienestu pārrobežu sadarbību ekoloģisku katastrofu gadījumos	x	x	x
EKONOMIKA			
Mazināt pārtikas produktu importu, veicinot to aizstāšanu to ar vietējās lauksaimniecības produktiem	x	x	
Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība reģiona austrumu novados	x		
Uzņēmējdarbības atbalsta centru izveidošana ekonomiski aktīvo tirgus vienību (mazās uzņēmējdarbības) īpatsvara palielināšanai un uzņēmēju konkurētspējas paaugstināšanai	x		
Ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu izmantošana uzņēmējdarbības attīstīšanai (it sevišķi lauku teritorijās)	x	x	
Efektīvi izmantot ESIF līdzfinansējumu inkubatoru tīkla attīstībā; tehnoloģiju pārneses kontaktpunkta attīstībā, uzlabojot izgudrojumu komercializācijas rezultātus; kompetences centru	x	x	

IESPĒJAS	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
attīstībā, uzlabojot uzņēmēju iespējas saņemt pētniecības pakalpojumus; inovāciju vaučeru sistēmas izveidē, uzlabojot mazo uzņēmumu iespējas inovatīvu risinājumu ieviešanā			
Efektīvi izmantot ESIF līdzfinansējumu industriālo teritoriju attīstībā, uzlabojot to pakalpojumu pieejamību, kā arī efektīvākas inovatīvas pieejas teritoriju izveidē	x	x	
Efektīvāk izmantot uzkrāto pieredzi, aktīvāk izmantot labās prakses vietējos un ārvalstu piemērus uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras un aktivitāšu uzlabošanā	x	x	x
Efektīvāk izmantot pētniecisko un izglītības resursu kvalitātes un kapacitātes pieaugumu uzņēmējdarbības attīstībai	x	x	
Izmantot citu zinātniski pētniecisko resursu potenciālu Zemgales uzņēmēju inovatīvo aktivitāšu īstenošanai	x	x	x
Efektīvi izmantot līdzfinansējumu pārrobežu sadarbības projektiem uzņēmējdarbības atbalsta vides un pakalpojumu uzlabošanai	x	x	x
REĢIONA KAPACITĀTE			
Sadarbības attīstība starp valsti – pašvaldībām – NVO – uzņēmējiem	x	x	
Pakalpojumu deleģēšana nevalstiskajām organizācijām	x	x	
Pieaugoša plānošanas reģionu loma valsts attīstības plānošanā un atbalsta pasākumu ieviešanā	x	x	

DRAUDI	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
DABAS RESURSI			
Vides aizsardzības mērķu nesavienojamība ar intensīvas lauksaimniecības attīstības mērķiem	x		
Nozīmīgāko slodzi uz virszemes un pazemes ūdeņiem rada pārrobežu piesārņojuma slodze no Lietuvas			
CILVĒKRESURSI			

DRAUDI	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
Iedzīvotāju aizplūšana uz Rīgu un ārpus Latvijas	x	x	
Dzimstības līmeņa pazemināšanās	x	x	
Nelielais pirmsdarbaspējas vecuma iedzīvotāju skaits var radīt demogrāfiskas slodzes draudus nākotnē	x	x	
Intelektuālā potenciāla - izglītotu cilvēku un jaunatnes aizplūšana no reģiona	x	x	
Iedzīvotāju novecošanās	x	x	
INFRASTRUKTŪRA			
TRANSPORTS			
Vienotas tarifu politikas izveides dēļ strauji palielinās biļešu cenas, kas nav pieejamas un ar sabiedrisko transportu brauc arvien mazāk pasažieru, kam sekas var būt daudzu maršrutu slēgšana	x	x	
Sabiedriskā transporta nozares komercializācija, kad valsts dotācijas vairs netiks piešķirtas un būs iespējams pārvietoties tikai pa valsts vai reģionālās nozīmes ceļiem vai dzelzceļu	x	x	
Nepietiekoši valsts budžeta finanšu līdzekļi autoceļu saglabāšanai		x	
SAKARI, IKT			
Daļa no izveidotajiem e-pakalpojumiem nerisina gala lietotāja vajadzības pilnībā	x	x	
E-pakalpojumi no to tehniskās puses ir neelastīgi un grūti piemērojami arvien mainīgām tehniskās vides izmaiņām un jauniem lietojumiem	x	x	
VIDE			
Pasākumi, kas ir vērsti uz reģiona iedzīvotājiem pieejamā dzeramā ūdens kvalitātes uzlabošanu caur centralizētās ūdens piegādes sistēmas uzlabošanu un attīstību, iespējams, nerasniegs savu mērķi pilnībā, jo individuālās mājāsaimniecības nebūs gatavas pieslēgties centralizētai sistēmai lielu izmaksu dēļ	x	x	
Atkritumu dalītās savākšanas sistēmas ieviešana un sekmīga īstenošana var tikt apgrūtināta sabiedrības informētības par atkritumu šķirošanu trūkuma dēļ	x	x	
ENERĢĒTIKA			

DRAUDI	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
Atkarība no viena dabasgāzes piegādātāja	x	x	x
Salīdzinoši augsts siltumnīcefekta gāzu emisiju līmenis, nepalielinot AER izmantošanu un neveicot energoefektivitātes paaugstināšanu	x		
Energoresursu cenu sadārdzinājums	x	x	x
Klimata izmaiņu negatīvā ietekme			x
APDZĪVOJUMS UN PAKALPOJUMI			
APDZĪVOJUMS			
Iedzīvotāju aizplūšana no laukiem uz pilsētām, no Latvijas			
VESELĪBAS APRŪPE UN VESELĪBAS VEICINĀŠANA			
Iedzīvotāju skaita samazinājums, kā rezultātā veselības pakalpojumi arvien vairāk koncentrēties pilsētās	x	x	
Pieaug hronisko slimību radītais sociālais, ekonomiskais un demogrāfiskais slogs	x	x	
SOCIĀLIE PAKALPOJUMI UN SOCIĀLĀ PALĪDZĪBA			
Ierobežotas ārējo finanšu resursu piesaistes iespējas (atbilstoši ES fondi, kapacitāte projektu finansējuma piesaistē)	x	x	
IZGLĪTĪBA			
Mūsdienų prasībām daļēji atbilstoša mācību vide un saturs neveicina augstus izglītojamo sasniegumus un karjeras izvēli	x	x	
Profesionālās izglītības, augstākās izglītības un mūžizglītības neatbilstība ekonomikas attīstībai var kavēt nozaru attīstību	x	x	
KULTŪRA			
Pieaugoša kultūras daudzveidības apdraudētība	x	x	
SPORTS			
Zema iedzīvotāju fiziskā aktivitāte, kā rezultātā pasliktinās to veselības stāvoklis	x	x	

DRAUDI	REĢIONĀLAIS MĒROGS	VALSTS MĒROGS	STARPTAUTISKAIS MĒROGS
RISKU VADĪBA UN CIVILĀ AIZSARDZĪBA			
Reģionā pastāv ievērojami plūdu riski. Īpaša uzmanība jāpievērš meliorācijas sistēmu atjaunošanai un uzturēšanai, krastu un dambju stiprināšanai, pilsētas vides lietus notekūdeņu novadīšanas sistēmu sakārtošanai	x	x	
Ar klimata pārmaiņām saistītie riski, ieskaitot paaugstinātu meža ugunsgrēku varbūtību, karstuma un aukstuma viļņus, vētras utt.	x	x	
Reģionā atrodas valsts un reģionālās nozīmes riska objekti, līdz ar to iespējams lielāks cietušo skaits un lielāki materiālie zaudējumi dažādās ārkārtas situācijās	x	x	x
Nemot vērā upju baseinu izvietojumu, pastāv pārrobežu piesārņojuma draudi	x	x	x
EKONOMIKA			
Izmaiņas eksporta tirgos apdraud perspektīvo nozaru izaugsmi	x	x	x
Iedzīvotāju skaita samazināšanās un demogrāfiskās slodzes pieaugums samazina darbaspēka pieejamību laukos	x	x	
Neapsaimniekoto lauksaimniecībā izmantojamo zemju teritoriju palielināšanās	x		
Zemju pārdošana ārvalstniekiem	x	x	
Uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūra nespēj apmierināt uzņēmēju vajadzības ģeopolitiskās situācijas pasliktināšanās rezultātā vai regulāru dabas katastrofu (plūdu) gadījumā	x	x	
Uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras un pakalpojumu ESIF līdzfinansējums tiek izlietots neefektīvi īsu konkursa termiņu vai citu ārēju iemeslu dēļ	x	x	
Cilvēkresursu/zinātniskā potenciāla aizplūšana uz lielajām pilsētām un ārzemēm	x	x	
REĢIONA KAPACITĀTE			
Publiskā sektorā strādājošo aizplūšana uz citiem sektoriem vai valstīm	x	x	
Finanšu nepietiekamība pašvaldībām to teritoriju attīstības veicināšanai	x	x	